

שבוע פרשת מצורע

(6 - 12 April 08)

א' - ז' ניסן ה'תשס"ח

ספרי' - אוצר החסידים - ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

דבר מלכות

מאמרי דא"ח, שיחות ואגרות קודש

מאת
כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן
מליובאוויטש

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

סניף אה"ק כפר חב"ד

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושתיים לבריאה

הי' תהא שנת נפלאות בכל

צדי"ק שנה להולדת כ"ק אדמו"ר שליט"א

קו

זה המזמור קאי על הקודם, ואמר המשורר הודו לה' על שעשה לנו עוד ניסים מה שלא זכרנו מקדם כאשר מי ימלל גבורות ה' אם כאנו לספר מי יוכל למלל הכל:
א הללויה | הודו ליהוה כִּי־טוֹב כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ: ב מִי יִמְלֵל גְּבוּרֹת יְהוָה יִשְׁמִיעַ כָּל־תְּהִלָּתוֹ:
ג אֲשֶׁר־י שֹׁמְרֵי מִשְׁפַּט עֲשֵׂה צְדָקָה בְּכָל־עֵת: ד זָכְרֵנִי יְהוָה בְּרִצּוֹן עַמּוֹךְ פִּקְדֵי־נִי בִישׁוּעַתְּךָ:
ה לְרֵאוֹת | בְּמִוֹכֵת בַּחֲיִידֶךָ לְשִׁמְחָה בְּשִׂמְחַת גִּוִּיךָ לְהִתְהַלֵּל עִם־נְחִלְתְּךָ: ו חֲטָאנוּ עִם־אֲבֹתֵינוּ
הַעֲוִינוּ הַרְשַׁעְנוּ: ז אֲבֹתֵינוּ בְּמִצְרַיִם | לֹא־הִשְׁכִּילוּ נַפְלְאוֹתֶיךָ לֹא זָכְרוּ אֶת־רַב חֲסִידֶיךָ וַיִּמְרוּ עֲלֵיהֶם
בַּיַּם־סוּף: ח וַיּוֹשִׁיעֵם לְמַעַן שְׁמוֹ לְהוֹדִיעַ אֶת־גְּבוּרָתוֹ: ט וַיַּגְעַר בַּיַּם־סוּף וַיַּחַבֵּד וַיִּוְלִיכֵם בְּתַהֲמוֹת
בַּמַּדְבָּר: י וַיּוֹשִׁיעֵם מִיַּד שׁוֹנָא וַיִּנְאַלֵּם מִיַּד אוֹיֵב: יא וַיְכַסּוּ־מַיִם צְרִיבֵיהֶם אֶחָד מֵהֶם לֹא נֹתַר:
יב וַיֹּאמְרוּ בְּדַבְּרוֹ יִשְׁירוּ תְהִלָּתוֹ: יג מָה־רוּ שָׁכְחוּ מַעֲשָׂיו לֹא־חָכוּ לַעֲצוֹתָ: יד וַיִּתְאוּ תְאוּהָ בַּמַּדְבָּר
וַיִּנְסוּ־אֵל בִּישִׁימוֹן: טו וַיִּתֵּן לָהֶם שְׁאֵלָתָם וַיִּשְׁלַח רוּחַ בְּנַפְשָׁם: טז וַיִּקְנְאוּ לְמֹשֶׁה בַּמַּחֲנֶה לְאַהֲרֹן
קְדוֹשׁ יְהוָה: יז תִּפְתַּח־אָרֶץ וּתְבַלַּע דָּתָן וְחֶבְרֹן עַל־עֵדַת אַבְיָרִים: יח וּתְבַעַר־אֵשׁ בְּעֵדָתָם לְהַכֹּה
תְּלַהֲטֵי רְשָׁעִים: יט יַעֲשׂוּ־עֵגֶל בַּחֲרֵב וַיִּשְׁתַּחֲווּ לַמַּסֶּכֶה: כ וַיִּמְרוּ אֶת־כְּבוֹדֶם בְּתַבְנִית שׁוֹר אֲכַל
עֵשֶׂב: כא שָׁכְחוּ אֵל מוֹשִׁיעֵם עֲשֵׂה גְדֻלוֹת בְּמִצְרַיִם: כב נַפְלְאוֹת בְּאָרֶץ חָם נֹרְאוֹת עֲלֵי־סוּף:
כג וַיֹּאמֶר לְהַשְׁמִידֵם לוֹלֵי מֹשֶׁה בַּחֲוִירוֹ עַמֶּד בַּפָּרָץ לִפְנֵינוּ לְהָשִׁיב חַמְתּוֹ מִהַשְּׁחִית: כד וַיִּמְאַסוּ
בְּאָרֶץ חֲמֻדָּה לֹא־הֵאֱמִינוּ לְדַבְּרוֹ: כה וַיִּרְגְּנוּ בְּאַהֲלֵיהֶם לֹא שָׁמְעוּ בְּקוֹל יְהוָה: כו וַיִּשְׂא יָדוֹ לָהֶם
לְהַפִּיל אוֹתָם בַּמַּדְבָּר: כז וּלְהַפִּיל זֶרַעַם בְּגוֹיִם וּלְזוֹרוֹתָם בְּאֶרְצוֹת: כח וַיִּצְמְדוּ לְבַעַל פְּעוֹר וַיֹּאכְלוּ
זִבְחֵי מֵתִים: כט וַיִּכְעִסוּ בְּמַעַלְלֵיהֶם וּתְפָרִיץ־בָּם מַגְפָּה: ל וַיַּעֲמֵד פִּינָחָס וַיַּפְלֵל וַתַּעֲצֵר הַמַּגְפָּה:
לא וַתַּחֲשֹׁב לוֹ לְצַדִּיקָה לְדָר וְדָר עַד־עוֹלָם: לב וַיִּקְצִיפוּ עַל־מִי מְרִיבָה וַיִּרַע לְמֹשֶׁה בַּעֲבוּרָם:
לג כִּי־הִמְרוּ אֶת־רוּחוֹ וַיִּבְטְאוּ בַשִּׁפְתָיו: לד לֹא־הִשְׁמִידוּ אֶת־הָעַמִּים אֲשֶׁר אָמַר יְהוָה לָהֶם:
לה וַיִּתְעַרְבוּ בְּגוֹיִם וַיִּלְמְדוּ מַעֲשֵׂיהֶם: לו וַיַּעֲבְדוּ אֶת־עֲצַבֵּיהֶם וַיְהִיו לָהֶם לְמוֹקֵשׁ: לו וַיִּזְבְּחוּ
אֶת־בְּנֵיהֶם וְאֶת־בְּנוֹתֵיהֶם לְשָׂדִים: לז וַיִּשְׁפְּכוּ דָם נָקִי דַם־בְּנֵיהֶם וּבְנוֹתֵיהֶם אֲשֶׁר זָבְחוּ לַעֲצַבֵי כְנָעַן
וּתְחַנְּפוּ הָאָרֶץ בְּדָמִים: לח וַיִּטְמְאוּ בְּמַעֲשֵׂיהֶם וַיִּזְנוּ בְּמַעַלְלֵיהֶם: לט וַיַּחַר־אֵף יְהוָה בְּעַמּוֹ וַיִּתְעַב
אֶת־נְחִלָּתוֹ: מא וַיִּתְנַם בְּיַד־גּוֹיִם וַיִּמְשְׁלוּ בָהֶם שׁוֹנְאֵיהֶם: מב וַיִּלְחָצוּם אוֹיְבֵיהֶם וַיִּפְּנְעוּ תַּחַת יָדָם:
מג פְּעָמִים רַבּוֹת יִצְלִיֵם וְהָמָּה יִמְרוּ בַעֲצָתָם וַיִּמְכּוּ בַעֲזָנָם: מד וַיִּרְא בְּצַר לָהֶם בְּשָׁמְעוֹ אֶת־רִנְתָּם:
מה וַיִּזְכֹּר לָהֶם בְּרִיתוֹ וַיִּנְחָם כָּרַב חֲסִדָיו: מז וַיִּתֵּן אוֹתָם לְרַחֲמִים לִפְנֵי כָל־שׁוֹבֵיהֶם: מח הוֹשִׁיעֵנו |
יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְקַבְּצֵנוּ מִן־הַגּוֹיִם לְהוֹדוֹת לְשֵׁם קְדוֹשְׁךָ לְהַשְׁתַּבַּח בְּתְהִלָּתְךָ: מח בְּרוּךְ־יְהוָה | אֱלֹהֵי
יִשְׂרָאֵל מִן־הָעוֹלָם | וְעַד הָעוֹלָם וְאָמַר כָּל־הָעַם אֲמֵן הַלְלוּיָהּ:

קח

א שִׁיר מִזְמוֹר לְדָוִד: ב נִכוֹן לִבִּי אֱלֹהִים אֲשִׁירָה וְאֶזְמְרָה אֶף־כְּבוֹדֵי: ג עֹרָה הַנֶּבֶל וְכִנּוֹר
 אֲעִירָה שָׁחַר: ד אֹדֶךְ בְּעַמִּים ו יְהוָה וְאֶזְמְרֶךָ בְּלְאֻמִּים: ה כִּי־גָדַל מֵעַל־שָׁמַיִם חֲסֹדְךָ
 וְעַד־שָׁחֲקִים אֲמַתְּךָ: ו רִוְמָה עַל־שָׁמַיִם אֱלֹהִים וְעַל כָּל־הָאָרֶץ כְּבוֹדְךָ: ז לִמְעַן יִחַלְצוּן יְדִידֶיךָ
 הוֹשִׁיעָה יְמִינְךָ וְעַנְיִי: ח אֱלֹהִים ו דַּבֵּר בְּקִדְשׁוֹ אֲעִלֶזָה אֶחְלֶקָה שְׁכֵם וְעַמֶּק סִפּוֹת אֲמַדְדֶּךָ:
 ט לִי גִלְעָד ו לִי מְנַשֶּׁה וְאֶפְרַיִם מְעוֹז רֵאשִׁי יְהוּדָה מְחַקְקִי: י מוֹאָב ו סִיר רַחֲצִי עַל־אֲדָוָם
 אֲשַׁלֵּךְ נַעֲלִי עָלַי פְּלִשְׁתִּי אֲתְרוּעֵעַ: יא מִי יִבְלַנִּי עֵיר מְבַצֵּר מִי נַחְנִי עַד־אֲדָוָם:
 יב הֲלֹא־אֱלֹהִים זָנַחְתָּנוּ וְלֹא־תִצָּא אֱלֹהִים בְּצַבָּאתֵינוּ: יג הֲבֵה־לָנוּ עֹזֶרֶת מִצָּר וְשׂוֹא תִשׁוּעַת
 אָדָם: יד בְּאֱלֹהִים נַעֲשֶׂה־חִיל וְהוּא יָבוֹם צְרִינוּ:

 ●

 בחסות

לוי שי' הלוי בן חנה

וזוגתו שרה (אולגה) בת תמר

ויוצאי חלציהם

צבי' ובעלה דוד הלוי אליעזרוב

שלום הלוי וזוגתו אורלי

רות ובעלה אפרים הלוי יליזרוב

זבולון הלוי וזוגתו רות

חגית ובעלה גבריאל סופייב

שמעי' הלוי, אילת, יהושע הלוי ואור אבנר הלוי שיחיו

לבייב

מפתח כללי

- א) מזמורי תהלים ק"ו ק"ח..... ב
- ב) מאמר ד"ה ביום עשתי עשר יום י"א ניסן, היתשלי"א..... ה
- ג) משיחות שבת הגדול, ערב י"א ניסן, היתשמי"ט..... טו
- ד) לקוטי שיחות פרשת מצורע (בלה"ק)..... כד
- ה) חידושים וביאורים בעניני גאולה ומשיח חובת התפילה לגילוי המשיח..... כז
- ו) שיעורים בספר התניא (מוגה) לשבוע פרשת מצורע..... לא
- ז) אמירת הנשיאים לתחילת חודש ניסן..... לט
- ח) לוח "היום יום" לשבוע פרשת מצורע..... מב
- ט) הלכה יומית לעיון ברמב"ם..... מד
- שיעורי רמב"ם** – ע"פ נוסח כתבי יד תימן מדוייקים (קאפח):
- י) – ג' פרקים ליום לשבוע פרשת מצורע..... מו
- יא) – פרק אחד ליום לשבוע פרשת מצורע..... סד
- יב) – ספר המצוות לשבוע פרשת מצורע..... ע
- מתורת רבותינו נשיאי חב"ד:**
- יג) שולחן ערוך הלכות שבת - אדמו"ר הזקן..... עא
- יד) שולחן ערוך הלכות תפילין - אדמו"ר הזקן..... עב
- טו) לקוטי תורה מבואר - ד"ה ששת ימים - אדמו"ר הזקן..... עג
- טז) מאמרים קונטרסים - אדמו"ר האמצעי..... עז
- יז) דרך מצותיך – ספר המצוות - אדמו"ר ה"צמח צדק"..... עח
- יח) המשך והחרים תרל"א - אדמו"ר מוהר"ש..... עט
- יט) קונטרס ומעין - אדמו"ר מוהרש"ב..... פ
- כ) ספר המאמרים תרצ"ב - אדמו"ר מוהרי"צ..... פא
- כא) לקוטי דיבורים - אדמו"ר מוהרי"צ..... פב
- כב) אגרות קודש – אדמו"ר מוהרי"צ..... פד
- כג) נביאים וכתובים יהושע פרק ה – דברי הימים א פרק ה..... פה
- כד) חומש, רש"י ותרגום אונקלוס לשבוע פרשת מצורע..... פט
- כה) לוח זמנים לשבוע פרשת מצורע..... קג

בס"ד. י"א ניסן ה'תשל"א*

ביום עשתי עשר יום נשיא לבני אשר¹, ואיתא במדרש² כל השבטים לשם גאולתן של ישראל ולשם שבחן נקראו שמותם, ואשר נקרא שמו לשם גאולתן של ישראל כמה דתימא³ ואשרו אתכם כל הגוים כי תהיו אתם ארץ חפץ אמר ה' צבאות, ולשם שבחן כמה דתימא⁴ אשרי העם שככה לו אשרי העם שה' אלקיו, אין אישורן של ישראל אלא על שבחרו בהקב"ה להיות להם לאלקים⁵ והקב"ה בחר בהם להיות לו לעם סגולה, ולפיכך כשבא נשיא אשר להקריב, הקריב קרבנו ע"ש הבחירה שבחר הקב"ה בישראל מכל האומות, כמה דתימא⁶ ובך בחר ה' אלקיך להיות לו לעם סגולה. וצריך להבין, דבתחלת הענין אומר דאישורן של ישראל הוא שבחרו בהקב"ה (וזה שממשיך שהקב"ה בחר בהם הוא לכאורה כמו דבר נוסף)⁷, ולאח"כ אומר דאשר (על שם אישורן של ישראל) הקריב קרבנו על שם הבחירה שבחר הקב"ה בישראל. גם צריך להבין, דבחירה שייך דוקא בשני דברים ששניהם שוים, או שבכל אחד מהם יש מעלה שאין בזולתו, אבל בנוגע להקב"ה ולהבדיל אלקי הנכר⁸, האיך שייך לומר שישראל בחרו בהקב"ה. ועד"כ בזה שהקב"ה בחר בישראל, הרי ישראל הם נעלים באין ערוך מכל האומות, ומהו שהקב"ה בחר בישראל. גם מ"ש בתניא⁹ דבנו בחרת מכל עם ולשון הוא הגוף החומרי הנדמה בחומריותו לגופי אומות העולם, צריך ביאור, דזה שהגוף דישראל נדמה (בחיצוניות) לגופי אומות העולם אין זה ביאור (לכאורה) בנוגע להקב"ה.

(ב) **ויובן** זה בהקדים מ"ש¹⁰ חלקי הוי' אמרה נפשי, ואיתא במדרש¹¹ משל למלך שנכנס למדינה והיו עמו דוכסין ואיפרכין ואיסטרטילוטין כו', חד אמר אנא נסיב דוכסין לגבי חד אמר אנא נסיב איפרכין לגבי וחד אמר אנא נסיב איסטרטילוטין לגבי, הי' פקח אחד לשם אמר אנא נסיב מלכא דכולהו מתחלפין ומלכא אינו מתחלף, כן אוה"ע מהן עובדין לחמה ומהן עובדין ללבנה כו' אבל ישראל אינן עובדין אלא להקב"ה, הה"ד חלקי הוי' אמרה נפשי. וידוע הדיוק בזה¹², דלכאורה, הרי גם מי שאינו פקח ואפילו תינוק קטן¹³ יודע שהמלך הוא גדול יותר מהדוכסין וכו', ומה צריכים לפקחות בכדי לבחור בהמלך. וגם, הרי גם אם הדוכסין וכו' לא היו מתחלפין הי' מובן בפשטות שהמלך הוא גדול מהם

אלקיו" שהיא ע"ד "שבחרו בהקב"ה) להיות להם לאלקים".

(8) ראה פרש"י תבוא שם "הבדלתיו לך מאלקי הנכר".

(9) פמ"ט (ע, רע"א).

(10) איכה ג, כד.

(11) איכ"ר עה"פ.

(12) בר"ה את הוי' האמרת להצ"צ (אוה"ת תבוא ע' תתרעב).

שם ע' תתרפג) ולאדמו"ר מהר"ש (סה"מ תר"ל ע' רצא).

ביאורה"ז להצ"צ ע' רמח ואילך. סה"מ תר"ס ע' יא.

(13) כ"ה באוה"ת ובסה"מ תר"ס שם.

(* יצא לאור בקונטרס י"א ניסן – תשמ"ט, "לקראת יום הבהיר י"א ניסן, יום הולדת הפ"ז של כ"ק אדמו"ר שליט"א .

. ערב שה"ג תשמ"ט".

(1) נשא ז, עב.

(2) במדב"ר פי"ד, י.

(3) מלאכי ג, יב.

(4) תהלים קמד, טו.

(5) ראה תבוא כו, יז.

(6) ראה יד, ב.

(7) להעיר גם מזה שמביא שם הפסוק "אשרי העם שה'

ובפרט לפי הידוע¹⁴ בפירוש הכתוב¹⁵ משכמו ומעלה גבוה מכל העם, שגם שכמו של המלך, היינו המדות שנמשכים מהשכל שבראש ולמטה ממנו, הוא גבוה יותר מהראש (השכל) של כל העם, שבזה (כל העם) נכללים גם השרים הכי גדולים], ולמה¹⁶ צריך להטעם דכולהו מתחלפין.

ג) והנה לכאורה הי' אפשר לבאר זה על פי הידוע¹⁷ שבדורות הראשונים, אלו שעבדו לכוכבים ומזלות, ידעו שהשפע שנשפע בארץ ע"י הכו"מ (ממגד תבואות שמש וממגד גרש ירחים¹⁸) הוא (לא שהם עצמם משפיעים, אלא) שהקב"ה משפיע על ידם, אלא שטעו וחשבו שהשפע שנשפע ממנו ית' ע"י הכו"מ הוא בבחירתם, ולא ידעו את האמת שאין להם בחירה כלל, והם רק כגרזן¹⁹ ביד החוצב²⁰. ולכן השתחוו להכו"מ ועבדו אותם, כי לפי טעותם (שהשפע שנשפע ע"י הכו"מ הוא בבחירתם) ראוי להודות להם על זה, ע"ד חמרא למרא טיבותא לשקיי²¹. וגם כי לפי טעותם שהכו"מ הם בעלי בחירה חשבו שע"י שיעבדו אותם ישפיעו להם יותר. ומזה נשתלשל אח"כ שבאו לטעות גדולה יותר, שחשבו שעזב ה' את הארץ בידי הכוכבים ומזלות, והנהגת הארץ תלוי' רק בהם. ובדוגמת מלך שמינה שרים להנהיג את המדינה, דהגם שזה שבכחם להנהיג את המדינה הוא מפני שהמלך מינה אותם על זה, מ"מ, לאחרי שנתמנו, הנהגת המדינה היא ע"י השרים, ואין המלך מתערב בזה (מלבד לפרקים רחוקים, בשביל צורך גדול). נויש לומר, דזה שאומות העולם קוראין אותו ית' בשם אלקא דאלקייא²² נכללים בזה שני הסוגים. שגם אלו שחושבים שעזב ה' את הארץ בידי הכו"מ קוראין אותו ית' בשם אלקא דאלקייא, דנוסף לזה שהוא ית' גבוה מהם ושליט עליהם, הנה גם בזה גופא שהכו"מ הם "אלקייא" (לדעתם), היינו שיש להם כח להנהיג את הארץ ולהשפיע בה, הוא לא מצד עצמם אלא מפני שהקב"ה נתן להם כח על זה, בדוגמת שרי המלך שמנהיגים את המדינה מפני שהמלך מינה אותם על זה. ולאידך, גם הטעות שהשפע שנשפע מהקב"ה ע"י הכו"מ הוא בבחירתם נכלל (בדקות²³) באלקא דאלקייא, כי גם זה שיכולים לעשות כרצונם (להשפיע או לאו) הו"ע של שליטה, אלקייא, ושליטת הענין דאלקים אחרים²⁴ בתכלית הוא דוקא ע"י הידיעה שכל הממוצעים הם רק כגרזן ביד החוצב]. ועפ"ז הי' אפשר לבאר פקחותו של זה שאמר אנא נסיב מלכא (בהנמשל), דזה שישראל יודעים את האמת שכל הממוצעים

ע"ז אלא שיתוף, משא"כ הטעות שעזב ה' את הארץ בידי הכו"מ (דלקמן בפנים) הוא ע"ז. עיי"ש בארוכה.

(21) ב"ק צב, ב.

(22) מנחות קי, א.

(23) אבל בכללות, ענין "אלקא דאלקייא" הוא רק באלו החושבים שעזב ה' את הארץ בידי הכו"מ, משא"כ הטעות שהם בעלי בחירה, כמפורש בהמצויין בהערה 20.

(24) להעיר מאוה"ת יתרו ע' תתק"ח בפירוש לא יהי' לך אלקים אחרים: "אלקים תואר למושל". ובהמשך הענין שם, שהכו"מ אינם כמו שליח ששייך לתת לו כבוד ע"ד "טיבותא לשקיי" אלא כגרזן ביד החוצב.

(14) ראה אוה"ת וירא כרך ד תשסד, ב. שה"ש כרך ב ע' תיד.

(15) שמואל"א ט, ב.

(16) ראה גם סה"מ תר"ל שם.

(17) ראה סה"מ צ' להצ"צ ו, א ואילך. וראה ער"ז רמב"ם ה'.

ע"ז בתחלתו. וראה לקמן הערה 75.

(18) ברכה לג, יד.

(19) ע"פ ל' הכתוב — ישע"י י, טו.

(20) ראה גם ד"ה את הוי' האמרת תרע"ח פ"ג (סה"מ תרע"ח

ע' תיד). ד"ה כל המאריך תרפ"ו פ"ד (סה"מ תרפ"ו ע' קנו ואילך). ד"ה מים רבים ה'תשי"ז פ"ד (לעיל ח"א ע' שכג ואילך). ושם, שטעות זו (שהם משפיעים בבחירתם) הוא לא

שעל ידם באה ההשפעה הם רק כגרזן ביד החוצב, הוא מצד גודל הדעת שלהם, שהם רואים את הפנימיות. שהרי בחיצוניות נראה²⁵ דזה שההשפעה היא ע"י הכו"מ, הוא מפני שיש בהם מעלה שמצד זה הם ראויים להיות ממוצעים, וזה שישראל יודעים שהם רק כגרזן ביד החוצב הוא מצד גודל הדעת שלהם.

ד) אמנם מזה שהמדרש מביא משל על זה ממלך ודוכסין, אף שבהמשל, הדוכסין הם בעלי בחירה, שלכן מסתבר לומר שהבחירה בהדוכסין (אנא נסיב דוכסין) יכולה לגרום שישפיעו יותר לאלו שבחרו בהם [ודלא כבהנמשל, שהעבודה להכו"מ אינה מועלת כלל, מאחר שאינם בעלי בחירה], מובן, שזה שהפקח אמר אנא נסיב מלכא הוא מפני שעבודת המלך היא חשובה אצלו יותר מהתועלת (ההשפעה) שיהי' לו ע"י השרים. ומזה מובן גם בהנמשל, דעיקר הטעם על זה שאוה"ע עובדין לחמה וללבנה וכו' וישראל אינם עובדין אלא להקב"ה, הוא (לא מפני שאוה"ע טועים שהכו"מ הם בעלי בחירה וישראל יודעים את האמת שהם רק כגרזן ביד החוצב, אלא) מפני שאוה"ע, העיקר אצלם הוא שיקבלו ההשפעה, ואצל ישראל העיקר הוא לעבוד את המלך²⁶. והענין הוא, דעיקר הטעם על זה שעבדו לכו"מ הוא (כמבואר בהדרושים²⁷), כי בכדי לקבל השפעה מהקדושה צ"ל בביטול, ולהיות שלא רצו לבטל את עצמם, לכן עבדו להכו"מ, שבכדי לקבל ההשפעה מהם אין צריך לביטול, וכדאיתא בזהר²⁸ דרוח מסאבא אזדמן תדיר במגנא ובריקנייא, כמ"ש²⁹ אשר נאכל במצרים חנם, דההשפעה מלעו"ז (מצרים) היא חנם. ועוד טעם על זה שרצו לקבל השפעתם מהכו"מ³⁰, כי גם ההשפעה עצמה (הנמשכת ע"י הכו"מ) היא גדולה יותר. דמכיון שיניקת הסט"א הוא מהמקיף שלמעלה מהשתלשלות, שההשפעה משם היא שלא ע"פ חשבון, הרי ההשפעה היא בריבוי גדול³¹. ומזה מובן גודל השבח והפקחות דישראל שאינם עובדין אלא להקב"ה, דהגם שבכדי לקבל מהקדושה צריך לעבודה ויגיעה, וגם אז ההשפעה היא (מלכתחילה) במדידה והגבלה לפי מדת העבודה, מ"מ, הם מוותרים על ריבוי השפע (בגשמיות) [אף שגם ישראל יכולים לקבל (לפי שעה) שפע מלעו"ז³², ולא עוד אלא שהם נוטלים חלק בראש³³, מ"מ הם מוותרים על זה] וחביב להם יותר ההשפעה המצומצמת שנמשכת מהקדושה.

תר"ס ע' יא ואילך). וראה גם סידור (עם דא"ח) קמב, ג. סהמ"צ להצ"צ ו, א. ובכ"ח.

28) ח"ב קכת, א. וראה בארוכה סידור (עם דא"ח) עה"פ אל תבטחו בנדיבים (נו, ד).

29) בהעלותך יא, ה. ולהעיר מספרי (הובא בפרש"י) עה"פ: חנם מן המצוות.

30) כ"ה להדיא בביאור"ז להצ"צ שם (ע' רמט).

31) ראה בארוכה תו"א ר"פ בשלח (סא, א). קונטרס ומעין מאמר ח' פ"ב ואילך.

32) ראה קונטרס ומעין מאמר ו' בסופו. מ"ז פ"ד. מ"א פ"ב.

33) ראה אגה"ת ספ"ו. קונטרס ומעין מאמר ד' שם.

25) להעיר מסה"מ תרע"ח ע' שנו "נבראים השפלים שאין דעת ותבונה להם ישפטו רק למראה עיניהם ומחשבים את הממוצעים".

26) להעיר מסה"מ תרפ"ו ע' קלו, שמדבר שם בענין ההתחכמות בעסק, שהוא דוגמת המשתחזה לכו"מ כי חושב שמהם באה ההשפעה, ובהמשך הענין שם (ע' קלז) "כל מחשבותיו הם רק לטובת עצמו, כלומר גופו הונו ורכושו". דמזה משמע, שלא רק המחשבה בנוגע טיבת הפרנסה, אלא גם המחשבה "רק לטובת עצמו" היא דוגמת עבודת כו"מ.

27) שבהערה 12 (אוה"ת שם ס"ע תתרעב ואילך. שם ע' תתרפד. סה"מ תר"ל שם ע' רצב ואילך. ביאור"ז שם. סה"מ

ה) והנה הטעם של הפקח (לזה שבוחר בהמלך ולא בהשרים) הוא מפני דכולהו מתחלפין ומלכא לא מתחלף. ולכאורה הי' אפשר לומר הכוונה בזה, שההשפעה הבאה מלעו"ז (עם היותה בריבוי יותר מההשפעה הבאה מהקדושה) הוא דבר המתחלף שאין לו קיום. כי לאחרי הבירור, כשיתבררו הניצוצות שנפלו בקליפות (שמזה הוא החיות שלהם) יתבטלו³⁴ לגמרי³⁵. [ומכ"ש בנוגע לישראל, שגם עכשיו, זה שישראל יכולים לקבל חיות מהלעו"ז, הוא רק לפי שעה³²]. וכן הוא לאידך גיסא, דזה שההשפעה הבאה מהקדושה היא במדידה והגבלה, הוא רק עכשיו, אבל לאחרי שיתגלה השרש דבחינת הפנימיות, ששרשו הוא מפנימיות המקיף, ההשפעה מהקדושה תהי' בריבוי גדול יותר מהריבוי שנשפע מחיצוניות המקיף (השייך גם להשפיע בקליפות), כמאמר רז"ל³⁶ אם לעוברי רצונו כך לעושי רצונו על אחת כמה וכמה. אבל, ביאור זה אינו מספיק, דלפי זה, גם בחירתו של הפקח בהמלך הוא בשביל ההשפעה שתהי' לו עי"ז, והחילוק בינו ובין אלו שבחרו בהשרים (דוכסין וכו') הוא שהם חושבים רק במצב ההוה, והפקח חושב מה שיהי' בעתיד, ע"ד מארז"ל³⁷ איזהו חכם הרואה את הנולד. אבל מזה שאומר במדרש, דזה שישראל אין עובדין אלא להקב"ה הוא מפני כי חלקי הוי' אמרה נפשי, מוכח, דזה שהפקח בוחר בהמלך הוא לא מפני התועלת שיהי' לו מזה, אלא מצד המלך³⁸. והיינו דזה שישראל בוחרים בהקב"ה, אף שעכשיו ריבוי ההשפעה היא לעוברי רצונו הוא (לא מפני שאח"כ תהי' ההשפעה לעושי רצונו גדולה יותר, אלא) מפני שההשפעה לעושי רצונו היא מפנימיות רצונו ית' וחפצו האמיתי, וההשפעה לעוברי רצונו היא כמאן דשדי בתר כתפוי לשונאו שלא ברצונו³⁹, ולכן רוצים הם דוקא בההשפעה לעושי רצונו, עם היותה השפעה מצומצמת, להיותה נמשכת מפנימיות רצונו ית'. ומה שאומר דכולהו מתחלפין כו', הכוונה בזה היא⁴⁰, דמזה שהם מתחלפין אח"כ מוכח שגם עכשיו אינם מציאות אמיתית. וזה שיש בהם חיות להשפיע חיות לבע"ח ולאווה"ע, הוא לא מצד עצמם ח"ו אלא מפני שהם יונקים מהקדושה⁴¹, ומכיון שהחיות דקדושה שבהם אינו מתאחד עמהם (ואדרבא הוא בבחינת גלות בתוכם), הרי מצד מהותם הם בחינת מות⁴². [ועד"ז הוא גם אלו שמקבלים השפעת החיות מהם, כמבואר בתניא⁴³, דזה שרשעים בחייהם קרויים מתים⁴⁴ הוא מפני שחייהם נמשכים ממקום המות והטומאה]. וזהו אנא נסיב מלכא משום דכולהו מתחלפין, שאינו רוצה בהשפעה שנמשכת ממקום המות והטומאה עם היותה השפעה בריבוי, ורוצה דוקא בההשפעה שמצד הקדושה עם היותה השפעה מצומצמת.

(38) כנ"ל סעיף ד.

(39) תניא פכ"ב (כו, ב). נת' בקונטרס ומעין מ"ב פ"ב ואילך.

(40) ועפ"ז מובן האריכות והפרטים בהמצויין בהערה 35.

(41) תניא פכ"ט (לו, ב).

(42) תניא פכ"ב שם. סה"מ תר"ס שם. ובכ"מ.

(43) אגה"ת פ"ז (צז, סע"א). וראה גם תניא ח"א פי"ט (כד,

ב).

(44) ברכות יח, ב.

(34) ראה סידור (עם דא"ח) נו, סע"א ואילך, דזהו מ"ש אל תבטחו בנדיבים גו' (הם הקליפות, כי כאשר) תצא רוחו (רוח הקדושה מרפ"ח ניצוצין שנפלו בהם) גו' אבדו עשתונותיו.

(35) ראה דרושים שבהערה 12 (אוה"ת תבוא ע' תתרעד. שם ע' תתרפה. סה"מ תר"ל ע' רצד. תר"ס ע' יג).

(36) נדרים נ, סע"ב. מס' מכות בסופה. וראה תו"א בשלח סא,

ג.

(37) תמיד לב, א.

ו) וצריך להבין, דלכאורה, גם לביאור זה שבחירת הפקח בהמלך היא לא מצד התועלת שיהי' לו מזה אלא מצד מעלת המלך, שלכן הוא מוותר על ריבוי ההשפעה הבאה על ידם, בחירתו בהמלך היא מצד השכל⁴⁵, דמכיון שכולהו מתחלפין ומלכא לא מתחלף ראוי לוותר⁴⁶ על ריבוי ההשפעה הבאה ע"י השרים ולבחור בההשפעה המצומצמת שבאה מהמלך, ומזה שמקשר במדרש ענין זה (אנא נסיב מלכא) עם חלקי הוי' אמרה נפשי, משמע, דזה שישראל בוחרים בהקב"ה הוא מצד הנשמה (שהיא חלק הוי') שלמעלה מהשכל. ונקודת הביאור בזה, דשכל האדם כמו שהוא מצד עצמו מכריח לרצות רק בזה שטוב לו. דזהו שאומות העולם בוחרים בהשרים, אף שגם הם יכולים להבין שהמלך הוא העיקר (דכולהו מתחלפין ומלכא לא מתחלף), כי להיותם בבחינת יש, אינם רוצים לוותר על התועלת שיהי' להם ע"י שיקבלו מהשרים. וזה שבישראל ישנה ההכרה שצריך לוותר על התועלת והמציאות שלהם ולבחור באלקות, הוא מצד הנשמה⁴⁷ (חלק הוי') שבחירתה באלקות היא בחירה עצמית שלמעלה מהשכל (דבחירה זו היא לא מצד העילוי דאלקות, שמלכא לא מתחלף, אלא מצד העצמות), וזה פועל על שכלם⁴⁸, שגם השכל מכיר דמכיון שאלקות הוא האמת שחי וקיים בקיום נצחי (מלכא לא מתחלף), צריך הוא לוותר על המציאות שלו ולבחור באלקות.

ז) ואולי יש להוסיף, דע"י שהבחירה דהנשמה שלמעלה מהשכל נמשכת ופועלת בהשכל, מיתוסף בה עילוי נעלה יותר מכמו שהיא מצד עצמה. ויובן זה בהקדים המבואר בסידור ד"ה עבדים היינו לפרעה במצרים⁴⁹, בענין ההשפעה הנמשכת לעוברי רצוננו⁵⁰ שהיא רק בדרך אגב כמאן דשדי בתר כתפוי, שהוא בדוגמת מלך⁵¹ שעושה סעודה ומשתה בשביל השרים הגדולים ועבדים החשובים ומוציא על זה ממון רב, ומהשיריים של הסעודה מקבלים גם פחותי הערך כמו עבדים ושפחות שאחרי הרחיים, ועד שגם הכלבים אוכלים את העצמות שמשליכים למטה. שבטח לא כיון המלך להוציא בשבילם הוצאות, וזה שנשפע להם שיריים (שגם השיריים של הסעודה הם הון רב) הוא רק בדרך אגב. ועד"ז הוא בהנמשל שההשפעה לעוברי רצוננו היא רק בדרך אגב, כמאן דשדי בתר

(45) כמובן גם מזה שנק' בשם פקח.

(46) גם מצד השכל. ולהעיר מלקו"ת תזריע (כ, ב) שאהבה רבה (שרוצה בעצמות אוא"ס ולא בהזיו אף שעיי"ז יתבטל ממציאיותו) נק' דכר שהוא דעת חזק, שבוחר העיקר ולא הטפל, ואהבה זוטא (שרוצה בהזיו בכדי שישאר במציאותו) נק' "בשם נקבה שדעתה קלה, שעושה את הטפל עיקר בשביל הלגרמי שלו". וראה הערה הבאה.

(47) להעיר מתניא פי"ט (הובא בלקו"ת שם), דזה שנשמת האדם רוצה לידבק בשרשה ומקורה בה' חיי החיים ב"ה הגם שתהי' אין ואפס ותבטל שם במציאות לגמרי, הוא טבע שלמעלה מהשכל. דהגם שזה שרוצה לידבק בה' הוא מפני שהוא "חיי החיים" (תכלית העילוי), מ"מ, מכיון שהוא יהי' עיי"ז אין ואפס, הרצון לידבק בשרשו הוא טבע שלמעלה

מהשכל.

ואולי יש לומר דמ"ש בלקו"ת שם שהסיבה לרצון זה הוא "דעת חזק" [ובפרט שבלקו"ת גופא מציין לתניא שם] – הכוונה היא, דהרצון שמצד טבע הנשמה פועל על השכל, כדלקמן בפנים.

(48) ראה גם סה"מ תר"ס ע' טז "מצד הרביקות שמעצמות הנפש . . . לכן יש לו הנטי' בכח חכמתו להבין את הטוב דאלקות ולבחור בטוב".

(49) רצג, סע"ד ואילך.

(50) ראה שם רצד, ג.

(51) ראה גם תו"ח שמות קנו, א ואילך [בהוצאה החדשה –

בא ח"א קכה, ב ואילך]. סהמ"צ להצ"צ עט, א. קונטרס ומעין מאמר ז' בתחלתו. ובכ"מ.

כתפוי, כמבואר שם בארוכה. ויש לומר, דזה שמביא שני דוגמאות שהשפעה להם היא רק בדרך אגב (ואינם יושבים בשולחן המלך), עבדים ושפחות וכלבים, ושני דוגמאות באלו שיושבים בשולחן המלך, שרים גדולים ועבדים חשובים, הוא, בהתאם לד' דרגות בהנמשל. שדרגא הכי תחתונה הם הכלבים שאינם עובדים את המלך ורצונם הוא שיושפע להם גשמיות, עוד ועוד, כמ"ש⁵² הכלבים עזי נפש לא ידעו שבעה. ויש לקשר זה עם הידוע⁵³ שכלב הוא מלשון כולו לב. דטבע האדם בתולדתו וטבע יצירתו שהמוח שליט על הלב⁵⁴, וזה שהוא בבחינת כלב הוא בקצה ההפכי. דלא רק שהלב שליט על המוח, אלא יתירה מזו שהוא כולו לב. ולכן כל⁵⁵ ענינו הוא למלאות תאות לבו. ולמעלה מזה הם העבדים הפחותים⁵⁶ (העבדים והשפחות שאחרי הרחיים), שהם עובדים את המלך אלא שעבודתם היא רק מצד ההכרח (מפני אימת הכאת השבט)⁵⁷, היפך הרצון והתענוג שלהם, דעבדא בהפקירא ניחא ליה⁵⁸. ומכיון שהרצון והתענוג שלהם הוא בתאוות עוה"ז, וזה שאינם עוברים על רצונו ית' הוא מפני יראת העונש, מקומם הוא מחוץ לשולחן המלך. משא"כ עבדים החשובים, עבודתם את המלך היא ברצון וחשק. דהגם שעיקר עבודתם היא מצד קבלת עול [כידוע⁵⁹ החילוק בין בן לעבד, דזה שהבן עושה רצון אביו הוא מפני האהבה וזה שהעבד ממלא רצון אדונו הוא בדרך קבלת עול], מ"מ, זה גופא הוא ברצון וחשק, שרוצים לקבל עליהם עול מלכות שמים. ולכן מקומם הוא בשולחן המלך. ולמעלה מהם הם השרים, שיש להם ידיעה בהנהגת המלוכה [שלכן כו"כ ענינים בהנהגה מתנהגים על פיהם], וגם יש להם השגה במעלת המלך ומפני זה יש להם אהבה אליו, ועבודתם היא לא רק מצד קבלת עול אלא גם מצד אהבה. ובשרים גופא ישנם כו"כ דרגות, שנחלקות בכללות לשתיים. שרים (סתם) ושרים גדולים. ויש לומר, דג' סוגים אלו שנמצאים בשולחן המלך [עבדים חשובים, שרים ושרים גדולים] הם בהתאם לג' הסוגים שבמדרש, דוכסין ואיפרכין ואיסטרטילוטין, שנמצאים יחד עם המלך, כלשון המדרש "והיו עמו", בדוגמת עבדים החשובים והשרים שנמצאים בשולחן המלך. ועפ"ז יש לומר, דהגם שהכוונה (בפשטות) בדוכסין וכו' היא להע' שרים דנוגה (כמובא לעיל מהדרושים)⁶⁰, מ"מ, זה שמדייק שהדוכסין "היו עמו" הוא בכדי לרמז שמדבר כאן [לא רק בהע' שרים, שהם יש ודבר בפ"ע⁶¹, דוגמת עבדים הפחותים שמקומם הוא מחוץ לשולחן המלך, אלא] גם במלאכים שהם בטלים לאלקות, ולמעלה יותר – בספירות דאצילות שאיהו וחיהו וגרמוהי חד⁶², שהם תמיד עם המלך.

(59) תניא פמ"א (נז, א). המשך תרס"ו ס"ע שח ואילך. ובכ"מ.

(60) וכמובן גם מזה שממשיך במדרש מהן עובדין לחמוה ומהן ללבנה.

(61) ראה סידור רפז, סע"ב ואילך. ובכ"מ. ולהעיר גם מאגה"ק סכ"ה (קלט, ב) שהחיות הנמשך להשרים "הוא בבחי' גלות בתוכם".

(62) ע"ח שער מז (שער סדר אבי"ע) פ"ב. ובכ"מ. אגה"ק ס"כ בתחלתו.

(52) ישע"י נו, יא. וראה זח"ג פ, סע"א ואילך.

(53) מאורי אור בערכו.

(54) זח"ג רכד, א (ברע"מ). תניא פי"ב (יז, א).

(55) כל דוקא, מכיון שכולו לב.

(56) ראה סידור שם (רצה, א) "פחותי העבדים".

(57) ראה סהמ"צ להצ"צ פג, ב. אוה"ת משפטים ע' א'קכח

ואילך. אלא שהביאור שם הוא באופן אחר קצת.

(58) גיטין יג, א.

ועפ"ז מובן עוד יותר גדול פקחותו של זה שאמר אנא נסיב מלכא, דנוסף לזה שאינו רוצה לקבל ההשפעה בדוגמת הכלבים וגם לא כעבדים הפחותים שמחוץ לשולחן המלך (הגם שההשפעה שנשפעה להם היא בריבוי גדול) ורוצה להיות בשולחן המלך, אלא שאינו רוצה גם בהדוכסין וכו' (מלאכים, ספירות דאצילות ולמעלה יותר), אלא בהמלך, אנא נסיב מלכא. וכתורת הבעש"ט⁶³ הידועה עה"פ⁶⁴ תפלה לעני כי יעטוף ולפני הוי' ישפוך שיחו, שאינו מבקש שום דבר ותפלתו היא שלפני הוי' ישפוך שיחו. ולזה צריך פקחות גדולה. ובדוגמת מלך בו"ד, שבכדי ליכנס להקיטון שבו נמצא המלך ולראות את פני המלך, צריך לעבור תחילה דרך כמה וכמה היכלות שבכל אחד מהם יש הון יקר, וישנם כאלו שכשרואים את ההון יקר שבהיכל החיצון, הם מתענגים מזה בתענוג נפלא ומתעכבים שם. ויש כאלו שמתענגים בהיכל פנימי יותר. ודוקא מי שהוא חכם גדול, גייט אים ניט אָן החשיבות והיוקר של ההון עצום הנמצא גם בהיכל הכי פנימי, וכל רצונו ותשוקתו היא ליכנס להקיטון בו נמצא המלך ולראות את פני המלך.

(ח) ויש לומר, שענין זה הוא האהבה דמי לי בשמים ועמך לא חפצתי⁶⁵, וכלשון אדמו"ר הזקן⁶⁶ "איך וויל זע גאָר ניסט איך וויל ניט דאיינ ג"ע איך וויל ניט דאיינ עוה"ב כו' איך וויל מער ניט אַז דיך אַליין". דהגם שהגילויים שבג"ע ומכ"ש הגילויים דעוה"ב הם גילויים נעלים ביותר, ואדמו"ר הזקן היתה לו השגה בזה, השגה אמיתית באופן שהשכל נתאחד עם המושכל⁶⁷, אעפ"כ אינו רוצה לא בהגילויים דג"ע ולא בהגילויים דעוה"ב, וכל רצונו הוא רק בהעצמות, דיך אַליין. ויש להוסיף, דעיקר הפקחות בזה שאינו רוצה בהדוכסין וכו' (המדריגות שבסדר ההשתלשלות, וגם שלמעלה מהשתלשלות) הוא, דהגם שהספירות (מלשון ספירות ובהירות⁶⁸) אין מסתירים על אוא"ס, דבההשפעה שנמשכת ע"י הספירות (הכלים) נראה בגילוי שההשפעה היא לא מהספירות עצמם ח"ו אלא שאוא"ס משפיע על ידם⁶⁹, וביותר הוא בהאורות דהספירות, שעל ידם מתגלה האור שלמעלה מהם⁷⁰, ומכ"ש בהמדריגות שלמעלה מאצילות⁷¹, שע"י האור מתגלה כל מה שאפשר להתגלות מהמאור, מ"מ, אינו רוצה בהם אלא בהמלך, אנא נסיב מלכא. ויש לומר, שזהו גם דיוק לשון אדמו"ר הזקן "איך וויל ניט דאיינ ג"ע איך וויל ניט דאיינ עוה"ב", דהגם שהג"ע והעוה"ב הם "דאיון ג"ע", "דאיון עוה"ב", דנוסף לזה שהגילויים דג"ע ודעוה"ב עצמם הם גילויים נעלים ביותר מתגלה על ידם כל מה שאפשר להתגלות מהמאור, מ"מ אינו רוצה בהם, וכל רצונו הוא רק בהעצמות, דיך אַליין.

(ט) ויש לומר, דפירוש זה באנא נסיב מלכא שאינו רוצה בהדרגות (דקדושה) שלמעלה אלא בהעצמות, והפירוש דאנא נסיב מלכא כפשוטו (שאינו עובד להכו"מ),

(68) ראה גם אוה"ת חיי שרה קו, ב ואילך. ובכ"מ.

(69) המשך תער"ב ח"א פק"ו (ע' רד"רה). ובכ"מ.

(70) ראה בארוכה המשך הנ"ל פק"ט ואילך.

(71) ראה בארוכה המשך הנ"ל פק"א ואילך. וראה שם פק"ג.

(ע' רלט).

(63) כתר שם טוב (הוצאת קה"ת) סי' צז (יג, ג). אור המאיר

פ' וישלח.

(64) תהלים קב, א.

(65) תהלים עג, כה.

(66) הובא ברש"י מצות התפלה להצ"צ פ"מ (קלח, סע"א).

(67) תניא פ"ה (ט, ב).

שייכים זה לזה. ויובן זה ע"פ הידוע⁷² שהאהבה דמי לי בשמים שאינו רוצה בהגילויים דג"ע אלא בעצמות אוא"ס, אף שבג"ע ישאר במציאותו ויהי' לו השגה ותענוג באלקות (נהנים מזיו השכינה⁷³) משא"כ מצד הגילוי דעצמות אוא"ס יתבטל ממדריגתו, מ"מ, מכיון שהגילוי דג"ע הוא רק הארה בלבד (זיו השכינה), שבאין ערוך לגבי עצמות אוא"ס, הוא בוחר בהעיקר ולא בהטפל. ומזה מובן, דכאשר הוא בוחר בהגילויים דג"ע (שהם כלא חשיב לגבי עצמות אוא"ס) בשביל הלגרמי' שלו⁷⁴, בכדי שישאר במציאותו ויהנה מזיו השכינה, אפשר שיבוא מזה (ע"י ריבוי השתלשלות וכו') דהגם שיודע שההשפעה שע"י הע' שרים היא נמשכת ממקום המות (כנ"ל סוף סעיף ה), מ"מ ירצה בהשפעה זו יותר מבההשפעה שמהקדושה, בכדי שיהי' לו שפע בריבוי. ועד"ז הוא גם בנוגע להטעות של העובדים לכו"מ שמחשבים אותם למציאות (שההשפעה באה מהכו"מ עצמם, או שיש להם בחירה עכ"פ להשפיע). דמזה שרוצה בהגילויים דג"ע ולא בעצמות אוא"ס, היינו שהוא נותן חשיבות לענין שמחוץ להעצמות, אפשר שיבוא מזה (ע"י ריבוי השתלשלות וכו') שיתן חשיבות להכו"מ, שיש להם בחירה בהשפעתם, ויתירה מזו שההשפעה היא מהם עצמם ח"ו. ויש להוסיף, דגם כשרצונו בג"ע הוא מפני שהוא ג"ע של הקב"ה ("דאיין ג"ע"), גם אז אפשר שיבוא מזה הטעות שיש להם (להכו"מ) בחירה להשפיע ועד להטעות שההשפעה היא מהם עצמם, מכיון שגם לפי טעות זו הכח שיש להם להשפיע הוא (לא מצד עצמם אלא) מפני שהקב"ה מינה אותם על זה כנ"ל ס"ג (בדוגמת "דאיין ג"ע"). ובכדי שלא יהי' שום נתינת מקום לאנא נסיב דוכסין וכו' הוא ע"י שיעורר אצלו (מעין ושמץ עכ"פ, שזהו בכחו של כאו"א מישראל, כדלקמן) שלא לרצות אפילו "דאיין ג"ע", כ"א "מער ניט אַז דיך אַליין".

יו"ד) ויש להוסיף ביאור בהשייכות דאנא נסיב מלכא להאהבה דמי לי בשמים שרוצה באוא"ס, בהקדים שעיקר הענין דעבודת כו"מ הוא שחושבים דבר שהוא רק אמצעי לעיקר. הן בנוגע להכו"מ, דהאמת הוא שאינם אלא אמצעי (גרזן) שעל ידם נמשכת ההשפעה, והעובדים לכו"מ חושבים שהם עיקר, והן בנוגע להשפעות הגשמיות הנשפעות על ידם, שהשפעת הגשמיות היא בכדי שישתמשו בהם לעבודת ה', והעובדים לכו"מ מחשבים את הגשמיות לעיקר (שלכן הם רוצים בההשפעה מהלעו"ז, בכדי שיהי' להם ריבוי שפע גשמי, כנ"ל סעיף ד). והנה הגילויים, גם הגילויים הכי נעלים, התכלית הוא לא בהם עצמם, והם רק אמצעי שעל ידם תושלם הכוונה הפנימית דדירה בתחתונים. ולכן, כשרוצה בהגילויים (ולא באוא"ס), היינו שמחשיב אותם לעיקר, אפשר להיות נתינת מקום שיחשיב גם האמצעים (הכו"מ והשפע הגשמי) לעיקר. ועפ"ז יש לומר, דזה שאוה"ע מהן עובדין לחמה ומהן ללבנה וישראל אינן עובדין אלא להקב"ה, הוא, כי השרש דאוה"ע הוא מחיצוניות הרצון (שרוצה באיזה דבר בשביל ענין אחר), והבחינה דחיצוניות הרצון (כמו שהיא מקור לאוה"ע) היא באופן שאין נרגש בה שהרצון הוא בשביל ענין אחר אלא

(73) ברכות יז, א.

(72) לקו"ת תוריע כ, סע"א ואילך. שרש מצות התפלה להצ"צ

(74) כ"ה הלשון בלקו"ת שם.

שזה גופא הוא התכלית, ולכן מסתעף מזה שאוה"ע מחשבים את הממוצעים דכו"מ לעיקר⁷⁵. והשרש דישראל הוא מפנימיות הרצון, שמצד פנימיות הרצון אין נתנית מקום לאיזה ענין אחר, ולכן יש לישראל ההכרה שהכו"מ הם רק אמצעי כגרזן ביד החוצב (וכן השפע הגשמי הוא רק בשביל עבודת ה'), ולכן אינן עובדין אלא להקב"ה, אנא נסיב מלכא. (יא) ועפ"ז יש לבאר גם המעלה בזה דבחירת ישראל בהקב"ה היא לא רק מצד הרצון דהנשמה שלמעלה מהשכל אלא גם מצד השכל (כנ"ל סעיף ז), כי זה שהשרש דישראל הוא בפנימיות המקיף (פנימיות הרצון) הוא מפני שישראל הם בחינת פנימי, וכידוע דשרש הפנימי הוא בפנימיות המקיף, ולכן, עיקר העילוי דבחירת ישראל בהקב"ה הוא כשהרצון דהנשמה שלמעלה מהשכל (מקיף) נמשך ופועל גם בהשכל (פנימי), שע"ז דוקא נמשך מעצם הנשמה (פנימיות המקיף), שלמעלה גם מהרצון שלמעלה מהשכל (חיצוניות המקיף). ויש לומר, דזהו גם מ"ש¹⁰ חלקי הוי' אמרה נפשי (חלקי דוקא), דחלק הוא בחינת פנימי (כידוע⁷⁶ בענין מה טוב חלקנו ומה נעים גורלנו ומה יפה ירושתנו), והעילוי דבחירת ישראל בהקב"ה הוא כשהבחירה דהנשמה נמשכת בפנימיות, בהבנה והשגה, ובאופן שזה פועל במחשבה דיבור ומעשה, שע"ז הוא ההמשכה דפנימיות המקיף.

(יב) ויש לקשר זה עם מ"ש במדרש תהלים עה"פ⁷⁷ למנצח לדוד להזכיר, משל למלך שהי' לו צאן וכעס עליהם גירש את הצאן והתיר את הדיר והעביר את הרועה, אחר זמן כנס הצאן ובנה את הדיר ולרועה לא הזכיר, אמר הרועה הרי הצאן מכונסות והדיר בנוי ואני איני נזכר. כך אמר דוד למעלה מן המזמור⁷⁸ כי אלקים יושיע ציון ויבנה ערי יהודה, הרי הדיר בנוי, וישבו שם וירשוה זרע עבדיו ינחלוה ואוהבי שמו ישכנו בה, הרי הצאן מכונסות, ואני איני נזכר, לכך למנצח לדוד להזכיר. וצריך להבין, הרי זה שכנס הצאן לאחרי שכעס עליהם (ולא היו מרוצים לפניו) הוא מפני שנתעורר שוב הרצון אליהם, ולמה לא הזכיר (מעצמו) להרועה, וצריך לבקשה מיוחדת על זה. והענין הוא, דרצון הוא מקיף, ואפשר שהמשכת הרצון יהי' בחיצוניות. וזהו שבקש דוד שהרועה יהי' נזכר, דרועה הו"ע השפעה פנימית (כידוע⁷⁹ החילוק בין רועים לנסיכים). וכל זמן שלא ישנה ההשפעה פנימית (הרועה), חסר העיקר. כי המשכת המקיף עצמו היא מחיצוניות המקיף, ושרש הפנימי הוא מפנימיות המקיף. והגם שכשהצאן מכונסות נותנים להם כל צרכיהם, והאיך שייך לומר שאין להם רועה, יש לומר, דההמשכה פנימית שע"י הרועה הוא לימוד התורה,

לאוה"ע) נרגש שזהו הרצון הפנימי.
 (76) ראה סד"ה אשרנו הי'ש"ת. ובכ"מ.
 (77) תהלים מזמור ע*.
 (78) סוף מזמור סט.
 (79) תו"א מקץ לג, ד ואילך.

(75) ראה רמב"ם ה' ע"ז בתחלתו, דזה שטעו שצריך לחלוק כבוד להכו"מ הוא (לא מפני שצריך להודות להם ע"ד "טיבותא לשקיי", כמובא לעיל, אלא) מפני שהקב"ה "חלק להם כבוד" וזוה (שיחלקו להם כבוד) הוא "רצון הא"ל". ואולי יש לומר, שהסיבה לטעות זו היא כי בחיצוניות הרצון (כמו שהוא מקור

(* ע"פ המנהג לומר הקאפיטל תהלים המתאים למספר שנותיו (מכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר, נדפס בקובץ מכתבים ע"ד אמירת תהלים. אגרות'קודש כ"ק אדמו"ר מוהררי"צ ח"א ע' לא. ח"י ס"ע נג. סה"מ י"א ניסן ע' 1 ואילך) – התחילו בייא ניסן שנה זו (תשל"א) לומר מזמור ע שבתהלים.

ומכיון שהתורה דעכשיו היא הבל לגבי תורתו של משיח⁸⁰, נמצא שחסר עדיין אמיתית הענין דרועה (פנימיות). והגם שהמדובר כאן הוא לאחרי שאלקים יושיע ציון ויבנה ערי יהודה וגו' שזה יהי' בגאולה העתידה, הרי עיקר הגילוי שיהי' בגאולה העתידה הוא הגילוי דעצמות אוא"ס שלמעלה מהשגה, וזו היתה בקשתו של דוד (דוד מלכא משיחא), ועי' בקשתו נעשה זה, שיהי' גם הענין דרועה, הבנת והשגת התורה בתכלית השלימות.

יג) וע"פ כל הנ"ל יש לבאר הקשר והשייכות דבחירת ישראל בהקב"ה ובחירת הקב"ה בישראל, דבחירת הקב"ה בישראל להיות לו לעם סגולה, שרצונו הפנימי דהקב"ה הוא בישראל (ולא שהם אמצעי לענין אחר), הוא השרש והנתינת כח לבחירת ישראל בהקב"ה, כנ"ל בארוכה דזה שישראל בוחרים בהקב"ה הוא מפני ששרשם הוא בפנימיות הרצון. נויש לומר, דזה שהבחירה בישראל הוא בהגוף, מזה נמשך להם הכח, שגם בענינים הגשמיים יהי' הגילוי דפנימיות הרצון, שעיי"ז נרגש בהם שגם הגשמיות הוא בשביל עבודת ה'. ועפ"ז יש לבאר זה שהקרבות של אשר היו על שם הבחירה שבחר הקב"ה בישראל, אף שאין אישורן של ישראל אלא על שבחרו בהקב"ה, כי עיקר העילוי דישאל הוא (לא זה שיש בהם מצד למעלה, אלא) זה שפועלים ע"י עבודתם, ובזה דוקא (מה שפועלים ע"י עבודתם) הוא עיקר הנחת רוח והתענוג דהקב"ה, אלא שבכדי שיהי' להם הנתינת כח על זה הוא ע"י ההמשכה והגילוי דבחירת הקב"ה בישראל, וגילוי זה נמשך ע"י הקרבות שהקריב אשר. דנוסף להכח שבכ"א מישראל מצד שרשו בפנימיות הרצון, הנה ע"י הקרבות דאשר, נמשך כח זה בגילוי יותר. ויש לומר דע"י שאמר אדמו"ר הזקן איך וויל מער ניט אַז דיך אַליין, ובפרט לאחרי שנתפרסם זה ע"י הצ"צ, ניתן הכח (עוד יותר) לכאו"א מישראל, ובפרט לההולכים בעקבותיו ובדרכיו, דהגם שיש לו ריבוי רצונות, ועד לרצונות שמצד נה"ב, שכל הרצונות שלו יהיו בלא לב ולב, ועיקר רצונו יהי' להשלים כוונת העצמות לעשות לו ית' דירה בתחתונים (ע"ד ומעין שהי' אצל אדמו"ר הזקן שלא רצה מער ניט אַז דיך אַליין), וגם רצונו בגשמיות יהי' (בעיקר) בכדי לעשות את הגשמיות כלי לאלקות. ועיי"ז יומשך לו גם ריבוי השפעה בגשמיות, כמאמר אדמו"ר הזקן⁸¹ אַז דער אויבערשטער גיט אידן גשמיות און אידן מאַכן פון די גשמיות רוחניות, דמזה מובן, דכשהקב"ה נותן לישראל ריבוי גשמיות עושים ישראל ריבוי רוחניות, ריבוי בכמות וריבוי באיכות, ועד לתכלית השלימות, ועד שמתקשרים ומתאחדים בהקב"ה, ישראל (אורייתא) וקוב"ה כולא חד⁸². וכל זה נעשה מתוך שמחה וטוב לבב, בימי ההכנה לזמן חירותנו, וזה מביא גם את זמן חירותנו בפועל, גאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, בקרוב ממש.

מורה"י צ"ח ב' ע' רסה). סה"מ ה'ש"ת (הוצאת תשמ"ו) ע' עח.

(82) ראה זח"ג עג, א.

(80) קה"ר פי"א, ת. ועיי"ז ג"כ שם פ"ב, א.

(81) ראה "היום יום" כז טבת (אגרות-קורש כ"ק אדמו"ר

בס"ד. משיחות שבת הגדול, ערב י"א ניסן ה'תשמ"ט.

ובפרטיות יותר - ב"עשור לחודש" שחל ב"שבת הגדול" יש ב' ענינים: (א) לכל לראש - ענינו של העשירי לחודש, ללא קשר ושאיכות לימים שלפניו או הימים שלאחריו, וכמרומו גם במעלת מספר העשירי - "העשירי יהי קודש"¹², "קדש מלה בגרמי"¹³, (ב) ולאח"ז ניתוסף גם שייכותו לימים שלפניו, שפועל בהם עילוי ושלימות¹⁴, וגם שנעשה הכנה לימים שלאחריו, מיום י"א עד ליום ט"ו, שבו "קיימא סיהרא באשלמותא"¹⁵.

ובהתאם לכך, יש לבאר תחלה ענינו של "שבת הגדול", ע"ש הנס גדול שאירע "בעשור לחודש", ולאח"ז יש לבאר גם הפעולה וההשפעה ד"שבת הגדול", "עשור לחודש", על הימים שלאחריו, כדלקמן.

ב. אודות ה"נס גדול" שאירע בעשור לחודש - כותב רבינו הזקן בשו"ע⁶: "כשלקחו ישראל פסחיהם באותו שבת, נתקבצו בכורי מצרים אצל ישראל ושאלום למה זה הם עושין כך, אמרו להם זבח פסח הוא לה' שיהרוג בכורי מצרים, הלכו בכוריהם אצל אבותיהם ואל פרעה לבקש מהם שישלחו את ישראל ולא רצו, ועשו הבכורות עמהם מלחמה והרגו הרבה מהם, וז"ש¹⁶ למכה מצרים בבכוריהם. וקבעו נס זה לזכרון לדורות בשבת, וקראוהו שבת הגדול".

א. קביעות שנה זו היא באותו אופן כפי שהיתה הקביעות בזמן יצי"מ בפעם הראשונה - שחמשה עשר בניסן חל בחמישי בשבת¹, והעשירי בניסן שבו לקחו הפסח ("בעשור לחודש הזה ויקחו להם איש שה לבית אבות גו"²) הי' בשבת¹.

ומזה מובן שנוסף לכך שהזמן דחג הפסח וחודש ניסן בכללותו מסוגל ביותר לגאולה האמיתית והשלימה, עלי' נאמר³ "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות", וכמארז"ל⁴ "בניסן נגאלו ובניסן עתידין להגאל", ה"ז בהדגשה יתירה בשנה שקביעותה "כימי צאתך מארץ מצרים" (גם מצד ימי השבוע), ובמילא, ה"ז מגביר ומחזק את התקוה והוודאות שבימים אלה ממש - "ימי צאתך מארץ מצרים" בשנה זו - "אראנו נפלאות" דגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו.

ובזה גופא - גאולה באופן של גדלות⁵, בהתאם ללימוד והוראה ונתינת-כח מ"שבת הגדול", דיש לומר, שנוסף על הענין העיקרי "שנעשה⁶ בו נס גדול"⁷, הנס גדול שאירע בעשור לחודש⁸, ה"ז כולל גם גדלות ב"שבת⁹ שלפני הפסח" (ש"קורין אותו שבת הגדול"⁶), השבת שממנו מתברך הפסח¹⁰, שגם הגאולה דפסח נעשית באופן של גדלות¹¹.

גם ימים טובים. (כנ"ל הערה 7) - כמובן ממארז"ל (ובחים צא, רע"א) "שבת למוספין אהנאי לתמידין לא אהנאי" (בתמי).
10) ובפרט ש"בשבת הגדול היתה התחלת הגאולה והנסים", שלכן "נוהגין . . . שבשבת הגדול במנחה . . . אומרים עבדים היינו וכו'" (שו"ע אדה"ז שם ס"ב).

11) ויומתק יותר - שלא נקרא "שבת דנס גדול", אלא "שבת הגדול", היינו, שהגדלות היא בענין השבת, אשר, מעניניו העיקריים ש"מיני מתברכין כולהו יומין" (זח"ב סג, ב. פח, א), ובנדוד, פעולתו והשפעתו על הפסח.

12) לשון הכתוב - בחוקותי כו, לב (וראה מקומות שנסמנו בלקו"ש ח"ו ס"ע 290). וראה ראב"ע לשמות ג, טו. פרס ש"ב.

13) זח"ג צד, ב.

14) ומרומז גם בדיוק הלשון "בעשור לחודש" - שאין זה מספר סידורי, נעשירי לחודש (כמו "ביום העשירי נשיא גו"¹¹), כי אם, מציאות אחת של עשר ("עשור"), כיון שכולל גם השלימות דהימים שלפניו (ראה זח"ב לט, ב. מ, ב. ועוד. אה"ת בא ס"ע רפב. מאמר ושיחות שבת הגדול תשמ"ו).

15) זהר ח"א קג, רע"א. ח"ב פה, רע"א. ועוד. וראה שמו"ר פט"ו, כו. 16) תהלים קלו, י"ד.

1) שבת פז, ב. שו"ע אדה"ז או"ח ר"ס ת"ל. ר"ס תצד.

2) בא יב, ג.

3) מיכה ז, טו.

4) ר"ה יא*, רע"א. שמו"ר פט"ו, יא*.

5) ע"ד שהגאולה העתידה תהי' באופן של "נפלאות" לגבי הגאולה ד"ימי צאתך מארץ מצרים" (ראה אה"ת נ"ך עה"פ (ע' תפז). וש"ג).

6) שו"ע אדה"ז שם ר"ס תל.

7) להעיר, שבכמה ק"ק בישראל נהגו לקרות שבת הגדול גם לשבתות שלפני שבועות וסוכות (שבלי הלקט סי' רה. וראה הגדה שלמה ב"מבוא" פי"ב ס"ט. וש"ג), שבזה מודגשת גם הגדלות דשבת לגבי יו"ט (כמובן מהחילוקים שביניהם בהלכות התורה)*, אבל, מנהג זה לא נתפשט בכל תפוצות ישראל, ועוד ועיקר - שלא נזכר בשו"ע, כי אם, ש"שבת שלפני הפסח קורין אותו שבת הגדול".

8) אלא שמפני טעם מסויים "קבעו נס זה לזכרון לדורות בשבת, וקראוהו שבת הגדול", ו"לא קבעוהו בעשירי לחודש סתם . . . כדרך שנקבעו כל המועדים" (שו"ע אדה"ז שם. וראה בארוכה נו"כ טושו"ע שם. לקו"ש חכ"ז ע' 44 ואילך. וש"ג).

9) וכולל גם הגדלות בענינים הרגילים שבכל שבת (נוסף לכך שכל שבת הוא באופן של גדלות לגבי שאר הימים, לא רק ימי החול, אלא

* ראה לקמן ס"ה ואילך במעלת מספר יא. ועפ"ז יומתק - ע"ד הרמז - השייכות ד"א לענין הגאולה ("בניסן עתידין להגאל").

** וי"ל, שגם למנהג זה "שבת הגדול" שלפני הפסח הוא "אבוהן דכולהו", שממנו נמשך גם בשבתות שלפני שאר ימים טובים, כשם שחג הפסח הוא "ראש לרגלים".

וצריך להבין:

בהוספה על הנס שנעשה לישראל, ש"לא היו רשאים לומר להם דבר", אלא] אך ורק לזכרון הנס ד"למכה מצרים בבכוריהם", ענין השייך למצרים בלבד, ולא לזכרון הנס שנעשה לישראל!?

וביותר תמוה שעל שם נס גדול זה ("למכה מצרים בבכוריהם") "קראוהו שבת הגדול" - שהרי, ענין השבת שייך לישראל בלבד, כי "גוי ששבת" ה"ז היפך מציאותו²¹, ואיך יתכן שהגדלות דשבת ("שבת הגדול") מתבטאת בנס ששייך למצריים, "למכה מצרים בבכוריהם"!

ג. ויש לומר הביאור בזה:

ענינו של חג הפסח - לידת עם ישראל²², כמפורש בקרא²³ שיציי"מ היתה באופן ד"לקחת לו גוי מקרב גוי", ואז התחילה ההכנה למתן תורה (כמ"ש²⁴ "בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על החר הזה"), שבו היתה בחירת הקב"ה בישראל, "אתה בחרתנו מכל העמים"²⁵, "ובנו בחרת מכל עם ולשון"²⁶.

וכיון שלפני יציי"מ, "בעשור לחודש", היו ישראל "בקרוב גוי", בקרבם של המצריים, היינו, שנחשבו כמו אומה אחת²⁷ (כביכול²⁸) - נמצא, שהנס ד"למכה מצרים בבכוריהם" שייך גם לישראל כפי שהם בדרגא ומצב שיש להם שייכות להמצריים.

וביאור הענין:

נוסף על יציאת ישראל ממצרים - צ"ל וישנו גם השבירה והביטול דמצרים גופא, ועד לאופן ד"אתהפכא חשוכא לנהורא"²⁹. וזהו תוכן הנס ד"למכה מצרים בבכוריהם" - שבכורי מצרים, שמורה על התוקף³⁰ דמצרים (תוקף דלעו"ז), ניצלו התוקף שלהם כדי להכות את מצרים.

ונס זה הוא "נס גדול" - לא רק נס סתם שלמעלה מהטבע, כמו הנס ש"לא היו רשאים לומר להם דבר",

הטור¹⁷ כתב שכאשר ישראל השיבו למצריים (על שאלתם מדוע לוקחים שה כו') "לשחטו לשם פסח במצות השם עלינו, היו שיניהם (של המצריים) קהות על ששוחטין את אלהיהן, ולא היו רשאים לומר להם דבר¹⁸, ועל שם אותו הנס קורין אותו שבת הגדול". ולכאורה, ה"י לו לרבינו הזקן לומר שה"נס גדול" הוא בשתיים (שעי"ז ניתוסף יותר בגדלות הנס) - הנס ש"לא היו רשאים לומר להם דבר", והנס ד"למכה מצרים בבכוריהם", ולמה השמיט הנס ש"לא היו רשאים לומר להם דבר", והזכיר רק את הנס ד"למכה מצרים בבכוריהם"!

ועיקר השאלה - לא רק שהזכיר נס אחד אף שה"י יכול להזכיר שני נסים, אלא, שמזכיר רק את הנס שלכאורה אינו אלא בענין טפל לגבי הנס השני שהוא בענין עיקרי:

הנס ש"לא היו רשאים לומר להם דבר" - הוא בענין שנוגע לישראל (שהמצרים לא הזיקו להם כו'), ואצל ישראל עצמם - בנוגע לקיום "מצות השם עלינו" לוקח שה לקרבן פסח, ובפרט ע"פ פירוש חז"ל¹⁹ "משכו וקחו", "משכו ידיכם מע"ז וקחו לכם צאן של מצוה", היינו, שהתוכן דלקיחת הפסח הו"ע הכי עיקרי אצל ישראל, שלילת וביטול הענין דע"ז, והתחלת שייכותם לקיום המצוות²⁰; ואילו הנס ד"למכה מצרים בבכוריהם" - הוא בענין שנוגע למצריים בינם לבין עצמם (מצרים ובכוריהם), ואינו שייך (לכאורה) לישראל, שאצלם לא נעשה שינוי כתוצאה מנס זה, שלא הועיל שפרעה ישלחם ממצרים. וכיון שכן, הרי, הנס ד"למכה מצרים בבכוריהם" הו"ע טפל לגבי הנס ש"לא היו רשאים לומר להם דבר".

ואעפ"כ כותב רבינו הזקן ש"שבת הגדול" נקבע [לא רק גם לזכרון הנס ד"למכה מצרים בבכוריהם",

(17) או"ח שם.

(18) וראה גם דעת זקנים לבעלי התוס' (בא יג, א): "כשראו המצרים שלוקחין הפסחים לשחוט נתקבצו עליהם להרגן . . . ועשה להם הקב"ה נס וניצולו". ועד"ז בספר האורה לרש"י (ח"ב ס"ב): "כשראו כן המצריים היו רוצים לקום ולנקום מהם, והיו מעייהם מחותכין כו' ונידונין ביסורים כו' ולא הזיקו לישראל".

(19) פרש"י בא יב, ו. וראה מכילתא שם, כא.

(20) להעיר גם מפרי חדש (או"ח סת"ל) "יש מפרשים שלכן נקרא שבת הגדול לפי שהוא שבת ראשון שנכנסו ישראל למצוות" (אבודרהם חודש ניסן (לפני סדר תפלות הפסח). ועד"ז בחזקוני (בא יב, ג) "לפי שעשו בו ישראל מצוה ראשונה, כגון מקח הפסח בעשור, נקרא שבת הגדול".

(21) סנהדרין נח, סע"ב. רמב"ם ה' מלכים פ"י ה"ט.

(22) כפי שהמשיל יחזקאל הנביא יציי"מ להולדת הולד (יחזקאל פרק

טז, ובמפרשים. תו"א ר"פ ורא. ובכ"מ).

(23) ואתחנן ד, לד.

(24) שמות ג, יב.

(25) נוסח תפילת יו"ט.

(26) נוסח ברכת ק"ש. וראה שו"ע אדה"ז או"ח ס"ס ס"ד.

(27) ועד שבגלל זה הוצרך לצוותם על לקיחת הפסח - כיון ש"לא היו בידם מצוות להתעסק בהם כו'", ולא עוד, אלא, ש"היו שטופים בע"ז" (מכילתא ופרש"י שבהערה 19), ועד שהי' מקום לטענה "הללו עובדי ע"ז והללו כו'" (ראה זח"ב קע, רע"ב. מכילתא בשלח יד, כח. ועוד).

(28) ומצד גדרי השו"ע - ה"ז אפילו ללא "כביכול".

(29) ראה זח"א ד, א.

(30) ראה ת"א ויחי מט, ג.

שישראל מושכים ידיהם מע"ז ולוקחים להם צאן של מצוה, כולל ובמיוחד – החיוב "לכוף את כל באי העולם לקבל מצוות שנצטוו בני נח"³⁴.

ועפ"ז מובן הטעם שרבינו הזקן מזכיר רק את הנס ד"למכה מצרים בבכוריהם", ואינו מזכיר גם את הנס ש"לא היו רשאים לומר להם דבר" – כי, הנס ש"לא היו רשאים לומר להם דבר" הוא בעיקר בנוגע לעבודתם של ישראל, שעבודתם של ישראל היא בכל התוקף והשלימות בכך שאוה"ע אינם יכולים להפריע להם, משא"כ הנס ד"למכה מצרים בבכוריהם" הוא בנוגע להפעולה באוה"ע³⁵, ובנוגע לפעולה בעולם³⁶ – הענין העיקרי בזמן זה – מה שהעולם אינו מנגד לעבודתם של ישראל אינו נחשב (ועאכ"כ שאינו נחשב ל"נס גדול") לגבי שינוי והפיכת טבע העולם גופא.

ויש להוסיף בזה: לאחר יצי"מ ומ"ת – גם "שבת הגדול" (שלפני מ"ת) נעשה ענין בתורה³⁷ (סימן בשו"ע), אלא, שבתורה גופא עיקר ההדגשה בענין זה אינה על התורה כשלעצמה, ואפילו לא על זה שהעולם אינו מנגד לגילוי דתורה, כי אם, על שינוי והפיכת טבע העולם גופא³⁸ – שפועלים בעולם שמצד עצמו יהי מוכן ועד ש"ידרוש" הגילוי דתומ"צ שלמעלה מגדרי העולם³⁹.

ועפ"ז מובן גודל העילוי ד"שבת הגדול", שנעשה בו נס גדול. למכה מצרים בבכוריהם" – כי, בנס זה דוקא מתבטא שינוי והפיכת טבע העולם גופא, תכלית השלימות דבירור העולם, מעין ודוגמא והכנה לשלימות דלעתיד לבוא, "יום⁴⁰ שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים"⁴¹, ש"אז אהפוך אל עמים שפה ברורה

אלא "נס גדול", שהטבע עצמו משתנה ומתהפך ("למכה מצרים בבכוריהם"), ועד כדי כך, שהנס "שלא היו רשאים לומר להם דבר" אינו נחשב "נס גדול" לאמיתותו, לגבי ה"נס גדול" ד"למכה מצרים בבכוריהם"³¹.

ועפ"ז מובנת גם שייכותו של "נס גדול" זה לישראל – כיון שנעשה ע"י ישראל, מצד מעמדו ומצבם בדרגה כזו שיש להם שייכות למצרים, "בקרב גוי", ואעפ"כ, נתעלו מהם ע"י שמשכו ידיהם מע"ז ולקחו להם צאן של מצוה, ולא עוד, אלא, שהמצריים ראו שישראל מתכוננים לעשות זבח פסח לה' (כפי שסיפרו להם ישראל במענה לשאלתם "למה זה הם עושים כך"), וכתוצאה מזה פעלו הביטול והשבירה דמצרים, ועד לאופן של אתהפכא – "למכה מצרים בבכוריהם".

ד. ומזה מובן גם בנוגע לקביעת הזכרון לדורות ב"שבת הגדול":

אע"פ שקביעת הזכרון לדורות הוא לאחר יצי"מ ומ"ת – הרי, כיון שמדי שנה בשנה חוזר ונשנה כללות הענין דלידת עם ישראל ובחירת הקב"ה באופן מחודש³², נמצא, ש"בעשור לחודש" נמצאים במעמד ומצב שלפני לידתם של ישראל כפי שמתחדשת בחג הפסח דשנה זו, ולכן, בזמן זה מודגשת יותר (ובעיקר) שייכותם של ישראל לאוה"ע³³, מעין ודוגמת המעמד ומצב ד"בעשור לחודש" בפעם הראשונה בהיותם "בקרב גוי".

וענין זה מתבטא גם בעבודתם של ישראל – שעיקר ההדגשה בזמן זה היא (לא כל כך בנוגע לעבודתם של ישראל עצמם כמו) בנוגע להפעולה על אוה"ע, ע"י שאוה"ע רואים מעלתם של ישראל גם בעינינו שיש "שייכות" ביניהם, עניני הרשות (כשם שהמצריים ראו

ישראל כפי ששייכת לגדרי העולם, אלא בנוגע להפעולה בגדרי העולם גופא, שינוי והפיכת טבע העולם גופא.
 (36) אף שבנוגע לגילוי האור האלקי – ה"ז בודאי דרגא נעלית באלקות. עד לעילוי שבאין-ערוך, כיון שנעשה ע"י התומ"צ שלמעלה מגדרי העולם.
 (37) דוגמא לדבר – מצוות שלפני הדיבור (ראה יבמות ה, ב). וראה הערה הבאה.
 (38) להעיר שבמצוות ש"לפני הדיבור" מודגש יותר המעלה דגילוי אלקות מצד מציאות העולם גופא, דוגמת "נס גדול" דשינוי הטבע גופא.

(39) ראה בארוכה שיחת שבת הגדול תשמ"ו.
 (40) תמיד בסופה.
 (41) להעיר גם מדרשת חז"ל על הפסוק "מזמור שיר ליום השבת" – "למשבית מזיקין מן העולם שלא יזיקו" (יל"ש בחוקותי רמז תרעב – מתו"כ סם), כלומר, לא רק ביטול מציאות המזיקים, אלא יתירה מזה – "משביתן שלא יזיקו", שנשאר מציאותם, אלא שנשתנה ונתהפך טבעם, "אתהפכא חשוכא לנהורא" (ראה בארוכה לקו"ש ח"ז ע' 59 ואילך. וש"נ).

(31) וראה גם לקו"ש חכ"ז ע' 47 בפירוש הדיוק "נס גדול" – ע"ד הענין ד"אימתי הוא גדול כשהוא בעיר אלקינו" דוקא, עי"ש.
 (32) נוסף על חידוש כללות מציאותם של ישראל מאין ליש בכל רגע ורגע – במכ"ש וק"ו מהחידוש דהתהוות יש מאין בנוגע לכל הבריאה, כיון שחידוש הבריאה הו"ע חיצוני וטפל לגבי החידוש דישראל, שהם תכלית וכוונת הבריאה (ראה גם סה"מ תש"ה ע' 185).
 (33) מצד הגוף ונה"ב ועניניהם, ובלשון רבינו הזקן בתניא (פמ"ט) ש"ובנו בחרת מכל עם ולשון" קאי על "הגוף החומרי שנדמה בחומריותו לגופי אומות העולם".
 (34) רמב"ם הל' מלכים פ"ח ה"י.

(35) ובפרטיות יותר: גם הנס ש"לא היו רשאים לומר להם דבר" אינו בנוגע לעבודתם של ישראל כשלעצמה, אלא כפי שעבודתם של ישראל היא בשייכות לגדרי העולם (ואומות העולם), שהעולם אינו מנגד לעבודתם של ישראל (שהרי עיקר ההדגשה בזמן זה היא לא כל כך על עבודתם של ישראל כשלעצמה, אלא על הפעולה בעולם), אלא שאעפ"כ, כיון שתוכנו של נס זה שהעולם אינו יכול לנגד לעבודתם של ישראל, הרי סו"כ"ס מודגשת בו בעיקר מעלת עבודתם של ישראל. משא"כ הנס ד"למכה מצרים בבכוריהם" – אינו בנוגע לעבודתם של

הכתוב⁵¹ "אחד עשר יום מחורב"⁵², ש"אחד עשר" הוא בחי' "אנת הוא חד ולא בחושבן"⁵³.

ונמצא, ש"אחד עשר" הו"ע שלמעלה מכל מדידה והגבלה - "אנת הוא חד", מהותו ועצמותו ית' שלמעלה מכל גדר ותואר כו', למעלה מגדר ספירות⁵⁴ (לא עשר ספירות, ואפילו לא ספירות אין קץ), ולמעלה גם מתואר "אחד" (שצריך לשלול ש"יש אחד ואין שני"⁵⁵), וגם לא התואר "יחיד" (שמורה על שלילת ההתחלקות)⁵⁶, וגם לא התואר "עצם", "אמתת המצאו"⁵⁷, כי, כל תואר יש לו איזה גדר, והוא ית' למעלה מכל תואר וגדר, ועד שגם ביטוי זה (שהוא למעלה מכל תואר וגדר) נתפס ב"תיבות", ובמילא, ה"ז בגדר מסויים, אלא, כיון שאין ביכולת האדם לבטא ענין זה באופן אחר, מוכרח להשתמש בביטוי מסויים ("אנת הוא חד", "אחד עשר").

ו. וביאור החילוק שביניהם בעבודת האדם:

ב"עשור לחודש", "שבת הגדול" - עבודתו של יהודי היא בשייכות לגדרי העולם, לפעול שלימות בעולם, שינוי והפיכת טבע העולם גופא (תוכן ה"נס גדול" ד"למכה מצרים בבכוריהם"), היינו, שממשיכים בעולם הקדושה ד"שבת", והקדושה דעשר, "העשירי יהי קודש", "קדש מלה בגרמי".

ו"ביום עשתי עשר", "אחד עשר" - מתחילה עבודתו של יהודי מצד עצם מציאותו, למעלה משייכות לגדרי העולם, כי אם, כפי שקשור ומיוחד עם מהותו ועצמותו ית', בחי' אנת הוא חד ולא בחושבן - "ישראל וקב"ה נולא חד"⁵⁸, ההתקשרות העצמית דהקב"ה וישראל שבאין ערוך לגבי השלימות דבירור העולם⁵⁹. ועפ"ז י"ל שלידת עם ישראל בחג הפסח מתחילה

לקרוא כולם בשם ה' לעבדו שכם אחד"⁴², "והיתה לה' המלוכה"⁴³, גילוי מלכותו של הקב"ה בכל העולם כולו, הן על בני" והן על אוה"ע, שענין זה נפעל ע"י עבודתם של ישראל בענינים שיש להם "שייכות" לאוה"ע - בבחינת "והלכו גוים לאורך"⁴⁴.

ה. והנה, לאחרי שנתבאר ענינו העצמי של "שבת הגדול" בעשור לחודש", ה"נס גדול" ד"למכה מצרים בבכוריהם" - נבוא גם לבאר היותו הכנה לימים שלאחריו, החל מ"יום עשתי עשר" בניסן, עד לחג הפסח:

החילוק שבין "שבת" ל"פסח" הוא - ש"שבת" מורה על שלימות הבריאה⁴⁵, כמארו"ל⁴⁶ "מה הי' העולם חסר מנוחה, באת שבת באת מנוחה", אבל, כיון שזוהי שלימות הבריאה, ה"ז עדיין בגדרי העולם, במדידה והגבלה; ואילו "פסח", מלשון דילוג⁴⁷, מורה על דרגא שלמעלה ממדידה והגבלה דגדרי העולם, שזוה"ע ד"ציאת מצרים", יציאה מכל ענין של מיצר וגבול, כולל גם דרגות הכי נעלות שהם עדיין במדידה והגבלה וגדר מסויים, ובמילא, צריך לצאת גם ממדידה והגבלה וגדר זה, כי אם, למעלה מכל ענין של דרגא וגדר לגמרי.

וזוהו גם החילוק שבין "עשור לחודש" (שבו חל "שבת הגדול") ל"יום עשתי עשר", "אחד עשר" (שבו מתחילה עיקר ההכנה לפסח⁴⁸):

מספר עשר ("עשור") מורה על שלימות הבריאה, כולל גם השלימות דעולמות העליונים, עולם האצילות וכו', שהשלימות שבהם קשורה עם מספר עשר - עשר ספירות, "עשר ולא תשע, עשר ולא אחד עשר"⁴⁹.

ומספר "אחד עשר" מורה על דרגא שלמעלה מעשר ספירות - כמבואר בדרושי חסידות⁵⁰ בפירוש

(42) צפני" ג, ט.

(43) עובדי' בסופו.

(44) ישעי" ס, ג.

(45) ועד שגם לאחרי יצי"מ ומ"ת מזכירין בתפלת שבת גם הענין ד"זכר למעשה בראשית", השבת שלפני מ"ת (ראה שער הכולל פ"ז סכ"ט).

(46) פרש"י בראשית ב, ב. פרש"י מגילה ט, א (ד"ה ויכל). וראה

ב"ר פ"י, ט.

(47) פרש"י בא יב, יא. שם, יג - כדעת ר' יאשי' במכילתא שם.

(48) כי לקיחת השה "בעשור לחודש" קשורה עדיין עם שלילת וביטול ע"ז, "משכו ידיכם מע"ז", ואילו ביום י"א עוסקים אך ורק בהכנה להשתייה "לשם פסח במצות השם עלינו".

(49) ספר יצירה פ"א מ"ד.

(50) יהל אור ע' מח. אוה"ת דברים ע' יט. סה"מ עטר"ת ע' תקפו (שם ע' תקנב).

(51) דברים א, ב.

(52) להעיר משמו"ר (פמ"ב, ח): "אחד עשר יום . . . מיוחד שבעשרה

. . . שהוא אחד שהוא ראש לכל הדברות, אנכי ה' אלקיך" - הובא

ביהל אור שם, ובסה"מ עטר"ת שם (וצע"ק שבאוה"ת שם לא הזכיר מאמר המדרש "מיוחד שבעשרה כו' אנכי ה' אלקיך" (אף שמביא בהתחלת הדרוש מאמר המדרש בפיסקא שלפנ"ו (פמ"ב, ז) ז"א יום היו עם הקב"ה כו"), וכותב רק "יש להעיר לענין אחד עשר יום מענין בא דוד והעמידן על אחת עשרה, ע"ד תכון תפלת קטרת אחד עשר סמננים היו בה, להמשך מבחי' אנת הוא חד ולא בחושבן בעשר ספירות, ע"ד הלא אנכי טוב לך מעשרה בנים", אף שבביאור ענין זה ביהל אור מביא מאמר המדרש הנ"ל. ואכ"מ).

(53) תקו"ז בהקדמה (זו, א).

(54) כל ג' הפירושים ב"ספירות" - לשון ספירות ובהירות, לשון סיפור והגדה, לשון מספר וגבול (ראה אוה"ת ר"פ חיי שרה. ובארוכה - המשך תער"ב ח"א ע' קנט ואילך).

(55) קהלת ד, ה.

(56) ראה תו"א וארא נה, ב. ובכ"מ.

(57) רמב"ם ריש הל' יסוה"ת.

(58) ראה זח"ג עג, א.

(59) ראה המשך תער"ב (ח"א פס"ד) שהרצון דדירה בתחתונים יש בו מבוקש (כוונה פנימית כו'), והרצון בנש"י הוא רצון עצמי ממש.

דעצמות או"ס ב"ה, ובאופן שחודרת בכל מציאותו, עד לעקב שברגל, ובכל עניניו הגשמיים (לא רק המצוות שמלובשים בדברים גשמיים, אלא גם דברי הרשות, ועד ל"יקום אשר ברגליהם"⁶⁸, "ממונו של אדם"⁶⁹) - שעי"ז מתגלית ההתקשרות ד"ישראל וקב"ה כולא חד" גם בגדרי העולם⁷⁰.

וזהו תוכן הפעולה דשבת הגדול בעשור לחודש על יום אחד עשר - שגם בחי' "אחד עשר" תומשך ותתגלה ב"כלים", גדרי העולם, היינו, שנעשה החיבור דבלי גבול (אחד עשר) עם גבול (עשר), ע"ד ובדוגמת "נס גדול" ד"שבת הגדול"⁷¹, לא רק נס שלמעלה מדרך הטבע, אלא ההמשכה והחיבור דלמעלה מן הטבע עם הטבע לשנותו ולהפכו כו'.

ועי"ז נעשה גם החיבור דבלי גבול עם גבול בחג הפסח:

עם היות שחג הפסח הו"ע של דילוג, יציאה מכל ענין של מיצר וגבול וגדר כו' - ה"ז נמשך ומתגלה גם ב"כלים", במדידה והגבלה, בכל פרטי ודקדוקי עניני "ליל הסדר"⁷², ג' מצות וד' כוסות כו'.

ועד שגם "כוס חמישי", כוסו של אליהו⁷³, שמורה על בחי' שלמעלה ממדידה והגבלה דכל סדר ההשתלשלות, בחי' "החמישית לפרעה"⁷⁴, ד"אתפריעו ואתגלין מיני' כל נהורין"⁷⁵, עד למהותו ועצמותו ית' ממש⁷⁶, שלכן, אין שותים ממנו רק מסתכלים עליו⁷⁷ - הרי בסיום הסדר (אחר אמירת "לשנה הבאה בירושלים"⁷⁸) מחזירים היין מכוסו של אליהו

ביום "אחד עשר" בניסן⁶⁰, שבו מודגשת התקשרותם והתאחדותם של ישראל עם מהותו ועצמותו ית', בחי' "אחד עשר", "אנת הוא חד", באופן ש"ישראל וקב"ה כולא חד".

וזהו גם התוכן דיצי"מ (חג הפסח) - היציאה דישראל מכל ענין של מיצר וגבול וגדר, להתחבר ולהתאחד עם מהותו ועצמותו ית', "ישראל וקב"ה כולא חד".

ז. עפ"ז יש לבאר גם הפעולה ד"שבת הגדול", "בעשור לחודש" - על יום "אחד עשר" וכללות חג הפסח (כנ"ל ס"א):

העבודה שמצד הדרגא ד"אחד עשר, התקשרותם של ישראל עם בחי' "אנת הוא חד", היא בעילוי שבאין-ערוך לגבי העבודה ד"שבת הגדול" "בעשור לחודש" בבירור העולם, אבל אעפ"כ, גם הדרגא ד"אחד עשר" צריכה להיות באופן של המשכה והתלבשות ב"כלים", ובלשון הידוע⁶¹ שאע"פ ש"תכלית הידיעה שלא נדעך"⁶², "אילו ידעתיו הייתיו"⁶³, מ"מ, "ידעתיו הייתיו" בניחותא.

ועד שנמשך וחודר בגדרי העולם - שהרי, נשמתו של כאו"א מישראל, "חלק אלקה ממעל ממש"⁶⁴, "חלק" שעל ידו תופסים כביכול בהעצם דאלקה ממש⁶⁵, ירדה למטה ונתלכשה בנה"ב וגוף גשמי, היינו, שה"חלק אלקה ממעל ממש" נמשך ומתגלה באופן של "ממש" מלשון מישוש⁶⁶, אצל כאו"א מישראל, עד לפשוט שבפשוטים, כפתגם הידוע⁶⁷ שהפשיטות דאיש פשוט קשורה עם הפשיטות

60 ויומתק ע"פ מ"ש במדרש (במדב"ר פי"ד, יו"ד) בנוגע לקרבנו של אשר, "ביום עשתי עשר יום נשיא לבני אשר", ש"הקריב קרבנו ע"ש הבחירה שבחר הקב"ה בישראל מכל האומות כו'. (וראה בארוכה ד"ה ביום עשתי עשר תשל"א - קונטרס י"א ניסן שנה זו. נדפס לעיל).
61 ראה סה"ש ה"ש"ת ע' 26 ואילך.
62 ראה בחינות עולם ח"ח פ"ב. ספר העיקרים מ"ב ספ"ל. של"ה קצא, ב.
63 ספר העיקרים שם. מדרש שמואל פ"ו מ"ז. וראה מו"נ ח"א פנ"ח.

64 תניא רפ"ב.
65 ראה כש"ט הוספות סקט"ז. וש"נ.
66 ראה אג"ק אדמו"ר מהור"י צ"ח ע' תו. וראה שם ע' תד. "היום יום" כ"ג מנ"א. ובכ"מ.
67 ראה כש"ט הוספות סקנ"ד ואילך. וש"נ.
68 עקב יא, ו ובפרש"י. פסחים ק"ט, א. וש"נ.
69 ולכן "חסה תורה על הממון" (רמב"ם סוף ספר הפלאה - השיעור דמוצאי ש"ק זה. וראה לקמן ס"ח).
70 נוסף לכך שישראל (ע"י עבודתם) ממשיכים בחי' אנת הוא חד ולא בתושבן בעשר ספירות, גדרי העולם, שעי"ז נעשה גם בירור

העולם בתכלית השלימות (ראה סה"מ עטר"ת ע' תקנב).
71 ובפרט לאחרי מ"ת - שנעשה ענין בתורה, כנ"ל ס"ד.
72 ומודגש בשמו - "תדו".
73 ראה ספר טעמי המנהגים (ח"א - עניני פסח) סתקנ"א. וראה בארוכה לקו"ש חכ"ז ע' 48 ואילך. וש"נ.
74 ראה לקו"ת ס"פ פינחס. ובכ"מ.
75 זח"א ר"י, א.
76 ורק מפני שאין באפשרותנו לבטא זה משתמשים בביטוי ד"חמישית לפרעה" (ע"ד האמור לעיל בנוגע ל"אחד עשר").
77 ולאמיתו של דבר ה"ה למעלה גם מגדר של ראי'.
78 משא"כ חזיגת כוסו של אליהו - אף ששייכת לחלקו השני של הסדר שקשור עם הגאולה העתידה (שלכן חזיגת הכוס בדרך כלל היא לאחרי ברכת המזון, ורק בזמנים ידועים היו חזיגת הכוס לפני ברכת המזון*) (הגש"פ עם לקו"ש טעמים ומנהגים ע' מב. וש"נ), ה"ה לפני אמירת "שפוך חמתך אל הגוים", שרומז שהתחלת הגילוי ד"כוסו של אליהו" (באופן של טעימה כו') שייך כבר בסיום זמן הגלות, כשיש עדיין צורך ב"שפוך חמתך אל הגוים" (לפני שלימות הברור כו'), אבל החזרתו להבקבוק, ההמשכה ב"כלים", שייכת בעיקר לאחרי הגאולה, שלכן, זמנה בה"סדר" הוא אחר אמירת "לשנה הבאה בירושלים".

בצדקה", ו"אין לחוש משום אל יבזבו יותר מחומש", עד ש"כל אשר לאיש יתן בעד נפשו"⁹⁰, "בלי גבול", כמשנ"ת בארוכה במק"א⁹¹ תיווך הדברים ע"פ הלכה, וכן הלימוד וההוראה ב"לתקן הדעות"⁹², שתוכנה - שיש ב' אופנים (בכללות) בעבודת ה': (א) עבודה שבמדידה והגבלה, ע"ד "אל יפזר יותר מחומש" - מצד שייכותו לגדרי העולם, (ב) עבודה שלמעלה ממדידה והגבלה, ע"ד "כל אשר לאיש יתן בעד נפשו" - מצד עצם מציאותו, בחי' יחידה שבנפש, "יחידה לייחדך", מציאות אחת עם הקב"ה, "ישראל וקב"ה כולא חד".

וב' אופני עבודה אלו תלויים גם בחילוק הזמנים - שיש זמנים שבהם צ"ל העבודה במדידה והגבלה, ויש זמנים שבהם צ"ל העבודה למעלה ממדידה והגבלה.

ולדוגמא: בענין התשובה אף שאמרו חז"ל⁹³ שצ"ל "כל ימיו בתשובה", ישנם זמנים מיוחדים שבהם עיקר העבודה היא בענין התשובה - עשרת ימי תשובה, עד ליוהכ"פ, "זמן תשובה לכל . . קץ מחילה וסליחה"⁹⁴, שאז העבודה היא מתוך תנועה שלמעלה ממדידה והגבלה, ואילו בשאר הזמנים צ"ל עבודה מסודרת בהענינים השייכים לזמן זה - "כל יומא ויומא עביד עבידת"⁹⁵.

בלימוד התורה - אף שבכל הזמנים יש חיוב ללמוד כל התורה כולה⁹⁶, שבזה מודגש הבלי גבול שבתורה, שגם הלכות התורה השייכים לזמן מסויים לומדים אותם בכל הזמנים⁹⁷, מ"מ, ישנם זמנים שבהם ישנו חיוב מיוחד ללמוד חלק פרטי בתורה, הלכות החג בחג⁹⁸, וכיו"ב, שאז, החיוב דלימוד התורה בא במדידה והגבלה דגדרי הזמן.

86 ומפשטות לשון הרמב"ם משמע ש"מכלכל דבריו במשפט" הוא ציווי אדח "בין בדברי תורה בין בדברי עולם".

87 נוסף על הסתירה בדברי הרמב"ם עצמו בפירוש המשניות (פאה רפ"א) ש"לא יתחייב לתת יותר מחמישית ממונו, לבד אם עשה כן במדת חסידות".

88 ספ"ג (צג, סע"א ואילך).

89 סוס"י (קטו, סע"ב ואילך).

90 לשון הכתוב - איוב ב, ד.

91 לקו"ש חכ"ז ע' 217 ואילך.

92 ראה רמב"ם סוף הלי' תמורה.

93 שבת קנג, א.

94 רמב"ם הלי' תשובה פ"ב ה"ז.

95 זהר ח"א רה, סע"א. ח"ג צד, רע"ב.

96 ראה הלי' ת"ת לאדה"ז פ"א ה"ד.ה. רפ"ב, ושם ה"א. רפ"ג.

97 ראה לקו"ת במדבר יג, א"ב.

98 ראה פסחים ו, סע"א ואילך. וש"נ. טושו"ע ואדה"ז או"ח ר"ס

תכט.

להבקבוק⁷⁹, שרומז שגם בחי' "החמישית לפרעה" (כוס חמישי) נמשכת ומתלבשת ב"כלים" ("בקבוק")⁸⁰.

ח. ויש לקשר כל האמור לעיל עם שיעור הרמב"ם דמוצאי ש"ק זה, אחד עשר בניסן - סיום ספר הפלאה והתחלת ספר זרעים:

החיבור ד"הפלאה" ו"זרעים" שייך ליום הולדת - הן אצל אלה שיום הולדתם ביום זה (י"א ניסן), והן אצל כלל ישראל⁸¹ שלידתם בחג הפסח (והתחלתה באחד עשר בניסן, כנ"ל ס"ו) - חיבור הנשמה בגוף, כי הנשמה היא באופן של "הפלאה", "נשמה שנתת בי טהורה היא", ו"אעפ"כ, יורדת למטה ונזרעת ("זרעים") בגוף גשמי, שעי"ז נעשה חיבור של בלי גבול עם גבול⁸².

ובפרטיות יותר - בנוגע לסיום דספר הפלאה:

בסוף הלכות ערכין וחרמין שבסיום ספר הפלאה - כותב הרמב"ם: "לעולם לא יקדיש אדם ולא יחרים כל נכסיו . . שהרי הוא אומר⁸³ מכל אשר לו, ולא כל אשר לו . . ואין זו חסידות אלא שטות, שהרי הוא מאבד כל ממונו ויצטרך לבריות ואין מרחמין עליו"⁸⁴. . . אלא כל המפזר ממונו במצוות אל יפזר יותר מחומש, ויהי כמו שצוו נביאים⁸⁵ מכלכל דבריו במשפט, בין בדברי תורה בין בדברי עולם כו".

וצריך להבין: שמו של הספר - "הפלאה" - מורה על תנועה שלמעלה ממדידה והגבלה, ולמה סיומו וחותמו הוא בענין של מדידה והגבלה דוקא, שלילת התנועה של בלי גבול שמתבטאת בהנהגה להקדיש להקב"ה "כל אשר לו", כי אם, "יכלכל דבריו במשפט", ולא רק "בדברי עולם", אלא גם "בדברי תורה"⁸⁶!

ויובן בהקדם דברי רבינו הזקן⁸⁷ באגה"ת⁸⁸ ובאגה"ק⁸⁹ שיכולים וצריכים "להרבות מאד מאד

79 וכל המסובים מנגנים בשעה זו הניגון שעל הפסוק "א-לי אתה ואורך" (הגש"פ הני"ל ע' ג). ראה לקמן הערה 126.

80 ועפ"ז יש לבאר הטעם דמנהג בית הרב שגם החזרת היין מכוסו של אליהו להבקבוק (לא רק מזיגת כוסו של אליהו) נעשית ע"י האדמו"ר דוקא.

81 נוסף לכך שכיון ש"כל ישראל ערבים זה בזה" (שבועות לט, סע"א. וש"ג), הרי, גם יום הולדת של אחד מישראל שייך לכלל ישראל.

82 בכחו של המפליא לעשות (רמ"א או"ח רס"ו) - "מפליא" דייקא, מלשון "הפלאה".

83 בחוקותי כז, כח.

84 ואף שמדת הרחמנות היא א' מג' הסימנים דאומה זו (רמב"ם הלי' איסור"ב פי"ט ה"ז. וראה סוף הלי' עבדים) - הרי, כיון שכותב שהנהגה זו היא "שטות", ה"ז בגדר ד"כל מי שאין בו דעה אסור לרחם עליו" (ברכות לג, א). - ולהעיר מפתגם אדנ"ע שבמצב כזה הרחמנות גדולה יותר. ואכ"מ.

85 תהלים קיב, ה.

הנשמה¹⁰², בלי גבול¹⁰³, נמשכת (נזרעת) ומתגלה בלידתו של כל איש ואיש בעוה"ז התחתון, ואפילו בזמן הגלות (שלכן יש צורך להדגיש שגם הוא נולד בציון), תכלית המדידה וההגבלה.

והתחלת מזמור פ"ח¹⁰⁴ - "שיר מזמור לבני קרח למנצח"¹⁰⁵:

"שיר מזמור": החילוק שבין "שיר" ל"מזמור" הוא - ש"שיר" הוא בפה ו"מזמור" הוא בכלי¹⁰⁶, וביאור ענינם בעבודה - ע"פ המבואר¹⁰⁷ ש"מזמור הוא שיר המלאכים. . שהם מחיצוניות העולמות, שהם בבחי' חומר וצורה אור וכלי. . נקרא בחי' מזמור מצד שהוא הזמר המלוכש בהכלי", ו"שיר הוא בחי' השיר של הנשמות בג"ע שיוצאין בשיר ונמשכין בשיר בביטול האמיתי כביטול הנר בפני אבוקה מצד שאינם מלובשים בחומר וכלי", ודוגמתם בעבודת האדם גופא - "שיר" קאי על העבודה שמצד הנשמה כפי שהיא למעלה ממדידה והגבלה דכלים, ו"מזמור" קאי על העבודה השייכת למדידה והגבלה שמצד גדרי העולם (ועאכו"כ העבודה דבירור העולם ממש), ו"שיר מזמור" - מורה על חיבור שניהם (בלי גבול וגבול) גם יחד¹⁰⁸, שה"שיר" שלמעלה ממדידה והגבלה נמשך ומתלבש ב"כלים", וכן לאידך, שה"מזמור" שבמדידה והגבלה חדור עם ה"שיר" שלמעלה ממדידה והגבלה.

"לבני קרח": החידוש ד"בני קרח" הוא בענין התשובה, כמארז"ל¹⁰⁹ "מקום נתבצר להם בגיהנם וישבו עליו ואמרו שירה"¹¹⁰, שעם היותם תחלה בתכלית הירידה כו', נתעלו ע"י התשובה לתכלית העילוי (כי העלי' היא לפי ערך הירידה), ובזה גופא - שלימות התשובה, "תשובה עילאה שהיא בשמחה רבה"¹¹¹ ("שיר מזמור לבני קרח"), שמחה¹¹² שפורצת גדר¹¹³, למעלה

וכן במצות הצדקה - שברוך כלל נותנים במדידה והגבלה, מעשר או חומש (ועד"ז השיעורים שבין מעשר לחומש), ובזמנים מיוחדים נותנים יותר מחומש, עד ל"כל אשר לאיש".

ועד"ז מוכן גם בנוגע לחילוקי הזמנים ד"עשור לחודש" ו"אחד עשר", שבת הגדול ותג הפסח - שב"עשור לחודש" ו"שבת הגדול" עיקר ההדגשה היא על העבודה השייכת לגדרי העולם, ואילו ב"אחד עשר" ובחג הפסח עיקר ההדגשה היא על העבודה שלמעלה ממדידה והגבלה.

אמנם, כשם שמציאותו של יהודי היא באופן של חיבור בלי גבול עם גבול נשמה בגוף (כמרומו גם בהחיבור ד"הפלאה" עם "זרעים"), צ"ל גם עבודתו באופן כזה - שגם העבודה שבמדידה והגבלה חדורה עם עצם הנשמה שלמעלה ממדידה והגבלה, וגם העבודה שלמעלה ממדידה והגבלה נמשכת וחדורת ומתלבשת ב"כלים".

ויש לומר, שענין זה (החיבור דבלי גבול עם גבול) רומז הרמב"ם בסיום וחותם (סך-הכל) דספר "הפלאה" (תנועה של בלי גבול) בציווי הנביאים שצ"ל "מכלכל דבריו במשפט" דוקא (התלבשות ב"כלים", מדידה והגבלה).

ט. ויש להוסיף ולקשר כל האמור לעיל עם המזמורים בתהלים השייכים לי"א ניסן בשנה זו⁹⁹ שבו מסיימים לומר מזמור פ"ח, ומתחילים לומר מזמור פ"ח¹⁰⁰ במשך כל השנה כולה:

במזמור פ"ח¹⁰¹ נאמר "ולציון יאמר איש ואיש יולד בה והוא יכוננה עליון", שלידתו של כל איש ואיש מישראל היא ב"ציון", שבזה מודגש חיבור של בלי גבול עם גבול, שבחי' ציון, שרומז על עצם ופנימיות

(106) לקו"ת ברכה צח, ג"ד. סידור (עם דא"ח) שער החנוכה רעז, ג"ד. וראה אוה"ת וישב (כרך ה') תתקן, א. ועוד.

(107) לקו"ת שם.

(108) נוסף על פירוש זההר (ר"פ אחרי - שקורין במנחה) "מאי שיר מזמור כו' שיר דאיהו כפול שיר דאיהו משובח משאר שירין כו' (הובא בלקו"ת שם, ד. וראה גם לקוטי לוי"צ ס"ע רעז ואילך - גם בקשר ובשייכות לחג הפסח).

(109) סנהדרין קי, סע"א. זהר שם.

(110) וראה חדא"ג מהרש"א סנהדרין שם: "ושאמרו שירה הוא בתהלים פ"ח כו'" (וראה גם קובץ י"א ניסן שנת השמונים ושמונה ע' 26 הערה 15).

(111) אגה"ת פ"א (ק, סע"ב ואילך).

(112) ובפרט בכאנו מחודש אדר וימי הפורים, שבהם השמחה היא למעלה ממדידה והגבלה - "עד דלא ידע" (מגילה ז, ב. וראה תו"א מג"א צה, א ואילך. ובכ"מ).

(113) ראה בארוכה סה"מ תרנ"ז ס"ע רכג ואילך.

(99) ע"פ המנהג המקובל מהבעש"ט לומר בכל יום הקאפיתל תהלים המתאים למספר שנתו (אג"ק אדמור מהוריי"צ ח"י ע' נג. וש"נ).

(100) להעיר, שמספר פ"ח הוא שמונה ביחידות ובעשירות - בחי' שלמעלה מגדר העולם (שהוא במספר שבע), ע"ד ובדוגמת העילוי ד"אחד עשר" (ובחי' החמישית) לגבי "עשר".

(101) פסוק ה'.

(102) ראה לקו"ת ר"פ דברים. ובכ"מ.

(103) ובפרט "ציון" כפי ש"הוא יכוננה עליון" - בתכלית השלימות.

(104) להעיר מלקוטי לוי"צ (אג"ק ס"ע שמא) שפ"ח ר"ת פרוזדור

חדר, והוא בחי' ציון וירושלים. וע"פ הידוע שציון היא בחי' הפנימיות וירושלים היא בחי' החיצונית - י"ל שהחיבור דציון וירושלים הוא ע"י ובדוגמת החיבור דבלי גבול וגבול בהנשמה.

(105) תיבות אלו - "שיר מזמור לבני קרח למנצח" - הם פתיחה כללית למזמור זה, והתיבות שלאח"ז ("על מחלת לענות משכיל להימן האזרחי") הם פרטים בנוגע לאמירת מזמור זה.

ו"הטה אונך לרנתי" - הו"ע של המשכה מלמעלה למטה, "הטה", מלשון הטי' והמשכה (מלמעלה למטה), ולכן נאמר "אונך", ענין השמיעה דוקא (ולא ראי' שלמעלה משמיעה, "אינ דומה שמיעה לראי'")¹²⁴ - כדי להדגיש שהחיבור דהעליון והתחתון ע"י המשכת העליון אל התחתון הוא באופן שמגיע וחודר גם בדרגא דשמיעה ("אונך"), וביחד עם זה, גם בדרגת התחתון ה"ז באופן של "רנתי", אחד הלשונויות של שמחה¹²⁵, שפורצת גדר, למעלה ממדידה והגבלה¹²⁶.

י. ע"פ כהנ"ל מוכן שבזמן זה - החל מ"שבת הגדול" "בעשור לחודש", והמשכו ב"יום עשתי עשר", ולאח"ז בחג הפסח¹²⁷ - צ"ל עבודתם של ישראל באופן של חיבור ב' הקצוות דבלי גבול עם גבול, כלומר, שהעבודה היא מתוך תנועה של פריצת גדר, וביחד עם זה, באופן של התלבשות בכלים, בסדר מסודר כו'.

ומהדוגמאות לזה בעבודה בפועל בענין שהזמן גרמא - באחדותם של ישראל המודגשת ככו"כ אופנים בחג הפסח¹²⁸, כמודגש גם בהכרזה בפתיחת הסדר "כל דכפין ייתי ויכול כל דצריך ייתי ויפסח", ולפנ"ז - ההשתדלות בנתינת צרכי החג, "מעו חטים" שלושים יום לפני החג, ועאכו"כ מר"ח ניסן (כדעת רשב"ג)¹²⁹, ועאכו"כ לאחרי שבת הגדול, שכן, ככל שהולכים ומתקרבים לחג צריכים להוסיף עוד יותר בכל ההכנות לחג.

ובהקדמה - שההתאחדות דישראל עם מהותו ועצמותו ית' (בחי' "אחד עשר", "אנת הוא חד") שמתבטאת בתנועת הבלי גבול שבעבודה, קשורה עם אחדותם של ישראל בעצמם, שנעשים מציאות אחת - "גוי אחד"¹³⁰, ויתירה מזה - "כאישי אחד"¹³¹, ועד שנעשים "לב אחד"¹³¹, עי"ז שניכר ומודגש אצלם ש"ישראל וקב"ה כולא חד".

ממדידה והגבלה¹¹⁴, וביחד עם זה, התשובה והשמחה הם גם באופן של התלבשות ב"כלים" ("מזמור" - בכלי), גבול ובלי גבול ביחד.

ומסיים "לחנצח" - מלשון נצחון, שמורה על גמר ושלימות העבודה, ע"ד מארז"ל¹¹⁵ "גדול העונה אמן יותר מן המברך". גבורין נוצחין", הנצחון על כל הענינים הבלתי-רצויים דשיירי הגלות, ועד להפיכתם לטוב, כמו כל ענין הגלות, כפס"ד הרמב"ם¹¹⁶ "שכל הצומות האלו (בגלל המאורעות דהחורבן והגלות) עתידים ליבטל לימות המשיח, ולא עוד אלא שהם עתידים להיות ימים טובים וימי ששון ושמחה" - "אתהפכא חשוכא לנהורא", כפי שהתחיל כבר ב"נס גדול" ד"למכה מצרים בכוריהם".

ובהמשך המזמור¹¹⁷ - "תבוא לפניך תפלתי הטה אונך לרנתי", ב' בבות, שהראשונה ענינה העלאה מלמטה למעלה, והשני' ענינה המשכה מלמעלה למטה, ובשניהם מודגש חיבור ב' קצוות, בלי גבול עם גבול:

"תבוא לפניך תפלותי" - הו"ע של העלאה מלמטה למעלה, ש"תפלותי", תפלת האדם (מטה), לא רק נשמעת (מרחוק) אלא גם באה ("תבוא") לפני הקב"ה, "לפניך דייקא, לבחי' ה"פנים" וה"פנימיות" דלמעלה (ע"ד מ"ש "את פניך הוי' אבקש"¹¹⁸), ובזה גופא - פנימיות למעלה מפנימיות עד לפנימיות שאין לפנים הימנה¹¹⁹, הפנימיות דעצמות א"ס ב"ה, ושם - "תבוא". תפלותי דייקא, תפלתו של ("נעים זמירות ישראל"¹²⁰ בשם) כאו"א מישראל, היינו, שישנה מציאותו של המתפלל בכל התוקף, כי, ה"תפלה" היא לא רק מלשון טפל (שהאדם המתפלל הוא טפל ובטל להקב"ה)¹²¹, אלא גם מלשון "תופל", לשון חיבור (כמו התופל כלי חרס)¹²², שלכן, ישנה מציאותו בכל התוקף ("תפלותי") - התוקף ד"חלק אלקה ממעל ממש"¹²³, "ישראל וקב"ה כולא חד".

(125) אדר"נ פל"ד. ח. זח"ב קסט, ב. וראה ד"ה אשר ברא תרפ"ט. ובכ"מ.

(126) ועד"ז בהחזרת היין מכוסו של אליהו להבקבוק, שנת"ל (ס"ז) שרומז להמשכת בחי' "החמישית לפרעה" ב"כלים" - שהמשכה ב"כלים" גופא היא באופן של "רנתי" ניגון ושיר (כנ"ל הערה 79), היינו, מתוך שמחה שפורצת גדר, והניגון הוא על הפסוק "אלי אתה" שבחי' "אתה" נעשה "אלי" (א"ל שלי).

(127) שנמשך גם בכל השנה כולה (ראה הגש"פ שבהערה 79).
(128) ראה בארוכה מכתב כללי דמוצאי שבת הגדול, אור ליום א', י"א ניסן, שנה זו.

(129) ראה בהנסמן לעיל הערה 98.
(130) ש"ב ז, כג. דה"א ז, כא. ועוד. וראה אגה"ק רס"ט. ובכ"מ.
(131) פרש"י יתרו יט, ב. וראה מכילתא שם.

(114) נוסף לכך שכללות ענין התשובה היא למעלה ממדידה והגבלה.

(115) נזיר בסופה. וש"נ.

(116) סוף הל' תעניות.

(117) פסוק ג'.

(118) תהלים כז, ח. וראה לקו"ת דרושי ר"ה נו, ג. ש"ש סו, ג. ובכ"מ.

(119) כי, כאשר יש דרגא פנימית יותר, אין הדרגא שלפני' בחי' הפנימיות לאמיתתה.

(120) ש"ב כג, א. וראה שהש"ר פ"ד, ד (א).

(121) ראה תקו"ז תמ"ז (פד, ב): תפלה איהי... תפלה... אית טפל

בט' ואית טפל בת'.

(122) ראה תו"א תרומה עט, סע"ד. ובכ"מ.

(123) כב' הפירושים ד"ממש" - ממש אלקה, ומלשון ממשות (נסמן

לעיל הערה 66).

(124) מכילתא יתרו יט, ט.

פשוט, אלא, שרגש האחדות הוא באופן שאין חילוק בין משפיע למקבל.

יא. ויה"ר - והוא העיקר - שההוספה באחדותם של ישראל, ועד לאחדות אמיתית הנ"ל, ומתוך שמחה שפורצת גדר, תמהר ותזרוז עוד יותר את פריצת גדרי הגלות, ותיכף ומיד תבוא הגאולה האמיתית והשלימה. ויתירה מזה - שהגאולה עצמה היא באופן של פריצת גדר, לא רק "גאולה אמיתית ושלמה", אלא גאולה שלמעלה מכל תואר וגדר, וביחד עם זה, באופן של התלבשות ב"כלים"¹³⁷.

וכאמור, תיכף ומיד ממש, בעיצומו של שבת הגדול זה, "בעשור לחודש", ביחד עם השלימות דשירה עשירית ומנין העשירי¹³⁸,

ובבוא "יום עשתי עשר" - יהי כבר גילוי בחי' "אנת הוא חד ולא בחושבן" באופן ש"לא יכנף עוד מוריך והיו עיניך רואות את מוריך"¹³⁹,

ובבוא ט"ו בניסן - "נאכל שם מן הזבחים ומן הפסחים אשר יגיע דמם על קיר מזבחתך לרצון"¹⁴⁰, ונודה לך שיר חדש על גאולתנו ועל פדות נפשנו¹⁴¹, כיון שהגאולה תהי' כבר לפנינו, ועד שאמירת "עבדים היינו" במנחה דשבת הגדול זה תהי' כבר לאחרי ש"ויוציאנו ה' אלקינו משם", "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות"³.

ובפשטות - ש"תבוא לפניך תפלתי הטה אונך לרנתי", תפלה ורנה על הגאולה, ויתירה מזה - "טרם יקראו ואני אענה"¹⁴², תיכף ומיד ממש.

ואחדות זו מתבטאת גם בהחיבור ד"משפיע" ו"מקבל" (בנתינת צרכי החג ל"כל דכפיין כו' כל דצריך כו'"), בהמענה על ד' הקרשיות ש"הבן שואל", ובכללות הענין דהשפעה רוחנית כו'), ועד כדי כך, שה"משפיע" מרגיש שהוא גם "מקבל" (ובמילא ה"מקבל" הוא גם "משפיע"), כי, "יותר ממה שבעה"ב עושה עם העני העני עושה עם בעה"ב"¹³² (הן בנוגע לצרכי החג כפשוטם - שמזכה אותו במצות הצדקה, והן בנוגע להשפעה רוחנית - "מתלמידי יותר מכולם"¹³³).

אמנם, באחדות זו ניכר עדיין החילוק שבין "משפיע" ל"מקבל", שכן, בשני האופנים - כשבעה"ב הוא המשפיע והעני הוא המקבל, וכשבעה"ב הוא המקבל והעני הוא המשפיע (ועד שהשפעתו גדולה יותר מזו של בעה"ב) - ישנו "משפיע" ו"מקבל".

ויש דרגא נעלית יותר - אחדות אמיתית, שאין כאן מציאות של "משפיע" ומציאות של "מקבל", כי אם, מציאות אחת¹³⁴.

[ועי"ז נעשית גם אחדותם של ישראל עם הקב"ה באופן כזה - שלא זו בלבד שמצד הענין ד"למעשה ידיך תכסוף"¹³⁵ נעשים ישראל בבחי' "משפיעים" כביכול להקב"ה, אלא יתירה מזה - "ישראל וקב"ה כולא חד"¹³⁶].

וביחד עם זה - גם אחדות אמיתית זו היא באופן של התלבשות ב"כלים", ובפשטות - נתינת צרכי החג בפועל ממש, ובאופן של הרחבה, ובסבר פנים יפות, שכל זה צריך להיות בסדר מסודר כו', כמובן וגם

"צורות", היינו, מצד בחי' הגילויים (ד"צורה" הו"ע הגילוי), אבל מצד העצם - ה"ה "כולא חד".
 (137) וע"ד מ"ש (זכרי' ב, ח) "פרות תשב ירושלים", למעלה ממדידה והגבלה, וביחד עם זה, "אני אהי' לה גו' חומת אש" (שם, ט).
 (138) מכילתא בשלה טו, א. תנחומא תשא ט. ועוד.
 (139) ישעי' ל, כ. וראה תניא פל"ו (מו, א).
 (140) ועד"ז בנוגע לכל המצוות - "כמצות רצונך" (ראה תו"ח ר"פ יחי. המשך וככה תרל"ז פ"ו ואילך. ועוד).
 (141) נוסח הגש"פ - מפסחים קטז, ב.
 (142) ישעי' סה, כד.

(132) ויק"ר פל"ד, ח. רות רבה פ"ה, ט. ועוד.
 (133) תענית ז, א. וש"נ. רמב"ם הל' ת"ת ספ"ה.
 (134) ודוגמתו בחיבור דשמש וירח, משפיע ומקבל (כמודגש בשנת העיבור ששנת הלבנה משתוית לשנת החמה כדי שפסח יהי' בחודש האביב) - שבטל החילוק ד"משפיע" ו"מקבל" (לא רק באופן ד"נקבה תסובב גבר", מעלת המקבל לגבי המשפיע, שאז ניכר עדיין החילוק שביניהם).
 (135) איוב יד, טו.
 (136) להעיר מתורת ה"מ (או"ת מה, ד ואילך) שישראל והקב"ה הם שתי חצאי צורות שמשלימים כביכול זה את זה. וע"פ המבואר בהמשך תער"ב (ח"ב פשפ"ד) ש"צורה" הו"ע הגילוי, יש לומר, שהיותם שתי (חצאי) צורות (אלא שמשלימים זה את זה) - הוא בבחי'

לקוטי שיחות פרשת מצורע כרך ז'

מתורגם ללשון הקודש

יתקרב המצורע אל גבול מסויים של מחנה ישראל, כדי למנוע טירחת הכהן, אשר לא יצטרך ללכת מרחק רב מחוץ למחנה אל מקומו של המצורע.

אך פירוש זה אינו מובן¹¹: כאשר חייב המצורע לצאת מחוץ למחנה, הוא אינו צריך מלכתחילה להתרחק. אמנם, עליו לצאת מחוץ לשלשת המחנות, אך מותר לו להישאר סמוך ביותר לגבול מחנה ישראל¹². וכיון שהביטוי "והובא" אמור לגבי כל מצורע, ולא דוקא לגבי מי שהתרחק מקצה המחנה, אלא אף לגבי מי שנמצא סמוך למחנה ישראל – הרי אין מתאים לגביו הביטוי "והובא".

ג.

סופו לעשות תשובה

ההסבר לכך בפנימיות הענינים הוא:

רש"י¹³ מסביר, שהסיבה לכך שהמצורע צריך להיות "בדד", היא משום ש"הבדיל בלשון הרע... בין איש לרעהו, אף הוא יהא¹⁴ נבדל"¹⁵.

ולפי זה יש לומר, שהסיבה לכך שהמצורע צריך להימצא "מחוץ לשלש מחנות", אפילו מחוץ למחנה ישראל, היא מפני שיש לו קשר לקליפת "מדין"¹⁶, מלשון מדון ומריבה¹⁷ (שהרי, כאמור לעיל, הוא "הבדיל..."), וזהו ההיפך מכלל הקדושה, שמהותה¹⁸ אחרות ו"התכללות"¹⁹. ולכן אין הוא יכול להימצא אפילו במחנה ישראל, בדרגה הנמוכה ביותר במחנות הקדושה.

יתר מכך: במקביל לשלושת המחנות בקדושה, יש גם

א.

"מצורע" – שם שלילי?

פרשתנו נקראת בספרי הראשונים – הרס"ג¹, רש"י² והרמב"ם³ – בשם "זאת תהיה". אך בדורות המאוחרים יותר מנהג ישראל (אשר תורה הוא) לקרוא לה בשם "מצורע"⁴.

יש להבין: "מצורע" הוא ענין בלתי רצוי⁵. ולכאורה, אין מתאים לקרוא לפרשה בתורה בשם כזה. ובמיוחד, כאשר אכן נקראה קודם לכן בשם אחר, ובדורות האחרונים החליפו את שמה לשם בלתי רצוי⁶!?

ב.

"והובא אל הכהן"

כדי להבין זאת יש להקדים ולבאר את לשון הפסוק "זאת תהיה תורת המצורע... והובא אל הכהן". וצריך להבין בזה:

(א) לאחר מכן נאמר "ויצא הכהן אל מחוץ למחנה", שהכהן צריך לצאת אל המצורע. ואם כך, מהי הכוונה ב"והובא אל הכהן", והרי אסור היה למצורע⁷ לבוא אל הכהן, כי עליו להיות מחוץ לשלשת המחנות⁸?

(ב) מדוע נאמר "והובא אל הכהן", ולא "ובא אל הכהן" – ניסוח המצביע על כך שהבאתו אל הכהן היא בעל כרחו⁹?

על השאלה הראשונה יש המפרשים¹⁰, שבמלים "והובא אל הכהן" הכוונה היא, שבהיותו מחוץ למחנה

(1) בסידורו – קריאת התורה.

(2) בפירושו עה"ת תוריע יג, ח.

(3) ב"סדר תפלות" שלו בסופו*.

(4) טור ושור"ע א"ח סתכ"ח.

(5) שלכן נקראת בכמה ספרים פרשת "טהרה" נראה לקר"ש [המתורגם – הוצאת תש"ס] ח"א ע' 227, שכ"ק מו"ח אדמו"ר הי' משתמש בכלל מלהוכיר שם הפרשה הזו, וברוב הפעמים הי' מוכיר (בע"פ וכן בכתב) רק היום בחודש וכדומה]. וראה לקמן הערה 42.

(6) ובפרט שהתחלת הסדרה (אחרי הפתיחה וידבר גו' – ששה בכר"כ סדרות) היא זאת תהי'.

(7) משא"כ ב"והובא אל הכהן" דפ' תוריע יג, ב.

(8) כן הקשו: ש"ך (עה"ת), כלי יקר וצורור המור כאן. וכן הקשה בלקו"ת פרשתנו כה, סע"א. וראה גם רמב"ן כאן.

(9) כן הקשו: ש"ך ווי"ק כאן. וראה גם ראב"ע, רמב"ן ואוה"ח כאן.

(10) ספורנו וחוקוני כאן.

(11) ונוסף לזה: ענינה של פרשה זו הוא – זאת תהי' תורת המצורע. ולכן

מסתבר לומר, שהדין "והובא אל הכהן" [ובפרט שהוא דין הראשון שנאמר מיד (ובאותו הפסוק) לאחרי ההקדמה ד"זאת תהי' גו"י] הוא דין שנוגע (לא לענין כבוד כהונה, כ"א) לתורת המצורע.

(12) יתרה מזו: כיון שבדד ישב מחוץ למחנה מושבו ענינו עונש (צער),

בטח ישתדל למנוע מהבדירות ע"י שיהי' מושבו בקירוב האפשרי.

(13) תוריע יג, מו. מערכין טז, ריש ע"ב.

(14) כ"ה בדפוס וילנא תרנ"ב. בדפוס ראשון: נבדל. בכמה דפוסים: יבדל. (בהשמטת תיבת "יהא").

(15) ואף שרק מעיירות מוקפות חומה משלחין אותו (כלים פ"א, מ"ז) – הרי נבדל ונשתנה עי"ז משאר טמאים.

(16) להעיר מלקו"ת תוריע כג, ד ובאוה"ת שם (כרך ב') ע' תקל.

(17) ראה זח"ב סח, א. ובל"ת ובס' הלקוטים ר"פ יתרו (הובא במק"מ לזהר שם): מדין.. בקדושה הוא אהבה ובקליפה איבה ומריבה.

(18) ראה גם תניא פרק לב.

(19) לקו"ת טטות פה, ד. ד"ה החלצו תרנ"ט פ"ג ואילך. פי"ז. ד"ה איתא בזח"ג – נדפס בהוספה לד"ה החלצו הניל (ובסה"מ תרנ"ט ע' ריא).

(* בהל' תפלה פ"ג ה"ב: "זאת תהי' תורת המצורע". אבל י"ל, שהכוונה שם היא לתחלת הקריאה ולא לשם הסדרה. ובה יובנו כו"כ שינויים מלשוננו בהל' תפלה שם לגבי לשון בסדר תפלות וראה לקו"ש ח"ה [המתורגם] ע' 58 הערה 1 – בשוה"ג.

ל"ביד חזקה... אמלוך עליכם",

אך בכל זאת חפץ הקדוש-ברוך-הוא, שהתעוררות התשובה תחדור בסופו של דבר לפנימויותו של היהודי, ולכן קבע הקדוש-ברוך-הוא, שהענין של "ביד חזקה..." ישפיע על כוחות הנפש של היהודי עצמו, שהתשובה תיעשה מצד כוחותיו שלו – רצונו, שכלו, רגשותיו וכו' שלו.

זהו ההסבר לכך שבתחילה נאמר "והובא אל הכהן", ולאחר מכן "ויצא הכהן אל מחוץ למחנה...":

תחילת "טהרת המצורע", החזרה בתשובה, היא על ידי גילוי אור מלמעלה, שאינו קשור למצב ולמקום הרוחני של המצורע ולרצונו, וזוהי המשמעות של "והובא אל הכהן", שהוא מובל ממקומו וממצבו אל ה"כהן" – להיפך מרצונו; אך לאחר מכן צריך להיות "ויצא הכהן אל מחוץ למחנה...", שהתעוררות התשובה תשפיע במקום הגשמי והרוחני, כלומר, בדרגה, ששם נמצא המצורע, כדי ש"טהרתו" לא תיעשה רק מצד ה"כהן", אלא גם מצד ה"מצורע" עצמו, מפני רצונו והכרתו וכו'.³¹

על ידי כך שהטהרה נעשית אף מצד מקומו של ה"מצורע" עצמו – מחוץ למחנה, שאף הודונות נהפכים לזכויות³², הרי הוא מגיע לדרגה נעלית יותר מצדיק גמור, אשר לא היה אף פעם "חוץ למחנה"³³.

ה.

בתקופת משיח נהפך ה"מצורע" ל"תורה"

לפי כל האמור לעיל יובן מדוע נקראה פרשה זו בדורות הראשונים בשם "זאת תהיה", ואילו בדורות האחרונים היא נקראת בשם "מצורע":

המצב האמיתי של "אתהפכא חשוכא לנהורא", שהחושך עצמו ייהפך לאור³⁴, יהיה רק לעתיד לבוא³⁵. כי

שלוש דרגות (מחנות) ב"לעומת זה", להבדיל – כנאמר: "וישלחו²⁰ מן המחנה כל צרוע וכל זב וכל טמא לנפש". בין אלו יש "טמאים אחרים" ומצורע, וההלכה קובעת, ש"בדד ישב" – "שלא יהיו טמאים אחרים יושבים עמו"²¹ – המצורע צריך להיות אף מחוץ למחנות הטמאים האחרים.

הסיבה לכך היא: המדברים לשון הרע, מגיעים בסופו של דבר לידי "לדבר²² באלקים וכופרין בעיקר"²³. ולכן הם גרועים אפילו מסטרא אחרא ומקליפה הנקראת עבודה זרה, שהם מודים בקדוש-ברוך-הוא, אך מגדירים אותו²⁴ "אלקא דאליקיא"²⁵.

אך למרות זאת פוסק אדמו"ר הזקן – הן בנגלה שבתורה²⁶ והן בפנימיות התורה²⁷ – לגבי כל יהודי, יהיה מי שיהיה, ש"בודאי סופו לעשות תשובה", כי "לא²⁸ ידח ממנו נדח",

ולכן נאמר "והובא (לשון הבטחה לעתיד) אל הכהן" – שאף מי שנמצא מחוץ לשלשת המחנות, הרי הקדוש-ברוך-הוא מבטיחו שבסופו של דבר הוא יובא אל ה"כהן".

וכיון שההבטחה ש"בודאי סופו לעשות תשובה" אמורה אף לגבי מי שעל פי ענינו אין לו כלל רצון לחזור בתשובה, ויותר מכך, אף לגבי מי שרצונו הוא להיפך: "העולה על רוחכם... נהיה נגוים..."²⁹, בכל זאת "ביד חזקה... אמלוך עליכם"³⁰ – ולפיכך נאמר "והובא (בלשון ציווי) אל הכהן" – בעל כרחו.

ד.

התשובה גם מצד המצורע עצמו

אמנם, הגורם להתעוררות התשובה אינו מצבו של האדם, אלא הבטחת הקדוש-ברוך-הוא, אשר "לא ידח ממנו נדח", ואשר משום כך היא קיימת אף אצל מי שזוקק

(28) ש"ב יד, יד (בשינוי לשון).
 (29) יחזקאל כ, לב.
 (30) שם, לג.
 (31) ראה ענף ד"ק ל"ת פרשתנו כה, ב: והובא אל הכהן היינו ענין התעוררות הרצון... ואח"כ יצא הכהן היינו המשכת השוכ להתלבש בכלים ואותיות.
 (32) דכאשר "והובא אל הכהן" – אף שגם אז האדם הוא בעל תשובה, מכיון שהתשובה היא מצד הגילוי אור שמלמעלה, אין התשובה שייכת להודונות עצמן כ"א להאדם שבו היו הודונות. משא"כ התשובה ד"ויצא הכהן אל מחוץ למחנה גוי" – שייכת להודונות גופא. וראה הערה 34.
 (33) ראה רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ד.
 (34) שזה שייך דוקא כשהתשובה היא באופן ד"ויצא הכהן אל מחוץ למחנה". משא"כ בהאופן ד"והובא אל הכהן" – גם כאשר התשובה היא באופן ד"אתהפכא" (שלמעלה מ"אתכפיא"), היא רק באופן שמקום החשך נהפך לאור, אבל לא שהחשך עצמו נהפך (ראה המשך ר"ה תרצ"ה (בסה"מ קונטרסים ח"ב) פכ"ט, שישנם שני פירושים ב"אתהפכא חשוכא לנהורא").
 (35) וכמ"ש (תהלים קלט, יב) "ולילה כיום יאיר", שהפירוש בזה הוא, דלע"ל "החשך עצמו יאיר" (אמ"ב ש' הציצית פט"ז. ש"א מג, ב. ועוד. וראה באתי לגני השי"ת פ"ה).

(20) במדבר ה, ב.
 (21) פסחים טז, א. ת"כ (הובא בפרש"י) תוריע שם.
 (22) רמב"ם סוף הל' טומאת צרעת.
 (23) השייכות להנ"ל – בפנים – שנשלה מחוץ כו' מפני שייכותו לקליפת מדין – מובנת עפ"ש"נ: נקמת ה' במדין, שמדין הוא ממש נגד בחי' שם הוי' (בהנשמך בהערה 19).
 (24) סוף מנחות (לענין אוה"ע – והרי חיותם הוא מגקה"ט). ובתניא פכ"ד, שגם קליפת ע"ז עצמה "יודעת את רבונה כו'". עיי"ש.
 (25) בתניא שם, שמטעם זה, "האדם הנובר על רצונו ית' הוא גרוע ופחות מהס"א והקליפה הנקראת ע"ז" – העובר סתם [ושם ל, ריש ע"ב מפורש: אפי' עבירה קלה].
 ומה ששילוח מחוץ לג' מחנות הוא במצורע דוקא – י"ל: בתניא שם גופא מבואר, שזה שאדם עובר עבירה הוא לפי שאינו מרגיש שהוא כפירה כו' ואדרכה נדמה לו שעודנו ביהדות, ולכן, בסתם עבירה יכול להיות במחנה דקדושה; משא"כ במצורע שנידון ע"ש סופו "כופרין בעיקר" (עיי' רמב"ם שם).
 (26) הל' ת"ת פ"ד סה"ג.
 (27) תניא ספ"ט.

אבל (א) המלים "תורת המצורע" לא נכללו במפורש בשם הפרשה, אלא המלים "זאת תהיה" הן רמזו בלבד ל"תורת המצורע". (ב) בשם "זאת תהיה", בלשון עתיד, מדגישים, שהדבר יתרחש רק מאוחר יותר.

לעומת זאת, בדורות האחרונים, הנקראים "עקבתא דמשיחא" מורגש אצל ישראל ענינו של משיח. יהודים חשים שמשיח "הנה זה עומד אחר כתלנו"⁴⁰, ויותר מכך, בכותל זה כבר יש חלונות וחרכים, ויותר מכך, משיח "משגיח מן החלונות מציץ מן החרכים" עלינו (אלא שאנו איננו רואים אותו, רק משום ש"כתלנו" – הכותל שלנו – מסתירו), ולכן עושים ישראל אף מ"מצורע"⁴¹ פרשה בתורה⁴², כי כבר מאיר בתורה הגילוי שלעתיד – "ולילה"⁴³ כיום יאיר".

(משיחת ש"פ מצורע תשכ"ה)

אז יהיה גילוי עצמותו ית', שרק מצדו הוא³⁶, אשר לגביו אור וחושך שווים, מתאפשרת "אתהפכא"³⁷.

ולכן, בדורות הראשונים, כאשר עדיין היו "רחוקים" מהגילוי דלעתיד, ולא האיר בעולם הענין של "ויצא הכהן אל מחוץ למחנה..." – שטהרת המצורע תהיה מצד המצורע עצמו – ובגילוי היה אז רק "והובא אל הכהן"³⁸,

עדיין לא נקראה אז הפרשה בתורה בשם "מצורע", כי כאשר טהרת המצורע היא מצד גילוי מלמעלה, ולא מצד המצורע עצמו, הרי המצורע, מצדו שלו – לא התהפך ל"תורה אור".

אך כיון שידעו, שלעתיד לבוא אכן ייהפך החושך עצמו לאור, קראו לפרשה בשם "זאת"³⁹ תהיה, שלעתיד לבוא תהיה "תורת המצורע" – המצורע ייהפך ל"תורה".

(40) ראה "קול קורא" לכ"ק מו"ח אדמו"ר (נדפס ב"הקריאה והקדושה" סיון תש"א. אג"ק שלו ח"ה ע' ססז) דמפרש זה על משיח.

(41) ראה סנה' צח, סע"א: סובלי חלאים ובפרש"י שם.
(42) ועפ"ז י"ל טעם הנוהגים לקרוא לפ' זו "טהרה", בבחרם בלשון נקי (וע"ד: "סגי נהור") – אף דלכאורה טפי הו"ל לקרוא לה בשמה המפורש בסידור רס"ג ובסדר תפלות להרמב"ם "זאת תהי" – כי "זאת תהי" אינו מורה לענין "מצורע" [ואדרבה: תהי' – לשון עתיד, מדגיש שעכשיו לא נהפך כו, כנ"ל בפנים]. משא"כ כשקוראין לה "מצורע", ורק שבחורים בלשון נקי (כפשטות הטעם. וי"ל שנרמז בשם זה שעתה כבר "יום טהרתו" – ע"ד המבואר בפנים).

(43) תהלים שם. וראה לעיל הערה 35.

(36) משא"כ מצד בחי' אור, אפילו מצד אור הבלי גבול (אף שלהיותו בל"ג, בא הוא גם במקום החשך – אופן הא' דאתהפכא (ראה לעיל הערה 34), מ"מ) – מכיון שהוא מוגדר בגדר "אור" (ורק שבענין ה"אור" גופא הוא בל"ג), אין ביכלתו להפוך את החשך גופא. וראה לעיל ע' 46.

(37) ראה המשך הנ"ל פל"ד, שהכח להפוך את החשך לאור הוא רק מצד העצמות. כי האור והחשך כמו שהוא נושאם בעצמו – מה שביכלתו להאיר וביכלתו שלא – מה שהוא ית' כל יכול. וראה לעיל שם.

(38) שהרי בכל יום ויום בת קול מכרזת אוי להם לבריות מעלבונה של תורה (אבות פ"ו מ"ב) וג"פ בכל לילה הקב"ה שואג כארי ואומר אוי לבנים כו' (ברכות ג, א. שלכן יתפלל אז כו' – טושו"ע או"ח ס"א. וצע"ק שהשמיט זה אדה"ז במהד"ת בשולחן).

(39) להעיר ממנחות (נג, ב): זאת זו התורה.

אגרות קודש

בי"ה, ניסן, תשי"ז
ברוקלין.

הו"ח אי"א נוי"נ וכו' מו"ה נח יצחק שי

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מיום הראשון, בו כותב אשר כבר קנה הבית חומה, ודר בה.

ומהנכון שיערוך בביתו החדשה התועדות בה ידובר דברי תורה ודברי התעוררות ביראת שמים ואהבת השם, שזהו חינוך המתאים של בית איש הישראלי.

בעת רצון אזכיר את כל אלו שכותב אודותם על הציון הקי' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע.

בברכה לבשו"ט ולחג הפסח כשר ושמח.

חובת התפילה לגילוי המשיח

”והעשירית יעשה מלך המשיח מהרה יגלה אמן כן יהי רצון”

(רמב”ם סוף פ”ג מהל’ פרה אדומה) - שלימות מצוות

פרה אדומה תהיה כשיגלה המשיח והחסרון במצוה מחייב

להתפלל לגילוי המשיח

א

למשיחא, כתב איפוא שהמלך המשיח גם יעשה פרה אדומה⁴, אלא שעדיין צ”ב ההוספה ”מהרה יגלה אכ”ר” שלכאורה אין מקום בספר הלכה⁵ לבקשה ותפלה על ביאת המשיח⁶.

ואפילו את”ל שיש מקום לזה, היה צריך לכתבה בפרקים שבהם עוסק בענין מלך המשיח בפ”א וי”ב דהלכות מלכים בדיני משיח וימות המשיח⁷, ואיך זה ששם אין הרמב”ם כותב לשון של בקשה ותפלה על ביאת המשיח ודוקא בהלכות פרה אדומה שאינו עוסק כלל בענין המשיח אלא בהל’ פרה אדומה (וענין משיח בא רק בדרך אגב) הוא מוסיף תפלה זו?!

ב

נראה בזה בהקדם שינוי באופן הבאת הדברים ע”י הרמב”ם מכפי שהם מבוארים במשנה, דהנה ז”ל המשנה בפרה פ”ג מ”א: שבעת ימים קודם לשריפת הפרה מפרישין כהן השורף את הפרה מביתו ללשכה שע”פ הבירה כו’ ומזין עליו כל ז’ הימים מנל חטאות שהיו שם (מאפר כל פרות אדומות אשר נעשו מימות משה כו’, פי’ הרמב”ם למשנה⁸) ע”כ, ובהמשך לזה? הוא שאמרו במשנה ה’ שם: לא מצאו משבע עושין משש מחמשה מארבע משלש משנים ומאחת, ומי עשאם, הראשונה עשה משה והשניה עזרא וכו’.

הפרות כו’ עשירית עתיד לשרוף מלך המשיח במהרה בימינו ע”כ, ולהעיר מרמב”ן פ”ר חוקת (יט, טז) בסופה: ואנחנו בעונותינו טמאי הגלות כו’ עד יערה עלינו כו’ אמן וכן יהי רצון במהרה בימינו ע”כ. (6 בספר הי”ד צריך הרמב”ם להביא את ההלכה שאדם מישראל צריך להתפלל על ביאת המשיח (ראה פיה”מ סנהדרין שם, היסוד הי”ב (בתרגום קאפה, משא”כ בפיה”מ לפנינו): ”ולתפלל לבואו”), ואכן מביא הרמב”ם בסדר תפלות שלו בסו”ס אהבה (וראה פ”ב מהל’ תפלה ה”ג) הנוסח בתפלת י”ח (שתוכנה כל’ הרמב”ם פ”א שם ה”ד ”שאלת כל הדברים שהן כמו אבות לכל חפצי איש ואיש ולצרכי הצבור כולן”, כולל) התפלות על ביאת המשיח, אבל מה מקום לכלול בספר יד את התפלה שלו לביאת המשיח?
(7 ועד שישנם דפוסים (ויניציאה – רפד. שי) שהכותרת דשני פרקים אלו היא ”הלכות מלכים ומלחמות ומלך המשיח”. או שהיצ”ל לפנ”ו בפ”ט מהל’ תשובה ה”ב.
(8 שם, ועד”ז בר”ש ורע”ב שם. רש”י יומא ד. רע”א.
(9 ראה מפרשי המשניות שם.

רמב”ם סוף פ”ג מהל’ פרה אדומה: ותשע פרות אדומות נעשו משנצטוו במצוה זו עד שחרב הבית בשנייה, ראשונה עשה משה רבינו, שנייה עשה עזרא, ושבע מעזרא עד חורבן הבית, והעשירית יעשה המלך המשיח¹ מהרה יגלה אכ”ר עכ”ל.

ומקורו במשנה פרה פ”ג מ”ה שנחלקו בה כמה פרות אדומות היו עד חורבן בית שני, שבע או תשע (והמשנה מונה ”מי עשאם”) והרמב”ם פסק כדעת חכמים שהיו תשע פרות, ומוסיף ”והעשירית יעשה המלך המשיח כו”.

וצ”ע דהרי ספר היד איננו ספר דברי ימי ישראל, אלא ספר הלכה (וכמוש”כ הרמב”ם בהקדמת הספר) וא”כ למאי נפק”מ בספר הלכה² מספר הפרות שנעשו במשך הדורות, ובפרט (בלשון הש”ס יומא ה, ע”ב ועוד) ”מאי דהוה הוה”.

והתמיהה גדולה יותר בסיום דברי הרמב”ם ”והעשירית יעשה המלך המשיח מהרה יגלה אכ”ר” שזה אינו מוזכר אפילו במדרשי רז”ל ש”י”ל שהם המקור לדברי הרמב”ם³.

לכאורה אפשר היה להסביר את ההוספה בדברי הרמב”ם ”והעשירית יעשה המלך המשיח” (עכ”פ בדוחק) דהיות והרמב”ם מביא בספרו גם הלכתא

(1 ע”ד ”עשה משה רבנו” (ובהפועל, ע”י אלעזר הכהן) כי הוא ”רבנו” והורה וציווה כו’, ועד”ז בפועל דפרה העשירית ע”י כהן אבל ההוראה והציווי ע”י יו”ח דודו כי הוא המלך המשיח.
(2 משא”כ במשנה שלפעמים הובאו ענינים שאינם הלכה. אבל ראה משנה אחרונה שם (שמתרץ למאי נפק”מ ”מי עשאם”). ולהעיר מתירי”ט שם מ”ג ד”ה וזורקו.
(3 וצ”ע וחיפוש מקור הרמב”ם. ולהעיר מאור התורה שיר השירים בתחלתו: וראיתי בספר אחד שהעשירית תהיה לימות המשיח (ראה הערה 1). ולהעיר מכוכ”כ ענינים שהעשירי בימיה”מ (או ע”י משיח). שירה העשירית; מנין העשירי דבנ”י וכו’; כיבוש ארצות עשר אומות; עשר נימין דכינור דביהמ”ק וכו’. וראה מדרש מעשה תורה אות יו”ד.
(4 אבל לכאורה דוחק. כי מאי קמ”ל שמלך המשיח יצווה שיקויים ציווי התורה לעשות פרה אדומה.
(5 משא”כ כשמוסיף הרמב”ם בפיה”מ (סנהדרין פ’ חלק ד”ה וכת שניה) וכן באגרת תימן (וכ”ה גם במקור הערבי שם, ראה הוצאת קאפה) תפלה זו ”מהרה יגלה”. וראה בחיי ר”פ חוקת: שמונה עשר

ומוצנע¹³ ובלשון הרס¹⁴ (פרשה מה) "ופרה למשמרת בתדר", שזהו ענין של "למשמרת" שהדבר יהא משומר באופן שיימצא תמיד, ועפ"ז נמצא שלגבי החיוב ד"למשמרת" כל העשר פרות אדומות הן כמו חפצא אחת, שע"י כולם יש אפר פרה "למשמרת" תמיד¹⁵.

ג

עפ"י יבוארו דברי הרמב"ם, שלכן הביא ומנה את תשע הפרות שעשו מזמן משה ועד חורבן בית שני, להורות על גדר המצוה שהוא כנ"ל דצריך שיהא תמיד מאפר הפרה "למשמרת", דלכן במשך כל הדורות עשו פרה אדומה, ומכאן שתמיד היה אפר פרה¹⁶, וכדיוק לשון הרמב"ם: "תשע פרות אדומות נעשו משנצטוו במצוה זו עד שחרב הבית בשנייה", שתמיד היה אפר הפרה "למשמרת".

ונע"ד שנתבאר במקום אחר¹⁷ בהא דהביא הרמב"ם ריש הל' בית הבחירה ענין "משכן שעשה משה רבינו" ופרטי השתלשלות שבזה, משכן שהעמידו בגלגל, משכן שילה, נוב וגבעון, עד שנבנה המקדש בירושלים, דלכאורה גם בזה צ"ב "מאי דהוה הוה"? דלפי שדעת הרמב"ם שם שהציווי על בנין בית המקדש נלמד מ'ועשו לי מקדש' (שמות כה, ח)¹⁸, שנאמר במדבר עוד בטרם נכנסו ישראל לא"י, נמצא שזו היא מצוה תמידית לכל הזמנים, ולכן מביא הרמב"ם כל האריכות איך היה נבנה המשכן עד שנבנה המקדש בירושלים, להורות שמצות "ועשו לי מקדש" היא תמידית ולכן קיימה במשך כל הדורות גם לפני שבאו לירושלים].

אבל ברמב"ם מביא את ההלכה הנ"ל בהמשך לדין אחר¹⁰ וז"ל: "ושלשה חלקים היו חולקין את כל אפרה, אחד ניתן בחיל ואחד בהר המשחה ואחד מתחלק לכל המשמרות, זה שמתחלק לכל המשמרות היו הכהנים מקדשין ממנו זה שניתן בהר המשחה היו ישראל מזין ממנו וזה שניתן בחיל היה מוכן ומוצנע, שנאמר (במדבר יט, ט) והיתה לעדת בני ישראל למשמרת מלמד שמצניעין ממנו, וכן היו מצניעין מאפר כל פרה ופרה ששורפין בחיל עכ"ל, והוא ממשנה שם ספ"ג ותוספתא שם ספ"ג, ובהמשך לזה כותב הרמב"ם "ותשע פרות כו".

ויש בזה חילוק עיקרי בתוכן הענין, דלפי סדר המשנה הרי מתייחס ענין זה דפרות שנעשו במשך הדורות, לעשיית הפרה לצורך השימוש באפר הפרה, שמזין מאפר הפרה על הכהן השורף את הפרה¹¹.

משא"כ ברמב"ם בא ענין זה בהמשך לההלכה שצריך להצניע "מאפר כל פרה" שיהיה למשמרת, ודין "למשמרת" הרי אין מקרא יוצא מידי פשוטו, שאינו רק כדי שיהא מוכן להזאה¹² אלא עיקר ענינו שכשמו כן הוא שהאפר יהא מוצנע למשמרת, והיינו שחלק זה מהאפר אינו רק חיוב כחלק מהזאת פרה אדומה, כי אם הוא דין מיוחד שאפר מכל פרה צ"ל מוצנע למשמרת (אפילו לא היו צריכים לו לצורך הזאה לטהר מטומאת (מת).

ולפי זה נראה בגדר החיוב ד"למשמרת" שאי"ז חיוב על כל פרה שצריך להצניע מאפרה למשמרת (ע"ד שצריך לקחת מן האפר חלק לכהנים וחלק לכל ישראל) כי אם הוא חיוב כללי ותמידי, שתמיד צריך שיהיה מאפר פרה מוצנע למשמרת, כל' הרמב"ם "מוכן

10 ודין הנ"ל שבמשנה שמזין מכל החטאות כו', הובא ברמב"ם לפנ"ז בפ, ב ה"ו.

11 וכן על הכה"ג לפני יוהכ"פ (ראה פרה שם מ"א. יומא ח. ע"א ושי"ג).

12 אף שלכאורה ג"ז נכלל בו, כדיוק לשון הרמב"ם "מוכן ומוצנע" (וראה הערה הבאה). ראה מפרשים למשנה פרה שם (וכן בפיה"מ להרמב"ם) שהיו מזין על הכה"ג וכהן השורף את הפרה, מן האפר המוצנע (בחיל) למשמרת, וכ"ה בפרש"י יומא שבעה ע"ה. וראה בארוכה ביאור הרי"ף פרלא לסה"צ הרס"ג פרשה מה (קצא, א) שהובא לקמן בפנים ס"ה. אבל להעיר שבס' היד (פ"ב מהל' פרה אדומה ה"ד ואילך. וכן בפ"א מהל' עבודת יוה"כ ה"ד) לא נזכר שהוא מהאפר הנתון בחיל. וראה פרש"י עה"ת (חוקת יט, ט). תויו"ט שם ספ"ג, ואכ"מ.

13 ולהעיר מלשון הרמב"ם שהובא לקמן ס"ה "שיהיה אפרה מזוונן למי שישטרף אליו" ועד"ז הוא לשון הרס"ג כנ"ל. אבל שם הכוונה שיהיה מוכן (בלשונו בסה"מ"צ שם) "לטהרת טומאת מת", היינו השימוש בו בפועל, שזהו עיקר מטרת עשיית פרה אדומה, משא"כ החלק שמוצנע למשמרת, עיקר ענינו הוא עצם מציאותו במקום מוצנע כו'.

14 בסה"מ"צ שלו שם. ולהעיר מפרש"י חוקת מר' משה הדרשן (בסוף פרשת פרה אדומה) "למשמרת, כמו שפשע העגל שמור לדורות".

15 ויומתק עפ"ז טעם החיוב להזות על הכהן השורף את הפרה "מכל חטאות שהיו שם" (ורק אם לא מצאו מכולם מזין עכ"פ מאחת, כנ"ל הערה 2. ובזה יומתק (ע"ד הרמז) שמביא הרמב"ם גם מספר הפרות (ולא רק מתי נעשו כו'), כי בזה שהן עשר פרות, שהוא מספר (אחד) שלם, עשיריה אחת (להעיר מהראב"ע לשמות ג, טו. ס' הפרדס שער ב, ועוד), מודגש שכולו יחד הן חפצא אחת. ולהעיר מלשון הרמב"ם "העשירות יעשה כו'" (ולא "והמלך המשיח יעשה עשירות").

16 ולהעיר ממחז"ל במדב"ר פי"ט ו (וידי משה ופי' מהרד"ו שם) הובא גם בפרש"י יומא שבעה ע"ה 8, דאפר פרה של משה קיים לעולם. וראה תויו"ט פרה שם מ"ג. משנה אחרונה שם מ"ה. גו"א ושפ"ח לפרש"י חוקת יט, ב. של"ה חלק תושב"כ דרוש לפ' פרה (שנט, ב). ועפ"ז יומתק זה שהרמב"ם הזכיר רק משה ועזרא (ולא כל אלה שעשו שאר הפרות, אף שנזכרו במשנה שם) כי משה ועזרא מדגישים ענין הנצחיות, דמעשה ידי משה נצחיים (ראה סוטה ט, סע"א) וכנ"ל דאפר פרה שלו לא כלה; ועזרא שקול כמשה (ראה סנהדרין כא, סע"ב), ולהעיר מרמב"ם ספ"ו מהל' בית הבחירה שדוקא כיבוש וקידוש עזרא קדשה לעת"ל.

17 לקו"ש חט"ז ע' 304. חידושים וביאורים בש"ס ח"א סי' כט.

18 ולא מן הפסוק "לשכנו תדרשו גו'", "והיה המקום אשר יבחר ה' וגו'", (דברים יב, ה. שם יא). ראה כס"מ לרמב"ם שם. לח"מ ריש הל' מלכים. לקו"ש שם ע' 298 ואילך, ובהנסמן שם. חדו"ב שם.

פרה אדומה (שענין משיח מוזכר בדרך אגב), הוא מלמד בזה ענין של הלכה.

דהנה כתב הרמב"ם בפ"א מהל' מלכים ה"א: וכל מי שאינו מאמין בו או מי שאינו מחכה לביאתו כו' הוא כופר כו' בתורה ובמשה רבינו עכ"ל, והיינו שלא די בזה שמאמין בביאת המשיח כי אם שעליו לקוות ולצפות לביאת המשיח, וא"כ מובן שכשם שענין האמונה בביאת המשיח הוא ענין תמידי, כך החיוב לחכות לביאתו הוא חיוב תמידי, שכ"א מישראל צריך תמיד לקוות ולחכות למשיח, ועוד יותר, כפי שאומרים בתפלה "כי לישועתך קוינו כל היום".

וענין זה של "מחכה לביאתו" שכפשות לשון ההלכה הוא הרגש ולא ידיעה בעלמא, נובע מכך שהוא מרגיש שאין לו שלימות בלי ביאת המשיח, וכל זמן שלא בא הוא "חסר", ולכן הוא עומד בתקוה תמידית לביאת המשיח, וממילא מובן שבשעה שמי שמחכה לביאת המשיח מזכיר איזה שהוא ענין השייך למשיח, ואפילו הוא בדרך אגב, אזי מעורר הדבר אצלו רגשי צפיה למשיח, וממילא נעשה צרכו²² וצריך איפוא להתפלל על זה שיתמלא חסרונו²³, שיזכה מהרה ובהקדם לביאת המשיח.

וזהו שנתכוון הרמב"ם בזה שהכניס את התפלה "מהרה יגלה אכ"ר", ועוד הדגיש "מהרה", וכתבה דוקא שלא במקומה, להורות הלכה עד כמה צ"ל ענין "מחכה לביאתו", אפילו בא ענין המשיח בדרך אגב ובענין אחר²⁴, צריך הדבר לעורר אצלו תפלה "מהרה יגלה אכ"ר"²⁵.

(לקו"ש חלק כח שיחה א' לפרשת חוקת)

וכיון שכלל הרמב"ם בספרו גם הלכתא למשיחא כנ"ל, הוצרך להביא (לא רק איך היה עד שחרב הבית בשנייה, אלא גם) איך יתקיים ציווי זה ב"בנין העתיד להבנות", (לשון הרמב"ם הל' ביהב"ח שם ה"ד), "והעשירית יעשה המלך המשיח"¹⁹.

ובזה אפשר היה לבאר גם מה שהוסיף הרמב"ם "מהרה יגלה", שכיון שיש חיוב תמידי שיהיה אפר פרה למשמרת, יוצא איפוא שמצות פרה אדומה דורשת שמהרה יגלה המשיח כדי שיוכלו לעשות אפר פרה²⁰, שהרי בכל רגע ורגע שאין אפר פרה בשום מקום ממושבותם של ישראל הרי חסר בשלימות קיום הציווי שתמיד צ"ל אפר פרה למשמרת, ובפרט להמבואר לעיל שכל הפרות הן כמו חפצא אחת, נמצא שכל זמן שחסר אפר פרה מסוימת חסר בה"למשמרת" של הפרות הקודמות (ואכ"מ).

ד

ואם אין זה מספיק, כי פשוטות לשון הרמב"ם מורה שהיא בקשה ותפלה לגילוי המשיח, וכמו שכתב בפירושו "אכ"ר"²¹, וא"כ הדרא תמיהה לדוכתה, מה ענין של תפלה לביאת המשיח בספר ה"יד".

ובע"כ שמרמזו הרמב"ם בזה לענין של הלכה, וכידוע דרכו של הרמב"ם לרמז הלכות בדיוק לשונו ודיוק סדר ההלכות (ובפרט כשיש בזה חידוש שלו שאינו מפורש בש"ס וכו'), ועד"ז בנדו"ד זה שהרמב"ם (א) מוסיף תפלה בענין ביאת וגילוי המשיח, (ב) כותבה שלא במקומה לכאורה ב"הלכות משיח" אלא בהלכות

(19) וראה לעיל הערה 15.

(20) עפ"ז יומתק שנקט הרמב"ם לשון "מהרה יגלה" (ולא "יבוא", כלשון הרגיל בכ"מ ביאת המשיח, וכ"ה לשון הרמב"ם פ"ג מהל' תשובה ה"ו. פ"ד מהל' נזירות ה"א. רפ"א מהל' מלכים, פ"ב שם ה"ב, אבל ראה לעיל הערה 5) כי גילוי המשיח מורה על המצב ד"משיח ודאי" שזהו דוקא לאחר בנין ביהמ"ק כו' (רמב"ם הל' מלכים פ"א ה"ד), ומכיון שלעשיית האפר צ"ל ביהמ"ק (ראה רמב"ם פ"ד מהל' פרה אדומה ה"ה) הרי שבשביל עשיית האפר צ"ל "מהרה יגלה" דוקא. ואולי מרמזו בזה הרמב"ם לזה שאפרו של פרת משה קיים לעולם ולעת"ל יגלה האפר (ויקדשו) (גם) ממנו כו'. ראה הנסמן בהערה 16.

(21) אבל להעיר שבדפוס רומי רמ ליתא.

(22) ראה רמב"ם פ"א מהל' תפלה ה"ב: חיוב מצוה זו כך שיהא אדם כו' ואכ"כ שואל צרכיו שהוא צריך להם בבקשה ובתחינה עכ"ל, וראה שם ה"ד הועתק לעיל בהערה 6, וראה סהמ"צ להצ"צ שורש מצות התפלה בתחלתו (וש"נ).

(23) שוהי מצות ותוכן ענין התפלה, בקשת צרכי, כבהערה הקודמת.

(24) ומה שהודיע הלכה זו דוקא כאן בהל' פרה אדומה, ולא כשזכר ב"יד" ע"ד משיח בפעם הא' כי בוחר במקום שיש שייכות בתוכן, ועי' בלקוטי שיחות חלק כח ע' 137.

(25) כמובן אין לשאול מה טעם מוסיף הרמב"ם תפלה זו "מהרה יגלה אכ"ר" דוקא בהלכות פרה אדומה ולא בכל פעם שמזכיר בס' היד ע"ד משיח, כי כנ"ל הרמב"ם הוא ספר הלכה, וענינו להודיע הלכות התורה, ועד"ז בענינו. זה שמוסיף הרמב"ם תפלה זו הוא (לא פרט בהנהגת הרמב"ם שאז היה מקום לשאול שהי"ל לעשות כן בכל פעם ופעם, כי אם) להודיע ההלכה שבזה, ובמילא הוא עושה כן פעם אחת, וכמו שאר ההלכות בספר היד שזכורות רק פעם אחת. דוגמא לדבר גם בפרש"י עה"ת (פשוטו של מקרא): אלה תולדות נח נח איש צדיק (ר"פ נח), ובפרש"י הואיל והזכירו ספר בשבחו שנאמר (משלי י, ז) זכר צדיק לברכה, ומ"מ לא מצינו שבכל פעם שזכר צדיק בתורה "סיפר בשבחו" (ראה השקו"ט בפרש"י רש"י שם, לקוטי שיחות ח"ה סוף ע' 37 ואילך, ואכ"מ), והתירוץ בפשטות, כי כוננת התורה (לשון הוראה) היא ללמדנו הנהגה זו, ולזה די לכתוב כן במקום אחד, וק"ל.

אגרות קודש

בי"ה, ר"ח ניסן, תשי"ז
ברוקלין.

הו"ח אי"א נו"נ בעל מדות ובעל פעלים
מלאכתו מלאכת ה' כו' הרב דוד שי

שלום וברכה!

במענה להודעתו אשר שכרו דירה בסמוך להמוסד בו מכהן בקדש, לחנך בני ישראל על טהרת הקדש, על ידי לימוד תורה חדורה יראת שמים והדרכה בקיום מצותי.

יהי רצון שיקיים בבית זה מאמר רז"ל דירה נאה מרחבת דעתו של אדם, דעת טהור בלשון הרמב"ם, דעת עליון בלשון תורת החסידות, שעל ידי זה מתקיים פתגם חז"ל דעת קנית מה חסרת.

שאז יהיו גם כלי הדירה וכל עניני הדירה והדרים בתוכה, ראויים לדירת אדם העליון כביכול (עיין תקו"ז ת"ו כב, ב).

שזהו תפקידו של כל אחד ואחת מבני ישראל לעשות לו ית' דירה בתחתונים, וכמו שכתוב ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, - בתוך כל אחד ואחת מישראל.

ומגלגלין זכות ליומין זכאין, ימי בנינם בית בישראל, ימי חתונתם בשעה טובה ומוצלחת.

אשר יוצר האדם יתקין בנינם בנין עדי עד, מיוסד על התורה והמצוה חדורים אור וחיות חסידותי.

בברכת מזל טוב מזל טוב.

בי"ה, ה' ניסן, תשי"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מכ"ב אד"ש והקודמיו.

במה שכותב אודות התוצאות משתית ארבע כוסות, - יש לשאול דעת רופא שבודאי יורהו דרך להכנת היין באופן שלא יגע בבריאותו ובמילא יבטלו התוצאות אודותן כותב.

במ"ש אודות המחשבות של הסבתא שלו שתליט"א, שמציירת במחשבתה ענינים המבלבלים - יש לבדוק המוזוות בחדרה, וכן שתפריש בכל יום בבקר איזה פרוטות לצדקה, ומתאים לעניני תקרא או יספרו לה לפני הליכתה לישון, מסיפורי נשיאנו הקי' וסיפורי חסידים בכלל, ובטח אומרת קריאת שמע שעל המטה עכ"פ פרשה ראשונה וברכת המפיל.

בודאי ישנה תכנית מסודרה לניצול ימי חג הפסח הבע"ל לעניני יהדות בכלל ולהפצת המעניות חוצה ביחוד, והוא מהפעילים בזה, ומעורר גם את חבריו לפעולות בזה.

בברכה שהשיית ישמור את הוריו שליט"א בכ"מ שהם ויוצאים בחסד וברחמים מן המיצר אל המרחב ובברכה לחג פסח כשר ושמח ולבשו"ט.

יום ראשון א' ניסן

מורה שיעור לשנה מעוברת –גג– אך מי ששרש... –גג– כידוע ל"ח].

יתברר, להיות חשיב קמיה בלא ממש, – להיות חשוב לפני הקב"ה, כלא ממש; או גם בן – כשעומד בבחינת ביטול גמור רק לפרקים ועתים", כמו למשל בשעת "שמונה עשרה" בכלל, ובהשתחוואות שב"שמונה עשרה" בפרט, עקר קביעות נשמתו

הוא בעולם הבריאה – שכן, מדובר כאן בקשר לנשמה, ששייכותה היא ל"עולם הבריאה", [רק לפרקים בעת רצון תעלה נשמתו לאצילות ברחימו "מיין נוקבין", פדוע לידועי ח"ו]: – רק בשעת רצון, תעלה נשמתו ל"עולם האצילות", על ידי התעוררות מלמטה, כפי הידוע ללומדי תורת הקבלה.

עד כאן למדנו על שלשה הבדלים בקשר למקומן של הנשמות, בהם הן מקבלות את שבר עבודתן. להלן, מסביר רבנו הזקן, שמהשבר שהנשמות מקבלות עבור עבודתן, נבין את מהות העבודה עצמה:

אך מי ששרש נשמתו קמן מהכיל עבודה תמה זו, – של בחינת "מרכבה", לבטל ולכלל באורו יתברך בעבודתו בקביעות, – לעמוד תמיד בביטול והתכללות באורו יתברך, רק לפרקים ועתים שהם עת רצון למעלה, וכמו בתפלת שמונה עשרה שהיא באצילות, – שכן ארבעת השלבים שבסולם התפילה, הם כנגד ארבעת העולמות: חלק התפילה עד "ברוך שאמר", הוא בבחינת "עולם העשיה", "פסוקי דזמרה" – בבחינת "עולם היצירה"; "קריאת שמע" – בבחינת "עולם הבריאה"; "שמונה עשרה" – בבחינת "עולם האצילות", ובפרט בהשתחוואות שבה, – כשכורעים בשמונה עשרה, שכל השתחוואה היא בבחינת אצילות [כמו שכתוב בפרי עין חיים בקבלת שבת – שהשתחוואות הן בבחינת "אצילות"], כי היא – ההשתחוואה היא, ענין בטול באורו

ליקוטי אמרים

אך מי ששרש נשמתו קמן מהכיל עבודה תמה זו ליכטל וליכלל באורו ית' בעבודתו בקביעות רק לפרקים ועתים שהם עת רצון למעלה וכמו בתפלת שמונה עשרה שהיא באצילות ובפרט בהשתחוואו' שבה שכל השתחוואה היא בבחי' אצילות [כמו שפרע"ח בקבל' שבת] כי היא ענין ביטול באורו ית' להיות חשיב קמיה כלא ממש אוי ג"כ עיקר קביעות נשמתו הוא בעולם הבריאה [רק לפרקים בעת רצון תעלה נשמתו לאצילות בבחי' מ"ג כידוע ל"ח]:

כשכורעים בשמונה עשרה, שכל השתחוואה היא בבחינת אצילות [כמו שכתוב בפרי עין חיים בקבלת שבת – שהשתחוואות הן בבחינת "אצילות"], כי היא – ההשתחוואה היא, ענין בטול באורו

יום שני ב' ניסן

מורה שיעור לשנה מעוברת –גג– והנה שבר מצוה... –106– קדם ה'.

הנמשכות מן הכינה ודעת פגדלת אין סוף פרוך הוא – הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "שכנ"ל שכרה בעולם הבריאה, מזה נדע שהעבודה (מצוה) מקומה בי"ס דבריאה". כלומר: שבר עבודה זו, הוא, כאמור, ב"עולם הבריאה", הרי שנדע מכך, שהעבודה (המצוה) – מקומה ב"י ספירות דבריאה, ועבודה גדולה ורחימו – ביראה ואהבה, המכונים שפמחו – אהבה ויראה שאינן גלויות ומורגשות בלב, אלא הן בעיקר במוח, שהאדם זוכר ומעורר במוחו אהבה מסותרת. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "שכנ"ל שכרה ביצירה מזה נדע שהעבודה מקומה בי"ס דיצירה". כלומר: שבר עבודה זו, הוא, כאמור, ב"עולם היצירה", הרי שנדע מכך שמקומה של עבודה זו הוא ב"י ספירות דיצירה. אבל עבודה בלי התעוררות דחילו ורחימו – יראה ואהבה, אפילו במחו בבחינת גלוי, – שגם במחו אין האהבה והיראה בהתגלות, דחינו לעורר האהבה המכנית המסותרת בלב, להוציאה מהעלם והסתר הלב אל הגלוי אפי' במחו

והנה, "שבר מצוה – מצוה", – השבר אינו דבר נפרד ונוסף על המצוה, שהנשמה מקבלת כגמול עבור המצוה – כמו, למשל, כסף שאדם מקבל עבור עבודה מסויימת שביצע – שאז, אין אנו יכולים לדעת מהשבר, את מהות העבודה; אלא שבר המצוה הוא הרי, כאמור, ההארה של המצוה המתגלה לנשמה ב"ג עדין, פרוש שמשכרה – של המצוה, נדע מהותה ומדרגתה – של המצוה. שלפי אופן השבר וההתגלות שמהמצוה לנשמה – אפשר לדעת מהות ומדרגת המצוה. ואין לנו עסק בנסתרות – להסביר את הענינים הנסתרים, שהם צדיקים הגדולים, שהם – שעבודתם היא, בבחינת מרכבה, – עבודה שלמעלה משכל, ואשר משום כך היא נקראת "נסתרות", רק התגלות לנו, שאחריהם כל אדם ימשך, – רק אל אופני עבודה אלה, בענינים הגלויים, על כל אחד להימשך ולשאוף ולהגיע אליהם, לידע נאמנה – לדעת באמת, מהות ומדרגת עבודת ה' בדחילו ורחימו – ביראה ואהבה, בהתגלות לבו,

ליקוטי אמרים

והנה שבר מצוה מצוה פי' שמשכרה נדע מהותה ומדרגתה ואין לנו עסק בנסתרות שהם צדיקי' הגדולים שהם בבחי' מרכבה רק הנגלו' לנו שאחריהם כל אדם ימשוך לידע נאמנה מהות ומדרגת עבודת ה' בדחילו ורחימו בהתגלות לבו הנמשכות מן הכינה ודעת בגדולת א"ס ב"ה מקומה בי"ס דבריאה ועבודה בדחילו ורחימו הטבעיים שבמוחו בי"ס דיצירה אבל עבודה בלי התעוררות דחילו ורחימו אפי' במוחו בבחי' גילוי דחינו לעורר האהבה הטבעית המסותרת בלב

להוציאה מהעלם והסתר הלב אל הגלוי אפי' במחו

שכתוב ב"תיקוני זוהר", שבלי יראה ואהבה, אין הן פורחות למעלה. שכן, כפי שיוסבר להלן, נמשלות אהבה ויראה לכנפיים, בהן עפה הציפור למעלה – כך גם, על דרך משל, האהבה והיראה הן ה"כנפיים", שעל ידן עלות התורה והעבודה למעלה. ואילו, בעבודה בלי אהבה ויראה, חסרות הרי ה"כנפיים" שיעלו אותה למעלה, וְלֹא יִבְלֵא לְסִלְקָא וְלְמִיקָם קָדָם ה'. – ואין עבודה זו יכולה לעלות ולעמוד לפני הקב"ה. רק כשהעבודה היא מתוך אהבה ויראה – היא עולה למעלה לפני ה'.

להלן, מסביר רבנו הזקן, שמה שלמדנו שבלי התעוררות אהבה ויראה, אין בכוח העבודה לעלות למעלה "קדם ה'", אין זה רק אם הוא עוסק בעבודה לשם פניה עצמית; אלא גם אם הוא עוסק בעבודה בלי שום פניה, כי אם באופן סתמי, "כמצוות אנשים מלומדה" – מפני שהוא רגיל מקטנותו לקיים את המצוות – הרי גם עבודה זו נקראת "שלא לשמה", כי חסר בה ה"לשמה" של אהבה ויראה.

ליקוני אמרים

ותעלומות לבו עכ"פ רק היא נשאת מסותרת בלב כתולדתה כמו שהיתה קודם העבודה הרי עבודה זו נשאת למטה בעולם הפירוד הנק' היצוניות העולמות ואין בה כח לעלות וליכלל ביחודו ית' שהן עשר ספי' הקדושות וכמ"ש בתיקונים דבלא דחילו ורחימו לא פרחא לעילא ולא יכלא לסלקא ולמיקם קדם ה'.

ותעלומות לבו על כל פנים, – כלומר: לא זו בלבד שאין בכוחו לעורר אהבה גלויה ומורגשת בלבו, אלא הוא גם אינו יכול לעורר את האהבה הטבעית המסותרת, שתורגש לפחות בהתגלות במוחו, ותהיה בהתעוררות בתעלומות לבו, דבר המביא ליצירת רצון במוחו, לקיים תורה ומצוות, כדי להידבק, על ידן, עם הקב"ה, רק היא – האהבה, נשאת מסותרת בלב כתולדתה כמו שהיתה קדם העבודה – כשהאהבה להקב"ה מוסתרת לגמרי, ואינה מעוררת ענין העבודה – הרי

עבודה זו – שהוא עובד בלי התעוררות רגשי אהבה ויראה, נשאת למטה בעולם הפירוד, הנקרא "היצוניות העולמות"¹⁰, – פנימיות העולמות היא ה"ספירות", שהן האלקות של העולמות. ואילו הדרגה שאנו עוסקים בה עתה היא בקשר למה שנקרא "היצוניות העולמות", ואין בה – בעבודה זו, כח לעלות וליכלל ביחודו ותפודה, שהן עשר ספירות הקדושות, וכמו שכתוב בתיקונים דבלא דחילו ורחימו – לא פרחא לעילא, – וכמו

יום שלישי ג' ניסן

מורה שיעור לשנה מעוברת –106– והיינו אפילו אם... –106– כמ"ש לקמן.

לכל הפחות את האהבה המסותרת, שתורגש במוחו ובהעלם לבו. גם אהבה כזו מעוררת בו רצון ונכונות ללמוד תורה ולקיים מצוות. הרי שגם התעוררותה של האהבה המסותרת, מהווה סיבה לעבודה זו, שכן, הנכונות לעסוק בעבודה זו, באה כתוצאה מהאהבה המסותרת. ברם, כשהוא אינו מעורר את האהבה המסותרת. למרות שהיא קיימת בתעלומות לבו, אין היא מהווה סיבה לעוררו לעסוק בעבודה – וממילא חסר ה"לשמה" בעבודה זו, וכל כך למה? – כי כמו שאין אדם עושה דבר בשביל חברו למלאת רצונו אלא אם כן אוהבו או ראה ממנו כך אי אפשר לעשות לשמו ית' באמת למלאת רצונו לבד בלי זכרון והתעוררות אהבתו ויראתו כלל במוחו ומחשבתו ותעלומות לבו עכ"פ

ליקוני אמרים

אפי' אם אינו עוסק שלא לשמה ממש לשום איזו פניה ח"ו אלא כמ"ש ותהי יראתם אותי מצות אנשי' מלומדה פי' מחמת הרגל שהורגל מקטנותו שהרגילו ולימדו אביו ורבו לירא את ה' ולעבדו ואינו עוסק לשמה ורחימו הטבעיים עכ"פ להוציאן מהסתר הלב אל הגילוי במוח ותעלומות לבו עכ"פ כי כמו שאין אדם עושה דבר בשביל חברו למלאת רצונו אלא כן אוהבו או ראה ממנו כך אי אפשר לעשות לשמו ית' באמת למלאת רצונו לבד בלי זכרון והתעוררות אהבתו ויראתו כלל במוחו ומחשבתו ותעלומות לבו עכ"פ

בלי זכרון והתעוררות אהבתו ויראתו כלל במוחו ומחשבתו ותעלומות לבו על כל פנים. – שזכור לפחות את האהבה במוח

והיינו אפילו אם אינו עוסק – בתורה ומצוות, שלא לשמה ממש, לשום איזו פניה הם ושלום, – כשהוא עוסק בעבודה מתוך פניה עצמית, לא זו בלבד שחסר אז ה"לשמה", אלא קיים כאן ה"היפך" מלשמה, שהרי הוא עושה זאת בגלל הפניה העצמית שלו; אלא כמו שכתוב¹¹: "ותהי יראתם אותי מצות אנשים מלומדה", פרוש מחמת הרגל שהרגל מקטנותו¹², שהרגילו ולמדו אביו ורבו לירא את ה' ולעבדו. ואינו עוסק – בתורה ובמצוות, לשמה ממש, כי – לעסוק בעבודה לשמה ממש אי אפשר בלא התעוררות דחילו ורחימו – יראה ואהבה הטבעיים על כל פנים, להוציאן מהסתר הלב אל הגילוי במוח ותעלומות לבו על כל פנים, – אם אין בכוחו ליצור ולעורר אהבה גלויה בלבו, שהלב ירגיש את האהבה – עליו, כאמור, לעורר

9. "ראה לקמן רפ"מ – שאפ"ל גם בעולם היצירה. וצע"ק שהרי אומר כאן 'נשארה למטה' ועיין בקו"א. – הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א. 10. "ע"פ הנ"ל מובן "העולמות" – לשון רבים, עשי ויצירה". – הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א. 11. "ישע"י כט, יג. 12. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "משא"כ באם (מפני שהרגל עצמו) בנדלותו (כדלעיל פרק ט"ו) – שאז י"ל שהלשמה דחלת עבודתו מעלה גי'ז, וכמו בתפילה מלוקטת (שבסוף הפ'). וצ"ע. ו"ל דנקט בקטנותו – מפני שהוא נמצא בכאו"א, וצ"ל נמצא ע"פ תורה שציוותה ושננתם לבניך גו'".

שהוא עושה מתוך התעוררות אהבה בלבד, בלי הרגש היראה, אינה נקראת בשם עבודה; אמנם יש כאן ה"לשמה", שהרי הוא עושה זאת מתוך אהבת ה', ובכל זאת אין היא יכולה להיחשב ל"עבודה". שכן,

עבודה משמעה - כעבד המשרת את אדונו, שעבודתו באה בעיקר מתוך יראתו את אדונו; שלא כמו בן שממלא רצון אביו בעיקר מתוך אהבתו אליו. ומכיון

שחסרה היראה - אין זה נחשב ל"עבודה" כמו שיתבאר לקמן. - בפרק מ"א.

ויעוררה בתעלומות לבו. אך, אם גם דבר זה הוא לא עורר בתוכו - אין עבודתו נעשית כדי למלא רצון הקב"ה, למרות שאין לו שום פניה עצמית בעבודתו זו, אלא הוא עושה אותה בגלל רגילותו. וְגַם

אַהֲבָה לְבָרָה גַם אִם הוּא מְעוֹרֵר וּמַגְלֵה בְּתוֹכוֹ אֶהְבֵּה לְהַקְבִּי"ה, אֲךָ אִם זוֹ אֶהְבֵּה בְּלִבְךָ מִבְּלֵי שִׁיעוֹרֵר בְּתוֹכוֹ גַּם יִרְאֶה, אֵינָה נִקְרָאת בְּשֵׁם "עֲבוּדָה", - אִם הִיא נְעִשִׂית, בְּלֵי יִרְאָה תִּתְּנָהּ - יִרְאֵה תַּחְנוּנָה, לְפָחוּת, שְׁהִיא - הִירְאֵה תַּחְנוּנָה, מִסְתַּרֵּת בְּלִבְךָ כֹּל יִשְׂרָאֵל, - כְּלוּמֹר: הַעֲבוּדָה

ליקוטי אמרים

וְגַם אֶהְבֵּה לְבָרָה אֵינָה נִקְ' בְּשֵׁם עֲבוּדָה בְּלֵי יִרְאֵה תַּתָּהּ לְפָחוּת שֶׁהִיא מְסוּתֶרֶת בְּלִבְךָ כֹּל יִשְׂרָאֵל כְּמוֹ ש' לְקַמֵּן

יִרְאֵה תַּחְנוּנָה, לְפָחוּת, שְׁהִיא - הִירְאֵה תַּחְנוּנָה, מִסְתַּרֵּת בְּלִבְךָ כֹּל יִשְׂרָאֵל, - כְּלוּמֹר: הַעֲבוּדָה

יום רביעי ד' ניסן

מורה שיעור לשנה מעוברת -106- וכשעוסק שלא לשמה... -נד- כמו"ש בזהר.

כבוד עצמי. אך כשעושה סתם, לא לשמה ולא שלא לשמה - אין הדבר תלוי בתשובה, אלא מיד שחוזר ולומד דבר זה לשמה, הרי גם מה שלמד פסוק, מתחבר ומצטרף ללמוד זה ופרחה לעילא, - ועולה למעלה, מאחר שלא נתלבש בו

ערין שום קלפה דננה. -

שהרי, הוא לא למד מתוך פניה עצמית (ולכן לימוד התורה הראשון שלו, לא היה בגלות בקליפת נוגה) היה חסר כאן רק ה"לשמה", לכן זה עולה בעת, כשהוא חוזר על אותו לימוד לשמה. ולכן "לעולם יעסק אדם בו". - בתורה, גם כאשר חסרה הכוונה לשמה, כי, מזה"שלא לשמה" יגיע הלימוד עצמו ל"לשמה" (ולא דוקא על ידי תשובה, המעלה את מה שלמדו שלא לשמה, אלא) על ידי

שילמד מחדש אותו דבר ומתוך לשמה. וְכֵן הַעֲנִין בְּתַפִּילָה שְׁלֵא בְּבִינָה, - שאם הוא מתפלל לאחר מכן, אותה תפילה מתוך כוונה - עולה גם התפילה הקודמת שהיה חסר בה הכוונה, כמו שכתוב ב"תורה": באשר לתפילה, כתוב להלן ב"קונטרס אחרון", שמכיון שכונתו (בתפילה) היא לשמים, לכן מספיק הדבר, שבמשך כל השנה, תצטרף, מכל התפילות של כל השנה, תפילה אחת מתוך כוונה (יום אחד הוא התפלל חלק זה בכוונה; יום אחר - חלק אחר, עד שבמשך כל השנה, מצטרפת תפילה אחת שלמה בכוונה) עולות או למעלה כל התפילות שהתפלל במשך כל השנה.

וכשעוסק שלא לשמה ממש, - שלא זו בלבד שחסר בעבודה זו ה"לשמה" של אהבה ויראה, אלא, שהעבודה נעשית בפירוש שלא לשמה, רק לשום איזו פניה לכבוד עצמו, כגון להיות תלמיד חכם וכהאי גוונא - וכדומה, אזי אותה פניה שמצד הקלפה דננה מתלבשת בתורתו, והתורה - שלמד מתוך אותה פניה, היא בכחית גלות גלות בתוך הקלפות לפי שעה, - הגלות היא רק לפי שעה, עד אשר יעשה תשובה, שמביאה רפואה לעולם, ששבוש אל ה' - גם תורתו - שלמד מתוך פניה של קליפה, שבה עמו. ולכן אמרו רבותינו זכרונם לברכה¹³: "לעולם יעסק אדם וכו'" - בתורה, אפילו שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה פא לשמה" בוראי, שבוראי סופו לעשות תשובה בגלגול זה או בגלגול אחר, כי לא ידח ממנו

ליקוטי אמרים

וכשעוסק שלא לשמה ממש לשום איזו פניה לכבוד עצמו כגון להיות ת"ח וכהאי גוונא אזי אותה פניה שמצד הקליפה דננה מתלבשת בתורתו והתורה היא בבחי' גלות בתוך הקליפה לפי שעה עד אשר יעשה תשובה שמביאה רפואה לעולם שבושכו אל ה' גם תורתו שבה עמו ולכן אמרו רז"ל לעולם יעסק אדם וכו' שמתוך שלא לשמה בא לשמה בוראי שבוראי סופו לעשות תשובה בגלגול זה או בגלגול אחר כי לא ידח ממנו נדח אך כשעושה סתם לא לשמה ולא שלא לשמה אין הדבר תלוי בתשובה אלא מיד שחוזר ולומד דבר זה לשמה הרי גם מה שלמד בסתם מתחבר ומצטרף ללימוד זה ופרחה לעילא מאחר שלא נתלבש בו עדיין שום קליפה דננה ולכן לעולם יעסק אדם בו' וכן הענין בתפלה שלא בכוונה כמו"ש בזהר:

גם מי שהיה בזמן מסויים "נדח" מהקב"ה, לא ישר נידח, אלא, סוף סוף יחזור בתשובה; ובשעה שיעשה תשובה, תחזור לקדושה גם התורה שלמד מתוך פניה - הרי שאז הוא יגיע ל"לשמה". הרי שפירוש המאמר הוא לא ש"שלא לשמה" הוא יכול להגיע ל"לשמה", אלא שהוא בוראי יגיע ל"לשמה". ויתירה מזו, גם מה שלמד שלא לשמה - ייעשה למצב (יעלה) כאילו נלמד מלכתחילה לשמה" - הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א. כל האמור הוא כשהלימוד הוא ממש שלא לשמה, לשם פניה של

13. פסחים נ, ב. נזיר כג, ב. 14. "כנראה הכוונה לזח"ב רמה, ב". - הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א.

יום חמישי ה' ניסן

מורה שיעור לשנה מעוברת -נד- פרק מ. אך כל זמן... -נה- כנ"ל באריכות.

מלאכים בעולם העשיה, - ומכיוון שגם מהתורה והמצוות בלי כוונה, נבראים מלאכים, משמעות הדבר, שאין התורה והמצוות נכללות ב"ספירות" שהן אלקות, כי אם הן ענין שמקומו בחיצוניות העולמות. המלים "שלא בכונה" ב"שער הנבואה" האמור, אין משמען שלא היתה לו כל כוונה ומחשבה כלל ורק

הסתפק בעצם אמירת המלים ועשיית המצוות, שכן - וכל המלאכים הם פעלי חסד וצורה. - דבר המורה, שהדבר שממנו נבראו (הלימוד או המצוה), היה לו נוסף ל"חומר" (עצם הדיבור והעשיה), גם "צורה" - פירוש המלות, המודעות לעשיית המצוה וכיוצא בזה) - אלא שחסר ה"לשמה". שכן, מ"חומר" המצוה, נברא ה"חומר" של מלאך, ומ"צורת" המצוה, -"צורת" המלאך; והעובדה שב"עולם היצירה" או ב"עולם העשיה", נברא מלאך בעל חומר וצורה, מראה, שלמצוה או ללימוד התורה אודותם מדבר רבי חיים

וויטאל, יש גם חומר וגם צורה, ומזה שנקרא "שלא בכונה", הוא רק מפני שחסר בהן ה"לשמה"; ובכל זאת עולות תורה זו ומצוות אלו ב"חיצוניות העולמות" בלבד - דרגת המלאכים, ולא בספירות - פנימיות העולמות". האמור לעיל מתייחס כאמור לתורה ולמצוות שחסר בהן הכונה "לשמה", אך אין הן נלמדות ונעשות במפורש "שלא לשמה". אבל תורה - שנלמדה, שלא לשמה ממש, - אלא לשם דבר אחר, כגון - שהוא לומד כדי להיות תלמיד תבונה וכהאי גוונא וכדומה, אינה עולה - תורה זו, כלל למעלה - היא אינה עולה אפילו להיכלות ומדור המלאכים דקדושה, - כי הרי חיצוניות העולמות היא ענין של קדושה. אלא נשארת למטה בעולם הזה הגשמי שהוא מדור התקלפות; במקום זה נשארת התורה שנלמדה מתוך פניה, כי, עצם הפניה באה מצד הקליפה. הנהגה * (כמו שכתוב בזהר חלק ג דף לא עמוד ב ודף קכא עמוד ב, עין שם; והיא מלה סלקא ובקעא רקיעין כו' ואתער מה דאתער אי טב מב כו' ע"ש ודף ק"ה ע"א מלה דאורייתא אתעביד מניה קלא וויטאל, יש גם חומר וגם צורה, ומזה שנקרא "שלא בכונה", הוא רק מפני שחסר בהן ה"לשמה"; ובכל זאת עולות תורה זו ומצוות אלו ב"חיצוניות העולמות" בלבד - דרגת המלאכים, ולא בספירות - פנימיות העולמות". האמור לעיל מתייחס כאמור לתורה ולמצוות שחסר בהן הכונה "לשמה", אך אין הן נלמדות ונעשות במפורש "שלא לשמה". אבל תורה - שנלמדה, שלא לשמה ממש, - אלא לשם דבר אחר, כגון - שהוא לומד כדי להיות תלמיד תבונה וכהאי גוונא וכדומה, אינה עולה - תורה זו, כלל למעלה - היא אינה עולה אפילו להיכלות ומדור המלאכים דקדושה, - כי הרי חיצוניות העולמות היא ענין של קדושה. אלא נשארת למטה בעולם הזה הגשמי שהוא מדור התקלפות; במקום זה נשארת התורה שנלמדה מתוך פניה, כי, עצם הפניה באה מצד הקליפה. הנהגה * (כמו שכתוב בזהר חלק ג דף לא עמוד ב ודף קכא עמוד ב, עין שם; והיא מלה סלקא ובקעא רקיעין כו' ואתער מה דאתער אי טב מב כו' ע"ש ודף ק"ה ע"א מלה דאורייתא אתעביד מניה קלא וויטאל, יש גם חומר וגם צורה, ומזה שנקרא "שלא בכונה", הוא רק מפני שחסר בהן ה"לשמה"; ובכל זאת עולות תורה זו ומצוות אלו ב"חיצוניות העולמות" בלבד - דרגת המלאכים, ולא בספירות - פנימיות העולמות". האמור לעיל מתייחס כאמור לתורה ולמצוות שחסר בהן הכונה "לשמה", אך אין הן נלמדות ונעשות במפורש "שלא לשמה". אבל תורה - שנלמדה, שלא לשמה ממש, - אלא לשם דבר אחר, כגון - שהוא לומד כדי להיות תלמיד תבונה וכהאי גוונא וכדומה, אינה עולה - תורה זו, כלל למעלה - היא

פרק מ. בפרק הקודם, הסביר רבנו הזקן, שעליית התורה והמצוות, שיהודי לומד ומקיים, תלויה בכונה וברצון המביאים ללימוד תורה ולקיום מצוות: אם כוונתו ורצונו הם באהבה ויראה הבאות מתוך הבנתו העמוקה בגדלות ה' - עולות אז תורתו ומצוותיו בעשר ספירות "עולם הבריאה", שהוא עולם

ההשגה; אך, אם הן אהבה ויראה טבעיות - עולות התורה והמצוות בעשר ספירות "עולם היצירה", שהוא עולם המדות. ברם, אם בלימודו תורה ובקיומו מצוות, חסר ה"לשמה" של אהבה ויראה, גם אם אינו "שלא לשמה" ממש (בגלל פניה עצמית), אלא מתוך "מצות אנשים מלומדה", מפני שהוא רגיל מקטנתו ללמוד תורה ולקיים מצוות - אין בכוח לימוד התורה וקיום המצוות שלו, לעלות "קדם ה'", (לפני ה'). ואילו - הסביר רבנו הזקן - כשהוא חוזר ולומד אותה תורה "לשמה" - מצטרף הלימוד הקודם שהיה חסר בו ה"לשמה", ללימוד "לשמה" הנוכחי, וגם הוא עולה למעלה יחד עם הלימוד הנוכחי שלמד "לשמה". אך, כל זמן שלא חזר

ולמד דבר זה לשמה - שלא חזר ולמד "לשמה" את מה שלמד קודם מצד "מצות אנשים מלומדה", וחסר ה"לשמה" באותו לימוד, אין לימודו עולה אפילו ב"ספירות המאירות בעולם היצירה והעשיה, - לא זו בלבד שאין לימודו עולה בעשר ספירות "עולם הבריאה", אלא גם אינו עולה בעשר ספירות "עולם היצירה" וגם לא בעשר ספירות "עולם העשיה", כי הספירות הן פנימות אלהות, ובהן - בספירות, מתלבש ומתיחד אור-אין-סוף ברוך-הוא ממש, - ובאם לימודו היה עולה בעשר הספירות, היה זה אמר שלימודו עולה באור אין סוף ברוך הוא, וכלא דחילו ודחיימו - בלי יראה ואהבה, לא יכלא לסלקא ולמיקם קדם ה', - אין בכוח לימודו לעלות ולעמוד "קדם ה'", לפני אור אין סוף ברוך הוא, כמו שכתוב בתקונים, - ב"תיקוני זוהר". רק לימודו עולה להיכלות ומדורין שהן חיצוניות העולמות - ה"ספירות" הן הפנימיות והאלקות של העולמות, ואילו ה"היכלות" וה"מדורין" הם חיצוניות העולמות - ענין של "עולם" ולא ענין של "אלקות", שבהן - ב"היכלות" וב"מדורין", עומדים המלאכים; וכמו שכתב הרב חיים ויטאל ז"ל בשער הנבואה פרק ב, שמהתורה שלא בכונה נבראים מלאכים בעולם היצירה, ומחמצות פלי כונה נבראים

1. הפירוש ב"וכל המלאכים הם בעלי חומר וצורה" הוא מכ"ק אדמו"ר שליט"א בשם אביו הרה"ג הרה"ח ר' לוי יצחק ז"ל, רבה של יקטרינוסלב.

המכסים את החיות של שאר הדברים הגשמיים שבעולם הזה, אך כיוון שהחיות האלקית המחיה בדרך כלל את הדברים הגשמיים, היא חיות מצומצמת – הרי דבר זה קיים גם בדיבורים הגשמיים של תורה. ולכן אין דיבורים אלה יכולים לעלות בספירות העליונות שכן

אלקות. ורק אם יש בהם הכוונה הרוחנית של אהבה ויראה – מעלות או האהבה והיראה את דברי התורה לספירות ומתבטא בהם הרצון העליון בגילוי – הרי קרשא בריוה הוא – הקב"ה, איהו ממלא כל עלמין בשוה, – נמצא בכל העולמות בשוה, ואף על פי כן אין העולמות שונים במעלתם; והשנוי – שבין עולם אחד למשנהו, הוא מהמקבלים, – את החיות האלקית, כב' בחינות: – בשתי בחינות מתבטא ההבדל שבין עולם אחד למשנהו: הא', שהעליונים – העולמות והנבראים העליונים, מקבלים הארה יותר גדולה לאין קץ מהתחתונים; הם מקבלים הארה גדולה בהרבה מאשר ההארה שמקבלים העולמות והנבראים התחתונים; והשנית, – הבחינה השניה, בה מתבטא ההבדל שבין עליונים ותחתונים, הוא: שמקבלים העליונים, בלי לבושים ומסכים רבים כל כך בהתחתונים; – ההארה שמקבלים העליונים, היא בלי כל כך הרבה לבושים ומסכים, כמו שהדבר בקבלת הארה על ידי התחתונים; ועולם הנה הוא עולם השפלה – ושפלותו מתבטאת כב' בחינות: – האמורות: פי תהארה שבו – החיות האלקית המחיה את העולם הזה, מצמצמת מאד עד קצה האחרון, ולכן הוא חומרי וגשמי, ולכן להכרח השניה, היא – ההארה המצומצמת, לבושה בו בלבושים ומסכים רבים, עד שנתלבשה בקלפת נגה לחיות כל דברים הטהורים שבעולם הזה, – וכפי שלמדנו בפרקים הקודמים, שכל הדברים הטהורים והמותרים שבעולם הזה, מקבלים חיות מ"קליפת נוגה", ויכולים להיות מנוצלים גם לטוב ולקדושה וגם להיפך מכו, ובכללם הוא – בתוך כל הדברים הטהורים שבעולם הזה, נפש החיונית המדברת שבאדם; ולכן, כשמדברת – הנפש החיונית, דברי תורה ותפלה בלא כוונה, אף שהן אותיות קדושות, ואין קלפת נגה שפנפוש החיונית מסך מכדייל כלל

ליקוטי אמרים

הנה"ה

(כמ"ש בזהר ח"ג דף ל"א ע"ב ודף קכ"א עמוד ב' ע"י שם ההיא מלה סלקא ובקעא רקיעין כו' ואתער מה דאתער אי מב מב כו' ע"ש ודף ק"ה ע"א מלה דאורייתא אתעביד מנייה קלא וסליק כו' ור' קס"ח ע"ב קלין דאורייתא וצלותא בקעין רקיעין כו');

נשאר למטה בעו"הו. ואף דאורייתא וקב"ה כולא חד שהוא ורצונו אחד הרי קב"ה איהו ממלא כל עלמין בשוה ואעפ"כ אין העולמות שוים במעלתם והשינוי הוא מהמקבלים בב' בחי' הא' שהעליונים מקבלים הארה יותר גדולה לאין קץ מהתחתונים והשנית שמקבלים בלי לבושים ומסכים רבים כ"כ כבתחתונים ועו"הו הוא עולם השפלה בב' בחי' כי ההארה שבו מצומצמת מאד עד קצה האחרון ולכן הוא חומרי וגשמי וגם זאת היא בלבושים ומסכים רבים עד שנתלבשה בקליפת נוגה להחיות כל דברים הטהורים שבעו"הו ובכללם הוא נפש החיונית המדברת שבאדם ולכן כשמדברת דברי תורה ותפלה בלא כוונה אף שהן אותיות קדושות ואין קליפת נוגה שבנפש החיונית

מתהווה קול שעולה למעלה, ודף קסח עמוד ב: קלין דאורייתא וצלותא סלקין לעילא ובקעין רקיעין כו' – קולות התורה והתפילה עולים למעלה ו"בוקעים רקיעים": מכל הדברים האמורים שב"זוהר" אנו רואים, שדיבורי התורה עולים למעלה

ו"בוקעים רקיעים". וכמו שכתוב בזהר על פסוקי: "מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמל תחת השמש" – על פסוק זה אומרים חכמינו ז"ל, שרק ב"עמל" שתחת השמש, אין לאדם יתרון, ואילו ב"עמל תורה" יש לאדם יתרון, כי תורה איננה תחת השמש, כי אם למעלה מהשמש – ואילו ב"זוהר" נאמר על פסוק זה: דאפילו עמלא דאורייתא, אי עביד בגין יקררה כו'. – שאפילו עמל תורה, אם הוא נעשה בשביל כבוד, הוא גם כן עמל ש"תחת השמש", וגם עליו נאמר "מה יתרון". וזה שאמר: – חכמינו ז"ל: "אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו, פ"י שלא

לשמה" – נשארת או התורה למטה בעולם הזה. על כל פנים, למדנו שאם הלימוד הוא מצד "מצות אנשים מלומדה", למרות שאין הלימוד לשם פניה, אלא שחסר בו ה"לשמה" של אהבה ויראה – אין אותו לימוד עולה למעלה בספירות העליונות. מדוע, באמת, אין תורה זו עולה למעלה? – התורה והקב"ה הם הרי דבר אחד לגמרי, שהרי התורה היא רצונו של הקב"ה, והרצון העליון הרי הוא למעלה מהספירות העליונות, מדוע, איפוא, על התורה להודק ל"כוונה" כדי להתעלות על ידה בספירות שבעולמות ה"יצירה" וה"בריאה"? אמנם, הספירות הן אלקות, אבל התורה היא הרי רצון העליון שהוא למעלה מהספירות! ובלשון ה"תניא" ואף דאורייתא וקרשא בריוה הוא בלא תה, – התורה והקב"ה הם דבר אחד, שהוא הקב"ה, ורצונו – תורה, אחר – מדוע, איפוא, כשחסרה ה"כוונה" של "לשמה" בתורה שהוא לומד, אין בכוח תורה זו לעלות למעלה בעשר ספירות? – מסביר רבנו הזקן להלן: דיבורו של אדם המדבר דברי התורה, הוא דיבור גשמי, ולכן למרות שמדובר כאן בדברי קדושה, שהחיות האלקית שבהם אינה מכוסה באותם לבושים

2. "בזהר שם: סלקין לעילא ובקעין רקיעין. ונ"ל שגם כאן צ"ל כן (והוא השמטת המעתיק) ובפרט שכב' הציונים שלפ"ז בהגהה זו מדייק דסליק" – הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א. 3. קהלת א, ג. 4. פסחים ג, א.

קצה האחרון, מאחר שהקול והדבור הוא גשמי. – ולכן, למרות שאלה הם דיבורי תורה, והרי "אורייתא וקוב"ה כולא חד" (= התורה והקב"ה הם דבר אחד), בכל זאת, אם חסרה בהם ה"כוונה" הרוחנית של אהבה ויראה, אין הם יכולים לעלות למעלה בספירות העליונות

שכן אלקות, מאחר

שההארה האלקית שבהם –

מצומצמת ביותר. אבל

בתפלה ככונה ותורה

ככונה לשמה – שהוא

מתפלל ולומד תורה מתוך

כוונה "לשמה", הרי הכונה

מתלבשת באותיות

הדבור, הואיל והיא מקור

ושרש להן, – לאותיות

התורה והתפילה שהוא

אומר, שמתקמה ונשקפתה

הוא מדבר אותיות אלו,

לכן היא – הכוונה הרוחנית

של אהבה ויראה, מעלה

אותן – את דיבורי התורה

והתפילה, עד מקומה פי

ספירות היצירה או –

בעשר ספירות הבריאה,

לפי מה שהיא הכונה

בדחילו ורחימו שכללים –

יראה ואהבה שכליות, שאז

העליה היא בעשר ספירות

"עולם הבריאה", או

מבעיים בו, – או יראה

ואהבה טבעיות, שאז העליה

היא בעשר ספירות "עולם היצירה", כנזכר לעיל. – הרי שהכוונה

הרוחנית מעלה את אותיות הדיבור, שמצד עצמן הן אותיות

גשמיות, בעשר ספירות "עולם היצירה", או "עולם הבריאה"; ויש

– בעשר הספירות, מאיר ומתגלה אור-אין-סוף פרוך-הוא,

שהוא רצון העליון פרוך-הוא, המלבש באותיות התורה

שלומד וככונתו, – שכן, גם בכוונה קיים הרצון העליון, שהקב"ה

רוצה שיהודי ידבק עצמו אתו על ידי אהבה ויראה, או – הרצון

העליון המלוכש, בתפלה וככונתו, או כמצינה – שהוא מקיים,

וככונתו, – מאיר הרצון העליון בהארה גדולה לאין קץ, –

ומתגלה שם, מה שלא יכול להאיר ולהתגלות כלל בעוד

האותיות – של תורה ותפילה, והמצינה בעולם הזה הגשמי, –

הארת והתגלות הרצון העליון באותיות התורה והתפילה או

במצוה, כשהן עדיין בעולם הזה הגשמי, אינה דומה כלל להארה

ולהתגלות הרצון העליון, בשעה שכן עולות למעלה בעשר ספירות

עולמות היצירה והבריאה" – לא מנה ולא מקצתה, – לא

ממנה ואף לא מקצת ממנה – מההארה כפי שהיא מאירה בעשר

להסתיר ולכסות על קדושתו ותפלה המלבשת בהן, כמו שהיא מסתרת ומכסה על קדושתו ותפלה שבגשמי החיונית כשמדברת דברים בטלים, – כשמדברים דברים בטלים, מכסה קליפת נוגה ומסתירה על קדושתו של הקב"ה, ושבגשמי החיונית

שבשאר בעלי חיים

הטהורים, – שגם בהם

מכסה קליפת נוגה במידה

רבה ביותר על קדושת

הקב"ה שבהם; ואף הליית

אתר פנוי מניה, – למרות

שאין מקום פנוי מזהקב"ה,

הרי שהוא יתברך נמצא

בנפש החיונית גם בשעה

שהיא מדברת דברים

בטלים, או בנפש החיונית

של שאר בעלי חיים. כיצד,

איפוא, שייך לומר, שקליפת

נוגה תכסה שם בכלל על

קדושתו של הקב"ה? אומר

על כך רבנו הזקן: מפל

מקום איהו סתימו דכל

סתימין, – הקב"ה הוא

ה"מסתתר" מכל

המסתתרים, ונקרא אל

מסתתר, – שהוא מסתיר

עצמו מהנבראים, וגם

ההארה והתפשטות

החיות ממנו ותפלה

מסתתרת בלבושים

ומסכים רבים ועצומים,

עד שנתלבשה ונסתתרה בלבוש נגה; – התלבשות והסתרות

זו בלבוש קליפת נוגה היא, בנפש החיונית כשהיא מדברת דברים

בטלים, או בנפש החיונית של שאר בעלי חיים, בהם החיות האלקית

לבושה בלבושים ומסכים המסתירים; מה שאין בן באותיות

הקדושות של דברי תורה ותפלה, דאדרבה – להיפך, קליפת

נגה מתהפכת לטוב ונכללת בקדושה זו, כנזכר לעיל⁸ – הרי,

שבדיבורי תורה ותפילה, לא זו בלבד שלא קיימים בהם הבלבושים

והמסכים של קליפת נוגה, אלא להיפך, קליפת נוגה עצמה נהפכת

על ידי דיבורים אלה לקדושה – ובאשר לבחינה השניה, שבגלל

הבלבושים והמסכים הרבים, העולם הזה הוא עולם השפל, הרי בכך,

שונים לגמרי דיבורי התורה והתפילה מאשר שאר עניני העולם

הזה; ואילו בנוגע לבחינה הראשונה, שההארה האלקית המחיה את

עניני העולם הזה, היא מצומצמת ביותר – שווים דיבורי התורה

והתפילה לשאר עניני העולם הזה, שהרי גם הם הינם דיבורים

גשמיים – ובלשון התניא: מפל מקום ההארה שבתן – בדיבורי

התורה והתפילה, מקדושתו ותפלה, היא בכחינה צמצום עד

ליקוטי אמרים

מסך מבדיל כלל להסתיר ולכסות על קדושתו ית' המלוכשת בהן כמו שהיא מסתרת ומכסה על קדושתו ית' שבגשמי החיונית כשמדברת דברים בטלי' ושבגשמי החיונית שבשאר בעלי חיים הטהורים דאף דלית אתר פנוי מיני' מ"מ איהו סתימו דכל סתימין ונק' אל מסתתר וגם ההארה והתפשטות החיות ממנו ית' מסתתרת בלבושים ומסכים רבים ועצומים עד שנתלבשה ונסתתרה בלבוש נוגה משא"כ באותיות הקדושות של דברי תורה ותפלה דאדרבה קליפת נוגה מתהפכת לטוב ונכללת בקדושה זו כנ"ל מ"מ ההארה שבהן מקדושתו ית' היא בכחי' צמצום עד קצה האחרון מאחר שהקול והדבור הוא גשמי אבל בתפלה ככוונה ותורה ככוונה לשמה הרי הכוונה מתלבשת באותיות הדבור הואיל והיא מקור ושרש להן שמחמתה ובסיבתה הוא מדבר אותיות אלו לכן היא מעלה אותן עד מקומה בי"ם דיצירה או דבריאה לפי מה שהיא הכוונה בדחילו ורחימו שכליים או טבעיים כו' כנ"ל ושם מאיר ומתגלה אור א"ס ב"ה שהוא רצון העליון ב"ה המלוכש באותיות התורה שלומד ובכוונתו או בתפלה ובכוונתו או במצוה ובכוונתו בהארה גדולה לאין קץ מה שלא יכול להאיר ולהתגלות כלל בעוד האותיות והמצוה בעו"הו הגשמי לא מינה

כבוד ה' **פְּנִיכָר לְעֵיל**¹⁰ **פְּאָרִיכוּת**. – לעתיד לבוא, יאיר הרצון העליון בהתגלות, בתורה ובמצוות כפי שהן למטה בעולם הזה. ברם, עד אז, הרי הארת הרצון העליון המאירה בתורה ובמצוות כפי שהנה למטה בעולם הזה, אינה דומה כלל ואינה בערך להארת והתגלות הרצון העליון בשעה שהתורה והמצוות עולות למעלה.

הספירות (כשאותיות התורה והתפילה והמצוה עולות למעלה) – לא תוכל להתגלות כשאותיות התורה והתפילה הן עדיין בעולם הזה הגשמי – ודבר זה הוא כן, **עַד עַתָּה קָצַן הַיָּמִין**, – של לעתיד לבוא, **שִׁיתְעֲלֶה** – אז, **הָעוֹלָם מְגַשְׁמִיטוֹ**, **וְנִגְלָה כְבוֹד ה' וְגו'**¹¹, – וכפי שמסיים הפסוק 'וראו כל בשר יחידיו', שכולם יראו

ליקוטי אמרים

ולא מקצתה עד עת קץ הימין שיתעלה העולם
 הגהה
 (ושם מאיר ומתגלה ג"כ היחוד

יום שישי ו' ניסן

מורה שיעור לשנה מעוברת –גה- הגהה [ושם מאיר... –101- רצון זו].

המתהווה על ידי תורה ומצוות, הוא למעלה מעלה בעולם האצילות, ששם הוא מהות ועצמות מדותיו ותבניתו, מיוחדות במאצילן אינסוף פרודיהווא, ושם הוא מהות ועצמות רצון העליון אינסוף פרודיהווא, והארתן לכך היא מאירה בבריאה יצירה עשירה, ככל עולם מהן לפי מעלתו. ואף שנפש האדם העוסק בתורה ומצוה זו אינה מאצילות, – כיצד, איפוא, בכוחו של אותו אדם להביא את ה"יחוד" ב"עולם האצילות"? – מכל מקום הרי רצון העליון המלבש במצוה זו, – ולמעלה מכן, הרצון העליון המלוּבש בתורה, והוא הוא – הרצון העליון, עצמו הדבר הלכה והתורה שעוסק בה, הוא

הגהה בהגהה הבאה, אומר רבנו הזקן, שבהתגלות הרצון העליון הנוצרת למעלה בעולמות העליונים, על ידי עליית התורה והמצוות ב"עת רצון" – מתהווה התכללות במדות שבאותם עולמות, וה"גבורות" נמתקות ב"חסדים" (שממילא נוצרת על ידי כך השפעה של חסדים למטה בעולם הזה); אלא, כפי שמסיים רבנו הזקן, עיקר ה"יחוד" של המדות, יוצרות המצוות ב"עולם האצילות".* (ושם מאיר ומתגלה גם כן היחוד העליון הנעשה ככל מצוה ותלמוד תורה, שהוא יחוד – התאחדות והתכללות, מדותיו ותבניתו, – מן הספירות שבאותם עולמות, שנכללות זו בזו, ונמתקות הנבירות בהסדרים, – שנהיה טוב בלבד, על ידי עת רצון העליון אינסוף פרודיהווא, המאיר ומתגלה בבחינת גלוי רב ועצום, כאתערותא דלתתא – על ידי התעוררות הבאה מלמטה – היא – ההתעוררות מלמטה, עשית המצוה או עסק התורה, שבהן מלבש רצון העליון פרודיהווא. – ההתגלות של אותו רצון – "עת רצון" – מביאה להתכללות במדות ולהמתקת הגבורות. אף עקר היחוד –

ליקוטי אמרים

מגשמיטו ונגלה כבוד ה' וגו' כנ"ל באריכות* ובוה יובן היטב הא דדחילו ורחימו נקראי גרפין ד"מ כדכתי' ובשתים יעופף [וכמ"ש הרח"ו ז"ל בשער היחודים פי"א] שהכנפים בעוף הן זרועות

הגהה
 (ושם מאיר ומתגלה ג"כ היחוד העליון הנעשה בכל מצוה ות"ת שהוא יחוד מדותיו ית' שנכללות זו בזו ונמתקות הנבירות בחסדים ע"י עת רצון העליון א"ס ב"ה המאיר ומתגלה בבחי' גלוי רב ועצום באתערותא דלתתא היא עשיית המצוה או עסק התורה שבהן מלוּבש רצון העליון א"ס ב"ה אך עיקר היחוד הוא למעלה מהות ועצמות מדותיו ית' מיוחדת במאצילן א"ס הוא מהות ועצמות רצון העליון א"ס ואף שנפש האדם העוסק בתורה ומצוה זו אינה מאצילות מ"מ הרי רצון העליון המלוּבש במצוה זו והוא הוא עצמו הדבר הלכה ואור א"ס המאציל ב"ה שהוא מדותיו המיוחדות בו ית' וע"י גלוי רצונו המתגלה ע"י עסק תורה ומצוה זו הן נכללות זו בזו ונמתקות הנבירות בחסדים בעת רצון זו):

מעלה בעולם האצילות ששם הוא במאצילן א"ס ב"ה ושם הוא ב"ה והארתן לכך היא מאירה בבחי' ע גלוי רב ואף שנפש האדם העוסק בתורה ומצוה זו והוא הוא עצמו הדבר הלכה ואור א"ס המאציל ב"ה שהוא מדותיו המיוחדות בו ית' וע"י גלוי רצונו המתגלה ע"י עסק תורה ומצוה זו הן נכללות זו בזו ונמתקות הנבירות בחסדים בעת רצון זו):

העליון הוא מקור המדות, ועל ידי גלוי רצונו המתגלה על ידי עסק תורה ומצוה זו, הן – המדות, נכללות זו בזו ונמתקות הנבירות בהסדרים, בעת רצון זו):

110 האדם כו' ובתיקונים פי' שהעוסקים בתורה ומצות בדחילו ורחימו נקראים

שבת קודש ז' ניסן

מורה שיעור לשנה מעוברת -נה- ובוה יובן... -110- כמ"ש בר"מ).

ה"יו"ד" משם הוי' - בחינת חכמה, עליה רומזת האות יו"ד, וְגוֹפֵא - נא"ו, הגוף של בחינת מט"ט, הוא ה"וא"ו" משם הוי' - בחינת המדות שהן במספר ששה, ולכן הן מרומזות באות ו, וְתִרְיָן גְּדָפִין - ה' ה' כו', - שתי הכנפיים הן שתי ה"הא"ן" משם הוי', שהן בחינות בינה ומלכות, וְהִינּוּ עוֹלָם הַיְצִירָה שֶׁנִּקְרָא מַט"ט, - כפי הידוע, רומזת בחינת מט"ט, ל"עולם היצירה" הנקרא "מט"ט", וְכִי ב"עולם היצירה", הֵן גּוֹפֵי הַלְבוּת שֶׁכַּמְּשֶׁנָּה, וְרִישָׁא דְלִיָּה הֵן הַמּוֹחִין וְכַתְּיָנוֹת חֻכְמָה פִּינָה דְעַת, - כענין הראש בכמה מקומות, שהוא בחינת המוחין חכמה בינה דעת. ולגבי ענין המשנה שמקומה ב"עולם היצירה", הרי זה: שֶׁהֵן פְּנִימִיּוֹת הַהֲלָבוֹת וְסוּרֵן וְטַעֲמִיהֶן, שכן במשנה הרי ישנם גם ענינים אלה, וְתִרְיָן גְּדָפִין דְחִילוֹ וְרַחֲמוֹ - ושתי הכנפיים (שענינם לעופף בהם בכמה מקומות - הערות כ"ק אדמו"ר שליט"א) המכוונות ליראה ואהבה - הֵן ה' עֲלָאָה, - שידוע בכמה מקומות - שְׁתֵּי רַחֲמוֹ, - שהן ה' עילאה (ה"הא"ה הראשונה שבשם הוי') שכפי הידוע בכמה מקומות, היא מרמזת ל"אהבה", וְה' תַּתְּאָה - שידוע בכמה מקומות - הַיָּאָה תַּתְּאָה, - וה"הא"ה השניה שבשם הוי', מרמזת, כפי הידוע בכמה מקומות, ל"יראה תתאה" (המדריגה התחתונה שביראה), שהיא - עַל מַלְכוּת שְׁמַיִם וְפַחַד ה', כְּפַחַד הַמֶּלֶךְ דְּרַךְ מֶשֶׁל, שְׁתֵּי - יראה זו, היא יְרָאָה חִיצוֹנִית וְנִגְלִית; מִה שְׂאִין בֵּן יְרָאָה עֲלָאָה, - המדריגה העליונה שביראה, שהיא יְרָאָה בְּשֵׁת, - הוא ירא מחמת בושתו מגדלות ה', הֵיאָה מִ"הַנְּסֻתָרוֹת" - השייכות לה' אֶלְהִינּוּ, וְהֵיאָה - "יראה עילאה" זו, כְּחֻכְמָה עֲלָאָה - שעליה מרמזת יו"ד שֶׁל שֵׁם הַיְצִירָה פְּרוּדָה הוּא, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב בְּרַעֲיָא מְהִימְנָא):

וְכָזָה - במה שלמדנו, שאהבה ויראה מעלות את התורה והמצוות למעלה, ושם מתגלה הרצון העליון ומתהווה על ידי כך יחוד העליון - יובן היטב, הַא דְחִילוֹ וְרַחֲמוֹ נִקְרָאִים "גְּדָפִין" דְּרַךְ מֶשֶׁל, - מה שיראה ואהבה נקראות "כנפיים" למשל, כְּרַבְתִּיב: - כמו שכתוב:¹¹ "וְכַשְׁתִּים יְעוֹפֵף" - הכוונה לשני הענינים של אהבה ויראה, [וְכָמוֹ שֶׁכְּתוּב הַרְבֵּי תַיִם וַיִּטְּאֵל ז' לְ גִשְׁעֵר הַיְחוּדִים פָּרַק יָא], שֶׁהַכְּנָפִים בְּעוֹף הֵן - כמו, וְרוּעוֹת הָאָדָם כו'; - כשם ששתי המדות אהבה ויראה מכונות "זרועות האדם", למשל: "חסד דרועא ימינא, גבורה דרועא שמאלא" (=חסד - זרוע ימנית, גבורה - זרוע שמאלית) - כך ה"כנפיים" בעוף, מכונות לאהבה ויראה; וְכַתְּיוּנִים פְּרָשׁ, - בספר "תיקוני זוהר" פירשו: שֶׁהַכְּנָפִים בְּתוֹרָה וּמִצְוֹת בְּחִילוֹ וְרַחֲמוֹ - ביראה ואהבה, נִקְרָאִים "כְּנָפִים", וְאִם לָאוּ - אם חסרות האהבה והיראה בתורה ובמצוות, נִקְרָאִים "אֶפְרוֹחִים", הָלֵא יִבְלִין לְפָרְחָא. - שאין באפשרותם לפרוח. מפני שחסרות להם הכנפיים, ובעניננו: חסרות האהבה והיראה. מדוע, אכן, נקראות אהבה ויראה, בשם "כנפיים"? הַגְּהָה - מה שרבנו הזקן אומר כאן, שאהבה ויראה נקראות "כנפיים" (גדפק), מפני שכשם שהכנפיים אינן עיקר העוף, הן משמשות רק לצורך זה, שעל ידן תוכל העוף לעוף ולפרוח - כך גם אהבה ויראה מעלות את התורה והמצוות, כפי שרבנו הזקן הביא מ"תיקוני זוהר" - על כך מביא רבנו הזקן בהגדה זו מ"תיקוני זוהר" תיקון מ"ה - שם מוסברים הדברים יותר בפרוטרוט: * (וְכַתְּיוּנִים מ"ה, - כתוב: דְּעוֹפֵא הוּא מַט"ט, - "עוף" הוא בחינת "מט"ט", וכשם שהעוף מורכב מראש, גוף וכנפיים - כך הדבר גם בבחינת מט"ט: רִישָׁא דְלִיָּה - י, - הראש של בחינת מט"ט, הוא

ליקוטי אמרים

הגהה

(ושם מאיר ומתגלה ג"כ היחוד העליון הנעשה בכל מצוה ות"ת שהוא יחוד מדותיו ית' שנכללות זו בזו ונמתקות הגבורות בחסדים ע"י עת רצון העליון א"ס ב"ה המאיר ומתגלה בבחי' גילוי רב ועצום באתערותא דלתתא היא עשיית המצוה או עסק התורה שבהן מלוכב רצון העליון א"ס ב"ה אך עיקר היחוד הוא למעלה מהות ועצמות מדותיו ית' מיוחדת' מהות ועצמות רצון העליון א"ס כ"ה והארטן לכך היא מאירה כב"י"ע בכל עולם מהן לפי מעלתו ואף שנפש האדם העוסק בתורה הרי רצון העליון המלוכב כמצוה זו והוא הוא עצמו הרב הרב הלכה והתורה שעוסק בה הוא אלהות ורצונו אחד וברצונו ית' האציל ¹¹⁰האדם כו' וכתיוונים פי' שהעוסקים בתורה ומצות בדחילו ורחימו נקראים בנים ואם לאו נק' אפרוחים דלא יכלין לפרחא* כי כמו שכנפי העוף אינם עיקר העוף ואין חיותו תלוי בהם כלל כדתנן ניטלו אנפיה כשרה והעיקר הוא ראשו וכל גופו והכנפיה אינם רק משמשים לראשו וגופו לפרחא בהון וכך ד"מ התורה ומצות הן עיקר היחוד העליון ע"י גילוי רצון העליון המתגלה על ידיהן והדחילו ורחימו הם מעלים אותן למקום

הגהה

(ובתיקון מ"ה דעופא הוא מט"ט רישא דיליה י' גופא וא"ו ותרין גופין ה' ה' כו' והיינו עולם היצירה שנקרא מט"ט וכו' הן גופי הלבנות שבמשנה ורישא דיליה הן המוחין ובה"י חב"ד שהן פנימיות ההלבנות וסודן ושעמיהן ותרין גופין דחילו ורחימו הן ה' עילאה שהיא רחימו וה' תתאה היא יראה תתאה עול מלכות שמים ופחד ה' כפחד המלך ד"מ שהיא יראה חיצונית ונגלית משא"כ יראה עילאה ירא בושת היא מהנסתרות לה' אלהינו והיא בחכמה עילאה יו"ד של שם הוי"ה ב"ה כמ"ש בר"מ):

11. ישעי' ו, ב. 12. "אולי צ"ל: וא"ו [שאו מתרוץ כו"כ בהג"ה זו. וק"ל]. - הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א.

יש לקרוא בכל יום ויום מן ר"ח ניסן עד י"ב בו דבר יום ביومו מ"ב נשיאים. וביום י"ג זאת חנוכת המזבח. ואחר שקרא הפרשה של אותו יום, יאמר יהי רצון, של אחר הנשיאים, וגם כהנים ולוים אומרים אותו:

יום ראשון, ר"ח ניסן

וְיִהְיֶה בַּיּוֹם בְּלוֹת מִשֶּׁה לְהַקִּים אֶת־הַמִּשְׁכָּן וַיִּמְשַׁח אֹתוֹ וַיִּקְדַּשׁ אֹתוֹ וְאֶת־כָּל־כֵּלָיו וְאֶת־הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת־כָּל־כֵּלָיו וַיִּמְשַׁחֵם וַיִּקְדַּשׁ אֹתָם: וַיִּקְרִיבוּ נְשִׂאֵי יִשְׂרָאֵל רֹאשֵׁי בֵּית אֲבֹתָם הֵם נְשִׂאֵי הַמִּטָּת הֵם הָעֹמְדִים עַל־הַפְּקָדִים: וַיָּבִיאוּ אֶת־קַרְבָּנָם לִפְנֵי יְהוָה שֵׁשׁ־עֶגְלֹת צֶבַע וְשְׁנַי־עֶשְׂרֵת בָּקָר עֶגְלָה עַל־שְׁנֵי הַנְּשָׂאִים וְשׂוֹר לְאֶחָד וַיִּקְרִיבוּ אוֹתָם לִפְנֵי הַמִּשְׁכָּן: וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: קַח מֵאֹתָם וְהָיוּ לְעֹבֵד אֶת־עֲבֹדַת אֹהֶל מוֹעֵד וְנִתְּתָה אוֹתָם אֶל־הַלְוִיִּם אִישׁ כְּפִי עֲבֹדָתוֹ: וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת־הָעֶגְלֹת וְאֶת־הַבָּקָר וַיִּתֵּן אוֹתָם אֶל־הַלְוִיִּם: אֵת | שְׁתֵּי הָעֶגְלֹת וְאֵת אַרְבַּעַת הַבָּקָר נָתַן לְבְנֵי גֵרְשׁוֹן כְּפִי עֲבֹדָתָם: וְאֵת | אַרְבַּע הָעֶגְלֹת וְאֵת שְׁמֹנֶת הַבָּקָר נָתַן לְבְנֵי מְרָרִי כְּפִי עֲבֹדָתָם בִּיד אֵיתָמָר בִּן־אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן: וְלְבְנֵי קֹהַת לֹא נָתַן כִּי־עֲבֹדַת הַקֹּדֶשׁ עֲלֵהֶם בְּכֹתֵף יִשָּׂאוּ: וַיִּקְרִיבוּ הַנְּשָׂאִים אֵת חֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ בַּיּוֹם הַמִּשַׁח אֹתוֹ וַיִּקְרִיבוּ הַנְּשָׂאִים אֶת־קַרְבָּנָם לִפְנֵי הַמִּזְבֵּחַ: וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה נְשִׂיא אֶחָד לַיּוֹם וַיִּקְרִיבוּ אֶת־קַרְבָּנָם לְחֻנֻּכַּת הַמִּזְבֵּחַ: וַיְהִי הַמִּקְרִיב בַּיּוֹם הַרְאִשׁוֹן אֶת־קַרְבָּנוֹ נְחֹשׁוֹן בֶּן־עַמִּינָדָב לְמִטָּה יְהוּדָה: וְקַרְבָּנוֹ קַעֲרַת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרֵק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם | מְלֵאִים סֶלֶת בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן לְמִנְחָה: כַּף אַחַת עֶשְׂרֵה זָהָב מְלֵאָה קְמָרֹת: פָּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר אֵיל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד בֶּן־שָׁנָתוֹ לְעֹלָה: שְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת: וְלִזְבַּח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עֲתוּדִים חֲמִשָּׁה כֶּבֶשִׁים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קַרְבָּן נְחֹשׁוֹן בֶּן־עַמִּינָדָב:

יום שני, ב' ניסן

בַּיּוֹם הַשְּׁנִי הַקָּרִיב נִתְּנָאֵל בֶּן־צוּעַר נְשִׂיא יִשְׁשַׁכָּר: הַקָּרִב אֶת־קַרְבָּנוֹ קַעֲרַת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרֵק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם | מְלֵאִים סֶלֶת בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן לְמִנְחָה: כַּף אַחַת עֶשְׂרֵה זָהָב מְלֵאָה קְמָרֹת: פָּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר אֵיל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד בֶּן־שָׁנָתוֹ לְעֹלָה: שְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת: וְלִזְבַּח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עֲתוּדִים חֲמִשָּׁה כֶּבֶשִׁים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קַרְבָּן נִתְּנָאֵל בֶּן־צוּעַר:

יהי רצון שאומרים אחר אמירת הנשיאים בניסן:

יהי רצון מלפניך יי אלהי ואלהי אבותי, שתאיר היום בחסדך הגדול על נשמתין קדישין דמתחדשין בצפריים ומצפצפין ומשבחין ומצלאין על עמא קדישא ישראל. רבוננו של עולם, תכנים ותעיל הנד ציפרי קדישי לאתר קדישא דאיתמר עליה עין לא ראתה אלהים זולתך. יהי רצון מלפניך יי אלהי ואלהי אבותי, שבאם אני עבדך משבט

ליום ראשון	ליום שני
יהודה	יששכר

שקראתי בתורתך פרשה של הנשיא היום אזי יאירו נא עלי כל נוצצין קדישין וכל האורות הקדושות הבלולות בקדשת זה השבט להבין ולהשכיל בתורתך וביראתך לעשות רצונך כל ימי חיי אני וזרעי וזרעי זרעי מעתה ועד עולם אמן:

יום שלישי, ג' ניסן

ביום השלישי נשיא לבני זבולן אליאב בן-חלון: קרבנו קערת-כסף אחת שלשים ומאה משקלה מזרק אחד כסף שבעים שקל בשקל הקדש שניהם | מלאים סלת בלולה בשמן למנחה: כף אחת עשרה זהב מלאה קטרת: פר אחד בן-בקר איל אחד כבש-אחד בן-שנתו לעלה: שעיר-עזים אחד לחטאת: ולזבח השלמים בקר שנים אילם חמשה עתדים חמשה כבשים בני-שנה חמשה זה קרבן אליאב בן-חלון:

יום רביעי, ד' ניסן

ביום הרביעי נשיא לבני ראובן אליצור בן-שדיאור: קרבנו קערת-כסף אחת שלשים ומאה משקלה מזרק אחד כסף שבעים שקל בשקל הקדש שניהם | מלאים סלת בלולה בשמן למנחה: כף אחת עשרה זהב מלאה קטרת: פר אחד בן-בקר איל אחד כבש-אחד בן-שנתו לעלה: שעיר-עזים אחד לחטאת: ולזבח השלמים בקר שנים אילם חמשה עתדים חמשה כבשים בני-שנה חמשה זה קרבן אליצור בן-שדיאור:

יום חמישי, ה' ניסן

ביום החמישי נשיא לבני שמעון שלמיאל בן-צורישדי: קרבנו קערת-כסף אחת שלשים ומאה משקלה מזרק אחד כסף שבעים שקל בשקל הקדש שניהם | מלאים סלת בלולה בשמן למנחה: כף אחת עשרה זהב מלאה קטרת: פר אחד בן-בקר איל אחד כבש-אחד בן-שנתו לעלה: שעיר-עזים אחד לחטאת: ולזבח השלמים בקר שנים אילם חמשה עתדים חמשה כבשים בני-שנה חמשה זה קרבן שלמיאל בן-צורישדי:

יהי רצון שאומרים אחר אמירת הנשיאים בניסן:

יהי רצון מלפניך יי אלהי ואלהי אבותי, שתאיר היום בחסדך הגדול על נשמתין קדישין דמתחדשין בצפרים ומצפצפין ומשבחין ומצללין על עמא קדישא ישראל. רבנו של עולם, תכנים ותעיל הנך ציפרי קדישי לאתר קדישא דאיתמר עליה עין לא ראתה אלהים וולתך. יהי רצון מלפניך יי אלהי ואלהי אבותי, שבאם אני עבדך משבט

ליום שלישי	ליום רביעי	ליום חמישי
זבולן	ראובן	שמעון

שקראתי בתורתך פרישה של הנשיא היום אזי יאירו נא עלי כל נצוצין קדישין וכל האורות הקדושות הכלולות בקדשת זה השבט להבין ולהשפיל בתורתך וביראתך לעשות רצונך כל ימי חיי אני וורעי וורעי מעתה ועד עולם אמן:

יום שישי, ו' ניסן

ביום הששי נשיא לבני גֵד אֶלֶיָסָף בְּנֵי־דְעוּאֵל: קִרְבְּנוֹ קַעֲרַת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם | מְלֵאִים סֶלֶת בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן לְמִנְחָה: כֹּה אַחַת עֶשְׂרֵה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת: פֶּר אֶחָד בְּנֵי־בְקָר אֵיל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד בְּנֵי־שִׁנְתוֹ לְעֹלָה: שְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת: וְלִזְבַּח הַשְּׁלָמִים בְּקָר שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עֲתֻדִים חֲמִשָּׁה כֶּבֶשִׁים בְּנֵי־שִׁנְתָה חֲמִשָּׁה זֶה קִרְבֵּן אֶלֶיָסָף בְּנֵי־דְעוּאֵל:

שבת קודש, ז' ניסן

ביום השביעי נשיא לבני אֶפְרַיִם אֵלִישָׁמֶע בְּנֵי־עַמִּיהוּד: קִרְבְּנוֹ קַעֲרַת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם | מְלֵאִים סֶלֶת בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן לְמִנְחָה: כֹּה אַחַת עֶשְׂרֵה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת: פֶּר אֶחָד בְּנֵי־בְקָר אֵיל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד בְּנֵי־שִׁנְתוֹ לְעֹלָה: שְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת: וְלִזְבַּח הַשְּׁלָמִים בְּקָר שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עֲתֻדִים חֲמִשָּׁה כֶּבֶשִׁים בְּנֵי־שִׁנְתָה חֲמִשָּׁה זֶה קִרְבֵּן אֵלִישָׁמֶע בְּנֵי־עַמִּיהוּד:

יהי רצון שאומרים אחר אמירת הנשיאים בניסן:

יהי רצון מלפניך יי אלהי ואלהי אבותי, שתאיר היום בחסדך הגדול על נשמתיו קדישין דמתחדשין בצפנים ומצפצפין ומשבחין ומצללין על עמא קדישא ישראל. רבוננו של עולם, תכנים ותעיל הנך ציפרי קדישי לאתר קדישא דאיתמר עליה עין לא ראתה אלהים וולתך. יהי רצון מלפניך יי אלהי ואלהי אבותי, שבאם אני עבדך משבט

לשבת קודש

ליום שישי

אפרים

גד

שקראתי בתורתך פֶּרְשָׁה שֶׁל הַנְּשִׂיא הַיּוֹם אֲזִי יֵאִירוּ נָא עָלַי כָּל נְצוּצֵי קַדִּישִׁין וְכָל הָאֲזוּרוֹת הַקְּדוּשׁוֹת הַכְּלוּלוֹת בְּקִדְשֵׁי זֶה הַשְּׁבִט לְהַכִּין וּלְהַשְׁכִּיל בְּתוֹרְתְךָ וּבִירְאָתְךָ לַעֲשׂוֹת רְצוֹנְךָ כָּל יְמֵי חַיֵּי אֲנִי וְזֵרְעִי וְזֵרְעֵי מַעֲתָה וְעַד עוֹלָם אָמֵן:

יום שלישי	א ניסן, ר"ח	ה'תש"ג
יום ראשון		
תהלים:		
מפרק א		
עד פרק יט		
שיעורים.	חומש: תזריע, שלישי עם פירש"י.	
תהלים: א"ט.		
תניא: אך מי . . . ינג' ל"ח.		
אאמו"ר ציוה לגיסו הרמ"ה הכהן לאמר יהיה רצון שאחר הנשיא, וא"ל כי אפילו כהן ולוי צריך לאמרו, כי זה שייך לעיבור.		

יום רביעי	ב ניסן	ה'תש"ג
יום שני		
תהלים:		
מפרק י		
עד פרק יז		
שיעורים.	חומש: תזריע, רביעי עם פירש"י.	
תהלים: י"ז.		
תניא: והנה שכר . . . 106" קדם ה'.		
הילולא של כ"ק אאמו"ר. נסתלק אור ליום א ב ניסן שנת תר"ף בראסטאב. ושם מ"כ.		
מאמר הראשון אשר אמרו ברבים, אחרי הסתלקות אביו: ביום השני דחה"ס תרמ"ג, ומתחיל כתר יתנו לך כו'. מאמר – ברבים – האחרון בהיותו בעלמא דין: בסעודת פורים תר"ף, ומתחיל ראשית גוים עמלק גו' קץ שם לחשך.		

יום חמישי	ג ניסן	ה'תש"ג
יום שלישי		
תהלים:		
מפרק יח		
עד פרק כב		
שיעורים.	חומש: תזריע, חמישי עם פירש"י.	
תהלים: יח"ב.		
תניא: והיינו אפילו . . . 106" כמ"ש לקמן.		
משיעורי אאמו"ר: בכל יום פרשה חומש עם פירש"י. אמירת תנ"ך בעל-פה: קאפ' [פרק] אחד מתורה וכן מנביאים וכן מכתובים. פרק אחד משניות. שיעור גמרא לעיוני ב' דפים לשבוע, שיעור למיגרס ג' דפים ליום. שיעור בירושלמי. גם שיעור – לא בכ"י – בפוסקים. במשך השנה ה' מסיים כל המד"ר: לווה בסדרות הארוכות ופורע בקצרות.		

יום ששי	ד ניסן	ה'תש"ג
יום רביעי		
תהלים:		
מפרק כג		
עד פרק כח		
שיעורים.	חומש: תזריע, ששי עם פירש"י.	
תהלים: כג"ח.		
תניא: וכשעוסק . . . כמ"ש בזהר.		
עבודת בעלי עסקים מתחלקת לשני סעיפים עיקרים:		
(א) העבודה עם עצמו. בעת עסקו ממש בשעה הפנוי, בישובו בתנות וכדומה, ילמוד משנה משניות פרק תניא, ויהי לו איזה דברי תורה, כמו חומש משניות תהלים תניא, שיהי' בקי בהם בעל פה, למען שיוכל לחזור עליהם בהלכו ברחוב, בשוק וכדומה.		
(ב) העבודה עם זולתו. בעת הדיבור בעניני עסק יסבב הדיבור לספר איזה ספור תוכני, ולמצוא עילה וסיבה לעורר ע"ד לימוד וכיוצא בזה.		

ה'תש"ג	ה ניסן	שבת	יום חמישי
		שיעורים. חומש: תוריע, שביעי עם פירש"י. תהלים: כט-לד. תניא: פרק מ. אך . . . "נה" באריכות.	תהלים: מפרק כט עד פרק לד
		ב'רצה' דברכת המזון אומרים "בעל הישועות" - בית דגושה, "ובעל הנחמות" - בית רפוי'.	
		אאזמו"ר אמר במרו"ל לא מקומו של אדם מכבדו, אלא אדם מכבד את מקומו, כבוד יש בו שני פירושים: ל' כבדא כמארו"ל כבד לב פרעה - שנעשה לבו ככבד. ול' כבוד, גילוי אור מקיף נעלה. וזהו: לא מקומו של אדם מכבדו כלומר מקררו, אלא אדם מכבד את מקומו, שניתן לו כח ועוז להאיר את מקומו באור תורה ועבודה. כשם דבירידת הנשמה בגוף משביעים אותו תהא צדיק, דשבועה זו הוא ענין השובע בכחות נעלים שתוכל להשלים כונת ירידתה, הנה כן הוא בכל אדם ואדם במקום שהוא.	

ה'תש"ג	ו ניסן	יום ראשון	יום ששי
		שיעורים. חומש: מצורע, פרשה ראשונה עם פירש"י. תהלים: לה-לח. תניא: הגהה (ושם . . . "110" רצון זו).	תהלים: מפרק לה עד פרק לח
		הנסיון הראה, אשר כשממעטים בחקירות, ועובדים בסדר ובתוקף, ע"פ הנעימות של תורה, ימין מקרבת ושמאל דוחה, אזי פועלים בודאי, ובפרט בענינים העיקרים מעיקרי הדת.	

ה'תש"ג	ז ניסן	יום שני	שבת קודש
		שיעורים. חומש: מצורע, שני עם פירש"י. תהלים: לט-מג. תניא: ובוה יובן . . . "110" בר"מ.	תהלים: מפרק לט עד פרק מג
		נוסח ויהי בנסוע: וכרצון כל עמך בית ישראל. כינוי משפחה של רבינו הזקן: ברוכאוויטש. " " " בנו אדמו"ר האמצעי: שניאורי. " " " הצ"צ: שניאורסאהן.	

יום ראשון

אליהו הנביא או אליהו החכם

אמנם, כאשר אליהו מברר ספק בדין, הוא עושה זאת בתור חכם גדול בתורה, ולא בתור נביא, כי בכוח הנבואה אי אפשר להורות דין, כנאמר "לא בשמים היא". אבל את בירורי הספקות במציאות – הוא כן יברר בנבואה (אנציק"ת ערך אליהו).
ויש מפרשים ש"היא מונח עד שיבוא אליהו", אין הכוונה עד שאליהו הנביא יבוא, אלא עד שתתברר האמת. וכן בנוגע לכמה ספקות נפסק שהממון יהא מונח ללא הגבלת זמן, עד שבליט ברירה הצדדים יתפשרו או שאחד מהם יודה (שם, ערך יהיה מונח).

הלכות מכירה פרק כ, הלכה ב: תְּלוּקָה מִקַּח מֵאֲחֵד מִחֲמֹשֶׁה בְּנֵי אָדָם, וְכָל אֲחֵד מֵהֶן תּוֹבֵעַ אוֹתוֹ . . . יְהִי הַדְּמִים מִנְחֵוּ עַד שְׂוֵדוֹ, אוֹ עַד שְׂיִבּוּא אֱלֵהוּ.
בירורי ההלכה על-ידי אליהו הנביא יהיו על שני סוגי ספקות: בדין ובמציאות. בירורי ספקות בדין הם הבעיות שנשארו בגמרא ללא הכרעה, ואמרו עליהם "תיק"ו" – "תשבי יתן קושיות ואיבעיות"; ובירורי ספקות במציאות הם המקרים בהם לא יודעים מה הן העובדות, כמו בהלכה זו.

יום שני

האם אפשר לתת ביצה שלא נולדה?

מסתבר, אפוא, שמדובר במקרה שהיורשים נכחו במעמד בו ציווה המוריש להעביר לעניים רווחים עתידיים. היות והם שתקו – הדבר מהווה הסכמה לדברי המוריש, וכאילו שהם בעצמם נדרו. ונדר, כידוע, צריך לקיים (כסף משנה).
לפי זה, אם היורשים לא שמעו את דברי המוריש, אין הם חייבים לקיים את דבריו (סמ"ע חו"מ ריב, יט).
הסבר נוסף: אם הרווח העתידי הוא דבר שיבוא מאליה, אזי צוואת המוריש לתת לעניים אינה רק התחייבות לתת בעתיד, אלא הנתינה חלה כבר בעת האמירה. אם כן, אין הדבר תלוי כלל ביורשים, שכן עוד בחיי המוריש זכו העניים בפירות האילן העתידיים לבוא (שו"ת חת"ס חו"מ קז).

הלכות מכירה פרק כב, הלכה טז: אם צָוָה אָדָם בְּשָׂהוּא שְׂכִיב מְרַע וְאָמַר: 'כָּל מֵה שְׂיִוְצִיא אֵילָן זֶה יִתֵּן לְעֵנִיִּים', אוֹ: 'כָּל שְׂכָר בֵּית זֶה יִתֵּן לְעֵנִיִּים' - וְכֹוּ מִהֶן הָעֵנִיִּים.
כלל הוא בהלכה, שאדם אינו יכול להקנות דבר עתידי שעדיין לא בא לעולם. עם זאת, בנוגע לאדם שנפל למשכב ("שכיב מרע"), כותב כאן הרמב"ם כי על היורשים לקיים את צוואתו גם ביחס לאותם רווחים עתידיים.
ויש להבין: מילא האדם עצמו שהתחייב לתת לעניים, ודאי שעליו לקיים את הדברים שקיבל בתור 'נדר', וזאת אף ברווח עתידי. אך לאחר מיתתו – מדוע מוטל חיוב על יורשיו, הרי הם לא קיבלו עליהם שום התחייבות?

יום שלישי

מחלוקת: האם הדודה צודקת?

הרמב"ם (הכלל "כל הנותן – בעין יפה נותן", אין משמעו אלא שנתן גם את החפצים שבתוך הבית וכן דרך גישה אל הבית, ותו לא. לפי זה, הדודה אינה זכאית להשתמש בחצר. בסיום דבריו כותב המבי"ט שהבית יוסף חולק עליו, ובלשונו: "הראו לי פסק של הרב ר' יוסף קארו יצ"ו, שהיה מזכה למקבל בכל הדברים שבחצר בלי שום טעם, ולא הזכיר אם כדין אם כמנהג החכמים". ובכל אופן, לשיטת הבית יוסף יש לדודה זכות שימוש בחצר ובדברים הנמצאים בה.

הלכות מכירה פרק כה, הלכה ד: אָבֵל אִם מָכַר אֶת הַחֵיצוֹן וְנָתַן אֶת הַפְּנִימִי - יֵשׁ לוֹ דֶּדֶךְ; שְׂכָל הַנּוֹתָן, בְּעֵין יָפֵה נּוֹתָן.
השאלה הבאה הופנתה אל המבי"ט: אדם כתב בצוואתו שאת כל בתיו וחצרותיו הוא נותן לפלוני, מלבד בית פנימי באחת החצרות, אותו הוא מעניק לדודתו. לאחר פטירתו ביקשה הדודה להשתמש גם בחצר, למרות שהחצר ניתנה לפלוני.
לכאורה, מדברי הרמב"ם כאן יתכן להוכיח שהצדק עם הדודה. כי מאחר ונתן לה בית במתנה, ובעין יפה נתן, הרי שהעניק לה זכות שימוש גם בחצר.
אולם המבי"ט מביא את דברי הר"י מיגאש (רבו של

[שו"ת המבי"ט. חלק ב סימן מו]

יום רביעי

שפה נקבעת לפי הרוב

מפרשים אותה באופן שונה – הדין נקבע על פי הרוב. על קביעה זו ניתן לתמוה:
הרי להלכה אנו נוקטים כי בדיני ממונות אין הולכים אחר הרוב. לדוגמה: הקונה שור ונמצא נגחן, כך שאינו ראוי לחרישה אלא לשחיטה – יכול המוכר לטעון שהמכירה נעשתה לצורך שחיטה בלבד, למרות שרוב אנשי המקום קונים לחרישה.
מדוע, אפוא, בנידון דידן נקבע הדין על פי הרוב?
מסתבר, שבכל הנוגע ללשון ושפה יש משמעות מכריעה לרוב האנשים, ומסיבה פשוטה: שפה, מעצם מהותה, נועדה

הלכות מכירה פרק כח, הלכה טו: וְכָל הַדְּבָרִים הָאֵלוּ, בְּמִקּוֹם שְׂאֵין מְנַהֵג . . . אָבֵל בְּמִקּוֹם שְׂיֵשׁ מְנַהֵג - הַלּוֹךְ אַחֵר מְנַהֵג הַמְדִינָה, וְאַחֵר לְשׁוֹן רֵב אֲנָשֵׁי הַמִּקּוֹם.
לעיתים מזומנות מתגלעות מחלוקות סביב פרשנות ביטויים בשטרות וחוזים למיניהם, כאשר מתברר כי הם אינם חד משמעיים וניתנים לפרשנויות שונות.
בהלכה זו, המסיימת את הפרקים העוסקים בביאור לשונות המכירה השונות, מציב הרמב"ם כלל יסודי, ולפיו, כל אימת שהלשון מתפרשת באופן מסוים אצל רוב האנשים, ורק מיעוטם

הלכה יומית לעיון ברמב"ם – בנוסף לשיעורים היומיים ג"פ ליום, פ"א ליום, וסהמ"צ

לשפה, המיעוט כפוף לדעת הרוב. מה שאין כן בנוגע למכירת שור – לחרישה או לשחיטה – הרי הדבר נקבע באופן אישי על פי צרכיו הפרטיים של כל אחד, ואינו מושפע ממנהג הרוב. לפיכך בזה אין המיעוט בטל לרוב.

(ראה אבן האזול)

לשמש ככלי תקשורת בין אנשים. וכיצד נקבע פירושה של כל מילה? הווי אומר: לפי הסכמת אנשי המקום.

ואף אם בקרב מיעוט מסוים מקובל לפרש באופן שונה, הרי ברור אף לאותם שמקרב המיעוט, כי למעשה דבריהם מתפרשים על פי שפת המקום המקובלת. נמצא אפוא, כי בכל הנוגע

יום חמישי

הפקרת שדה בשמיטה - רשות או חובה

הפקר, וכל הקודם בו – זכה (שם).
ג) הפקר ממילא – שהיו לו בעלים אלא שהנכס הופקר ממילא שלא מדעתו, כמו נכסי גר שמת ולא השאיר אחריו יורשים (רמב"ם כאן ה"ז).

ודנו הפוסקים אודות הגדרתם של פירות שביעית:

יש הסבורים כי התורה הפקירה אותם ממילא, אפילו אם בעל הבית גדר את כרמו ולא הפקירו (שו"ת מב"ט ח"א סי' יא). מנגד, יש הסבורים שכל עוד בעל הפירות לא הפקיר אותם, אין הם הפקר (שו"ת אבקת רוכל להב"י סי' כד).

הלכות זכיה ומתנה פרק א, הלכה א: **הַפְקֵר - כָּל הַמְּחֻזֵּק בו, וְזָה. וְכֵן הַמְּדַבְּרֵי וְהַמְּדַבְּרֵי הַגְּדוּלִים, כָּל שֶׁמֶן הַפֶּקֶר, וְכָל הַקֶּדֶם בו וְזָה.**

ישנם שלושה סוגים של הפקר:

א) הפקר מתחילתו – מקומות שלא היו להם בעלים מעולם, והם "המדברות והנהרות הגדולים". והיינו דווקא בחוץ לארץ, אבל בארץ ישראל שנתחלקה לשבטים על פי ה', זכה בהם אותו שבט שנפלו בחלקו (שוע"ר הל' הפקר סי"א).

ב) הפקר מדעת בעלים – נכס שבעליו הפקיר אותו מדעתו, באומרו בפני שלשה "נכסיי אלו הפקר לכל". נכס כזה הינו

יום שישי

אין פרסום - אין מתנה

לאחר הסתלקות הבכור, דרשו האחים חלק בנכס בהזכירם כי אחד האחים מזה תמיד על מעשי הבכור. ובאשר לאח שלכאורה נתן את חלקו במתנה, טענו שהמתנה לא ניתנה מרצונו הטוב.

הדבר הובא לפני ה"דברי חיים" מצאנז, שהכריע כי הצדק עם האחים וכל אחד זכאי לחלקו בבית המדרש.

בהתייחסו למסמך בו האח הצעיר נתן את הסכמתו לבניה – קובע ה"דברי חיים" כי שטר מתנה זה אינו שווה מאומה, היות שלא נכתבו בו המילים "כתבוהו בשוקא" (ראה שו"ע חו"מ רמב, ה). והרי מדברי הרמב"ם למדנו שמתנה החסרה פרסום – אינה מתנה.

(שו"ת דברי חיים, חושן משפט חלק ב סימן לב)

הלכות זכיה ומתנה פרק ה, הלכה א: **הַנּוֹתֵן מִתְּנָה, בֵּין בְּרִיא בֵּין חוֹלָה - צָרִיךְ שֶׁתִּהְיֶה גְלוּיָהּ וּמְפֻרָּסָתָה.**

מעשה באחד האדמו"רים שנסתלק והתעוררה מחלוקת בין שלושת בניו על עיזבונו. את מקומו בהנהגה ירש הבכור, והלכך עבר בית המדרש לידיו. בן זה הפך להרחיב את המקום, אולם אחיו הצעירים סירבו. בתוך הדין ודברים, הסכים אחד האחים להגדלת בית המדרש, וכתב במסמך בחתימת עדים: "נתתי לאחי חלקי".

לאחר שהמסמך הגיע לידי האח הבכור, הוא הרס את בית המדרש הישן ובנה אחר, גדול, תחתיו. כל זאת חרף מחאות האח השלישי.

שבת-קודש

לימוד מקצוע - בשכר או בהתנדבות?

ששלח ראובן לחברו ניתן כמתנה או כהלוואה בלבד. ולהלכה נפסק כי מאחר ולא פירש, הרי זו מתנה.

אמנם, הרמב"ם מאריך בתיאור המקרה: שמעון מיאן מלכתחילה ליטול את הכסף, וראובן הפציר בו שיקח עד כדי לשון שבועה. מדוע האריך כל כך בתיאור הדברים?

אלא שמכאן ניתן ללמוד להפך: בעצם, ההנחה הפשוטה היא שאדם בדרך כלל אינו מחלק מתנות חנם, אלא בכונתו לקבל תמורה. בכדי לנקוט שכונתו היתה אמנם לשם מתנה – נדרשת דרגת הוכחה גבוהה, וזאת כאשר הוא הפציר בו עד שלקח. ואולם, במקרה רגיל, מן הסתם כוונת הנותן היתה לשם קבלת תמורה.

(משנה למלך; דבר יהושע א, צג)

הלכות זכיה ומתנה פרק ז, הלכה יד: **הַשּׁוֹלֵחַ תְּשׁוּבָה לְחֵבְרוֹ. . . וְהוּא מְמַאֵן לְקַח, וְזֶה נִשְׁבַּע שֶׁאֵי אֶפְשָׁר שְׁלֵא תִקַּח וְהַפְצִיר בוּ עַד שֶׁלָּקַח. . . אִם עַל פִּי שְׁלֵא פָּרַשׁ, הָרִי אֵלּוּ מִתְּנָה, וְאִינוּ יָכוֹל לְחֹרֵךְ וְלִתְבַּע, עַד שֶׁיִּפְרֹשׁ שֶׁהִיא מְלוּחָה.**

על שולחנם של הפוסקים הועלה דין ודברים בין שני אנשים:

ראובן לימד את שמעון מקצוע שהוא עוסק בו. בא ראובן וטוען, כי תמורת לימוד המקצוע התחייב שמעון כלפיו התחייבויות מסוימות; ואילו שמעון מכחיש, ולטענתו הלימוד נעשה בחנם ללא כל דרישה לתמורה. הצדק עם מי?

מההלכה שלפנינו יש לפשוט את השאלה:

למעשה, הנידון בהלכה זו דומה למקרה הנזכר – האם הכסף

שיעורי רמב"ם שלשה פרקים ליום - א' - ז' ניסן ה'תשס"ח

יום ראשון

הלכות מכירה פרק יט

א. אסור למוכר למכר לחברו קרקע או מטלטלין שיש בה עסקין [עוורים] ויש בהן דין [ברור משפטי], עד שידועו; שאף על פי שהאחריות עליו, אין אדם רוצה שיתן מעותיו, ויגד לדין ויהיה נתבע מאחרים.

ב. המוכר קרקע לחברו, ואחר שקנה הלוקח באחד מן הדרכים שקונין בהן, וקדם שישתמש בה, יצאו עליה מערערין - הרי זה יכול לחזור בו; שאין לה מום גדול מזה, שעדין לא נהנה בה וכאו התובעין. לפיכך יבטל המקח, ויחזיר המוכר את הדמים, ויעשה דין עם המערערין. ואם נשתמש בה הלוקח כל שהוא, ואפלו דש המצר שלה וערכו עם הארץ - אינו יכול לחזור בו, אלא עושה דין עם המערערין; ואם הוציאה מידו בדין, יחזר על המוכר בדין כל הנטרפין.

ג. כל המוכר קרקע או עבד או שאר מטלטלין, הרי זה חייב באחריותו. כיצד? אם הוציאו המקח מיד הלוקח מתמת המוכר - חוזר הלוקח ונוטל כל הדמים שנתן מן המוכר, שהרי נלקח המקח מחמתו. כן הוא הדין בכל ממכר, אף על פי שלא פרש הלוקח דבר זה אלא קנה סתם. אפלו מכר הקרקע בשטר, ולא הזכיר בו האחריות - הרי זה חייב באחריותו; שהאחריות שלא הזכרה, טעות סופר היא.

ד. במה דברים אמורים? בשהוציאו המקח מיד הלוקח בית דין של ישראל, כגון שהיה המקח מטלטלין והיו גנובין או גזולין, או שהיתה הקרקע גזולה, או שבא בעל חוב של מוכר וטרפה מיד הלוקח; והכל בבית דין של ישראל. אבל אם הגוי הוא שהוציא המקח מיד הלוקח - בין בדין המלך, בין בערפיות שלהן - אין המוכר חייב באחריותו; ואף על פי שהגוי טוען שהמוכר גנב חפץ זה או גזלו ממנו, והביא עדים גויים על כך - אין המוכר חייב כלום; שזה אנוס הוא, ואין המוכר חייב באחריות האנוס.

ה. המוכר קרקע לחברו, והתנה עמו שכל אנוס שיוגד בקרקע זו יהיה חייב לשלם - אפלו בא גוי וגזלה מחמת המוכר, חייב לשלם. אבל אם נפסק הנהר שהיה משקה אותה, או שחזר הנהר לעבר בתוכה ונעשית ברכה, או שבאה וזעה [רעידת אדמה] והשחיתה אותה - הרי זה פטור; ושאלו וכיוצא בהן אנוס שאינו מצוי הוא, ולא עלה על לב המוכר דבר זה הפלא בעת שהתנה; וכל אנוס שאינו מצוי, אינו בכלל תנאי זה.

ו. והוא הדין לכל תנאי שבממון, שאומדין דעת המתנה, ואין כוללין באותו התנאי אלא הדברים הידועין שבגללן היה התנאי, והן שהיו בדעת המתנה בשעה שהתנה.

ז. מעשה באחד ששכר מלחים להעביר שמשמין למקום פלוני, והתנה עמיהן שהן חייבין בכל אנוס שיארע להן עד שיגיעו השמשמין למקום פלוני, ונפסק הנהר שהיו מוליכין בו; ואמרו חכמים: זה אנוס שאינו מצוי, ואין חייבין להוליך שמשמין אלו על גבי בהמה עד אותו המקום. וכן כל כיוצא בזה.

ח. המוכר קרקע לחברו, והתנה המוכר שלא יהיה עליו אחריות - אפלו נודע בודאי שזו הארץ גזולה, ויצאת מיד הלוקח - אין המוכר חייב כלום; ואין צריך לומר אם בא בעל חוב וטרפה, שאינו מחזיר לו כלום; שכל תנאי שבממון קיים.

ט. ראובן שמכר שדה לשמעון שלא באחריות, וכא לוי להוציאה מיד שמעון - אם רצה ראובן לעשות דין עם לוי, עושה; ואין לוי יכול לומר לו: 'מה לי ולך, והרי אין עליך אחריות' - שהרי ראובן אומר לו: 'אין רצוני שהיה לשמעון תרעמת עלי, שהרי הפסיד בגללי'.

י. ראובן שמכר שדה לשמעון שלא באחריות, וחתר ולקחה משמעון באחריות, וכא בעל חוב של ראובן לטרף אותה ממנו - אינו יכול לחזור על שמעון; שאף על פי שלא קבל עליו אחריות לשמעון, אחריות עצמו קבל, שלא יהיה הוא המוכר והוא המוציא לעצמו. אבל אם בא בעל חוב של יעקב אביהם וטרפה מיד ראובן - חוזר בכל הדמים על שמעון; מפני ששמעון קבל עליו האחריות, וראובן לא קבל לשמעון אחריות אחרים כלל.

הלכות מכירה פרק כ

א. המבכש לקנות מקח מחברו, מוכר אומר: 'במאתים אני מוכר לך', והלוקח אומר: 'איני קונה אלא במנה', והלך זה לביתו וזה לביתו, ואחר כך נתקבצו, ומשף זה החפץ סתם - אם המוכר הוא שכתב הלוקח ונתן לו החפץ, אינו נותן אלא מנה; ואם הלוקח הוא שבא ומשף החפץ סתם, חייב לתן מאתיים.

ב. הלוקח מקח מאחד מחמשה בני אדם, וכל אחד מהן תובע אותו ואומר: 'אני הוא בעל המקח', והוא אינו יודע ממי מהן לקח - מניח דמי המקח ביניהן, ומסתלק; ויהיו הדמים מנחין עד שידוע, או עד שיכבדו אליהו. ואם היה חסיד, נותן דמים לכל אחד ואחד כדי לצאת ידי שמים.

ג. לקח מקח מאחד מהן, וכפר בו ונשבע על שקר, ועשה תשובה והרי הוא רוצה לשלם, וכל אחד ואחד תובע אותו ואומר: 'אני הוא שפכרת בי ונשבעת לי', והוא אומר: 'איני יודע' - חייב לשלם לכל אחד ואחד, מפני שעבר עברה.

ד. נאמן בעל המקח לומר: 'לנו מכרתי, ולנו לא מכרתי'. אימתי? בזמן שהמקח יוצא מתחת ידו. אבל אם

יא. זה אומר: 'איני יודע', וזה אומר: 'איני יודע', ואינה ברשות אחד מהן - יחלקו; זה אומר: 'ברשותי ילדה', והאחד שותק - זכה הטוען בגדול.

יב. מי שהיו לו שני עבדים קטן וגדול, או שתי שדות גדולה וקטנה, הלוקח אומר: 'גדולים לקחתי', והמוכר אומר: 'קטנים הוא שמכרתי' - על הלוקח להביא ראיה, או ישבע המוכר הסת שלא מכר אלא קטן.

יג. אומר הלוקח: 'גדול לקחתי', והמוכר שותק - זכה בגדול. ואם אומר המוכר: 'איני יודע' - על הלוקח להביא ראיה, או ישבע המוכר הסת שאינו יודע, ואין לזה אלא הקטן.

יד. כל מי שנולד הספק ברשותו, עליו להביא ראיה. כיצד? המחליף פרה בתמור, ומשך בעל התמור את הפרה, ולא הספיק בעל הפרה למשך את התמור עד שמת התמור - על בעל התמור להביא ראיה שהיתה תמורו קנימת בעת משיכת הפרה. וכן כל פיוצא בזה.

טו. מחט שנמצאת בעיבי בית הכוסות, ונקבה אותו נקב מפלש - אם נמצא עליה קרט דם, בידוע שזו נטרפה קדם שחיטה; לפיכך אם הוגלד פי המפה, בידוע שהיא היתה טרפה שלשה ימים קדם שחיטה. לא הוגלד פי המפה - הרי הדבר ספק, ועל הטבח להביא ראיה שקדם לקיחתו נטרפה, שהרי ברשותו נולד הספק. ואם לא הביא ראיה, ישלם הדמים למוכר כמו שבארנו.

הלכות מכירה פרק כא

א. המקנה לחברו דבר שאינו מסים [מוגדר] - אם היה מינו ידוע, אף על פי שאין מדתו או משקלו או מנינו ידוע - הרי זה קנה; ואם אין מינו ידוע, לא קנה.

ב. כיצד? 'ערמה זו של חטים אני מוכר לך בכך וכך', 'שק זה של תאנים אני מוכר לך בכך וכך', 'מרתף זה של יין אני מוכר לך בכך וכך' - אף על פי שאין מדת הערמה ידועה, ולא משקל התאנים ולא מנין הקנקנים ידוע - הרי ממכרו קנם, אף על פי שמצא חסר או יתר על האמד שהיה בידעתם; ויש להם הוניה לפי השער שבשוק, כמו שבארנו.

ג. אכל האומר לחברו: 'כל מה שיש בבית הזה אני מוכר לך בכך וכך', 'כל מה שיש בתבה הזאת או בשק הזה אני מוכר לך בכך וכך', ורצה הלוקח ומשך - אין כאן קנין כלל, שלא סמכה דעת הלוקח; שהרי אינו יודע מה יש בו אם תבן או זרב, ואין זה אלא כמשחק בקביה.

וכן כל פיוצא בזה.

ד. וכן המוכר לחברו בעשרה דינרין חטים, ולא פסק כמה סאה מכר לו - נותן לו פשער שבשוק בשעת המכירה. וכל החוזר בו מאחר נתינת הדמים, ולא רצה פשער שהיה בשוק בשעת נתינת המעות - מקבל 'מי שפרע' כמו שבארנו.

ה. המוכר מקום לחברו לעשות לו בית, או רפת בקר, וכן המקבל מחברו לעשות לו בית חתנות לבנו, או בית אלמנות לבתו - עושה ארבע אמות על שש. מכר לו מקום בית גדול,

אין המקח יוצא מתחת ידו, הרי הוא עד אחד בלבד, ודינו בעדות זו כדין כל אדם, שהרי אינו נוגע בעדותו. לפיכך אם נטל הדמים משנים, ונטל מאחד מדעתו ומאחד בעל פרוח, ולא ידע ממי נטל מדעתו וממי נטל בעל פרוח - בין שהיה המקח בידו, בין שהיו שניהם תופשין בו - אין כאן עדות כלל, וכל אחד משניהן נשבע בתקנת חכמים בנקיטת חפץ ונטל חצי המקח וחצי הדמים.

ה. הרי ששען על חברו ואמר: 'מכרת לי', וזה אומר: 'לא מכרתי', או 'מכרתי, ולא נתת לי דמים'; או ששען הלוקח שנתן הדמים ועדין לא משך, או שאמר: 'משכתי ולא ראיתי מום זה', והמוכר אומר לו: 'הודעתיו לך'; או שאמר האחד מהן: 'כך וכך היה תנאי בינינו', והאחד אומר: 'לא היה שם תנאי' - בכל אלו הטענות וכיוצא בהן - המוציא מחברו, עליו הראיה.

ו. לא היתה שם ראיה - נשבע הכופר שמבקשין להוציא מידו שבועת הסת; ואם הודה במקצת או שיש עליו עד אחד - נשבע שבועת התורה, כשאר הטענות בלן.

ז. אומר לחנוני: 'תן לי דינר פרות', ונתן לו, והרי הפרות מנתין ברשות הרבים, והחנוני תובע הדינר, ובעל הבית אומר לו: 'נתתיו לך והשלכת אותו לתוך כיסך' - הרי הלוקח נשבע בתקנת חכמים בנקיטת חפץ, ונטל הפרות, הואיל וכבר יצאו מרשות המוכר, והרי הן ברשות הרבים. ואלו היו ברשות הלוקח - היה נשבע הסת ונפטר; ואלו היו עדין ברשות החנוני - היה נשבע הסת, וישארו פרותיו אצלו.

ח. נתן הלוקח דינר לחנוני, ובא לטל פרות המנתין ברשות הרבים, ואמר לו החנוני: 'דינר זה שנתת לי עכשו, הוא דמי פרות שכבר נתתים לך והולכתם לתוך ביתך, אכל פרות אלו המנתין ברשות הרבים מעולם לא מכרתים לך' - הרי החנוני נשבע בתקנת חכמים בנקיטת חפץ ששך היה הדבר, ומחזיר פרותיו לחנוני; שהרי לא הודה לו שמכרן לו מעולם. ואלו היו בחנותו, היה נשבע הסת כמו שבארנו.

ט. וכן הדין בנותן דינר לשלחני לטל מעות, בזמן שהמעות צבורין ברשות הרבים - אם הודה השלחני שמכרן, ועדין לא נטל הדינר - נשבע הלוקח בנקיטת חפץ שנתן, ונטל המעות; ואם לא הודה שמכרן, אף על פי שמודה שלקח ממנו דינר עתה, וטוען שדינר זה דמי המעות שכבר הוליקן הלוקח לתוך ביתו - הרי השלחני נשבע בנקיטת חפץ, ויחזיר מעותיו לחנותו.

י. המחליף פרה בתמור, וילדה, וכן המוכר שפחתו, וילדה - זה אומר: 'עד שלא מכרתי ילדה', וזה אומר: 'משלקחתי ילדה', אפלו אומר המוכר: 'איני יודע' - על הלוקח להביא ראיה. אף על פי שהפרה עומדת באגם, והשפחה עומדת בסמטה - הרי הן בחזקת המוכר, עד שביא הלוקח ראיה. לא הביא ראיה - ישבע המוכר בנקיטת חפץ על ולד הפרה. אכל על ולד השפחה אינו נשבע אלא הסת, שאין נשבעין בנקיטת חפץ לא על העבדים ולא על הקרקעות, כמו שיתבאר בהלכות טוען ונטוען.

מסור לבית דין: כפי מה שיראו, ולא יזהר דרך שדעתן נוטה - יעשו.

טז. סיים לו את הנזירות בלבד, ולא סיים לו את המצר שלכל הרוח, או שסיים לו שני מצרים כמין גם, או שסיים לו חלק מכל רוח ורוח - הרי זה לא קנה את בלה, אלא קנה ממנה כפי מה שמסר לו, וכמו שיראו הדגין.

יז. המוכר בית לחברו בכירה גדולה - אף על פי שמסר לו מצרים החיצונים, ואף על פי שיש שם מעט שקוראין לבירה 'בית' - לא קנה אלא הבית בלבד; שהמצרים הוא שהרחיב לו, ואלו מכר לו כל הבירה, הנה כותב לו: 'ולא הנחתי לפני במקר זה כלום'. וכן המוכר שדה בבקעה גדולה, ומסר לו מצרי הבקעה - מצרים הם שהרחיב לו.

יח. האומר לחברו: 'שדות אני מוכר לך', מעוט שדות שמים. אמר לו: 'כל שדות' - אפלו שלש וארבע, חוץ מגנות ופרדסים. אמר לו: 'נכסי' - אפלו גנות ופרדסים, חוץ מבתים ועבדים. ואם אמר לו: 'כל נכסי' - אפלו עבדים ובתים וכל המשלטין הידועים לו, ואפלו תפלין שבראשו בכלל המוכר.

יט. האומר לחברו: 'בית מבתי אני מוכר לך, ושור בשורי אני מוכר לך' - נותן לו הקטן שבהן. מת אחד מן השורים, או שנפל אחד מן הבתים - מראה לו את זה שמת או שנפל; שיד בעל השטר על התחתונה.

כ. האומר לחברו: 'שדה דבי היא אני מוכר לך', והיו שתי שדות הנקראין בשם זה - אינו קונה אלא הפחות שבהן. וכן כל פיוצא בזה.

כא. האומר לחברו: 'שדה ראובן אני מוכר לך', וכיון שבא הלוקח להשפמש בה, אמר לו המוכר: 'זו אינה שדה שהיתה של ראובן, אלא כף היא קרויה, ולעולם לא היתה לו, אלא זו היא של ראובן ולקחתיה ממנו, והיא שמכרתי לך' - על המוכר להביא ראיה; ואם לא הביא, זוכה הלוקח בזה שכל העם קוראין לה 'של ראובן'. וכן כל פיוצא בזה, הלוף אחר השם הפשוט כפי הכל.

כב. האומר לחברו: 'חצי שדי אני מוכר לך' - שמין כמה שנה כל השדה, ונותן לו מן הפחוש שבה מה ששנה חצי הדמים של כל השדה. וכן אם אמר לו: 'חצייה בדרום אני מוכר לך' - שמין דמי בלה, ונותן לו בדרומה בחצי כל הדמים. ומקבל עליו הלוקח לעשות בחלקו מקום הגדר, ומאחורי הגדר סמוך לגדר חריץ קטן רחב שלשה טפחים, וחוצה לו חריץ אחר גדול רחב תשעה טפחים, ובין שני החריצין רחב טפח. כל זה כפי שלא תקפץ הנמיה וכיוצא בה.

כג. היתה לו חצי שדה, ואמר לחברו: 'חצי שיש לי בשדה מכרתי לך' - קנה החצי פלו. אמר לו: 'חצי בשדה שיש לי', לא קנה אלא רביעי. אמר לו: 'מצר שדה שממנה נחלקת', או 'שממנה נפסקת', או 'שממנה נחצית' - אם אמר לו: 'ואלו מצריה', קנה חצייה; ואם לא מסר לו מצריה, לא קנה אלא בית תשעת קבין בלבד.

עושה שמונה על עשר. מכר לו מקום טרקלין, עושה עשר על עשר. תרביץ [גינה] של חצר, שמים עשרה על שמים עשרה. ורום כל בית ובית, בחצי ארכו וכתצי רחבו.

ו. המוכר מקום לחברו לעשות לו קבורה, או המקבל מקום מחברו לעשות לו קבורה - עושה מערה, ופותח לתוכה שמונה קברות, שלשה מכאן ושלשה מכאן, ושנים מכנגד הנכנס למערה; מדת המערה ארבע אמות על שש, וכל קבר וקבר ארץ ארבע אמות ורחב ששה טפחים ורום שבעה; ומצא בין כל קבר וקבר ששן הצנדין - אמה ומחצה, ובין השנים האמצעיים - שתי אמות.

ז. המוכר לחברו בתוף שדהו מקום אמת [תעלת] המים להשקות בה בית השליהן - נותן לו בתוף שדהו אמה שרחבה שתי אמות, ואמה מכאן ואמה מכאן לאגפיה [לגדות התעלה]. ואם מכר לו אמת המים להשקות בה בקילון [צינור] - נותן לו אמה שרחבה אמה, וחצי אמה מכאן וחצי אמה מאגפיה.

ח. אלו האגפין - בעל השדה נוטען, אבל אינו זורען; שהזרעים מחלחלין את הקרקע, ומקלקלין את אמת המים. ואמת המים הזאת שכלו אגפיה - בעל האמה מתקנה מעפר אותה השדה, שעל מנת כן קבל עליו המוכר להיות אמת המים בתוף שדהו.

ט. המוכר לחברו דרך בתוף שדהו - אם דרך יחיד מכר לו, נותן לו רחב שתי אמות ומחצה כדי שיעמד חמור במשאו על ארץ הדרך. מכר לו דרך בין עיר לעיר, נותן לו רחב שמונה אמות בארץ הדרך. מכר לו דרך הרבים, נותן לו רחב שש עשרה אמה.

י. דרך המלך ודרך הקבר (המובילה לקבר), אין לה שעור; ויראה לי, שנה כמוכר דבר שאין מינו ידוע.

יא. מכר לו מקום למעמד [לניחום אבליים], נותן לו בית ארבעת קבים.

יב. האומר לחברו: 'בור וכתליה אני מוכר לך', נותנו לו רחב הכתל שלשה טפחים.

יג. המוכר שדה לחברו, ומסר לו מצר אחד ארץ ומצר אחד קצר - אם היה הארץ של איש אחד, לא קנה מן הארץ אלא כנגד קצר; ואם היה של שנים, יקנה כנגד ראש תור.

יד. היה מצר ראובן מזרח ומערב, ומצר שמעון צפון ודרום - צריך שייכתב לו מצר ראובן משתי רוחות, ומצר שמעון משתי רוחות.

טו. מצר לו מצר ראשון ומצר שני ומצר שלישי, ולא מצר לו מצר רביעי - קנה השדה בלה. אבל המצר הרביעי - אם היה מבלע בין המצרים, ואין עליו רכב [שוורה] של דגלים, ואין בו תשעת קבין - קנה אף המצר הרביעי; ואם לא היה מבלע, ויש עליו רכב של דגלים, או שיש בו תשעת קבין - לא קנהו. היה מבלע ויש עליו רכב דגלים או שיש בו תשעת קבין, או שלא היה מבלע ואין עליו רכב דגלים ואין בו תשעת קבין - הרי הדרך

אינו יכול להקנותו, שזה כמי שאבד שאינו ברשותו. אכל המלוג - הואיל ולהוצאה נתנה, אינה בעולם; ואין אדם יכול להקנותה אלא במעמד שלשפתן, והוא דבר שאין לו טעם, כמו שבארנו. ואם הייתה המלוג בשטר - מקנה את השטר בכתיבה ומסירה, שהרי יש פאן דבר הנמסר לקנות שעבוד שבו.

י. כשם שאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם, כך אינו מקנה למי שלא בא לעולם. ואפלו עבר, הרי הוא כמי שלא בא לעולם, והמזכה לעבר, לא קנה; ואם היה בנו - הואיל ודעתו של אדם קרוכה אצל בנו, קנה.

יא. האומר לאשתו: 'נכסי לפני שתלדי ממני', הרי אלו לא יקנו כלום; שפינן שלא נתעברה בהן בשעת המתנה, עדין לא באו פדי להיות דעתו קרוכה להן.

יב. המקנה למין ממניי חיה, לא הקנה כלום. הקנה מקצת נכסיו לבהמה, או למי שלא בא לעולם, וחזר ואמר לחברו: 'קנה כבהמה זו', או 'כעבר זה' - לא קנה כלום. אמר לו: 'קנה את ובהמה זו', או 'את ועבר זה' - קנה מחצה.

יג. אין אדם מקנה לא במכר ולא במתנה, אלא דבר שיש בו ממש; אכל דבר שאין בו ממש, אינו נקנה.

יד. ביצד? אין אדם מקנה ריח התפוח הזה, או טעם הדבש הזה, או עין הבדלח [אבו טובה] הזה. וכן כל פיוצא בזה. לפיכך המקנה לחברו דירת בית זה, או אכילת פרות דקל זה - לא קנה; עד שיקנה לו גוף הבית לדור בו וגוף האילן לאכל פרותיו, כמו שיתבאר.

טו. דין ההקדש ודין העניינים ודין הנדרים, אינו פדין ההדיוט בקנייתו; שאלו אמר אדם: 'כל מה שתלד בהמתי יהיה הקדש לך', או 'יהיה אסור עלי', או 'אתננו לצדקה' - אף על פי שאינו מתקדש, לפי שאינו בעולם - הרי זה חייב לקיים דברו, שנאמר: "ככל היצא מפיו, יעשה".

טז. והואיל והדבר פן, אם צוה אדם כשהוא שכיב מרע ואמר: 'כל מה שיוציא אילן זה ינתן לעניים', או: 'כל שבר בית זה ינתן לעניים' - זכו בהן העניים.

יז. יש גאונים שחולקין על דבר זה, ואומרים שאין העניים זוכין אלא בדרכים שההדיוט קונה בהן; ולפיכך לא יזכו בדבר שלא בא לעולם. ואין דעתי נוטה לדרכים אלו, שאין אדם מצוה להקנות, והוא מצוה לקיים דבריו בצדקה או בהקדש כמו שהוא מצוה לקיים הנדר, כמו שבארנו בערכין.

הלכות מכירה פרק כג

א. מקנה אדם הגוף לפרותיו - בין במכר, בין במתנה, בין במתנת שכיב מרע; ואין זה מקנה דבר שלא בא לעולם, שהרי הגוף מצוי ומקנה לפרות. הא למה זה דומה? לשוכר בית או שדה לחברו - שלא הקנה לו הגוף, אלא הנאת הגוף.

ב. ביצד? כגון שמכר או נתן שדה לפרותיה, בין לזמן קצוב, בין כל ימי חייו של מוכר, או של לוקח. והוא הדין למוכר או נתן אילן לפרותיו, או רחל לגותה, או בהמה

הלכות מכירה פרק כב

א. אין אדם מקנה לחברו דבר שלא בא לעולם, בין במכר בין במתנה בין במתנת שכיב מרע. ביצד? 'מה שתוציא שדה זו מכור לך', 'מה שיוציא אילן זה נתון לך', 'נתנו מה שתלד בהמה זו לפלוני' - לא קנה כלום. וכן כל פיוצא בזה.

ב. המוכר פרות דקל לחברו, יכול לחזר בו אף לאחר שבאו הפרות לעולם; ואם שמט [הוריד] הלוקח ואכל, אין מוציאין מידו. וכל החוזר בו משניהם, אינו חייב לקבל 'מי שפרע'.

ג. אכל הפוסק על שער שבשוק, ולא היה אותו המין שפסק עליו ברשות המוכר - חייב המוכר לקנות ולתן ללוקח מה שפסק; ואם חזר, מקבל 'מי שפרע'.

ד. מי שפסק על שער שבשוק שיתן לו ארבע סאין בסלע - אם היו שבלים, הרי זה קנה; וכל החוזר משניהן, חייב לקבל 'מי שפרע'; והוא שיראה לו בגרן, או שיאמר לו בשוק: 'הריני סומך עליך'. אכל אם לא נראה לו בגרן ולא אמר לו - לא סמכה דעתו של מוכר, ואינו מקבל 'מי שפרע'; שהרי הוא אומר: 'שמה פסק עם אחי, ואין צריך לחטים אלו'.

ה. דבר שאינו ברשותו של מקנה - אינו מקנהו, והרי הוא כדבר שלא בא לעולם. ביצד? 'מה שאירש מאבי מכור לך', 'מה שתעלה מצודתי מן הים נתון לך', 'שדה זו לכשאקנה קנייה לך' - לא קנה כלום. וכן כל פיוצא בזה.

ו. מי שהיה מורישו גוסס ונוטה למות, ורצה למכור מנכסיו מעט פדי להוציא הדמים בצרכי קבורה - הואיל והבן עני ואם ימתין עד שימות וימכר, ישפחה המת ויתבזה - תקנו חכמים שאם מכר ואמר: 'מה שאירש מאבי היום מכור לך', ממכרו קנס. וכן ציד עני שאין לו מה שיאכל, שאמר: 'מה שתעלה מצודתי מן הים היום מכור לך' - ממכרו קנס, משום פדי חייו.

ז. הבן שמכר בנכסי אביו בחיי אביו, ומת הבן בחיי האב, ואחר כך מת האב - בן הבן מוציא מיד הלוקח; שהרי אביו מכר דבר שלא בא עדין לרשותו, ונמצאו הנכסים ברשות האב; וזה יורש אבי אביו. וכן כל פיוצא בזה.

ח. מי שנתן קרקע מתנה לחברו, ונתן לו על גבה מאה דינרין - אם היו הדינרין מצויין ברשותו - פינן שזכה בשדה, וזה בדינרין; ואם אין לו דינרין - אין מחייבין את הנותן לתן לו מאה דינרין, עד שיביא הזוכה ראיה שהיה לזה דינרין בעת המתנה. והוא הדין לשאר מטלטלין שמקנה אדם אותם על גב הקרקע - אם אינן ברשות המוכר או הנותן, לא קנה; שאין אדם מקנה לחברו דבר שלא בא לעולם ודבר שאינו ברשותו.

ט. מי שהיה לו פקדון ביד אחר - הרי זה מקנהו, בין במכר בין במתנה; לפי שהפקדון ברשות בעליו הוא, והרי הוא בחזקת שהוא קנס. ואם פפר בו זה שהפקד אצלו -

יב. וכמה מניח? אם היו בו אמהות וכןות בעת מכירת הפרות - מניח בריכה [ווג] ראשונה שיולידו האמהות, כדי שיצטוו האמהות עם הבריכה הראשונה ועם הכנות שעמיהם, ומניח ממה שיולידו הכנות שתי בריכות, כדי שיצטוו הכנות עם שתי הבריכות שהולידו. וכל הנולד מאחד שתי בריכות של פרות והבריכה הראשונה של אמהות, הרי אלו שלו.

יג. הלוקח פרות פורת מחברו, נוטל שלשה נחילים זה אחר זה; מפאן ואילף נוטל נחיל ומניח נחיל, כדי ליטב הפורת.

יד. הלוקח חלות דבש מחברו - מניח בפורת שתי חלות, כדי שלא יפרחו הדבורים וילכו להן.

טו. הלוקח זיתים מחברו לקץ [לקצץ] - מניח מן האילן סמוך לארץ שתי גרופיות [שני טפחים], וקוצץ. לקח בתולת שקמה [תאנה מדברית] - מגביה שלשה טפחים, וקוצץ; סדן של שקמה, שני טפחים. ובשאר האילנות - טפח, וקוצץ. בקנים ובגפנים, מן הפקק ולמעלה. בדקלים ובאזוים - חופר ומשרש [קוצץ מהשורש], לפי שאין גזעו מחליף.

הלכות מכירה פרק כד

א. המוכר שלשה אילנות בתוף שדהו - אפילו היו שלש נטיעות קטנות, או שלשה בדי אילנות - הרי יש ללוקח קרקע הראויה להן. ואפילו יבשו האילנות, או נקצצו - יש לו קרקע הראויה להן, וקנה כל האילנות שביניהן.

ב. וכמה היא הקרקע הראויה להן? תחתיהן, וביניהן, וחוצה להן מלא האורה [מלקט הפירות] וסלו. וזה המקום שהוא מלא האורה וסלו, אין אחד משיניהן יכול לזרעו אלא מדעת חברו.

ג. כמה דברים אמורים? כשהיו שלשה האילנות עומדין כמו שלשה פטפוטי [רגלי] כינה ששופתין [שמעמידים] עליהן הקדירה, שהרי הן שנים זה כנגד זה, והשלישי מכונן ביניהן ומרחק מהן; והוא, שיהיו בין כל אילן ואילן מארבע אמות ועד שש עשרה אמה.

ד. ומהיכן הוא מודד? מן העקר הרחב של אילנות. אבל אם לא היו עומדים בצורה הזאת, או שהיו מקרבים פחות מארבע אמות, או מרחקין יתר על שש עשרה אמה, או שלקתן זה אחר זה, או שמכר לו שנים בתוף שדהו ואחד על המצר, או שנים בתוף שלו ואחד בתוף של חברו, או שהפסיק בור או אמת המים או רשות הרבים ביניהן - הרי זה אין לו קרקע. לפיכך לא קנה את האילנות שביניהם; ואם יבש האילן או נקצץ - ילף לו.

ה. כל מי שקנה שלשה אילנות, ויש לו קרקע - אם הגדילו והוציאו חטר [ענף], יקץ אותו כדי שלא ימעט הדרך על בעל השדה. וכל השריגין [ענפי ענף] והאמירין [ענפים שבראש האילן] הוציאין מהן, ואפילו מן השרשין - הרי הן של בעל האילנות, שהרי יש לו קרקע.

ו. הקונה שני אילנות בתוף שדה חברו, אין לו קרקע; לפיכך, אם מת האילן או נקצץ - אין לו כלום. הגדילו

ושפחה לולדותיה, או עבד למעשה ידיו; בכל, ממכרו או מתנתו קלימן.

ג. מכר עבדו לקנס, שאם יגח וימות יהיה הקנס של לוקח - הרי זה ספק, לפיכך לא קנה; אם תפש הקנס, אין מוציאין מידו.

ד. מכר אילן לזה, ופרותיו לאחר - לא שיר מקום הפרות, ואין לאחר כלום. אבל אם מכר אילן, ושיר פרותיו לעצמו - הרי שיר מקום הפרות; אף על פי שלא פירש - לגבי עצמו, בעין יפה משיר.

ה. המוכר גוף הקרקע לזמן קצוב - הרי זו מכורה, ומשפמש הלוקח בגוף כחפצו, ואוכל הפרות כל זמן המכירה, ובסוף תחזר לבעליה.

ו. ומה הפרש יש בין המוכר קרקע לזמן קצוב, ובין המקנה אותה לפרותיה? שהקונה לפרות - אינו יכול לשנות צורת הקרקע, ולא יבנה ולא יחרס; אבל הקונה לזמן קצוב - הרי הוא בונה או הורס, ועושה בכל זמנו הקצוב כמו שעושה הקונה קנין עולם לעולם.

ז. ומה הפרש יש בין המוכר שדה זו לפרותיה, ובין המוכר פרות שדה לחברו שלא קנה כמו שבארנו? שהמוכר פרות השדה - אין ללוקח להשתמש בשדה זו כלל אפילו להכנס אלא בשעת הוצאת הפרות, ויש לבעל השדה להשתמש בה כחפצו; אבל המוכר שדה לפרותיה - אין בעל השדה יכול להכנס בה אלא מדעת הלוקח, ויש ללוקח להשתמש בה כחפצו.

ח. ומה הפרש יש בין קונה שדה זו לפרותיה, ובין השוכר שדה זו מחברו? שהקונה שדה לפרותיה - יש לו לזרעה או לנטעה כל מין שירצה, או להוכירה [להשאירה במנוחה]; והשוכר - אינו כן, כמו שיתבאר בענין שכירות. ואין השוכר רשאי להשכיר; אבל הקונה, מקנה לאחרים כל שקנה.

ט. המוכר פרות שובך, ופרות פורת לחברו - קנה. ואין זה מוכר דבר שלא בא לעולם, לפי שאינו מוכר יונים שיולדו או דבש שיכבד לפורת, אלא מוכר השובך לפרותיו והפורת לדבשה; שהרי הוא כשוכר אמת המים לחברו, שהוא נהנה בכל מה שיציוד בה; כך זה הקנה לו שובך זה לפרותיו, כמי שמוכר אילן לפרותיו. ודין בלן כדין השוכר בית מחברו כמו שבארנו, שהוא נהנה בכל הניזות שיש בו. וכן כל פיצא בזה.

י. הביצים והאפרוחין עצמן שיש בשובך, לא קנה אותן בעל השובך כל זמן שלא פרחו. ודבר זה גזרת חכמים הוא, ומשום "לא תקח האם על הבנים" נגעו בה. לפיכך, הרוצה להקנות אפרוחים אלו לחברו - מטפח על השובך שיפרחו ויגבהו מעל הארץ, ואחר כך קנה אותן לחברו בקנין או על גב קרקע, או בשאר דברים שהמטלטלין נקנין בהן.

יא. הלוקח פרות שובך מחברו, אינו יכול לטל כל הגוזלות שיולדו בו מעתה, מפני שהאמהות בורחות, ונמצא שהחריב כל השובך; אלא מניח מהן, כדי ליטב השובך.

טו. המוכר בית לחברו - אף על פי שכתב לו: 'והקניתי לך עמקו ורומו', צריך לכתב לו: 'קנה לך מקרקע התהום עד רום הרקיע'; שהעמק והרום אינו נקנה בסתם; וכיין שהקנהו העמק והרום, קנה הרום שהוא האויר בלבד, והעמק שהוא עבי הארץ, אכל לא קנה הבנינות שבפמקים ושבאוויר. וכיין שכתב לו 'מקרקע התהום עד רום הרקיע' - קנה הבור והדות [קיר אבנים] שבפמקי הקרקע למטה, והמחילות שבין המעזיבות למעלה.

טז. המוכר בית לחברו 'על מנת שדיוטה העליונה שלי', הרי זו שלו; ואם רצה להוציא בה זיוין, מוציא. ואם נפלה, חוזר ובונה אותה; ואם רצה לבנות על גבה, בונה כשהיה מקדם.

יז. המוכר קברו [בית קברות משפחתי], או דרך קברו [המובילה לקבר], או מקום מעמדו [שמנחמים את האבלים], או בית הספרו - באין בני משפחה, וקוצרין שם בעל פה, או משום פגם משפחה; ונותנין דמי הקבר שקברו בו ללוקח, אף על פי שלא פירש.

יום שלישי

הלכות מכירה פרק כה

א. המוכר דבר שיש לו תשמישין - לא מכר את התשמישין, אלא אם כן פירש. כיצד? המוכר את הבית - לא מכר את היציע שבסביבות הבית, אף על פי שהיא פתוחה לתוכו. במה דברים אמורים? בשניה רחב היציע ארבע אמות או יותר; אבל פחות מזה, הרי הוא בכלל הבית. וכן העליה שעל גב הבית הפתוחה לתוכו בארבה במעזיבת הבית, הרי היא בכלל הבית.

ב. המוכר את הבית - לא מכר את החדר שלפנים ממנו, אף על פי שמסר לו מצרים החיצונים; ולא את הגג, בזמן שיש לו מעקה עשירה טפחים ויש בו רחב ארבע אמות; ולא את הבור החפור בקרקע, ולא את הדות [קיר אבנים] הבנוי בפבור, אף על פי שמכר לו העמק והרום, כמו שבארנו.

ג. וצריך המוכר לקנות לו דרך מן הלוקח, כדי להכנס לבור זה או דות ששיר; שכל המוכר, בעין יפה מוכר. ואם אמר לו: 'מכרתי לך הבית, חוץ מן הבור או הדות' - אינו צריך לקנות לו דרך. וכן המוכר בור או דות בלבד - אין הלוקח צריך לקנות לו דרך, אלא נכנס בתוך ביתו - של מוכר עד הבור וממלא.

ד. שני בתים זה לפנים מזה - מכר שניהם לשנים, או נתן שניהם לשנים, אין להן דרך זה על זה; ואין צריך לומר אם נתן החיצון ומכר הפנימי. אבל אם מכר את החיצון ונתן את הפנימי - יש לו דרך; שכל הנותן, בעין יפה נותן, יתר מן המוכר.

ה. המוכר את הבית - מכר את התנור, ואת הפירים, ואת מלבנות הפתחים המהבירים בטיט, ואת הדלת, ואת הנגר [בריח], ואת המנעול; אבל לא את המפתח. ומכר את המכתשת הקבועה [בדוקטע], אבל לא את המטולטלת. ומכר את האצטרביל [בסיס הריחיים], אבל לא את הפלי

שני האילנות, והוציאו שריגין ואמירין - יקץ, שמא ימשכו בארץ, ויאמר למוכר: 'שלשה אילנות מכרת לי, ויש לי קרקע'.

ז. כל העצים שקוצץ בעל שני האילנות מהן - העולה מן הגזע, והוא הרוואה פני החמה, הרי הוא של בעל האילנות; והעולה מן השרשים, והן שאינן רואין פני החמה, הרי הוא של בעל השדה. ובדקלים - אין לבעל הדקל מן העולה כלום, לפי שאין להן גזעים גזע.

ח. המוכר קרקע, ושיר את האילנות - הרי זה יש לו חצי הקרקע בלה; שאלו לא שיר בקרקע - היה אומר לו הלוקח: 'עקר אילנך'. וכן אם שיר שני אילנות בלבד, יש לו קרקע הראויה להן; שאלו לא שיר קרקע - היה אומר לו הלוקח: 'עקר אילנך ורך'.

ט. המוכר את האילנות, ושיר את הקרקע - יש לבעל האילנות קרקע הראויה להן, כמו שבארנו. מכר את הקרקע לאחד, ואת האילנות לאחד, והחזיק זה באילנות, והחזיק זה בקרקע - זה קנה האילנות עם חצי הקרקע, וזה שהחזיק בקרקע קנה חצי הקרקע בלבד.

י. האחין שחלקו, אחד נטל שדה פרדס, ואחד נטל שדה לבן - יש לבעל הפרדס ארבע אמות בתוך שדה הלבן סמוכות לסוף האילנות של פרדס, שעל מנת כן חלקו; ואין צריך לפרש דבר זה, מפני שהוא דבר ידוע.

יא. המוכר שדה לחברו, והיו בה דקלים, ואמר לו: 'חוץ מדקל פלוני' - אם דקל טוב ומשבח הוא, אותו הדקל לבדו הוא ששיר, והשאר ללוקח; ואם דקל רע הוא, וכל שבן השאר - לא קנה מן הדקלים כלום.

יב. מכר לו שדה, ואמר לו: 'חוץ מן האילנות' - אם יש בו דקלים בלבד, שיר הדקלים; ואם יש בו גפנים בלבד, שיר הגפנים. וכן שאר האילנות. היו בה גפנים ודקלים, לא שיר אלא הגפנים. אילנות וגפנים, לא שיר אלא אילנות. וכן אילנות ודקלים, שיר אילנות; שכל מוכר, בעין יפה מוכר. ואם הדקלים שיר, לא שיר אלא כל דקל גבוה שעולים לו בכתל; והשאר, הרי הוא של לוקח. ואם שאר אילנות הוא ששיר, לא שיר מהם אלא כל שאין העל [למשיכת הבהמה] פוכשו [מכופף את העץ]; וכל שהעל פוכשו, הרי הוא של לוקח, ובכלל השדה נחשב.

יג. האומר לחברו: 'קרקע ודקלים אני מוכר לך' - אפלו לא היו לו דקלים, אם רצה לקנות לו שני דקלים, הרי נקנה המקח; ואין הלוקח יכול לומר לו: 'איני לוקח אלא קרקע שיש בה דקלים'. ואם אמר: 'קרקע בדקלים אני מוכר לך' - אם היו בה שני דקלים, קנה; ואם לאו, מקח טעות הוא וחוזר. ואם אמר לו: 'קרקע של דקלים' - אין לו דקלים, שאין בלשון זה אלא קרקע הראויה לדקלים.

יד. המוכר פרדס לחברו, צריך שיכתב לו: 'קנה לך דקלים ותמרין והוצין [ולובים]'; ואף על פי שקנה כל אלו, אף על פי שלא פירש אותם, נוזי השטר הן. וכן המוכר קרקע לחברו, צריך לכתב לו: 'ולא הנחתי לפני בממכר זה כלום', כדי להסתלק מן הטענות ומן הדינין.

בנותיה [כפרים סמוכים], ולא את התרשין המקצין [רחוקים] ממנה, ולא את החלק שיש לה בים, ולא את החלק שיש לה בכיבשה, ולא את ביבירי חיה ועופות ודגים שאין פניהם כנגדה.

ב. המוכר את השדה - מכר את האבנים הסדורות לגדר ואת האבנים שמנחות על העמרים, מפני שהן לצרפה; ומכר את הקנים החלקים המנחין תחת הגפנים כדי להעמיד את הפרס, מפני שהן לצרפן. ומכר את התבואה המתפרת לקרקע, אף על פי שהגיעה להקצר. ומכר את מחיצת הקנים שהיא פחותה מבית רבע, אף על פי שהקנים שלה עבים וחזקים; ומכר את השומרה [סוכת השומרים] העשויה בטיט, ואף על פי שאינה קבועה. ומכר את החרוב שאינו מרפב, ואת בתולת השקמה, אף על פי שהן עבים; ומכר את כל הדקלים שבה. אבל לא מכר את האבנים שאינן סדורות לגדר, ולא את האבנים שאינן מנחות על גבי העמרים, אף על פי שהן מוכנות לכף, ולא את הקנים שבפרס שאינן מנחין תחת הגפנים, אף על פי שהן משפין וחלקים ומוכנים לכף, ולא את התבואה העקורה מן הקרקע, אף על פי שהיא צריכה לשדה. ובזמן שאמר לו: 'היא וכל מה שבתוכה', הרי כלן מכורין.

ג. ובין כף ובין כף, לא מכר את מחיצת הקנים שהיא בית רבע, אף על פי שהקנים שבה דקים וקטנים. ולא מכר ערוגה קטנה של בשמים שיש לה שם בפני עצמה, כגון שקורין לה 'בי ורד של פלוני', ולא את השומרה שאינה עשויה בטיט, אף על פי שהיא קבועה בארץ; ולא מכר את החרוב המרפב, ולא את הסדן של שקמה, ואפלו הן דקים; ולא מכר את הבור שבה, ולא את הגת, ולא את השוכה, בין חרבים בין שלמים.

ד. וצריך המוכר לקנות לו דרך מן הלוקח, כדי שילך בה עד אותו הבור או הגת או השוכה שנספארו לו בתוך השדה; ואם פרש ואמר לו: 'חוץ מאלו, אינו צריך לקח לו דרך.

ה. במה דברים אמורים? במוכר; מפני שהיה ללוקח לפרש ולא פרוש, אין לו אלא את אלו. אבל הנותן מתנה - קנה את כלן, בין בשדה, בין בבית, בין בחצר, בין בבית הברד. כללו של דבר: הנותן קרקע - קנה המקבל כל המתפר לה, עד שיפרש.

ו. וכן האחין שחלקו, וזכה אחד מהן בשדה - זכה בכלן. המתחזק בנכסי הגר - החזיק בשדה, זכה בכלן. והמקדיש את השדה, הקדיש את כלן.

ז. אף במוכר ולוקח, אין כל אלו הדברים וכיוצא בהן מענינים אמורים, אלא במקום שאין שם מנהג, ולא שמות ידועים לכל דבר ודבר בפני עצמו. אבל במקום שנהגו שהמוכר כף מכר כף - הרי זה מכור, וסומכין על המנהג. וכן מקום שאין קורין 'בית' אלא לבית לבדו, או שקורין 'בית' לבית ולכל שסביבותיו ולכל ששל גביו - הולכין אחר לשון אנשי המקום. וכן הדין במוכר חצר, או שדה, או עיר, או מטלטלין - בכל הולכין אחר השמות הערוכות בפני הכל.

שהקמת יורד לתוכו שהוא כמו קפיפה [סל] של עץ. ולא מכר את מלבנות [חתיכות עץ של] פרעי [רגלי] המטה, ולא את מלבנות החלונות, אף על פי שהן מחברין בטיט, מפני שהן לגואי. ובזמן שאמר לו: 'הוא וכל מה שבתוכו', הרי כלן מכורין.

ו. המוכר את החצר - מכר בורות שיחין [בור ארוך וצר] ומערות [בור מכוסה בתקרה] שבתוכה, וכל הבתים החיצונים והפנימיים, ובתים שיש בהן החול [לתעשיית הזכוכית], והתגיות הפתוחות לתוכה; אבל שאינן פתוחות לה, אין נמכרות עמה. היו פתוחות לכאן ולכאן - אם רב תשמישן לתוכה, נמכרות עמה; ואם לאו, אין נמכרות עמה. ולא מכר את המטלטלין שבתוכה. ובזמן שאמר: 'היא וכל מה שבתוכה', הרי כלן מכורין. ובין כף ובין כף, לא מכר את המרחץ ולא את בית הברד שבתוכה.

ז. המוכר את בית הברד - מכר את האבן הגדולה הבנויה בארץ שטוחנין עליה הזיתים, ואת הפלונסות [עמודים] של ארז שסומכין בהן בעת טחינת הזיתים, ואת היקבים, ואת הפלים שנותנין בהן הזיתים הפתושין והם המפרכות; אבל לא מכר את הרחים העליונה. ובזמן שאמר: 'הוא וכל מה שבתוכו', הרי כלן מכורין. ובין כף ובין כף, לא מכר את הכובשין שמכבשין בהן הזיתים, ולא את הגלגל, ולא את הקורה, ולא את השקין, ולא את המרצופין [שקי עור].

ח. אמר לו: 'בית הברד וכל תשמישיו אני מוכר לך', קנה כלן. היו חוצה לה חגיות ששוטחים בהן הזיתים או השמשמין - אם מצר לו המצרים שלהן, קנה הכל; ואם לאו, לא קנה אלא מה שבתוכו.

ט. המוכר את המרחץ - מכר את בית הנסרים שיושבין עליהן כשהן ערמים, ואת בית היקמים שנוטלין בהן המים, ואת בית הספסלין שיושבין עליהן בחצר המרחץ כשהן לבושים, ואת בית הוילאות [מגבות] שמסתפגין בהן. אבל לא מכר את הנסרים עצמן, ולא את היקמים עצמן, ולא את הספסלין עצמן, ולא את הוילאות עצמן. ובזמן שאמר לו: 'הוא וכל מה שבתוכו', הרי כלן מכורין. בין כף ובין כף, לא מכר את הברכות המספקות לו מים בין בימות החמה בין בימות הגשמים, ולא את בית כנוס העצים. ואם אמר לו: 'מרחץ וכל תשמישיו אני מוכר לך' - הרי הם כלן מכורין, אף על פי שהן חוצה לו.

הלכות מכירה פרק כו

א. המוכר את העיר - מכר בתים בורות ושיחין ומערות ומרחצאות ושוככות ובית הבדין ובית השלהין [גינות] שלה והסמוכין לה, ואת התרשין [יערות] המקצין לה, ואת השדות הידועות לה, ואת הביבירין [גן חיות] של חיה עופות ודגים שפניהן [שהפתח שלהם] כנגדה, אף על פי שהן רחוקים ממנה; אבל לא מכר את המטלטלין שבתוכה. ובזמן שאמר לו: 'היא וכל מה שבתוכה אני מוכר לך', הרי כלן מכורין. ובין כף ובין כף, לא מכר לא את שגריה [חלקי שדות שלא ברור שייכותן לעיר], ולא את

ט. מכר את הראש בבמה גסה, לא מכר את הרגלים; מכר את הרגלים, לא מכר את הראש. מכר את הקנה, לא מכר את הכבד; מכר את הכבד, לא מכר את הקנה. אבל בבמה דקה - מכר את הראש, מכר את הרגלים; מכר את הרגלים, לא מכר את הראש. מכר את הקנה, מכר את הכבד; מכר את הכבד, לא מכר את הקנה.

י. המוכר את הבור, לא מכר את מימיו; מכר אשפה, מכר את זבלה. מכר פורת, מכר את הדבורים; מכר שובך, מכר את היונים.

יא. אל ילזו מעניף העקר הגדול בדברים אלו - שהוא מנהג המדינה, והשמות הידועים ביחוד לכל דבר ודבר. ובמקום שאין מנהג, ולא שם שהכל אומרים אותו ביחוד בלא שתוף - הולכין אחר אלו הכללות שבארו חכמים, כמו שבארנו.

יום רביעי

הלכות מכירה פרק כח

א. האומר לחברו: 'בית כור עפר אני מוכר לך', והיו בתוף השדה גאיות קטנים עמקים עשירה טפחים, אף על פי שאין בהן מים, או סלעים גבוהים עשירה טפחים - אין נמדדין בכלל הבית כור; שאין אדם רוצה לתן מעותיו במקום אחד, ויראה לו פשנים ושלשה מקומות. ולוקח אלו הגאיות והסלעים בכלל הבית כור, בלא דמים. היו פחות מכאן, נמדדין עמה.

ב. במה דברים אמורים? בשלא היה בהן אלא בית ארבעת קבין, והיו הארבעת קבין מבלעין בתוף חמשת קבין ומבלעין ברבה של שדה. אבל אם היה יתר על בית ארבעת קבין, או שהיו מפורזין הרבה, או אינן מבלעין - אף על פי שאין בהן עשירה, אין נמדדין עמה. היו מבלעין רבן במעוטה, או מעוטן ברבה, או שהיו מחלקין כמו חוט שנה, או כמו עגול, או כמו משלש, או שהיו בצדדין, או שהיו דרך עקלתון - כל אלו ספק; והמוציא מחברו, עליו הראיה. וכן אם היה עפר מלמעלה וסלע מלמטה, או סלע מלמעלה ועפר מלמטה - הרי זה ספק.

ג. היה בה סלע יחידי, אפלו בית רבע לכור - אין נמדד עמה; ואם היה סמוך למצר אפלו כל שהוא - אין זה נמדד עמה. הפסיק עפר בין סלע למצר, הרי זה ספק.

ד. אמר לו: 'כבית כור עפר אני מוכר לך' - אפלו היו בה גאיות עמקות עשירה טפחים או יתר, או סלעים גבוהים עשירה טפחים או יתר - הרי אלו נמדדין עמה.

ה. האומר לחברו: 'בית כור עפר אני מוכר לך מדה בחבל' - אם פחת כל שהוא, ינפה לו מן הדמים; ואם הותיר כל שהוא, יחזיר לו.

ו. אמר לו: 'בית כור עפר אני מוכר לך' - הרי זה כמי שפרש ואמר 'בית כור עפר, בין חסר בין יתר'; ואם פחת מן המדה אחד מארבעה ועשרים, שהוא רבע לכל סאה, או הותיר כף רבע לכל סאה - הגיעו. יתר על כן, יחשב עמו על כל הרבעים כלין שחסרו או הוסיפו; וכל שפחת

ח. וזה עקר גדול בכל דברי משא ומתן: הולכין אחר לשון בני אדם באותו המקום, ואחר המנהג. אבל מקום שאין בו מנהג ידוע, ולא שמות מיוחדין, אלא יש שקורין כף ויש שקורין כף - עושים כמו שפרשו חכמים בפרקים אלו.

הלכות מכירה פרק כז

א. המוכר את הספינה - מכר את התרן, ואת הנס, ואת העגנין שלה, ואת כל המשוטין המנהיגין אותה, ואת הכבש והאספלה שעולין בהם לספינה ויורדין עליה, ואת בית המים שבתוכה. אבל לא מכר את הבצית, והיא הספינה הקטנה שהולכין בה על המים הקרובים ליבשה; ולא מכר הדוגית, והיא הספינה הקטנה שצדין בה המלחים את הדגים; ולא מכר את העבדים העושים בהן, ולא את המרצופין (שקי הסחורה), ולא את הסחורה שבתוכה. ובזמן שאמר לו: 'היא וכל מה שבתוכה', הרי כלן מכורין.

ב. המוכר את הקרון - לא מכר את הפרדות, בזמן שאינן קשורות עמו; מכר את הפרדות, לא מכר את הקרון. מכר את הצמד (העול שבצוואר השור), לא מכר את הבקר; מכר את הבקר, לא מכר את הצמד, ואפלו במקום שקורין מקצתם לצמד 'בקר'.

ג. המוכר את העל, מכר את הפרה; מכר את הפרה, לא מכר את העל. מכר את העגלה, מכר את הבקר; מכר את הבקר, לא מכר את העגלה. ואין הדמים ראיה בכל אלו הדברים וכיוצא בהן.

ד. וכן המוכר את החמור - מכר את המרדעת [כר] ואת האפף, אף על פי שאינן עליו; אבל לא מכר את השק, ולא את מרפכת הנשים, אפלו היו עליו בשעת המקור.

ה. ואין הדמים ראיה - שאם טעה בכדי שהדעת נוטה, יש לו אוניה או בטול מקח בדין כל מוכר ולוקח; ואם טעה בכדי שאין הדעת טועה, לא בטל המקח, שזו מתנה נתן לו, ואין לו אלא החמור בלא שקים. וכן כל כיוצא בזה, אין מביאין בו ראיה מן הדמים.

ו. המוכר את השפחה - מכר כלים [בגדים] שעליה, אפלו הן מאה; אבל לא מכר לא את השירים, ולא את הנזמים, ולא את הטבעות, ולא את הקטלאות שבצווארה.

ואם אמר לו: 'שפחה וכל מה שעליה אני מוכר לך' - אף על פי שיש עליה כלים של מאה מנה, הרי כלן מכורין.

ז. האומר לחברו: 'שפחה מעברת אני מוכר לך', פרה מעברת אני מוכר לך' - מכר את הולד. 'שפחה מניקה אני מוכר לך', פרה מניקה אני מוכר לך' - לא מכר את הולד; 'חמור מניקה אני מוכר לך' - מכר את הסית, שאין אדם קונה חמורה לחלבה.

ח. האומר לחברו: 'ראש עבד זה', או 'ראש חמור זה מכור לך' - הרי זה מכר חציו; וכן הדין בכל אבר שהנשמה תלויה בו. אמר לו: 'יד עבד זה', או 'יד חמור זה מכור לך' - משמנין ביניהם; וכן הדין בכל אבר שאין הנשמה תלויה בו. אמר לו: 'ראש פרה זו אני מוכר לך' - לא מכר אלא הראש בלבד, שהרי ראשה נמכר תמיד במטבחיים.

הלכות מכירה פָּרָק כֵּט

א. שלשה - אין מקחן מקח ואין ממכרן ממכר, דין תורה: החרש, השוטה, והקטן. אבל חכמים תקנו שיהיה החרש והקטן נושא ונותן במטלטלין ומעשיו קמיין, משום כדי חייו.

ב. החרש ביצד נושא ונותן? חרש שאינו שומע ולא מדבר, או מדבר ואינו שומע כלום - מוכר ולוקח ברמיזה במטלטלין, אבל לא בקרקע. אף במטלטלין, לא יתקיימו מעשיו, עד שבדקין אותו בדיקות רבות, ומתישבין בדבר. **ג.** אלם ששומע ואינו מדבר, או מי שנשפתק - מקחו מקח, וממכרו ממכר, ומתנותיו קנימות בכלל, בין במטלטלין בין בקרקע; והוא שיבדק בדרך שבדקין לגיטין, או יכתב בכתב גז.

ד. השוטה - אין מקחו מקח, ואין ממכרו ממכר, ואין מתנה ממתנותיו קנימת. ובית דין מעמידין אפטרופוס לשוטים, בדרך שפעמידים לקטנים.

ה. מי שהוא עת שוטה ועת שפוי, כגון אלו הנכפין - בעת שהוא שפוי, כל מעשיו קמיין, וזוכה לעצמו ולאחרים, ככל בן דעת. וצריכין העדים לחקר הדבר היטב, שמה בסוף שפיותו ובתחילת שטותו עשה מה שעשה.

ו. קטן עד שש שנים, אין הקנינתו לאחרים כלום. ומשש שנים עד שיגדיל, בודקין אותו: אם יודע בטיב משא ומתן - מקחו מקח, וממכרו ממכר, ומתנתו מתנה, בין בדבר מרבה בין בדבר מועט, בין מתנת בריא בין מתנת שכיב מרע. ודבר זה מדברי חכמים, כמו שבארנו, כדי שלא יבטל ולא ימצא מי שימכר לו ולא יקח ממנו. והכל במטלטלין; אבל בקרקע - אינו מוכר ולא נותן עד שיגדיל.

ז. במה דברים אמורים? בקטן שאין לו אפטרופוס; אבל אם היה לו אפטרופוס - אין מעשיו כלום אפלו במטלטלין, אלא מדעת האפטרופוס; שאם רצה לקיים מקחו וממכרו ומתנתו במטלטלין, מקיים.

ח. בודקין את הקטן לידע אם יודע טיב משא ומתן או אינו יודע, עד שיגדיל; לפי שיש שם קטן נכון שהוא יודע והוא בן שבע, ויש אחר, שאפלו הוא בן שלש עשרה - אינו יודע טיב משא ומתן. קטן היודע בטיב משא ומתן שאין לו אפטרופוס, שנשא ונתן במטלטלין, וטעה - דינו כדין הגדול: פחות משתות, מחילה; שתות, קנה ותחזר ההונאה; יתר על שתות, בטל המקח, כמו שבארנו. אני אומר, שאין מקח הקטן וממכרו קמיין במטלטלין, אלא בשמשך או המשיך. אבל אם נתן מעות על המקח, וחזר בו - אינו מקבל מי שפרע; ואחרים שתזרו בו, עומדין ב'מי שפרע'.

ט. וכן אם קנה מיד הקטן, או השכיר מקום המטלטלין, וחזר בו - לא קנה הלוקח: שאין מוציאין מידי הקטן בדין, ואין הקנין מיד הקטן כלום - שהקנין כשטר, ואין העדים חותמין אלא על שטר אדם גדול.

י. וכן קטן שקנה מטלטלין מאחרים, וקנו מידן, או שכר מהן המקום - לא קנה עד שימשך, לפי שאינו זוכה

מבית כור, ינקה לו מן הדמים, וכל שהוסיף על בית כור, יחזיר לו.

ז. ומה הוא מחזיר לו? אם היתה התוספת פחותה מתשעת קבין - מחזיר לו דמים בשעת המכירה, לזכות כח המוכר; ואם היתה התוספת סמוכה לשדה אחרת של מוכר, מחזיר לו אותה התוספת קרקע, שהרי סומך אותה לשאר שדותיו, ואינו מפסיד כלום. היתה התוספת יתרה על תשעת קבין, נותנין רבע לכל סאה וסאה, והנשאר יתר על כל הרבעים - אם יש בו תשעת קבין, נותן לו כל הרבעים בלן עם היתר מן הקרקע, ונותנו לו כשעה שלקח ממנו.

ח. במה דברים אמורים? בשעה היתה כזול בשעת ממכר והוקרה בשעת החזרת היתר. אבל אם היתה בליק והיזלה - אומרין ללוקח: 'אם רצית לתן לו דמי התוספת בלה, תן לו דמים לפי הממכר; ואם רצית לתן לו קרקע, תן לו כפי מה ששונה עתה'.

ט. ודין חצי קב בגנה, כדין תשעת קבין בשדה: שאם הותר בגנה פחות מחצי קב על הרבעים, אינו מחזיר לו אלא דמים; הותר חצי קב, מחזיר לו את כל הרבעים עם היתר, דמים או קרקע, כשער הזול של עת החזרה.

י. מכר שדה ונעשית גנה ביד לוקח, או גנה ונעשית שדה ביד לוקח - הרי זה ספק אם מחשב לו כדין שהיתה בעת המכר, או בדין שהיא עתה.

יא. האומר לחברו: 'בית כור עפר אני מוכר לך מדה בחבל בין חסר בין יתר', או שאמר לו: 'בית כור עפר אני מוכר לך בין חסר בין יתר מדה בחבל' - הלך אחר הפחות שבשונות, ואין לו אלא בדין, אם חסר אם יתר.

יב. מכר לו בית כור, ואמר לו: 'בסימניו ובמצריו' - פחת שתות או הותר שתות, הגיעו; פחת יתר על שתות, ינקה לו מן הדמים; הוסיף יתר על שתות, יתן לו דמים או קרקע, הכל לפי השויר. אם היה הנשאר בשדה פחות מתשעת קבין, ובגנה פחות מחצי קב, ולא היה סמוך לשדה המוכר - מחזיר לו דמים.

יג. המוכר לחברו שדה שהלוקח יודע אותה ואת מצריה, וכבר הרגל בה - אפלו אמר לו: 'יש במשיחתה מאתים', ונמצאת מאה וחמשים - הגיעתו, שהרי ידעה וקבל עליו. וזה שהזכיר לו החשבון, כלומר שהיא יפה כמו שדה אחרת שיש במשיחתה מאתים.

יד. האומר לחברו: 'בית כור פלוני אני מוכר לך' - אף על פי שאין במשיחתו אלא לתך [חצי כור], הגיעו; שלא מכר לו אלא מקום הנקרא 'בית כור'. לפיכך צריך המוכר להביא ראיה שהוא נקרא 'בית כור'. וכן האומר לחברו: 'כרם שלי במקום פלוני אני מוכר לך' - אף על פי שאין בו גפנים, הגיעו; והוא, שיהיו קוראין אותו 'כרם'. וכן האומר לחברו: 'פרדס אני מוכר לך' - אפלו אין בו רמונים, הגיעו; והוא שיקרא 'פרדס'. וכן כל פיוצא בזה. **טו.** וכל הדברים האלו, במקום שאין מנהג, כמו שבארנו; אבל במקום שיש מנהג - הלוף אחר מנהג המדינה, ואחר לשון רב אנשי המקום הידועה להן.

הלכות מכירה פָּרָק ל

א. המוכר שמכר קרקע או מטלטלין, וזכה בהן ללוקח שלא מדעתו - יד הלוקח על העליונה: ואם רצה לקח, אין המוכר יכול לחזור בו; ואם לא רצה, תחזור לבעליה. לפיכך, כותבין שטר למוכר, אף על פי שאין הלוקח עמו; ולעולם הלוקח נותן שכר הסופר [שכותב את שטר המכירה], ואפלו מכר שדהו מפני רעתה.

ב. וכן העבד שמכר או קנה או נתן מתנה, או נתנה לו - יד האדון על העליונה: אם רצה לקיים מעשיו, הרי אלו קימין וקנו; ואם לא רצה, בטלו כל מעשיו. ובדברים בלבד הוא שמקיים האדון או מבטל, ואינו צריך לקנות ממנו כלום.

ג. וכן האשה שמכרה או נתנה מתנה, בין בנכסי בעלה, בין בנכסי צאן ברזל שהכניסה לו, בין בדברים שיחד לה בכתבתה, בין בנכסי מלוג, בין בקרקעות, בין במטלטלין, וכן אם לקחה או נתנה לה מתנה - יד הבעל על העליונה: רצה, לקיים; רצה, לבטל הכל. אבל הבעל שמכר או שנתן - בין קרקע שהכניסה לו אשתו בכתבתה, או קרקע שהכניסה לה שום משלו, או קרקע שיחד לה בכתבתה - אף על פי שקנו מיד האשה אחר שקימה מעשיו, הרי כל מה שעשה בטל; מפני שהיא אומרת: יצת רוח עשיתי לבעלי.

ד. מכר או נתן נכסי מלוג, בין מקרקעין בין מטלטלין - יד האשה על העליונה: רצתה לבטל, מבטלת; ואם קימה מעשיו, קנו הלוקחין.

ה. בעל שמכר מטלטלין של נכסי צאן ברזל, או מטלטלין שנתן לה משלו - אף על פי שאינו רשאי, אם עבר ומכר או נתן - קנו הלוקחות, ואין האשה יכולה להוציא מידם. וכן יש לו לבעל למכר כל נכסיו, אף על פי שהן תחת שעבוד הכתבה; ואם תבוא לטרף [לגבות], טורפת, אלא אם כתבה ללוקח תחלה, וקנו מידה.

ו. האשה שמכרה או נתנה נכסי צאן ברזל לבעלה, לא קנה; ויש לה לחזור ולהוציא מידו, כמו שבארנו בהלכות אישות. בית דין שמכרו או שלקחו בנכסי יתומים, בין בקרקע בין במטלטלין, וכן האפיטרופוסין, בין שמנו אותם בית דין בין שמנה אותם אבי יתומים - מקחן מקח, וממכרן ממכר. אבל מתנתם אינה כלום, שאין אדם נותן דבר שאינו שלו.

ז. המוכר או הנותן בשבט, ואין צריך לומר ביום טוב - אף על פי שמכין אותו, מעשיו קימין. וכן כל מי שקנו מידו בשבט - הקנין קיים, וכותבין לאחר השבט ונותניו.

בריה רחמנא דסייען

יום חמישי

הלכות זכייה ומתנה

ענין אלו ההלכות, לידי דין זוכה מן ההפקר, היאך יקנה

בדרכים שזוכין בהן הגדולים. ראיה לדבר - שאין תצרו של קטן ולא ארבע אמות שלו קונין לו, מפני שנתרבו מדין שליחות ולא מדין ידו כמו שיתבאר, ולא יהיה הקנין או שכירות המקום גדול מתצרו. אבל הקטנה שנתרבת תצרה מידה, תקנה המטלטלין מאחרים, אם קנו מידה, או בשכירות מקום.

יא. יראה לי, שקטן שקנה קרקע ונתן דמים והחזיק - תעמד בידו, אף על פי שאין ממכרו בקרקע כלום; שהקטן כמי שאינו בפניו הוא; וזכין לאדם שלא בפניו, ואין חבין לו אלא בפניו.

יב. קטן שהגדיל, והביא הנזכר שתי שערות אחר שלש עשרה שנה, והפת אחר שתיים עשרה שנה - אף על פי שאינו יודע בטיב משא ומתן - מקחו מקח, וממכרו ממכר, ומתנתו מתנה במטלטלין; אבל בקרקע, אין מעשיו קימין, עד שיהיה יודע בטיב משא ומתן אחר שיגדיל.

יג. במה דברים אמורים? בקרקע שלו. אבל בקרקע שירש מאבותיו, או משאר מורישיו - אין ממכרו ממכר, עד שיהיה בן עשרים שנה, אף על פי שהביא שתי שערות, ואף על פי שידע בטיב משא ומתן; שמא ימכר בזול, מפני שדעתו נוטה אחר המעות, ועדין לא נתישבה דעתו בדרכי העולם.

יד. מתנתו כשהוא פחות מכן עשרים - בין מתנת בריא בין מתנת שכיב מרע, הרי זו קימת; שאילו לא הגיעה לו הגנה גדולה, לא נתן; והוא דבר שאינו מצוי תמיד. ואמרו חכמים: 'תתקיים מתנתו, כדי שיהיו דבריו נשמעין'.

טו. במה דברים אמורים שהוא מוכר בקרקע אביו כשהוא בן עשרים? כשהביא שתי שערות, או כשנולדו לו סימני סריס. אבל אם לא הביא, ולא נעשה סריס - עדין קטן הוא, ואין ממכרו בקרקע ממכר ואפלו בנכסיו, עד שגיע לרב שנותיו.

טז. מי שמכר בין בנכסיו בין בנכסי אביו, ומת, וכאו קרוכיו וערערו שהיה קטן בעת שמכר, ובקשו לבדוק - אין שומעין להן לנולדו; ועוד, שהסימנין עשויין להשתנות במיתה. וחוזה היא, שאין העדים חותמין על השטר, אלא אם כן ידעו בנדאי שהמוכר גדול.

יז. פחות מכן עשרים שמכר קרקע אביו - חוזר ומוציא מיד הלוקח, בין קדם עשרים בין אחר עשרים; ומוציא מן הלוקח כל הפרות שאכל. ואם הוציא הוצאות, או שנטע ונרע - שמין לו, ומחזיר את השאר. כדין זה הורו רבותי. ואני אומר, שאפלו קטן שמכר קרקע מנכסי אביו, וכשנעשה בן עשרים לא מחה - אינו יכול לחזור; שפינן שלקח המעות, ונשתמש הלוקח בקרקע זו בפניו כשהוא בן עשרים ולא מחה - נתקיימה ביד הלוקח, שהרי רצה בממכרו.

יח. השכור - מקחו מקח, וממכרו ממכר, ומתנותיו קימין. ואם הגיע לשכרותו של לוט, והוא השכור שעושה ואינו יודע מה יעשה - אין מעשיו כלום, והרי הוא בשוטה או בקטן פחות מכן שש.

מפסיקין בנכסי הגר; וכל המחזיק בשדה, לא קנה אלא עד המצור או עד החצב.

יא. כל המפסיק לפאה, מפסיק בנכסי הגר. ביצד? כגון שהיה שם נחל או אמת המים וכיוצא בהן, לא קנה אלא עד הנחל או עד האמה. וכל המפסיק רשיות שבת, מפסיק בנכסי הגר, כגון שהיה בין שתי השדות רשות היחיד או פרמלית; אפלו היה ביניהן רשות שחולקת לגיטין.

יב. כל דבר המפסיק לטמאה, מפסיק בנכסי הגר. ביצד? כגון שנכנס אדם לבקעה זו, וטמאה בכקעה אחרת בצד, ואינו יודע אם הגיע למקום הטמאה אם לאו - כל מקום שמחזיקין אותו לטמאה, הרי הוא כמקום אחר מופלג בפני עצמו.

יג. בקעה גדולה שיש בה שדות הרבה, וכלן של גר אחד, ולא היה ביניהן לא מצר ולא חצב ולא דבר מדברים המפסיקין, ובא אחד והחזיק במקצת הבקעה לקנות את פלה - כל הנקרא על שם אותו הגר, קונה אותו.

יד. גוי שמכר מטלטלין לישראל, או קנה מטלטלין מישראל - קונה במשיכה, ומקנה במשיכה או בדמים. אבל הקרקע - אינו קונה אותה מישראל אלא בשטר, ואינו מקנה אותה לישראל אלא בשטר; שאין דעתו סומכת אלא על השטר. לפיכך, ישראל שלקח שדה מן הגוי, ונתן הדמים, וקדם שיחזיק בה בא ישראל אחר והחזיק בה בדרך שמחזיקין בנכסי הגר - זכה האחרון, ונתן לראשון את הדמים; מפני שהגוי, מעת שלקח הדמים, סלק רשותו, וישראל לא קנה עד שיגיע השטר לידו; ונמצאו נכסים אלו בנכסי הגר - כל המחזיק בהן, זכה.

טו. כמה דברים אמורים? במקום שאין בו משפט ידוע למלך; אבל אם דין אותו המלך ומשפטו שלא יזכה בקרקע אלא למי שכותב שטר, או הנותן דמים, וכיוצא בדברים אלו - עושין כפי משפט המלך; שכל דיני המלך בממון, על פיהן דינין.

הלכות זכיה ומתנה פקק ב

א. נכסי גר שאין לו יורשים, ונכסי ההפקר, ושדה שמכרה הגוי לישראל ועדין לא החזיק בה - כלן דינן שוה: כל המחזיק בהן בדרך מדרכי התוקה שבארנו בהלכות מכירה - קנה, חוץ מאכילת הפרות.

ב. ביצד? הלוקח קרקע מחברו, והחזיק בה באכילת פרותיה - קנה, כמו שבארנו; אבל בנכסי ההפקר, או בנכסי הגר - אפלו אכל פרות האילן כמה שנים, לא קנה לא גוף האילן ולא גוף הקרקע, עד שייעשה מעשה בגוף הארץ, או יעבד עבודה באילן. ומעשה באשה אחת שאכלה פרות דקל שלש עשרה שנה, ובא אחד והחזיק באילן בעבודה שעבד בגוף האילן; ובא מעשה לפני חכמים, ואמרו: זה האחרון קנה.

ג. יש דברים רבים שאם החזיק בהם הלוקח, לא קנה עדין; ואם החזיק באחד מהם בנכסי הגר, או נכסי הפקר, וכיוצא בהן - קנה. ביצד? המוצא פלטורין [ארמונות]

ובמה יקנה, ודין נותן מתנה ומקבל, ואיזו מתנה חוזרת ואיזו מתנה אינה חוזרת. ובאור כל הדינים האלו - בפרקים אלו.

הלכות זכיה ומתנה פקק א

א. ההפקר - כל המחזיק בו, זכה. וכן המדברות והנהרים הגדולים, כל שבהן הפקר, וכל הקודם בו זכה, כגון העשבים והעצים והפרות של האילנות של יצר וכיוצא בהן.

ב. היצד דגים מן המים והנהרות, או שצד עופות או מיני חיה - הואיל ואין להן בעלים, זכה; ובלבד שלא יצוד בשדה חברו; ואם צד שם, קנה. ואם היה הדגים כביכר [כלוב] של בעלים, וכן חיה ועוף שבביכרין - אף על פי שהוא ביכר גדול והוא מחסר צידה, הרי הן של בעלי הביכרין; והצד משם, הרי זה גזול.

ג. אבל הלוקח דגים מתוך מצודתו [חכה] של חברו כשהיא בתוף הים, או שלקח חיה ממצודתו כשהיא פרוסה במדבר - הרי זה אסור מדברי סופרים; ואם הייתה המצודה כלי, ולקח מתוך המצודה - הרי זה גזול.

ד. הפורש מצודה בשדה חברו, וצד בה חיה או עוף - אף על פי שאין לו רשות לעשות דבר זה, קנה. ואם היה בעל השדה עומד בצד שדהו, ואמר: זכת לי שדי' - קנה בעל השדה, ואין לבעל המצודה כלום.

ה. דגים שקפצו לתוך הספינה, קנה בעל הספינה; שזו כחצר המשתמרת היא, ואינה חצר המהלכת, שהמים הן שמוליכין אותה, ואינה הולכת ממחמת עצמה.

ו. גר שמת, ולא הוליד בנים בישראל אחר שנתגיר - אין לו יורשין; אלא כל הקודם והחזיק בנכסיו, זכה בהן, ואין בעל המצור יכול לסלקו בדמים, שזו כמתנה היא.

ז. שתי שדות בנכסי הגר, ומצר אחד ביניהן, החזיק באחת מהן לקנותה - קנהה. החזיק בה לקנות אותה ואת חברתה - זו שהחזיק בה, קנה; אבל חברתה, לא קנה. החזיק בה כדי לקנות את חברתה, לא קנה אחת מהן; חברתה, מפני שלא החזיק בה; וזו, מפני שלא החזיק בה כדי לקנותה. החזיק בה לקנותה ולקנות את חברתה ואת המצר שביניהן, או שהחזיק במצר לקנות את שתיהן - הרי זה ספק; ואם בא אחר והחזיק בה לקנותה, זכה האחרון. **ח.** וכן שני בתים זה לפניו מזה, שהחזיק באחד מהן לקנותו ולקנות את השני - לא קנה אלא זה שהחזיק בו בלבד. החזיק באחד מהן כדי לקנות את השני, אף זה שהחזיק בו לא קנה.

ט. המחזיק בשטר מנכסי הגר כדי לקנות הקרקע הכתובה באותו השטר - לא קנה אלא השטר בלבד, לצר אותו על פי צלוחיתו וכיוצא בה.

י. שדה המסימת במצריה - פיון שהפיש בה מכוש אחד [חפר חפירה אחת], קנה פלה. ואם אינה מסימת במצריה - קונה ממנה באותו מכוש, כדי שילך הצמד [זוג שוורים] שחורשים יחד בשעת חרישה יחזור. והמצור [גבול] והחצב [צמח ששורשיו חוצבים לעומק] שמתחמין בו התחומין,

טו. הִיָּה מִשְׁכּוֹן הַגֵּר בְּיַד יִשְׂרָאֵל, וּבֵּא יִשְׂרָאֵל אַחַר וְהַחֲזִיק בּוֹ - לֹוֹקֵת מִמֶּנּוּ הָרֵאשׁוֹן כְּנֶגֶד מְעוֹתָיו, וְהֶאֱחָרוֹן קוֹנֶה אֶת הַשָּׂאֵר.

טז. בְּמָה דְּכָרִים אָמוריִים? בְּשֵׁלֵאל הִיָּה הַמִּשְׁכּוֹן בַּחֲצַר הָרֵאשׁוֹן; וְאָבֵל אִם הִיָּה בַּחֲצָרוֹ - חֲצָרוֹ קוֹנֶה לוֹ שְׁלֵאל מִדַּעְתּוֹ, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ בַּעֲנֵן מִצִּיאָהּ, וְאִין לְזֶה הֶאֱחָרוֹן כְּלוּם.

יז. גֵּר שְׂמֵת, וּבִזְבוּז יִשְׂרָאֵל אֶת נַכְסָיו, וְהָיוּ בְּהֵם עֲבָדִים גְּדוּלִים - קִנּוּ עֲצָמָן בְּנֵי חוֹרִין. אָבֵל הַעֲבָדִים הַקְּטָנִים - הָרִי הֵן כְּבִהְמָה, וְכָל הַמַּחֲזִיק בָּהֶן זָכָה; וּבִכְבֹּר בְּאַרְנוֹ דְּרָכֵי הַחֲזָקָה שִׁיָּקֵנוּ בָּהּ אֶת הַעֲבָדִים.

יח. גֵּר שְׂמֵת וּבִזְבוּז יִשְׂרָאֵל אֶת נַכְסָיו, וְשָׁמְעוּ שְׁעָדִין לֹא מֵת, אוֹ שִׁישׁ לוֹ בֶּן, אוֹ שֶׁאֲשֵׁתוֹ מַעֲבֶרֶת - בְּלֵן חִיבִין לְהַחֲזִיר. הַחֲזִירוּ בְּלֵן, וְאַחַר כִּף שָׁמְעוּ שֶׁשְׂמֵעָה רֵאשׁוֹנָה אָמַת הִיָּתָה, וּבְרֵאשׁוֹנָה מֵת, אוֹ מֵת בְּנוֹ מִקְדָּם, אוֹ הַפִּילָה אֲשֵׁתוֹ - כָּל הַמַּחֲזִיק בְּשִׁנְיָהּ, קִנָּה; וּבְרֵאשׁוֹנָה, לֹא קִנָּה.

הַלְכוֹת זְכִיָּה וּמִתְנָה פָּרָק ג

א. הַנּוֹתֵן מִתְנָה לְחֵבְרוֹ - אִין הַמְקַבֵּל זוֹכֵה בָּהּ, אֲלֵא בְּאֶחָד מִן הַדְּרָכִים שֶׁהַקִּנָּה זוֹכֵה בָּהֶן בְּמִקְחָו: אִם מִשְׁלֹטְלִין רוֹצֵה לְתַן לוֹ - עַד שִׁיִּגְבִּיָּהּ, אוֹ יִמְשֹׁף דְּכָר שְׂאִין דְּרָכּוֹ לְהַגְבִּיָּהּ, אוֹ יִקְנֶה בְּאֶחָד מִשָּׂאֵר הַדְּרָכִים שֶׁהַמִּשְׁלֹטְלִין נִקְנִין בָּהֶן. וְאִם קָרַע אוֹ עֲבָדִים נָתַן לוֹ - עַד שִׁיַּחֲזִיק בְּדָרְךָ שֶׁמַּחֲזִיק הַלּוֹקֵת, אוֹ עַד שִׁיַּגִּיעַ שְׂטֵר מִתְנָה לְיָדוֹ. אָבֵל בְּדָרְכִים - לֹא זָכָה הַמְקַבֵּל, אֲלֵא כָּל אֶחָד מֵהֶן עָרִין יְכוֹל לְחֹזֵר בּוֹ.

ב. מִחַל לְחֵבְרוֹ חוֹב שִׁישׁ לוֹ עֲלָיו, אוֹ נָתַן לוֹ הַפְקָדוֹן שֶׁהָיָה מִפְקָד אֲצָלוֹ - הָרִי זוֹ מִתְנָה הַנִּקְנִית בְּדָרְכִים בְּלֵבָד, וְאִינוּ צָרִיף דְּכָר אַחַר, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ.

ג. וְכֵן הָאוֹמֵר לְחֵבְרוֹ: 'מִנֶּה שִׁישׁ לִי בִידְךָ, תִּגְהוּ לְנֹה' - קִנָּה, וְאִין אֶחָד מֵהֶן יְכוֹל לְחֹזֵר בּוֹ; בֵּין שְׁנֵתֵן הַמִּנָּה לְזֶה בְּחוֹב שֶׁהָיָה לוֹ אֲצָלוֹ, בֵּין שְׁנֵתֵנוּ לוֹ מִתְנָה, בֵּין שֶׁהָיָה הַמִּנָּה חוֹב אֲצָלוֹ, בֵּין שֶׁהָיָה פְקָדוֹן בִּידּוֹ, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ.

ד. כְּדָרְךָ שְׂאִין צָרִיכִין עָדִים לְעֲנֵן מִקַּח וּמִמְכָר אֲלֵא לְגִלוֹת הַדְּבָר בְּלֵבָד, אִם הִיָּתָה שֵׁם טַעֲנָה וּכְפִירָה - כִּף בְּמִתְנֹת וּבְמִחִילוֹת, אִין צָרִיכִין עָדִים אֲלֵא מִפְּנֵי הַמִּשְׁקָרִין.

ה. כִּשְׁם שֶׁהַמּוֹכֵר צָרִיף לְסִים הַמִּמְכָר כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ, כִּף הַנּוֹתֵן. כִּיצַד? הַפּוֹתֵב לְחֵבְרוֹ: 'קָרַע מִנְכָסִי נְתוּנָה לְךָ', אוֹ שֶׁכָּתַב לוֹ: 'כָּל נַכְסֵי קְנוִיִין לְךָ חוּץ מִמְקַצְתֵּן' - הוֹאִיל וְלֹא סִים הַדְּבָר שְׁנֵתֵן לוֹ, וְאִינוּ יָדוּעַ - לֹא קִנָּה כְּלוּם;

וְאִינוּ יְכוֹל לֹמַר לוֹ: 'תֵּן לִי פְחוֹת שֶׁבְּנַכְסֶיךָ', עַד שִׁיִּסַּם לוֹ הַמְקוֹם שְׁנֵתֵן לוֹ. אָבֵל אִם אָמַר לוֹ: 'חֲלַק כִּף וְכִף בְּשָׂדֶה פְלוֹנִית' - הוֹאִיל וְסִים הַשָּׂדֶה, אִף עַל פִּי שְׁלֵאל סִים הַחֲלַק, נוֹטֵל אוֹתוֹ חֲלַק מִן הַפְּחוֹת שֶׁבְּאוֹתָהּ הַשָּׂדֶה.

ו. כָּל הַנּוֹתֵן מִתְנָה עַל תְּנָאי, בֵּין שֶׁהִתְנָה הַנּוֹתֵן בֵּין שֶׁהִתְנָה הַמְקַבֵּל, וְהַחֲזִיק הַמְקַבֵּל וְזָכָה בָּהּ - אִם נִתְקַם הַתְּנָאי, נִתְקַמָּה הַמִּתְנָה; וְאִם לֹא נִתְקַם הַתְּנָאי, כְּטָלָה הַמִּתְנָה, וְיַחֲזִיר פְרוֹת שְׂאָכֵל; וְהוּא, שִׁיָּהִי הַתְּנָאי כְּרָאוּי. ז. כְּכָר בְּאַרְנוֹ, שֶׁכָּל הַתְּנָאִין שִׁישׁ בְּמִתְנֹת אוֹ בְּמִקַּח

גְּדוּלִים בְּנוִיִין בְּנַכְסֵי הַגֵּר אוֹ בְּנַכְסֵי הַפֶּקֶר, וְסִיד בָּהֶן סִייד אֶחָד, אוֹ כִּיר [צִייר] בָּהֶן כִּיור אֶחָד, כְּגוֹן אִמָּה אוֹ יֵתֵר כְּנֶגֶד הַפְּתָח - קִנָּה.

ד. הִצַּר צוּרָה בְּנַכְסֵי הַגֵּר, קִנָּה. הַמַּצִּיעַ מַצְעוֹת [מַחֲצִילָאוֹת] בְּנַכְסֵי הַגֵּר, קִנָּה. הִנֵּר [חוֹרֵשׁ] אֶת הַשָּׂדֶה בְּנַכְסֵי הַגֵּר, קִנָּה. הַמַּפְצֵל [חוֹתֵר] זְמוּרוֹת הַגֶּפֶן אוֹ שְׂרִיגֵי [עַנְפֵי] הָאֵילָנוֹת וְכַפּוֹת הַתְּמָרִים בְּנַכְסֵי הַגֵּר - אִם דַּעְתּוֹ לְעַבְדוֹת הָאֵילָן, קִנָּה; וְאִם דַּעְתּוֹ לְהַאֲכִיל הַעֲצִים לְכַהֲמָה, לֹא קִנָּה. ה. כִּיצַד? הִיָּה כּוֹרֵת מִכָּאן וּמִכָּאן, הָרִי חֲזָקָתוֹ שְׁנֵתֵנָּה לְעַבְדוֹת הָאֵילָן; הִיָּה כּוֹרֵת מֵרֹחַ אַחַת, אִינוּ מִתְּפוֹן אֲלֵא לְעַצִּים. וְכֵן הַמְלַקֵּט עֲצִים וְעֹשֵׁבִים מִן הַשָּׂדֶה - אִם דַּעְתּוֹ לְתַן הָאֶרֶץ, קִנָּה; וְאִם לְעַצִּים, לֹא קִנָּה.

ו. כִּיצַד? לִקַּט הַגֶּס [עֲצִים גְּדוּלִים] וְהִדִּק [עֲצִים קִטְנִים], הָרִי זֶה בַּחֲזָקָת שְׁנֵתֵנָּה לְתַן אֶת הָאֶרֶץ; לִקַּט הַגֶּס וְהִנִּיחַ הַדִּק - הָרִי זֶה בַּחֲזָקָת שְׁנֵתֵנָּה לְעַצִּים. וְכֵן הַמְשֹׁה פְּנֵי הָאֶרֶץ - אִם דַּעְתּוֹ לְתַן הָאֶרֶץ, קִנָּה; וְאִם דַּעְתּוֹ לְהַשׁוּת מְקוֹם שִׁיעָמִיד בּוֹ גֶרֶן, לֹא קִנָּה.

ז. כִּיצַד? הִיָּה לּוֹקֵחַ עֶפֶר הַמְקוֹם הַגְּבוּהַ וְנוֹתְנוֹ לְמְקוֹם הַנְּמוּף, הָרִי זֶה מִתְּפוֹן הָאֶרֶץ. וְאִינוּהוּ שְׂאִינוּ מִקְפִּיר עַל זֶה, אֲלֵא מִשְׁלִיף הַעֶפֶר וְהַצְּרוּרוֹת כְּכָל מְקוֹם בְּלֹא הַקְּפָדָה - הָרִי זֶה בַּחֲזָקָת שְׂאִינוּ מִתְּפוֹן אֲלֵא לְהַשׁוּת מְקוֹם לְדִישׁ. וְכֵן הַפּוֹתֵחַ מִים לְתוֹף הָאֶרֶץ - אִם לְתַן הָאֶרֶץ, קִנָּה; וְאִם לְצוּד הַדְּגִים, לֹא קִנָּה.

ח. כִּיצַד? עָשָׂה מְקוֹם שִׁיִּכְנָסוּ בּוֹ הַמִּים בְּלֵבָד, הָרִי זֶה מִתְּפוֹן לְתַן הָאֶרֶץ; עָשָׂה שְׁנֵי פְתָחִים, אֶחָד לְהַכְנִיס וְאֶחָד לְהוֹצִיא, הָרִי זֶה מִתְּפוֹן לְצוּד דְּגִים.

ט. הַבּוֹנֶה פְּלוֹטְרִין גְּדוּלִים בְּנַכְסֵי הַגֵּר, וּבֵא אַחַר וְהַעֲמִיד לָהֶם דְּלָתוֹת - קִנָּה הֶאֱחָרוֹן; שֶׁהָרֵאשׁוֹן לֹא עָשָׂה בְּגוֹף הָאֶרֶץ כְּלוּם, וְהָרִי הוּא כְּמִי שֶׁעָשָׂה גֵל אֲבָנִים עַל גֵּב הָאֶרֶץ שְׂאִינוּ קוֹנֶה, שֶׁהָרִי לֹא הוֹעִיל בְּגֵדָר זֶה, מִפְּנֵי שֶׁהוּא רָחֵב בְּיֹתֵר וּמְפֹלֵשׁ; וְאִין צוּרֵת אוֹתוֹ הַבְּנֵן מוֹעֵלֵת לוֹ, עַד שִׁיעָמִיד דְּלָתוֹת.

י. הַמַּפְיץ וְרַע לְתוֹף הַתְּלָמִים, לֹא קִנָּה; שֶׁבַעַת שֶׁהַשְּׁלִיף הַזֶּרַע, לֹא הִשְׁבִּיחַ כְּלוּם; וּבַעַת שֶׁצָּמַח וְהִשְׁבִּיחַ - שָׁבַח הַבָּא מֵאֲלֵיו הוּא, וְאִינוּ קוֹנֶה.

יא. הִיָּתָה מַחֲצִיָּה בְּנַכְסֵי הַגֵּר, וּבֵא זֶה וְעָשָׂה מַחֲצִיָּה אַחֲרֵת עַל גְּבִיהַ - לֹא קִנָּה, וְאִפְלוּ בְּכַלְעָה מַחֲצִיָּה הַתְּחִתּוֹנָה, וְהָרִי הַעֲלִיוֹנָה קִיָּמַת; שֶׁבַעַת שֶׁכָּנָה לֹא הוֹעִיל, וּבַעַת שֶׁהוֹעִיל מֵאֲלֵיו כָּא הַמַּעֲשָׂה.

יב. הַמַּחֲזִיק בְּנַכְסֵי הַגֵּר וּבִהְפָקֶר, וְהוּא אִין דַּעְתּוֹ לְקַנּוֹת - אִף עַל פִּי שֶׁכָּנָה וְגֵדֵר, לֹא קִנָּה.

יג. הַעוֹדֵר בְּנַכְסֵי הַגֵּר, וּכְסָבוֹר שֶׁהֵן שְׁלוֹ - לֹא קִנָּה; עֹדֵר בְּנַכְסֵי גֵר זֶה, וּכְסָבוֹר שֶׁל גֵּר אַחַר - הוֹאִיל וְנִתְּפוֹן בְּמַעֲשָׂיו אֵלוֹ לְקַנּוֹת מִן הַהֶפְקֵר, הָרִי זֶה קִנָּה.

יד. הִיָּה מִשְׁכּוֹן יִשְׂרָאֵל בְּיַד הַגֵּר, וּכְשִׁמַּת הַגֵּר כָּא יִשְׂרָאֵל אַחַר וְהַחֲזִיק בְּמִשְׁכּוֹן - מוֹצִיאִין אוֹתוֹ מִיָּדוֹ; שֶׁבִּינָן שְׂמֵת הַגֵּר, כְּטַל שְׁעָבוּדוֹ.

המקבל 'איני רוצה בה' אחר שבאת לידו - הרי היא הפקר, וכל הקודם בה זכה, שהרי הפקירה המקבל אחר שזכה בה. אבל אם היה צונח מעקרו - לא קנה המקבל, וחוזרת לבבילים הראשונים.

ב. המזכה לחברו במתנה על ידי אחר - בין שהחזיק בה האחר, כגון שמשפח המטלטלין, או הגיע שטר קרקע לידו, או החזיק בקרקע - זכה חברו, אף על פי שלא הגיעה מתנה לידו; ואין הנותן יכול לחזור בו. אבל המקבל, ידו על העליונה: אם רצה, מקבל; ואם רצה, לא יקבל. שזכין לאדם שלא בפניו, ואין חבין לו אלא בפניו; וזכות היא לו שתנתן לו מתנה, אם ירצה, אבל אם לא ירצה, אין נותנין לאדם מתנה בעל כרחו.

ג. זכה לו על ידי אחר, וכששמע המקבל שתק, ואחר כך צוח ואמר: 'איני מקבלה' - הרי זה ספק, אם זה ששחק, כבר רצה, וזה שחזר וצוח, חזר בו, או זה ששחק, מפני שעדין לא הגיע לידו כלום, וזה שצוח, הוכיח סופו על תחלתו. לפיכך, אם קדם אחר, וזכה בה לעצמו - אין מוציאין אותה מידו; שמה המקבל זכה, וכיון שאמר 'איני רוצה בה', הרי הפקירה, כמו שבארנו, וזה שקדם ולקחה, מן ההפקר זכה. ואם חזרו הבבילים הראשונים והפסוה מיד זה שקדם וזכה בה - אין מוציאין אותה מידו; שמה המקבל הוכיח סופו על תחלתו, ולא קנה אותה; וברשות בעליה הראשונים היא קיימת עדין.

ד. ראובן שרצה לתן מאה דינרין לשמעון, ושלח לו המאה על ידי לוי - אם אמר לו: 'זכה במאה זו לשמעון', או: 'תן מאה זו לשמעון' - אינו יכול לחזור בו; אבל אם אמר לו: 'הילך מאה זו לשמעון' - יכול לחזור בו, עד שיגיע המאה ליד שמעון.

ה. הלך לוי במאה זו שגשגתה בידו להוליכה לשמעון, ובקש שמעון ולא מצאנהו - יחזיר לראובן. מת שמעון בחיי ראובן - יחזיר לראובן או ליורשיו. מת ראובן בחיי שמעון - יתן המאה לשמעון או ליורשיו; שמצוה לקיים דברי המת, ואף על פי שאמר הדברים והוא בריא, שהרי המאה בידו של שליח עדין.

ו. אין אדם זוכה במתנה לחברו, עד שיהיה הזוכה גדול וכן דעת, אחד איש ואחד אשה, ואפלו אשת איש, ואפלו עבד ושפחה. אבל הגוי אינו זוכה; הואיל ואינו ראוי לשליחות לעולם, כך אינו זוכה לישראל. וכשם שאין ישראל נעשה שליח לגוי, כך אינו זוכה לגוי.

ז. קטן שנותנין לו צרור וזרקה, אגוז ונוטלו - זוכה לעצמו, ואינו זוכה לאחרים. פחות מזה - לא לעצמו, ולא לאחרים. וכן השוטה אינו זוכה, לא לעצמו ולא לאחרים; והמזכה לשוטה על ידי בן דעת, זכה. אבל החרש זוכה לעצמו, כמו שבארנו בהלכות גזלה.

ח. זכין לקטן, אפלו בן יום אחד, ולגדול, בין בפניו בין שלא בפניו. ויחזרו של אדם קונה לו שלא מדעתו, אף על פי שאינו עומד שם; כיון שהגיעה המתנה לחצרו, כאלו זכה לו בה אחר.

וממכר, צריך שיהיה תנאי כפול, והן קודם ללאו, ותנאי קודם למעשה, ויהיה תנאי שאפשר לקימו; ואם חסר אחד מכל אלו - התנאי בטל, וכאלו אין שם תנאי.

ח. וכל האומר 'על מנת' - הרי זה כאומר 'מעכשיו', ואינו צריך לכפל התנאי. כנה הורו מקצת הגאונים, ולזה דעתי נוטה. ורבותי הורו שאין צריך לכפל את התנאי ולהקדים הן ללאו, אלא בקדושין וגיטין בלבד; ואין לדבר זה ראיה.

ט. הנותן מתנה על מנת להחזיר, הרי זו מתנה; בין שהתנה להחזירה מיד, בין שהתנה להחזירה בזמן קצוב, או כל ימי חייו של אחד מהן, או כל ימי חייו של פלוני - הרי זו מתנה, בין במטלטלין בין בקרקע; ואוכל פרות כל זמן המתנה.

י. האומר לחברו: 'שור זה נתון לך במתנה על מנת שתחזירנהו', הקדישו והחזירו - הרי זה מקדש ומחזר. אמר לו: 'על מנת שתחזירנהו לי' - אינו קדוש, שלא התנה עליו אלא שיחזיר לו דבר הראוי לו. וכן כל פיוצא בזה. **יא.** אסור לישראל לתן מתנת חנם לגוי, אבל נותן הוא לגר תושב, שנאמר: "לגר אשר בשעריך תתנה ואכלה, או מכר לנכרי" - במקירה, לא במתנה. אבל לגר תושב - בין במקירה בין בנתינה, מפני שאמה מצוה להחזירה, שנאמר: "גר ותושב וחי עמך", כלומר: לא יהיה זה העני פחות מגר תושב שהוא חי עמך.

יב. הנותן מתנה לעבד או לאשה - קנה הבעל והאדון; אלא שהאדון קונה הגוף, והבעל קונה אותה לפרות.

יג. נתן מתנה לאשה על מנת שאין לבעלה בה רשות, ולעבד על מנת שאין לרבו בה רשות - קנה הבעל, וקנה האדון. אבל הנותן מתנה לאשה או לעבד, והתנה הנותן בגופה של מתנה שתהיה לכה וכף - לא קנה האדון ולא קנה הבעל.

יד. כיצד? הנותן מתנה לאשה ואמר לה: 'הרי המעות האלו נתונים לך במתנה על מנת שתאכלי בהן ותשתי בהן', או 'על מנת שתלבשי בהן', או 'על מנת שתעשי בהן מה שתרצי בלא רשות בעלה' - לא קנה הבעל. וכן אם אמר לעבד: 'על מנת שתאכל בהן ותשתי', 'על מנת שתצא בהן לחרות' - לא קנה האדון. וכן כל פיוצא בזה.

טו. הנותן כל נכסיו לעבדו מתנה - קנה עצמו, ויצא בן חורין, וקנה שאר הנכסים. ואם שיר כל שהוא, אפלו מטלטלין - לא קנה כלום; שאין זה גט חרות גמור, שהרי שיר בו בגט; ומתוך שלא נשתחרר, לא קנה כלום.

יום שישי

הלכות זכיה ומתנה פרק ד

א. המקבל את המתנה, וזכה בה, ואחר שבאת לידו והוא שותק, חזר בו ואמר: 'איני רוצה בה', או 'איני מקבלה', או 'הרי היא בטלה', או שאמר: 'מום זה נראה לי בה' - לא אמר כלום. וכשם שאין הנותן יכול לחזור בו, כך המקבל אינו יכול לחזור אחר שזכה. מתנה זו שאמר

והאחרונה גלויה ומפרסמת - אחרון קנה. ואפלו היתה הראשונה סתם, ואין בה לא ענין סתירה ולא ענין גלוי אלא מתנה סתם - האחרון קנה.

ד. כבר בארנו, שהמוסר מודעה, ואחר כך נתן מתנה - המתנה בטלה, ואף על פי שאין שם אנס; שאין הולכין במתנה, אלא אחר דעת הנותן; והואיל וגלה דעתו שאינו רוצה בה, מתנתו בטלה. לפיכך, מי שהיו הדברים מוכיחין שאין דעתו לתן מתנה זו - אף על פי שנתנית המתנה גלויה, ונמצא שנתנה מקדם מתנה מסתרת - הרי שתי המתנות בטלות: הראשונה, מפני שהיא מסתרת; והשנייה, מפני שהדבר מוכיח שאינו רוצה, והרי קדמה זו המתנה, שנמצאת כמו מודעה לה.

ה. מעשה באחד שרצה לשא אשה, ואמרה לו: 'איני נשאת לך, עד שתכתב לי כל נכסיו'; שמע בנו הגדול, וצוה על שמינחו ריקן; אמר לעדים: 'לכו והחבאו וכתבו לו כל נכסי מתנה, ואחר כך כתב לזו כל נכסיו, ונשא. ובא מעשה לפני חכמים, ואמרו: 'לא הבן קנה ולא האשה קנת; שהרי שלא ברצונו כתב לה, וכאנוס ביצרו הוא, שהרי גלה דעתו במתנה הראשונה, אף על פי שהיא בטלה מפני שהיא מסתרת'. וכן כל פיוצא בענינים אלו.

ו. שני שטרות שזמן יום אחד, והן כתובין על שדה אחת, בין במקר בין במתנה - אם דרך אנשי המקום לכתב שעות, כל הקודם זכה. ואם אין דרך לכתב שעות, הרי הדבר מסור לדנינים: כל מי שדעתן נוטה להעמיד שדה זו בידו, יעמידו. ז. כמה דברים אמורים? בשטר שאין בו קנין, אלא קנה שדה זו בשטר זה, שאין אנו יודעין מי הוא משניהם שהגיע שטר לידו תחלה. אבל אם היה בכל שטר מהן קנין - כל שקדם לו הקנין, זכה; וישאלו העדים. וכן אם היו שם עדים שזה הגיע לידו שטר מתנתו תחלה, קנה הראשון.

ח. שני שטרות היוצאין על שדה אחת בשם קונה אחד, ואין זמן שונה, אם היה שטר אחד משניהן מכר והאחרון מתנה (אם היה השטר הראשון מתנה, והשני שאחריו מכר - לא בטל האחרון את הראשון, שיש לומר שלהוסיף לו אחריות חזר וכתב בשם מכר, אף על פי שלא היה כתוב שם אחריות, שאחריות טעות סופר הוא. וכן אם הראשון מכר והשני מתנה) - קנה השדה מזמן ראשון, שלא כתב לו שטר המתנה אלא ליפות את כחו משום דין בן המצר.

ט. היו שני השטרות במקר או שניהם במתנה - אם הוסיף בשני כלום - הרי הראשון קנין; שלא כתב השני אלא מפני התוספת. ואם לא הוסיף - בטל השטר השני את הראשון, ואין לו אחריות אלא מזמן שני. לפיכך, כל הפרות שאכל הלוקח מזמן ראשון עד זמן שני, מחזיר אותן. ואם היה על אותה השדה חק למלך בכל שנה - הנותן או המוכר נותן אותה החק, עד זמן השטר השני.

הלכות זכיה ומתנה פ"ק ו

א. לעולם אומדין דעת הנותן: אם היו הדברים מראין סוף דעתו - עושין על פי האמר, אף על פי שלא פ"ש.

ט. כמה דברים אמורים? בחצר המשפחה. אבל בחצר שאינה משפחה, כגון שדהו וחרבתו - עד שיהיה עומד בצדה ויאמר: 'זכת לי שדי'. וכן ארבע אמות של אדם שהוא עומד בצדו, קונין לו בסמטה, או בצדי רשות הרבים, או בחצר שאין לה בעלים. אבל ברשות הרבים, או בשדה חב"ו - אינו זוכה, עד שתגיע מתנה לידו. קטנה, תזכה לה חצרה, וארבע אמות שלה; אבל הקטן אינו זוכה, עד שתגיע מתנה לידו או שיזכה לו אחר.

י. המתנה כגט, שאין אדם יכול למטר דברים לשליח. כיצד? אמר לשלשה: 'אמרו לפלוני ופלוני שיכתבו ויחתמו בשטר מתנה, ויתנוהו לפלוני' - אין זה כלום; ואם אמרו לאותן העדים, וכתבו ונתנו למקבל - לא קנה. וכן אם אמר לשנים: 'כתבו וחתמו בשטר מתנה, ויתנוהו לפלוני' - אינו יכולין לומר לסופר לכתב, אלא הן עצמן כותבין, כמו הגט. יא. הכותב בשטר: 'נתתי שדה פלונית לפלוני', או שכתב: 'נתתיה לפלוני', או: 'הרי היא שלו' - הרי זה זכה, כשיגיע השטר לידו. אבל אם כתב בשטר: 'אתנה לך' - אף על פי שהעידו עליו עדים, לא זכה המקבל, עד שיאמר לעדים: 'כתבו שטר מתנה ונתנו לו', וכותבין ונותנין; שאין המקבל זוכה, עד שיגיע שטר מתנה לידו, או עד שיזכה לו בו על ידי אחרים, כמו שבארנו.

יב. האומר: 'נתתי שדה פלונית לפלוני', והוא אומר: 'לא נתן לי' - חוששין, שמא זכה לו על ידי אחר. אבל אם אמר: 'כתבתי ונתתי לך', והוא אומר: 'לא כתב ולא נתן לי' - אם המקבל מתנה הוא שאמר בן - הודאת בעל דין כמאה עדים הוא, והנותן אוכל פרות שדהו. ואם בן המקבל הוא שאמר: 'לא נתת לאבי שדה זו', והוא אומר: 'כתבתי ונתתי לו' - מניחין את הפרות על ידי שלישי, עד שיודע הדבר היאך הוא.

יג. מקבל מתנה שטען ואמר: 'זו שתחת ידי, אינה מתנה בדי, אלא שומר אני עליה', וכיוצא בו, או שאמר: 'בטלה היתה מתחלתה, לפי שלא קבלתי', או: 'בעל פרהי באנס', או 'בטעות', וכיוצא בדברים אלו - דבריו קיימין; ונשבע על זה שבועת הסת, ותחזר לבעליה.

יד. טען הנותן ואמר: 'שומר אתה עליה', או שאמר: 'שלא מדעתי נתתי', או 'גולה היא בידך', וזה אומר: 'אתה נתתה לי' - נשבע המקבל שבועת הסת, ונפטר.

הלכות זכיה ומתנה פ"ק ה

א. הנותן מתנה, בין פריא בין חולה - צריך שתהיה גלויה ומפרסמת. אמר לעדים: 'כתבו בסתר ונתנו לו' - אינה כלום; שנה מערים הוא, כדי לאבד מוזן אחרים, שיחזרו וימכרו אחר שיתן.

ב. לפיכך, כל שטר מתנת קרקע שאין כתוב בו: 'ואמר לנו פלוני הנותן, שבו בשוקים וברחובות, וכתבו לו מתנה גלויה ומפרסמת', וכיוצא בענינים אלו - חוששין לה שמא מתנה מסתרת היא, ולא זכה המקבל.

ג. הכותב שתי מתנות על שדה אחת, הראשונה מסתרת

לאחר, ואחר כך נשאת, ונתגורשה, או מת בעלה - מתנתה בטלה; שזו מברחת היא, ולא ככתב כל נכסיה אלא להכרית מבעלה שלא יירשנה, וכשתהיה צריכה להן יחזרו לה. לפיכך אם מתה היא בחיי בעלה, קנה המקבל מתנה את הכל. ואם שירה כלום, אפלו משלטלין - מתנתה קימת; ואף על פי שנתגורשה, אינה חוזרת.

ג. כל הנותנין כל נכסיהן - פשתבטל המתנה ויחזרו כל הנכסין לבעלים הראשונים, אין המקבל מתנה מחזיר פרות שאכל; שאפלו נתן האדם מתנה בפרוש על מנת להחזיר כל ימי חיי פלוני, הרי זה אוכל פרות כל זמן המתנה, כמו שבארנו.

יד. מי ששלח בלים ממדינת הים, ואמר: 'ינתנו אלו לבני' - הרי אלו ינתנו לבנים ולבנות; הראוי לבנים לבנים, כגון ספרים וכלי מלחמה, והראוי לבנות לבנות, כגון כלי משי הצבועים וכלי נזם] זהב, יטלו אותן הבנות. היו ראויין לזכרים ולנקבות, יטלו אותן הזכרים. וכן המשלח בלים לביתו סתם, והיו בהן בלים הראויין לבנות - יטלו אותן בנותיו; ואמרו דעת הוא שיהיו שלח. ואם אין לו בנות, או שהיו בנותיו נשואות - יטלו אותן נשי בניו; שהדעת נוטה שיהיו שלח.

טו. המשיא בנו גדול לבתולה בבית, קנה הבית; והוא, שיהיו נשואין ראשונים לזה הבן, ולא השיא האב בן אחר קדם לו, ולא שיר האב בזה הבית שיחד לו כלום. ודברים אלו כהלכה שאין לה טעם הן, ונגעו חכמים בדבר זה מאמרו הדעת, שמרב שמחתו ואהבתו גמר והקנהו הבית, שהרי לא שיר בו לעצמו כלום; לפיכך, אם שיר שם אפלו פה אחד, לא קנה הבית. יחד לו בית וכלי בית - אף על פי ששיר בבית כלי אחד לעצמו, או היה לו שם אוצר [מחסן תבואה] וכיוצא בו - קנה כלי הבית, אכל הבית לא קנה.

טז. יחד לו בית ועליה - בית, קנה; עליו, לא קנה. וכן אם יחד לו בית ואכסדרה [מרופתת], לא קנה אכסדרה. שני בתים זה לפנים מזה - לא קנה אלא האחד שנשא בו.

יז. כבר בארנו בנשואין, ששנים שהיו בנייהם שדוכין ופסק זה על ידי בנו וזה על ידי בתו, ואמרו: 'כמה אתה נותן לבתך?' 'כך וכך'; 'וכמה אתה נותן לבניך?' 'כך וכך'; ועמדו וקדשו - קנו באמירה זו; ואין קונין באמירה זו, עד שעת הנשואין, שכל הפוסק, דעתו לבנס. וצריכין שיהיו הדברים שפסקו מצויין ברשותן, שאין אדם מקנה לתברו דבר שלא בא לעולם כמו שבארנו. ודברים אלו לא נתנו להכתב; לפיכך אינן כשטר, עד שיטרו בהן.

יח. המקדש את האשה - אפלו קדשה באלף דינר, בין שחזרה היא בין שחזר הוא, בין שמת הוא בין שמתה היא - אין הקדושין חוזרין לעולם, אלא הרי הן מתנה גמורה שאין להן חזרה.

יט. ואם היו קדושי טעות, חוזרין המעות. כ. והמקדש אחותו, המעות מתנה; אדם יודע שאין קדושין תופסין בעריות, ואין זה טועה, אלא גמר ונתן לשם מתנה.

פיצד? מי שהלך בנו למדינת הים ושמע שמת, ועמד וכתב כל נכסיו לאחר מתנה גלויה גמורה, ואחר כך בא בנו - אין מתנתו קימת; שהדברים מוכיחין, שאלו ידע שבנו קים, לא היה נותן לזה כל נכסיו. לפיכך, אם שיר מנכסיו כל שהוא, בין קרקע בין משלטלין - מתנתו קימת.

ב. וכן הכותב כל נכסיו מתנה לאחד מבניו, בין שהיה בריא בין שהיה שכיב מרע, אפלו היה הבן קטן המשל בעריסה - לא עשהו אלא אפוטרופוס, והרי הוא בכל הנכסים כאחד מאחיו; אמרו דעת הוא, שלא נתפון אלא להיות אחיו נשמעין לו. ואם שיר כל שהוא, בין קרקע בין משלטלין - זכה הבן במתנה.

ג. כמה דברים אמורים? שכתב לבן בין הבנים. אכל אם כתב כל נכסיו לבן בין הבנות, או לבת בין הבנות, או לאחד מן היורשין בין שאר היורשין - אף על פי שלא שיר כלום, מתנתו קימת.

ד. וכן הכותב כל נכסיו לאשתו, בין בריא בין שכיב מרע - אף על פי שקנו מידו, לא עשה אותה אלא אפוטרופיא על יורשיו; בין שהיו יורשיו בניו ממנה, או מאחרת, או אחיו, או שאר יורשיו. ואם שיר כל שהוא, בין קרקע בין משלטלין - קנת כל שכתב לה.

ה. כמה דברים אמורים? בנשואה. אכל אם כתב כל נכסיו לאשתו ארוסה, או גרושה - אף על פי שלא שיר כלום, הרי היא כשאר כל אדם ומתנתו קימת.

ו. הכותב כל נכסיו לאחד מבניו ולאחר - קנה האחר חצי הנכסים במתנה, ונשאר החצי לבניו; והבן שנתנו לו, אפוטרופוס על שאר אחיו.

ז. וכן אם כתב כל נכסיו לאשתו ולאחר - האחר קנה מחצה, ואשתו אפוטרופיא על המחצה.

ח. האשה שקנת כל נכסיה בעלה במתנה - אבדה כתבתה, ותקדש; לפיכך, אם יצא עליו שטר חוב, והלכו כל הנכסים בחובו שקדם המתנה - תשאר היא בלא כלום, ולא תקח בכתבתה שקדמה החוב; שאמרו דעת הוא, שבהנייה הבאה לה בשמועה זו שכתב לה כל נכסיו, אבדה כל זכות שיש לה בנכסים חוץ ממתנה זו.

ט. וכן הכותב נכסיו לבניו, בין זכרים בין נקבות, בין בריא בין שכיב מרע, וכתב לאשתו עמהן קרקע כל שהוא - הואיל ועשה אותה שותף בין הבנים, ולא מתח - אבדה כתבתה, ואינה טורפת מנכסים אלו כלום. אכל מנכסים שיבואו לו אחר אלו, נוטלת מהן כתבתה.

י. כתב לה עמהן משלטלין בלבד, או ששיר לעצמו קרקע כל שהוא - כתבתה קימת. וכתבתה גאונים היא, שאפלו שיר משלטלין כל שהוא - כתבתה קימת, שהרי היא אומרת: 'ממה ששיר אני גובה'; ומתוך שתרד למה ששיר, תרד לשאר נכסים ותטרף.

יא. הכותב כל נכסיו לבניו, וכתב לאשתו חלק עמהן, ומת אחד מן הבנים - הרי זה גובה כתבתה מחלק זה שמת, שלא אבדה זכותה אלא מלטרף מהן.

יב. הרוצה להנשא, וכתבה כל נכסיה בין לבנה בין

שמכים עליו להזמין אורחים] במקום שאין דרך לקרות אחד אחד אלא כל השומע יבוא, ושמע ולא בא - חיב להחזיר לו השושבינות בלה; שהרי ידע ולא בא, או קרא לו במקום שדרך לקרות אחד אחד ולא בא.

ו. לא היה ראובן במדינה - מנפין לו דמי מה שאכל ושתה שמעון אצלו, ומחזיר שאר השושבינות. וכן אם היה במדינה, ולא קראהו או לא הודיעו - מנפין לו; ויש לו עליו תרעמת, מפני שלא הודיעו.

ז. וכמה מנפין? נהגו בנפוי, אם דינר אחד שלח לו שמעון - אינו מחזיר לו כלום, שנה הוא דמי מה שאכל. ואם יתר על דינר עד סלע שלח לו, מנפה לו מחצה. מסלע ולמעלה, אומדין דעת המשלח.

ח. ושעור השושבינות - אם אדם חשוב הוא, מנפה לו מחצה; ואם צר עין ומדקדק בהוצאתו, אינו מנפה לו אלא שעור מה שאכל ושתה, ומשלם לו השאר.

ט. מת שמעון קדם שישא אשה, או נשא ומת בתוך ימי המשטה - אין ראובן חיב להחזיר לירשי שמעון כלום, שהרי אומר להם: 'תנו לי שושביני ואשמח עמו'.

י. לפיכך אם שמח עמו ואחר כך מת שמעון, או שקרא לו ולא בא, או שלא היה במדינה, או שלא הודיעו - הואיל ושלמו ימי המשטה ואחר כך מת שמעון, חיב ראובן להחזיר השושבינות לירשיו; או בלה, או בנפוי, אם לא הודיעו או לא היה במדינה.

יא. מת ראובן, ואחר כך נשא שמעון אשה, ושלמו ימי המשטה - מקום שנהגו לגבות השושבינות מן הירשין, כופין ירשי ראובן להחזיר בנפוי; ומקום שלא נהגו, אין הירשין משלמין כלום.

יב. מת ראובן אחר שישא שמעון אשה ושלמו ימי המשטה - כופין את ירשיו לשלם השושבינות בכל מקום, שהרי נתחייב אביהם לשלם. ואם בלה היה חיב לשלם, משלמין את בלה; ואם בנפוי, משלמין בנפוי.

יג. חמשה דברים נאמרו בשושבינות: נגבית בבית דין - שאינה אלא כמו מלוה. ואינה משלמת אלא בעונתה כעין נשואי ראשון - שנה כמו תנאי הוא, אף על פי שלא פירש שעל דעת זו שלחה. ואין בה משום רבית; אפלו שלח לו דינר, והחזיר לו עשרה - מתר, שלא על מנת להוסיף לו שלח. ואין השביעית משמטתה, שאינו יכול לגש אותה ולתבעו עד שישא כדרך שישא הוא. ואין הבכור נוטל בה פי שנים כשתחזר לירשין, מפני שהוא ראוי, ואין הבכור נוטל בראוי כבמחזק, כמו שיתבאר במקומו.

יד. השולח תשורה לחברו, או שנתן לו מעות כשמיטה ידו, והוא ממאן לקח, וזה נשבע שאי אפשר שלא תקח והפציר בו עד שלקח, וכל פיוצא באלו - אף על פי שלא פירש, הרי אלו מתנה, ואינו יכול לחזור ולתבע, עד שיפירש שהיא מלוה. טו. וכן השולח לחברו כדי יין וכדי שמן ופרות בעת הנשואין - אינן נגבין בבית דין, מפני שהן גמילות חסדים; ולא נאמרו דיני השושבינות אלא במעות בלבד.

כא. השולח סבלונות [מתנות] לבית חמיו - בין מרבין בין מועטין, בין שאכל שם סעודת ארוסין בין לא אכל, בין שמת הוא בין שמתה היא, או שתור בו האישי - יחזור הסבלונות בלן, חוץ מן המאכל והמשקה.

כב. וכן בלים מועטין ששלח לה להשתמש בהן בבית אביה - אם נשתמשה בהן ובלו או אבדו, אינן משתלמין. אבל אם היו קימין - חוזר הכל, וגובה אותן בבית דין; שהדבר ידוע, שלא שלחם אלא דרך נוי בלבד.

כג. חזרה היא בו, חוזר הכל; ואפלו המאכל והמשקה, נותנת דמיו בזול. וכבר הספיקו הגאונים, שאם היו דמי המאכל והמשקה ששה - משלמת ארבעה, אם חזרה בה; שלא נתן לה מתנה זו, אלא ודעתו שלא תחזר בו.

כד. הורו רבותי, שאם היה מנהג המדינה שיעשה כל ארוס סעודה ויאכיל רציו, או יחלק מעות לשמשין ולחזנין וכיוצא בהן, ועשה כדרך שעושין כל העם, וחזרה בו - משלמת הכל; שהרי גרמה לו לאבד קמאנו, וכל הגורם לאבד ממון חברו, משלם. והוא שיהיו לו עדים כמה הוציא, שאין זה נשבע ונוטל.

שבת קודש

הלכות זכייה ומתנה פרק ז

א. מנהג פשוט ברב המדינות, שבזמן שישא אדם אשה, משלחין לו רציו ומדעיו מעות כדי שיתחזק בהן על ההוצאה שמוציא במשטה, ובאין אותן הרעים והמידעין ששלחו, ואוכלין ושותין עם החתן בשבעת ימי המשטה או במקצתו, הכל כמנהג המדינה. ואלו המעות שמשלחין נקראין 'שושבינות' [ריעות], ואותם האנשים ששלחו אותן המעות ואוכלין ושותין עם החתן נקראים 'שושבינין'.

ב. השושבינות אינה מתנה גמורה; הדברים ידועים, שלא שלח זה עשרה דינרין, כדי שיאכל וישטה בזו אחד; ולא שלח אלא ודעתו שאם ישא הוא, יחזור וישלח לו כמו ששלח לו. לפיכך, אם נשא זה, ולא החזיר לו השושבינות - הרי זה תובע בדין, ומוציאה ממנו.

ג. ואינו יכול לתבעו, עד שישא כדרך שישא הוא. פיצד? ראובן שישא בתולה, ושלח לו שמעון שושבינות, ואחר כך נשא שמעון אלמנה - אינו יכול לתבע לראובן להחזיר לו השושבינות, שהרי אומר לו: 'איני מחזיר לך אלא בכתולה כמו שנתת לי'. וכן אם שלח לו בנשואי אלמנה, אינו יכול לתבעו להחזיר לו בנשואי בתולה.

ד. עשה ראובן משטה בגלוי ובפרהסייה, ועשה שמעון בצנעה, או שעשה ראובן בצנעה, ועשה שמעון בפרהסייה - אינו יכול לתבעו, שהרי אומר לו: 'איני עושה עמך אלא כדרך שעשית עמי'.

ה. ראובן שישא, ושלח לו שמעון שושבינות, ואכל ושתה עמו, ואחר כך נשא שמעון בנשואי ראובן עצמן, ובא ראובן ואכל ושתה עמו, או שקרא לו שמעון לאכל ולא רצה לבוא, או שהיה במדינה ושמע קול טבלה וכוז

הלכות זכייה ומתנה פרק ח

א. הסומה [עיוור] או הפסח [נקטעו רגליו] או הגדם [נקטעו ידיו], או החושש בראשו או בעינו או ברגלו או בידו, וכיוצא בהן - הרי הוא כבריא לכל דבר בממכרו ומקחו ומתנותיו.

ב. אבל החולה שתשש כח כל גופו, וכשל מחמת החלי עד שאינו יכול להלך על רגליו בשוק, והרי הוא נופל על המטה - הוא הנקרא 'שכיב מרע', ומשפטי מתנותיו אינן כמתנת בריא. כיצד? שכיב מרע שצוה לתן לפלוני כן וכן, ולתן לפלוני כן וכן, בין בחל בין בשבת, בין כתב בין לא כתב - זכו הכל בפשימות בכל מה שנתן להן, ואינו צריך קנין; שדברי שכיב מרע, ככתובין וכמסורין הן. ודבר זה מדברי סופרים. ואף על פי שאינה קונה אלא מדבריהן, עשו אותה כשל תורה, כדי שלא תטרף [תתבלבל] דעתו עליו בפשיעה שאין דבריו קיימים.

ג. לפיכך, אם אמר: 'קנו ממני' - אפלו בשבת, קונין ממנו, מפני שזה הקנין אינו צריך.

ד. ואין שכיב מרע צריך לומר 'אתם עדי', אלא כל השומע דבריו, הרי זה עד; שאין אדם משטה בשעת מיתתו.

ה. שכיב מרע שצוה לתן מתנה לעבר שבמעי אשתו - זכה העבר, מפני שדעתו של אדם קרובה אצל בנו, כמו שבארנו.

ו. אמר: 'אם ילדה אשתי זכר, יטל מנה, ואם נקבה, מאתים' - ילדה זכר, נוטל מנה; ילדה נקבה, נוטלת מאתים; ילדה זכר ונקבה, הזכר נוטל מנה והנקבה מאתים; ילדה טמטום [ללא איברי זכר או נקבה] או אנדרוגיניוס [יש לו איברים של זכר ושל נקבה], נוטל כפחות שבשניהם.

ז. שכיב מרע שאמר: 'למי? נכסיו למי?' ואמר להן: 'דומה שיש לו בן או שאשתו מעברת, עכשו שאין לו בן או שאין אשתו מעברת, נכסיו לפלוני', ונודע שיש לו בן, או שהיתה אשתו מעברת - אף על פי שהפילה או מת הבן אחר כך, אין מתנתו מתנה.

ח. מתנת שכיב מרע אינה קונה, אלא לאחר מיתה; ואין אחד מהן זוכה בדבר שצוה בו בין מקרקעין בין מטלטלין, אלא לאחר מיתה.

ט. לפיכך מוציאין לכתבת האשה ולמזון האלמנה והבנות מיד אלו שצוה להן, שהרי במיתתו נתחבבו הנכסים ככתבה ובמזונות, ואלו שנתן להן לא יקנו אלא לאחר מיתה.

י. מתנת שכיב מרע שכתוב בה קנין, בין היתה במקצת נכסיו בין היתה בכל נכסיו - חוששין לה שמא לא גמר להקנותו אלא בשטר; והואיל ומתנה זו לא תקנה אלא לאחר מיתה - אין שטר לאחר מיתה, והרי המתנה בטלה. ואם קנו ממנו כדי ליפות כח המקבל, כגון שכתוב בה: 'וקנינו ממנו מוסף על מתנה זו' - הרי היא קיימת.

יב. שכיב מרע שאמר: 'כתבו ותנו מנה לפלוני', ומת קדם שכתבו ותנו לו - אין כותבין ואין נוהגין לו; שמא לא גמר להקנותו אלא בשטר, ואין שטר לאחר מיתה.

יג. ואם אמר 'כתבו' כדי ליפות כח המקבל, כגון שאמר: 'תנו מנה לפלוני, ואף כתבו וחתמו ותנו לו' - הרי אלו כותבין ונותנין לאחר מיתה.

יד. שכיב מרע שכתב כל נכסיו מתנה סתם, ולא שיר כלום - אם עמד - חוזר, ואפלו קנו מידו כדי ליפות את כחו, בין שהקנה כל נכסיו לאחד, בין שכתבן לשנים; שאמרו דעת הוא, שלא נתן זה הכל, אלא ונתפון שלא יקנו כלום אלא לאחר מותו.

טו. שיר כלום לעצמו, בין קרקע בין מטלטלין - הרי זו מתנה במקצת, וסתמה כמתנת בריא שקונה מזמן הפתיחה. לפיכך אינו חוזר, והוא שקנו מידו; שמתנת שכיב מרע במקצת צריכה קנין, בין עמד בין לא עמד.

טז. במה דברים אמורים? בשינתן סתם; שהרי אנו אומדין דעתו ואומרים: 'הואיל ושיר, לא נתפון אלא להקנות לו מחיים כמתנת בריא'.

יז. אבל אם נתן לו המקצת בפרוש כמתנת שכיב מרע, שאינו קונה אלא לאחר מיתה, אינו צריך קנין, ואם עמד - חוזר; ואם לא עמד, קנה זה המקצת. ואם היה בה קנין, לא קנה אלא אם כן היה מפה כחו, כמו שבארנו.

יח. אל תטעה בשכיב מרע שכתב כל נכסיו, ופרש שנתן הכל מעכשו והקנה מחיים, שאין זו מתנת שכיב מרע, אלא כשאר כל מתנות הבריא; שאם הגיע השטר ליד המקבל, או שקנו מיד הנותן - קנה הכל, ואין יכול לחזור בו.

יט. הנותן מתנה כשהוא שכיב מרע, וכתב בה: 'בכיים ובמות', או: 'מחיים ובמות', בין בכל בין במקצת - הואיל וכתוב בה 'ובמות', הרי זו מתנת שכיב מרע; וזה שכתב בה 'ובמות', שלא יקנה אלא לאחר מיתה; וזה שכתב בה 'בכיים', סימן ליטב דעתו שיחיה מחלי זה.

כ. שכיב מרע שנתן הנכסים, שהדבר גלוי שהן כל נכסיו שיש לו - הרי זו כמתנה במקצת; ואם קנו מידו ועמד, אינו חוזר. חוששין אנו, שמא נשארו לו נכסים אחרים במדינת הים, עד שיאמר: 'כל נכסי, שהן אלו, או שיהיה מתוך שאין לו נכסים אלא אלו; ואחר כך תהיה מתנה בכל'.

כא. שכיב מרע שכתב כל נכסיו לאחרים, רואין: אם כמתלק כתבם - אם מת, קנו כלן; עמד, חוזר בכלן. ואם כנגמלך אחר ששיר, וחזר וכתב, וחזר וכתב, וקנו מידו על כל אחד ואחד - מת, קנו כלן; עמד, אינו חוזר אלא באחרון, שהרי נתן לו כל נכסיו הנשארים.

כב. הכותב כל נכסיו לעבדו, ועמד - חוזר בנכסים, ואינו חוזר בעבד; שהרי יצא עליו שם בן חורין.

כג. שכיב מרע שצוה מחמת מיתה, כגון שהיתה דעתו נוטה שהוא מת ודאי, ונפר דבר זה מכלל דבריו - אף על פי שקנו מידו במקצת - אם עמד, חוזר.

כד. והמפרש לים, והיוצא בשיירה [למדבר], והיוצא בקולר [מובל לגרדום], והמספן, והוא שקפץ עליו החלי והכביד עליו חלו - כל אחד מארבעתן, כמצוה מחמת מיתה הוא, והרי דבריו ככתובין וכמסורין, ומקמיין אותן אם מת; ואם נצול ועמד - אפלו קנו מידו במקצת, חוזר כדין כל מצוה מחמת מיתה.

כה. שכיב מרע שנתק מחלי לחלי - אם לא עמד ולא הלך על משענתו בשוק, מתנתו מתנה.

יא. אמר: 'פלוני עבדי עשו אותו בן חורין', או שאמר: 'עשיתי אותו בן חורין', או: 'הרי הוא בן חורין' - כופין את היוזשין, ומשחררין אותו; שהעבד ישנו במקצת מצוות.
יב. אמר: 'פלונית שפחתי עשו לה קורת רוח' - עושין לה, ואינה עובדת אלא עבודה שהיא רוצה בה מפל העבודות הידועות לעבדים באותו מקום.
יג. שכיב מרע שפכת כל נכסיו לאחר, ואמר הלה: 'איני רוצה בהן' - לא קנה.

יד. שתק, ואחר כך צנח - קנה; שדברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין; וכיון ששתק, אינו יכול לחזור בו.
טו. שכיב מרע שפכת לנה, וחזר וכתב לאחר - האחרון קנה; שיש לו לחזור עד שימות - בין בכל בין במקצת, בין לעצמו בין לאחר. ואפלו כתב וזכה לראשון, וכתב וזכה לאחרון - האחרון קנה; ששכיב מרע שזכה, עדין מתנת שכיב מרע היא.

טז. אכל שכיב מרע שפכת וזכה, וקנו מידו - אין לאחר קנין כלום; ואינו יכול לחזור - לא לאחר ולא לעצמו, בין שנתן הכל בין שנתן מקצת.

יז. שכיב מרע שחזר במקצת, חזר בכל. ביצד? נתן כל נכסיו לראשון, וקנו מידו כדי ליפות את כחו, וחזר ונתן מקצתן לאחר, וקנו מידו כדי ליפות את כחו - השני קנה; אבל הראשון לא קנה כלום, בין שעמד בין שמת.

יח. נתן מקצת נכסיו וקנו מידו, ואחר כך נתן את כלן לאחר וקנו מידו כדי ליפות את כחו - אם מת - קנה הראשון המקצת, וקנה האחרון את השאר; ואם עמד - ראשון קנה, אחרון לא קנה.

יט. שכיב מרע שהקדיש כל נכסיו ולא שיר כלום, או הפקידן, או חלקן לעניים - אם עמד, חזר בכל. כ. מכר פשהו שכיב מרע, ממכרו קים פפריא.

כא. מכר כל נכסיו - אם המעות עצמן קימות - אם עמד, חזר; ואם הוציא המעות, אינו יכול לחזור.

כב. מתנה שהיא סתם, ולא נתפרש בה שהיה בריא כשנתן או שהיה שכיב מרע - הוא אומר: 'שכיב מרע הייתי, והרי עמדתי ואחזר במתנתי, ומקבל מתנה אומר: 'בריא היה, ואינו יכול לחזור' - על המקבל להביא ראיה שלא שכיב מרע היה. לא מצא ראיה - ישבע הנותן שבועת הסת ויפטר, ותעמד הקרקע בקזקת הנותן.

כג. אכל אם היו מטלטלין ביד המקבל - מתוך שיכול לומר 'שלי הן', ישבע הסת שבריא היה כשנתן לו מתנה זו. כד. מי שמת, ונמצאת מתנה קשורה לו על ירכו - אף על פי שהיא בעדים, וקנו מידו כדי ליפות כח אלו שנתן להם - הרי זו אינה כלום; שאני אומר: כתבה ונתלה.

כה. ואם זכה בה לאחר, בין מן היוזשין בין שאינו מן היוזשין - כל הדברים שבה קימין ככל מתנות שכיב מרע. כו. וכן מי שפכת שטר חוב על עצמו בשם אחר, או בשם בן מבניו, או מן היוזשין, ונתן השטר על יד שלישי ואמר לו: 'היה זה אצליך', ולא פרש לו כלום, או שאמר לו: 'נתח עד שאמר לך מה תעשה', ומת - הרי זה אינו כלום.

כו. עמד בין החלי שצוה בו ובין החלי שמת ממנו, והלך על משענתו - אומדין אותו על פי רופאים: אם מחמת חלי הראשון מת, מתנתו קימת; ואם לאו, אין מתנתו קימת. ואם הלך בשוק בלא משענת - אינו צריך אמר, אלא בטלו מתנותיו הראשונות.

כז. מתנת שכיב מרע שאין כתוב בה שמתוך חלי זה שצוה בו מת, ואין העדים מצויין לשאל להם - אף על פי שהרי זה המצוה מת, הרי המתנה בטלה; שאין מיתתו ראיה, שמא עמד מחלי שנתן בו המתנה ואחר כך חלה חלי אחר ומת; לפיכך הנכסים בקזקת היוזשין, עד שביא ראיה שמתוך החלי שנתן בו מתנה זו מת.

הלכות זכיה ומתנה פרק ט

א. שכיב מרע שצוה ואמר: 'לא תגלו מתנה זו, ולא תודיעו בה אדם אלא לאחר מותו' - הרי זו מתנה קימת, ואינה מתנה מסתרת; שבעת שפקדה, שהוא אחר מותו, הרי אומר: 'גלו אותה'.

ב. מצוה מחמת מיתה, אינו צריך לומר: 'גלו את המתנה'; אלא אף על פי שהיא כתובה סתם, אין חוששין לה שמא מסתרת היא.

ג. שכיב מרע שאמר: 'טל פלוני נכסי' או 'מקצת נכסי', או 'בחזיקי', או 'זכיה', או 'קנה' - כלן לשון מתנה הן. וכן אם אמר: 'יחסן' [לשון ירושה בארמית] או 'ירש' על מי שראוי לירשו, הרי זה קנה.

ד. 'הנה פלוני בהן', 'עמד בהן', 'ישען בהן' - לא קנה. ה. שכיב מרע שפכת כל נכסיו לאחר - אם אינו ראוי לירשו, נוטלן משום מתנה; ואם ראוי לירשו, נוטלן משום ירשה. במה דברים אמורים? בשהיה היורש הזה אחת מבנותיו, או אחד מפלל בניו, או אחד מפלל אחיו, וכיוצא בהן משאר יורשין. אבל אם כתבן לאחד מבניו, לא עשהו אלא אפוטרופוס, כמו שבארנו.

ו. מי שאמר לו בשעת מיתתו: 'נכסיך למי הן? שמא לפלוני? ואמר להן: 'ואלא למי? - רואין: אם ראוי לירשו, נוטלן משום ירשה; ואם לאו, נוטלן משום מתנה. ז. גר שיש לו בן שאין הורתו בקדשה - הואיל ואינו יורשו, כמו שיתבאר במקומו, כך אינו יכול לתן לו נכסיו במתנת שכיב מרע, לא כל נכסיו ולא מקצתן - שלשון ירשה ומתנה, לגבי יורש - אחד הוא. ואם תאמר יקנה, נמצא זה כאלו ירש אביו;

ח. לפיכך, אם נתן לגר משאר הגרים, מתנתו קימת. ט. שכיב מרע שהודה: 'שיש לו לפלוני אצלי כך וכך, תנוהו לו', או שאמר: 'פלי פלוני הוא פקדון בידי לפלוני, תנוהו לו', 'חצר פלונית של פלוני הוא', 'חוב שיש לי ביד פלוני אינו שלי, של פלוני הוא' - בכל אלו הדברים וכיוצא בהן, הודיתו הודה. ואפלו הודה הגר לבנו שאין הורתו בקדשה, דבריו קימין; אפלו הודה שכיב מרע לגוי, נוהגין לו.

י. אבל שכיב מרע שצוה לתן לגוי מתנה - אין שומעין לו, שזה כמי שצוה לעבר עברה בנכסיו.

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - א' ז' ניסן ה'תשס"ח

יום ראשון

הלכות פרה אדמה פרק ג

א. אין שורפין את הפרה אלא חוץ להר הבית, שנאמר: "והוציא אתה אל מחוץ למחנה"; ובהר המשחה היו שורפין אותה. וכבש [- גשר] היו עושין מהר הבית להר המשחה, ותחמיו בנגן בפין בפין [- קשתות], וכפה על כל שני כפין, כדי שיהיו שתי רגלי הכפה על גג שני כפין שתחתיה, כדי שיהיה תחת הפל חלול - מפני קבר התהום. אף מקום שרפתה ומקום הטבילה שהיו בהר המשחה - תחתיהן חלול, מפני קבר התהום. והפרה והשורף וכל המסעדין [- מטייעים] בשרפתה, יוצאין מהר הבית להר המשחה על גבי כבש זה.

ב. ביצד שורפין אותה? וקני ישראל היו מקדימין ברגליהן להר המשחה, ובית הטבילה היה שם; וכהן והמסעדין בשרפתה והפרה יוצאין על הכבש, ובאין להר המשחה. ומטמאין את הכהן, וסומכין הזקנים ידיהם על הכהן, ואומרין לו: 'טבל אחת'. ואם היה כהן גדול, אומרין לו: 'אישי כהן גדול, טבל אחת'. וירד וטבל, עלה ונסתפג. ועצים מסודרין היו שם, עצי ארזים ארנים וברושים, ועצי תאנה חלקה. ועושין מערבה כמין מגדל, ומפתחין בה חלונות [- מקומות פתוחים], כדי שתהיה האור מלפכת [- מתחזקת] בהן; ומראה [- חזית] המערבה במערב. וכופתין את הפרה בקבל של מגג [- מין גומי], ונותנין אותה על גבי המערבה, ראשה לדרום ופניה למערב. והכהן עומד במזרח, ופניו למערב, שוחט בימינו, ומקבל הדם בשמאלו. ומזה באצבעו הימנית מן הדם שבכפו השמאלית, שבע פעמים כנגד בית קדש הקדשים - על כל הזאה, טבילת אצבע בדם. ושירי הדם שבאצבע, פסולים להזיה; לפיכך, על כל הזיה - מקנח אצבעו בגנפה של פרה. גמר מלהזות, מקנח את ידיו בגנפה של פרה; וירד מן המערבה, והצית את האש בעצים קטנים, והכניסן תחת עצי המערבה, ותחיל האש בה [- בפרח]. והכהן עומד ברחוק, ומשמר לה עד שיצת האור ברכה, ותקרב בטנה. ואחר כך נוטל עץ ארוך, ואזוב אין פחות מטפח, וצמר צבוע בתולעת משקל חמשה סלעים, ואומר לעומדים שם: 'עץ ארוך זה?' 'עץ ארוך זה?' 'עץ ארוך זה?' 'שני תולעת זה?' 'אזוב זה?' 'אזוב זה?' 'שני תולעת זה?' 'שני תולעת זה?' - שלשה פעמים על כל אחד ואחד, והם אומרין לו: 'הן! הן! הן!' - שלשה פעמים על כל אחד ואחד. וכל כך למה? לפי שמיני ארזים שבעה הן, ומיני אזוב ארבעה. והצבוע אדם - יש שצובעין אותו בפואה, ויש שצובעין אותו בלפא, ויש שצובעין אותו בתולעת; והתולעת - היא הגרגרים האדמים ביותר הדומין לגרעיני הקרובים, והן כמו האוג,

ותולעת כמו יתוש יש בכל גרגר מהן. לפיכך מודיע לכל ומגלה להן, שאלו הן המינין האמורין בתורה. והאזוב האמור בתורה - הוא האזוב שאוכלין אותו בעלי בתים, ומתבלין בו הקדרות. האזוב והארו והתולעת, שלשתן מעכבין זה את זה. וכורך האזוב עם הארו בלשון של שני, ומשליף אל תוף בטנה - שנאמר: "והשליף אל תוף שרפת הפרה". ואינו משליף קדם שיצת האור ברכה, ולא אחר שתעשה אפר; ואם השליף, פסולה, שנאמר: "אל תוף שרפת" - לא קדם שיצת האור ברכה, ולא אחר שתעשה אפר. בין שהשליף שלשתן כאחת, בין שהשליף זה אחר זה, בין שהשליף לתוף גופה, או לתוף שרפתה, בין שנקרעה מאליה ואחר כך השליף, בין שנקרעה בידו או בכלי - כשרה.

ג. נגמרה שרפתה - חוכטין אותה במקלות, היא וכל עצי המערבה שנושרפה בהן, וכוכרים את הכל בכברות. וכל שחר שאפשר שיכתש ויהיה אפר, בין מבשרה בין מן העצים - כותשין אותו עד שיעשה אפר; ושאין בו אפר, מניחין אותו. וכל עצם מעצמיה שנסאר בלא שרפה - בין כף וביין כף היה נכתש.

ד. אין מכניסין מאפרה כלום להניחו בעזרה, שנאמר בו: "והניח מחוץ למחנה". ושלשה חלקים היו חולקין את כל אפרה - אחד נתן בחיל, ואחד בהר המשחה, ואחד מתחלק לכל המשמרות. זה שמתחלק לכל המשמרות, היו הכהנים מקדשין ממנו; וזה שנתן בהר המשחה, היו ישראל מזין ממנו; וזה שנתן בחיל, היה מוכן ומצנע - שנאמר: "והיתה לעדת בני ישראל למשמרת", מלמד שמצניעין ממנו. וכן היו מצניעין מאפר כל פרה ופרה ששורפין, בחיל. ותשע פרות אדמות נעשו משנצטוו במזזה זו, עד שחרב הבית בשניה: ראשונה עשה משה ורבנו, ושניה עשה עזרא, ושבע מעזרא עד חרוב הבית; והעשירית עושה המלך המשיח, מהרה יגלה.

יום שני

הלכות פרה אדמה פרק ד

א. אין שוחטין שתי פרות אדמות כאחת, שנאמר: "ושחט אתה".

ב. לא רצת פרה לצאת [מהרפת] - אין מוציאין עמה שחרה [גפתוחה], שלא יאמרו: 'שחרה שחטו'; ולא אדמה, שלא יאמרו: 'שתיים שחטו'.

ג. פרה ששחטה שלא לשמה, או שקבל או שהזה שלא לשמה, או לשמה ושלא לשמה, או שלא לשמה ולשמה, או שנעשת שלא בכהן, או במחסר בגדים, או שעשיה בכגדי זהב, או בכגדי חל - פסולה; שחטה על מנת לאכל מבשרה, או לשתות מדמה - כשרה, לפי שלא נאמר בה "ריח ניחוח".

טז. שרפה שלא בעצים, או בכל עצים, אפלו בקש, ואפלו בגבכא [- קש הנשאר מחובר לקרקע] - כשרה; ומצותה, שלא ימעט לה עצים מן הראוי לה. אבל מרבה הוא לה חבילי אזוב ואזוביון בזמן שרפתה, כדי לרבות את העפר; ויש לו [- מותר לו] לרבות עצים בשרפתה, עד שתעשה אפר. אבל משתעשה אפר - אם הוסיף בה אפלו עץ אחד, הרי זה כמערב אפר מקלה [- שריפה] באפר הפרה.

יז. כל מעשה הפרה, מתחלה ועד סוף - אינו אלא ביום, ובזכרי כהנה; והמלאכה [של המתטקס בה] פוסלת בה, עד שתעשה אפר. אבל משתעשה אפר - אם נכנס אפרה בלילה, או שכנסתו אשה, או שעשה מלאכה אחרת בשעת כניסתו - הרי זו כשרה. ומנין שאספת האפר בכל אדם מישראל, חוץ מחרש שוטה וקטן? שנאמר: "ואסף איש טהור", מקלל - שאינה צריכה כהן, וכאלו נאמר "אדם טהור", בין איש בין אשה. ומנין שהמלאכה פוסלת בה? שנאמר: "ושחט אתה לפניו" - מפי השמועה למדו, שלא בא הכתוב אלא ללמד שאם נתעסק בדבר אחר בשעת שחיטתה, פסלה. ונאמר: "ושרף את הפרה לעיניו", שיהיו עיניו בה - ללמד שהמלאכה פוסלת בה משעת שחיטתה עד שתעשה אפר; וכל העוסק בשרפתה ועשה מלאכה אחרת - פסלה, עד שתעשה אפר.

יח. שחט את הפרה [בסכין ארוכה], ונשחטה בהמה אחרת עמה, או נתחטקה דלעת עמה - כשרה; שהרי לא נתפנון למלאכה - אף על פי שהבהמה שנשחטה עמה כשרה לאכילה, שאין שחיטת החלין צריכה פונה; אבל אם נתפנון לחתוף הדלעת, ונתחטקה בשעת שחיטה - פסולה, שהרי עשה עמה מלאכה.

יום שלישי

הלכות פרה אדמה פרק ה

א. כל העוסקין בפרה מתחלה ועד סוף, מטמאין בגדים כל זמן עשייתן - שנאמר בשוחט ומשליך עץ ארו: "וכבס בגדיו... ורחץ בשרו", ונאמר בשורף: "והשרף אותה - כבס בגדיו", ונאמר: "וכבס האסף את אפר הפרה"; מלמד שכל העוסקין בה מתחלה ועד סוף - מטמאין בגדים וטעונין טבילה והערב שמש, דין תורה; אבל המשמר אותה בשעת עשייתה, מטמא בגדים מדבריהם - גזרה, שמה זיוו בה אבר.

ב. כל מקום שנאמר בתורה בטמאות "כבס בגדיו", לא בא ללמדנו שהבגדים שעליו בלבד הם הטמאים, אלא ללמד שכל בגד או כלי שיגע בו הטמא הנה בשעת חבורו במטמאיו - הרי הם טמאים; אבל אחר שיפרש ממטמאיו, אינו מטמא בגדים. ביצד? הנושא את הנבלה - אחד בגד שעליו, או כלי שיגע בו כל זמן שהוא נושא אותה - הרי הן טמאין, והרי הן ראשון לטמאה; וכן זה הנושא, הרי הוא ראשון. פרש ממטמאיו, והשליך את הנבלה - הרי הוא ראשון כמות שהנה, ואם יגע בכלי או בגד - אינו מטמא אותו, שאין ולד טמאה מטמא כלים, כמו שבארנו

ד. קבל דמה בכלי - פסולה, שנאמר: "ולקח אלעזר הכהן מדמה באצבעו" - מצותה מצות יד, לא מצות כלי. הנה בכלי, אפלו אחת מהן - הניתו פסולה; הנה אחת מהן בשמאל, הניתו פסולה. הנה שבעה כהנים - כאחת הניתו פסולה; זה אחר זה, כשרה. הנה, ולא כן כנגד ההיכל - פסולה, שנאמר: "אל נכח פני אהל מועד" - עד שיכונן כנגד ההיכל, ויהיה רואהו. וכן אם שחטה או שרפה שלא כנגד ההיכל - פסולה, שנאמר: "ושחט אתה לפניו".

ו. כמה דברים אמורים? שהנה או שחט או שרף כנגד הדרום, או כנגד צפון, או שהיה אחוריו למקדש; אבל אם עמד בין מזרח ומערב, ופניו כנגד פתח ההיכל - אף על פי שלא כן כנגד פתח ההיכל בדקדוק, כשרה.

ז. חסר אחת מן המתנות [- הזאות], פסולה. טבל שתיים, והנה אחת - הניתו פסולה; טבל אחת, והנה שתיים - אף על פי שלא חשב הנאה שניה, אלא טבל והנה אחרת - הניתו פסולה. ביצד? טבל אצבעו טבילה ששית, והנה ששית ושביעית - אף על פי שחזר וטבל אצבעו והנה שביעית, הניתו פסולה. הנה מטבילה שביעית, שביעית ושמינית - אפלו חזר וטבל טבילה שמינית והנה שמינית, כשרה; שכל שמוסיף על השבע, אינו כלום - והוא, שיהיה זה שהוסיף כהן אחר; אבל הכהן השורף אותה - אם הוסיף, פסלה, מפני שנתעסק בדבר שאינו צריך בשעת שרפה.

ח. הוציא את הדם חוץ ממערכתה, והנה - פסולה.

ט. הנה מדמה בלילה, אפלו הנה שש היות ביום ואחת בלילה - פסולה.

י. שחטה חוץ ממקום שרפתה, אפלו שחטה לפניו מן החומה [של ירושלים] - פסולה.

יא. שרפה חוץ ממערכתה שנשחטה עליה, או שחלקה לשנים ושרפה בשתי מערכות, או ששרף שתיים במערכת אחת - פסולה; ואם אחר שנעשת אפר - מביא אחרת ושוורף על גבה, ואינו חושש.

יב. הפשיטה, ונתתה, ואחר כך שרף כלה - כשרה; ואם חסר ממנה כלום, אפלו מפרשה [אוכל שבמיעיה] - פסולה. פקע [- יצא מחוץ לאש] מעורה או מבשרה, אפלו משערה, כזית? יחזיר; ואם לא החזיר, פסולה. פקע חוץ למערכתה - מרבה עליו, ושורפו במקומו; פקע מקרניה, או מטלפיה, או מפרשה - אינו צריך להחזיר.

יג. הפרה אינה נפסלת בלינה; לפיכך, אם נשחטה היום, והנה דמה פהלקתו, ונשרפה למחר - כשרה.

יד. שרפה אוגן או מחסר פפרה [- טבל ולא הביא קרבנו], כשרה;

טו. שלא רחוף ידים ורגלים - פסולה, מפני שמעשיה כעין עבודה. והיכן מקדש ידיו ורגליו? בכלי שרת בפנים [- בעזרה]. ואם קדש בחוץ, ומפלי חל, אפלו במקידה [- כוס] של חרש - כשר, הואיל וכל מעשיה בחוץ. וכן כשמשבילין את הכהן השורף אחר שמטמאין אותו כמו שבארנו, אינו צריך לחזר ולקדש, הואיל וכל מעשיה בטבול יום.

- טהורין; שאין אלו מטמאין אלא למתעסק בהם בלבד, שגאמר: "והשרף אותם - יכבס בגדיו"; אבל הנוגע, טהור.

יום רביעי

הלכות פרה אדמה פרק ו

א. המים שנותנין עליו אפר הפרה - אין ממלאין אותו אלא בכלי, ומן המענינות הנובעות [זרמות] או הנהרות המושכין מהן, שגאמר: "ונתן עליו מים חיים אל כלי". ונתנית אפר הפרה על המים שנתמלאו, הוא הנקרא 'קדוש'; והמים האלו שנתן עליהם האפר, הן הנקראין 'מי חטאת' ו'מים מקדשין', והן שקרא הכתוב 'מי נדה'.

ב. הכל כשרין למלאת את המים, חוץ מחרש שוטה וקטן; והכל כשרין לקדש, חוץ מחרש שוטה וקטן. ואין ממלאין ואין מקדשין אלא בכלי, ואין מדין אלא מקלי. והמלי והקדוש כשרין כליליה, אבל אין מדין ואין מטבילין אלא ביום; וכל היום כשר להזיה ולטביליה.

ג. בכל הכלים ממלאין ומדין ומקדשין - אפלו בכלי גללים, וכלי אבנים, וכלי אדמה, ובספינה; ואחד כלי חרש, ואחד כל הכלים. אבל אין ממלאין ולא מקדשין ולא מדין בדרפנות הכלים [שנסבר], ולא בשולי [תחתית] המחץ [כלי גדול], ולא במגופת [פוק] החבית, ולא בחפניו [כפות ידיו], ולא בכיצת התרנגולת, ולא בשקת [שקע מים] שבסלע; אבל ביצת היוצרים [חומר גלמי של חורס] כשרה, מפני שהיא כלי אדמה.

ד. שולי [תחתיות] כלי עץ, וכלי זכוכית, וכלי עצם - אין מקדשין בהן, עד שישוף אותם ויתקן אותם וינעשה אותם כלים בפני עצמם; וכן מגופה שהתקנה להיות כלי, מקדשין בה. וביצת הנעמית [בת יענה], כשרה לקדש בה; ואין צריך לומר שהיא כשרה למלא בה ולהזות ממנה. ה. כלי שחברו בארץ או בסלע, אפלו חברו בסיד - מקדשין בו ומדין ממנו. עשה עטרה של טיט סביב לכלי, והמים שבכלי צפין עד שהלכו לעטרה - אם נטלת העטרה עם הכלי - הרי המים שבתוכה כשרים, שהרי הן בכלי אדמה; ואם לאו - הרי הן כמי שהקיף עטרה של טיט בסלע או על הארץ ומלא אותה מים, שהן פסולין, מפני שאינן בכלי.

ו. כלי חרש שנקב בכונס משקה [מים נכנסים בו], אין ממלאין ומקדשין בו; אבל אם נקב במוציא משקה [חור קטן יותר], מקדשין בו.

ז. כלי שנקב מלמטה, וסתמו בסמרטוטין - פסול; שהמים שבו אינן על עגול הפלי [עצמו], אלא על הפקק [הסתומה]. הנה נקוב מן הצד, ופקקו - הרי זה כשר למלאת ולקדש ולהזות ממנו.

ח. הזולף [שואב] מים מן המעין בגדיו ובגדיו ובתורשים [שבריים], ונתן לתוף החבית - פסולין, מפני שלא נתמלאו בכלי. נתן את החבית במים, ודחק את המים בגדיו או בגדליו או בפעלי ירקות כדי שיעברו לחבית - הרי אלו פסולין. וכן אם שקעו במים, כדי שיגברו המים ויעלו

בתחלת הספר. וכן כל פיוצא בנבלה. וכן כל העוסקין בפרה - אם נגע בכגד או בכלי בשעת שחיטה או בשעת שרפה - הרי הן טמאין; אבל אחר שיפרש ממצויה - אף על פי שעדין לא טבל - אם נגע בכלי, אינו מטמאו; מפני שהוא ולד טמאה. והפרה עצמה אינה מטמאה, לא אדם ולא כלים שנגעו בה; אלא המתעסק בה בלבד - הוא הטמא וטעון טבילה, ומטמא בגדים כל זמן שעוסק בה. ג. במה דברים אמורים? בזמן שנושרפת במצותה. אבל אם נפסלה - המתעסק בה טהור. ארע פסול בשחיטתה, אינה מטמאה בגדים. ארע בהזיתה פסול - כל העוסק בה לפני פסולה, מטמא בגדים; לאחר פסולה, אינו מטמא בגדים.

ד. השלים לכנס את אפרה - המתעסק בה אחר בן בחלוק האפר או בהצנעתו, וכן הנוגע בו - טהור. ולא הפרה בלבד, אלא כל החטאות הנשרפות מן הפרים ומן השעירים - השורף אותם מטמא בגדים בשעת שרפתן, עד שיעשו אפר; שהרי הוא אומר בפר ושעיר של יום הכפורים: "והשרף אותם - יכבס בגדיו" - מפי השמועה למדו, שזה בגין אב לכל הנשרפין, שיהיו מטמאין בגדים עד שיעשו אפר. במה דברים אמורים? בשלא ארע בהן פסול, ונשרפו במצותן בבית הדשן; אבל אם נפסלו בעזרה - נשרפין שם בפסולי המקדשין, ושורפן טהור. וכן המתעסק בהן משיעשו אפר, אינו מטמא בגדים. ואיזה הוא שורף? זה המסייע בשרפה - כגון המהפך בכשר, והמשליך עצים, והמהפך באש, והחותרה גחלים כדי שתבער האש, וכיוצא בזה; אבל המציא את האור לשרפן, והמסדר את המערכה - טהור. וכן למדו מפי השמועה, שהנושא פרים ושעירים הנשרפין להוציאן לבית הדשן לשרפן - טמא ומטמא בגדים דין תורה, כל זמן שהוא עוסק בהולכתן; וטעון טבילה והערב שמש; כמו המשלח את השעיר לעזאזל, שהוא מטמא כל בגד וכל כלי שיגע בו בכלים שעליו כל זמן שמתעסק בשלוחו, שגאמר: "והמשלח את השעיר לעזאזל - יכבס בגדיו".

ה. מאימתי מטמאין בגדים, הנושאין פרים ושעירים הנשרפים? משפצאו בהם חוץ לחומת העזרה. נשואם במוטות, ויצאו מקצת הנושאים חוץ לחומת העזרה, והאחרונים לא יצאו - אלו שיצאו, מטמאין בגדים; ואלו שעדין לא יצאו, אינן מטמאין בגדים עד שיצאו. יצאו [הפרים] וחררו לעזרה - הנושא אותן בעזרה, טהור עד שיצא בהן. הנה עומד חוץ לעזרה, ומושף אותן משם מאחר שחרו - הואיל וכבר יצאו לחוץ, והרי זה המושף אותן בחוץ - הרי הוא ספק טמא.

ו. ומאימתי מטמא בגדים, המשלח את השעיר? משפצאו חוץ לחומת ירושלים, עד שעת דחיתו [דחיפתו] לעזאזל. אבל אחר שדחהו - אם נגע [הדוחה] בכלים ובגדים, טהורים.

ז. הנוגע בפרים ושעירים הנשרפין עצמן, אפלו אחר שיצאו - בין אדם בין כלים, בין אכלין בין משקין - הכל טהור; וכן אם נגעו בשעיר המשלח עצמו בזמן הולכתו

מפלי לכלי, והוא עוסק במלאכה אחרת, ואין בכך פלוג; וכן מזה מהן בידו אחת, והוא עושה מלאכה ביד האחרת. **ב.** השכר - פוסל בקדוש ובהזיה, ואינו פוסל במלוי. ביצד? הנוטל שכרו לקדש מי חטאת, או להזות מהן - הרי אותן המים כמי המערה, והאפר כאפר מקלה [שריפה], שאינו פלוג. אבל נוטל הוא שכר למלאת המים או להוליכן. ומקדשין אותן בחנם, ומזה מהן המזה בחנם. הנה המקדש או המזה זקן שאינו יכול להלף על רגליו, וכא הטמא ובקש ממנו להלף עמו למקום רחוק לקדש או להזות - הרי זה מרכיבו על החמור, ונותן לו שכרו כפועל בטל שבטל מאותה מלאכה שבטלו ממנה. וכן אם הנה כהן, והנה מתטמא בטמא המונעת אותו מלאכל תרומתו בעת שילף עמו להזות או לקדש - הרי זה מאכילו ומשקהו וסכו [בשמן]; ואם בטלו ממלאכה - נותן לו שכרו כפועל בטל של אותה מלאכה; שכל אלו הדברים, אינן שכר שגשפתר בקדוש או בהזיה - שהרי לא הרויח כלום, ולא נטל אלא כנגד מה שהפסיד. **ג.** הממלא באחת ידו, ועושה מלאכה בידו האחרת, או הממלא לו ולאחר, או שמלא לשנים פאחת - שניהם פסולין; שהמלוי מלאכה, ונמצא כל מלוי משניהם, כאלו עשה עמו מלאכה אחרת; וכבר הודענו שהמלאכה פוסלת במלוי, בין שמלא לעצמו בין שמלא לאחרים. **ד.** הממלא לאחרים, אפלו מלא אלף חביות זו אחר זו לאלף בני אדם - בלן כשרים; וכל אחד מהן נוטל המים שלו, ומקדשן. מלא לעצמו חבית אחר חבית - אם נתפון לקבץ כל החביות לכלי אחד, ולהשליף עליהן את האפר, ומקדשן בלן קדוש אחד - בלן כשרים, שהכל מלוי אחד הוא. אבל אם נתפון לקדש כל חבית וחבית בפני עצמה - בלן פסולין, חוץ מן האחרונה; שהראשונה נפסלת במלאכה שעשה קדם שיקדש, והוא מלוי השניה; וכן השניה נפסלת במלוי השלישית, ואין פשר אלא אחרונה. **ה.** חמשה שמלאו חמש חביות לקדשן חמשה קדושין, שישליף האפר על כל אחת ואחת בפני עצמה, ונמלכו לערבן וילקדשן בלן קדוש אחד, או שמלאו לקדשן קדוש אחד, ונמלכו לקדשן חמשה קדושין - בלן כשרין; שהרי לא נתעסק הממלא במלוי אחר. אבל היחיד שמלא חמש חביות לקדשן חמשה קדושין - אף על פי שחזר ונמלף לקדשן קדוש אחד, אין פשר אלא אחרון; מלאן לקדשן קדוש אחד, ונמלף לקדשן חמשה קדושין - אין פשר אלא זו שקדש בתחלה. וכן אם אמר לאחר: 'קדש לך את אלו' - אין פשר אלא זו שנתקדשה מהן בתחלה. אבל אם אמר לו: 'קדש לי את אלו' - הרי בלן כשרין, שהרי לקדוש אחד מלאן; ואף על פי שגמלף לקדשן חמשה קדושין - הרי לא קדש הוא, אלא אחר קדש לו. **ו.** הרוצה למלאת מים לקדשן, ומים אחרים לצרכיו - ממלא את של צרכיו תחלה, וקושן וטוען לאחריו; ואחר כך ממלא את של חטאת, כדי שלא יתעסק במלאכה אחר המלוי, ונותן לפניו, והולף.

וישפכו לחבית - פסולין. ואם עשה בן בעלי קנים ועלי אגוז, הרי המים כשרים. זה הפלל: דבר שהיה מקבל טמאה - אם סיע בו המים כדי שיתמלא הכלי, פסולין; ואם סיע בדבר שאינו מקבל טמאה, כשרים. **ט.** המפנה את [מי] המעין לתוף הגת או לתוף הגבא [גומא], וחזר ומלא בכלי מאותו הגבא או הגת - פסולין; שהרי צריך שתהיה לקיחת המים מן המעין בכלי, בתחלה. **י.** הים הגדול - כמקוה, ואינו כמעין; לפיכך, אין ממלאין ממנו לקדוש [מי חטאת]. וכל הנקרות - פסולין לקדש מהן מי חטאת. ושאר המים - כמעין. **יא.** והמים הנגררין [עוברין] משאר המים וניקו בשפת הים], והם הנקראין 'זוחלין' - פסולין; והזוחלין מן המעין - הרי הן כמעין, וכשרים. **יב.** מים המפין [- מזיקים] והמכזבין, פסולין. ואלו הם המפין - המלוחין או הפושרין. והמכזבין - הן המענינות שפעמים מקירין [- זורמים], ופעמים חרבין ויבשין; אפלו היו חרבין פעם לשבע שנים, פסולין. אבל אם היו חרבין בשני בצרת, או לשנים רבות יתר משבע שנים, או שהיו מימיהן פעמים מרבין ופעמים מועטין ואינם חרבין - הרי אלו כשרים. ומעין שניצא בתחלה [- חדש] - כשר, ואינו צריך לבדק שפא יכזב. **יג.** מי בצים [- מעורבים בטיט], ומי הירדן, ומי הירמוף [שם נהר] - פסולין, מפני שהן מי תערבת [של מים פסולין]. ואלו הן מי התערבת - מים הכשרים לקדוש שנתערבו במים פסולין, אין ממלאין מתערבת שניהם; אבל מים כשרים, כגון מימי שתי מענינות שנתערבו, ונמשכו [- ודמו יחד] - ממלאין מהן. **יד.** המים שגשפתו שנויין מחמת עצמן [צבעם או טעמם] - כשרין. **טו.** באר שנפל לתוכה חרסית או אדמה, ונעשו מימיה עכורין [- מלוכלכים] - ממלא ממנה, ואינו צריך להמתין; נפל לתוכה שטף של מימי גשמים - המתין עד שתצל [יהיו צלולים]. **טז.** אמת [- תעלת] המים הבאה מרחוק - הואיל ותחלתה מן המעין, כשרה למלאת ממנה; ובלבד שישמנה שלא יפסקנה אדם [במחיצה], ונמצא ממלא מן המים שפסקו תחלתן [- מקורן] מן המעין, שהן פסולין. **יום חמישי**

הלכות פרה אדמה פרק ז

א. המלאכה - פוסלת במים קדם שיתקדשו [- ימזגו לכלי], ואינה פוסלת בהזיה; ודברים אלו, דברי קבלה הן [ממשה רבינו]. ביצד? הממלא מים לקדוש [מי חטאת], ונתעסק במלאכה אחרת בשעת המלוי, או בשעת הולכת המים שמלא, או בעת שמערה [- מוזג] אותם מפלי לכלי - פסולין; לעולם המלאכה פוסלת במים, עד שישטיל להם את האפר. הטיל את האפר, ונתקדשו ונעשו מי נדה - אין המלאכה פוסלת בהן, אלא מוליף המים המקדשים, או מערה אותן

וּפְרָץ [פילוס דרכו] בְּשַׁעַת הַלֹּכוֹ מְקוֹם שְׂיֻלָּהּ בּוֹ - אָף עַל פִּי שְׂפָרֵץ עַל מְנַת לְגֵדֶר, כְּשָׂרִים; וְאִם גָּדַר קִדְּם שְׂיֻתָּן הָאֶפֶר, פְּסוּלִין. וְכֵן אִם קָצַץ פְּרוֹת לְאָכֵל - אָף עַל פִּי שְׂפוּנָתוֹ לְהַקְצוֹת [לְקַצּוֹן] אֶת הַשָּׂאֵר, כְּשָׂרִין; וְאִם הִקְצָה קִדְּם מִתֵּן הָאֶפֶר, פְּסֹל.

ב. הִיָּה אוֹכֵל בְּשַׁעַת הוֹלְכַת הַמַּיִם, וְהוֹתִיר, וְזָרַק מֵה שְׂהוֹתִיר לְתַחַת הַתְּאֵנָה אוֹ לְתַחַת הַמְּקַצָּה [מחצלת] - אִם נִתְּפֵן שְׂלֵא יֵאָבְדוּ הַפְּרוֹת - הָרִי הַמַּיִם פְּסוּלִין, שְׂהָרִי עֲשֵׂה מְלֵאכָה. וְאִם זָרַקָן לְפִי שְׂאִין לוֹ צֵרֶף בְּהֵן, הָרִי הַמַּיִם כְּשָׂרִין. הַמְּמֵלֵא מִיָּם לְקִדְּשׁוֹ, וּמִסְרָן לְאַחַר לְשִׁמְרוֹן, וְעֲשׂוּ הַבְּעָלִים מְלֵאכָה - לֹא נִפְסְלוּ הַמַּיִם, שְׂהָרִי מְסָרָן לְשׁוּמֵר. וְאִם עֲשֵׂה הַשׁוּמֵר מְלֵאכָה - פְּסוּלָן, שְׂהָרִי הֵם בְּרִשׁוֹתוֹ, וְהוּא נִכְנַס תַּחַת הַבְּעָלִים. הִיָּו שְׂנִיִּם שׁוּמְרִין אֶת הַמַּיִם, וְעֲשֵׂה אֶחָד מֵהֶם מְלֵאכָה - הַמַּיִם כְּשָׂרִים, שְׂהָרִי הַשְּׂנִי מְשִׁמֵּר; חֲזוֹר הִרְאִשׁוֹן לְשִׁמְרוֹ, וְעֲמַד הַשְּׂנִי וְעֲשֵׂה מְלֵאכָה - הַמַּיִם כְּשָׂרִין; עַד שְׂיַעֲשׂוּ כָּל הַשׁוּמְרִין מְלֵאכָה כְּאַחַת.

ג. הַמְּקַדֵּשׁ כְּאַחַת יָדוֹ, וְעֲשֵׂה מְלֵאכָה בְּשֻׁנָּה - אִם לְעֲצֻמוֹ קִדְּשׁ, פְּסֹל; שְׂהָרִי עֲשֵׂה מְלֵאכָה קִדְּם מִתֵּן אֶפֶר בְּמַיִם. וְאִם לְחִבְרוֹ קִדְּשׁ, הַמַּיִם כְּשָׂרִים; שְׂאִין זֶה פּוֹסֵל מִמֵּיָו שֶׁל חִבְרוֹ בְּמְלֵאכָה שְׂעֲשֵׂה, שְׂאִין הַמְּלֵאכָה פּוֹסֵלֶת בְּקִדְּוִשׁ אֲלֵא בְּמַיִם - וְהוּא, שְׂיִהְיֶה הַעוֹשֶׂה הַבְּעָלִים אוֹ הַשׁוּמֵר.

ד. הַמְּקַדֵּשׁ לְעֲצֻמוֹ וְלֹאֲחֵר כְּאַחַת - שְׂלוֹ פְּסוּלָן, שְׂהָרִי נִפְסְלוּ הַמַּיִם שֶׁל עֲצֻמוֹ בְּעֶסֶק שְׂנִתְּעַסֵּק בְּקִדְּוִשׁ חִבְרוֹ; אֲבָל אִם קִדְּשׁ לְשֻׁנִּים כְּאַחַת - שְׂנִיָּהֶם כְּשָׂרִין, שְׂאִין מְלֵאכָתוֹ פּוֹסֵלֶת מִי אַחֲרֵים.

ה. הַמְּמֵלֵא לְעֲצֻמוֹ בְּשִׁתִּי יָדָיו כְּאַחַת [לשתי חביות] - בְּקִדְּוִשׁ אֶחָד, פְּסוּל; בְּשֻׁנִּי קִדְּוִשִׁין, כְּשָׂר. קִדְּשׁ לְעֲצֻמוֹ בְּשִׁתִּי יָדָיו כְּאַחַת - בְּקִדְּוִשׁ אֶחָד, כְּשָׂר; בְּשֻׁנִּי קִדְּוִשִׁין, פְּסוּלִין. מֵלֵא וְקִדְּשׁ בְּשִׁתִּי יָדָיו כְּאַחַת - לְעֲצֻמוֹ, שְׂנִיָּהֶם פְּסוּלִין. מֵלֵא לְאַחַר בְּשִׁתִּי יָדָיו כְּאַחַת - בְּקִדְּוִשׁ אֶחָד, כְּשָׂר; בְּשֻׁנִּי קִדְּוִשִׁין, פְּסוּל. קִדְּשׁ לְאַחַר בְּשִׁתִּי יָדָיו כְּאַחַת - בֵּין בְּקִדְּוִשׁ אֶחָד בֵּין בְּשֻׁנִּי קִדְּוִשִׁין, שְׂנִיָּהֶם כְּשָׂרִים; מֵלֵא וְקִדְּשׁ בְּשִׁתִּי יָדָיו כְּאַחַת לְאַחַר - הַמְּמֵלֵא פְּסוּל, וְהַקִּדְּוִשׁ כְּשָׂר. זֶה הַכֹּלֵל: כָּל מְלוּי שְׂעֲשֵׂה עִמּוֹ מְלֵאכָה - בֵּין שְׂמֵלֵא לְעֲצֻמוֹ בֵּין שְׂמֵלֵא לְאַחַר, פְּסוּל. וְכָל מַיִם שְׂנִתְּמֵלְאוּ כְּהַלְכָתָן, וְעֲשֵׂה עִמָּהֶן מְלֵאכָה קִדְּם שְׂיֻתָּן אֶת הָאֶפֶר - אִם הִיָּו הַמַּיִם שְׂלוֹ, הָרִי הֵן פְּסוּלִין; וְאִם הִיָּו שֶׁל אַחַר, כְּשָׂרִין. וְכָל דְּבָר שְׂבִיָּדוֹ, וְעֲשֵׂה מְלֵאכָה - בֵּין שְׂנִשׁ שֵׁם שׁוּמֵר שְׂאִינוֹ עוֹשֶׂה מְלֵאכָה, בֵּין שְׂאִין שֵׁם שׁוּמֵר - פְּסֹל. וְדָבָר שְׂאִינוֹ בְּיָדוֹ, וְעֲשֵׂה מְלֵאכָה - אִם יֵשׁ שֵׁם שׁוּמֵר, לֹא פְּסֹל; וְאִם אִין שֵׁם שׁוּמֵר, פְּסֹל.

ו. הָאוֹמֵר לְחִבְרוֹ: 'קִדְּשׁ לִי וְאֶקְדֵּשׁ לְךָ', וְקִדְּשׁוּ זֶה לְזֶה - הִרְאִשׁוֹן כְּשָׂר וְהַשְּׂנִי פְּסוּל, שְׂהָרִי קִדְּשׁ בְּשִׁבְרָא. אָמַר לוֹ: 'מֵלֵא לִי וְאֶמְלֵא לְךָ', וּמְלֵאוּ זֶה לְזֶה - הִרְאִשׁוֹן פְּסוּל; הוֹאִיל וְכִנְוָתוֹ שְׂיֻמְלֵא לוֹ חִבְרוֹ חֲלָף [תמורת] מְלוּי זֶה, הָרִי זֶה כְּמְמֵלֵא לוֹ וְלֹאֲחֵר, שְׂהֵם פְּסוּלִין. וְהַשְּׂנִי כְּשָׂר, שְׂהַמְּלוּי בְּשִׁבְרָא מִתֵּר, וְהָרִי לֹא עֲשֵׂה מְלֵאכָה אַחַר שְׂמֵלֵא, וְאִין כְּכִנְוָתוֹ מְלוּי אַחַר.

ז. שְׂנִיִּם שְׂהִיּוּ מְמֵלְאִין כָּל אֶחָד וְאֶחָד לְעֲצֻמוֹ, וְהַגְּבִיָּהוּ זֶה עַל זֶה [אחד בעזרת השני], וְנִטְלָה זֶה לְזֶה קוֹץ מִיָּדוֹ אוֹ מִגּוּפּוֹ בְּשַׁעַת מְלוּי - אִם מְלֵאוּ שְׂנִיָּהֶם לְקִדְּוִשׁ אֶחָד, הַמַּיִם כְּשָׂרִים; וְאִם מְלֵאוּ לְקִדְּשׁ כָּל אֶחָד לְעֲצֻמוֹ - זֶה שְׂהַגְּבִיָּה אוֹ הוֹצִיא אֶת הַקּוֹץ, פְּסֹל מִמֵּיָו.

ח. הַשׁוּאֵל חִבֵּל לְמֵלֵאֵת בּוֹ, וּמְלֵא, וְנִטְלָה הַחִבֵּל בְּיָדוֹ וּמִמֵּיָו עַל כְּתוּפּוֹ, וּפְגַע בְּבַעֲלִים בְּדָרְכוֹ, וְנִתֵּן לָהֶם אֶת הַחִבֵּל כְּשֵׁהוּא מְהַלֵּךְ - כְּשָׂרִין; וְאִם יָצָא [סטח] מִן הַדְּרָף כְּדִי לְהוֹלִיף הַחִבֵּל לְבַעֲלִים - פְּסֹל אֶת הַמַּיִם.

ט. מִי שְׂהִיָּה מְמֵלֵא, וּמְשִׁלֵּף הַחִבֵּל שְׂמֵלֵא בּוֹ עַל הָאָרֶץ, וְאַחַר שְׂמֵלֵא חֲזוֹר וְקִבֵּץ [כָּרַךְ] הַחִבֵּל עַל יָדוֹ - פְּסֹל הַמַּיִם; וְאִם הִיָּה דוֹלָה וּמְקַבֵּץ לְתוֹף יָדוֹ, דוֹלָה וּמְקַבֵּץ [באותה שעה] - הַמַּיִם כְּשָׂרִים.

י. הַמְּמֵלֵא וְנוֹתֵן לְחִבִּית שְׂכַפְפִּיָּה עַל פִּיהָ עַל מְנַת לְנִגְבָּה לְמֵלֵאֵת בָּהּ - כְּשָׂר, שְׂנִיָּה מְצָרֶף הַמְּלוּי הוּא. אֲבָל עַד שְׂיֻמְלֵא אוֹתָהּ מַיִם, וְהַצְּנִיעַ אֶת הַחִבִּית שְׂלֵא תִשְׁבֵּר בְּשַׁעַת שְׂהִיָּה מְמֵלֵא, אוֹ אִם הַצְּנִיעַה אוֹ נִגְבָּה כְּדִי לְהוֹלִיף בָּהּ אֶת [מין] הַקִּדְּוִשׁ - פְּסוּל, שְׂהָרִי עֲשֵׂה מְלֵאכָה שְׂאִינָה לְצָרֶף הַמְּלוּי. וְכֵן הַמְּמֵלֵא וְנִתֵּן לְשִׁקְתָּ [שקע בסלע], וּפְנִיָּה חֲרָשִׁים [שבריס] מִן הַשִּׁקְתָּ בְּשַׁעַת מְלוּי - אִם בְּשִׁבִּיל שְׂתַחֲזִיק מַיִם רַבִּים - כְּשָׂרִים, שְׂהָרִי זֶה צָרֶף הַמְּלוּי. וְאִם בְּשִׁבִּיל שְׂלֵא יִהְיֶוּ חֲרָשִׁים מְעַפְכִּין אוֹתוֹ בְּשַׁעַת שְׂהוּא זוֹלָף [מוציא] אֶת הַמַּיִם שְׂמֵלֵא בְּשִׁקְתָּ - הָרִי אֵלוֹ פְּסוּלִין.

יא. הַמְּמֵלֵא דְלִי לְשִׁתוֹת, וְנִמְלָף וְחָשַׁב עָלָיו לְמִי חֲטָאֵת - אִם עַד שְׂלֵא הִגִּיעַ הַדְּלִי לְמַיִם חָשַׁב - מְעָרָה [שופר], וְאִינוֹ צָרִיף לְנִגְבַּ [לייבשח]; וְאִם מְשִׁהִיעַ הַדְּלִי לְמַיִם חָשַׁב - מְעָרָה, וְצָרִיף לְנִגְבַּ, וְאַחַר כֵּן יִמְלֵא בּוֹ לְחֲטָאֵת. שְׂלֵשׁ הַדְּלִי, וְנִפְסַק הַחִבֵּל מִיָּדוֹ - אִם עַד שְׂלֵא הִגִּיעַ הַדְּלִי לְמַיִם חָשַׁב עָלָיו - מְעָרָה, וְאִינוֹ צָרִיף לְנִגְבַּ. נִמְלָף וְהוּא עוֹדֵהוּ בְּתוֹף הַמַּיִם, וְחָשַׁב עָלָיו לְמִי חֲטָאֵת - מְעָרָה, וְאִינוֹ צָרִיף לְנִגְבַּ. מַיִם שְׂמֵלְאָן לְמִי חֲטָאֵת, וְאַחַר שְׂנִתְּמֵלְאוּ חָשַׁב עָלֵיהֶן לְשִׁתוֹתָן - כְּשִׁטְטָה אֶת הַכֹּלִי לְשִׁתוֹת - פְּסֹל הַמַּיִם, אָף עַל פִּי שְׂלֵא שְׂתָה מִהֵן כְּלוּם.

יום שישי

הלכות פרה אדמה פרק ח

א. מִי שְׂהִיּוֹ מִמֵּיָו [המיועדים למי חטאת] עַל כְּתוּפּוֹ, וְעֲמַד וְהוֹרָה הוֹרָיָה [הלכה] לְאַחֲרֵים, אוֹ שְׂדֵן דִּין, אוֹ שְׂחִלְצָה יִבְמָה בְּפָנָיו, אוֹ מֵאֲנָה [יתומה קטנה שהשיאוה], אוֹ שְׂהָרָאָה לְאַחֲרֵים אֶת הַדְּרָף, אוֹ שְׂהָרַג נֶחֶשׁ אוֹ עֶקְרָב, אוֹ נִטְלָה אֲכָלִין מִן הַשׁוּק לְהַצְּנִיעַן [לאכסנס] - הָרִי הַמַּיִם פְּסוּלִין; שְׂהָרִי נִתְּעַסֵּק בְּדָבָר אַחַר קִדְּם שְׂיֻתָּן הָאֶפֶר עַל הַמַּיִם. אֲבָל אִם נִטְלָה הָאֲכָלִין לְאֲכָלָן וְאֲכָלָן כְּשֵׁהוּא מְהַלֵּךְ, אוֹ שְׂהָרַג נֶחֶשׁ אוֹ עֶקְרָב מִמְּעַפְכִּין אוֹתוֹ [מליך] - הָרִי הַמַּיִם כְּשָׂרִים, שְׂנִיָּה מְצָרֶף הוֹלְכַת הַמַּיִם. זֶה הַכֹּלֵל: דְּבָר שְׂהוּא מְשׁוּם מְלֵאכָה שְׂעֲשֵׂהוּ קִדְּם מִתֵּן הָאֶפֶר - בֵּין עֲמַד בֵּין שְׂלֵא עֲמַד, פְּסֹל. וְדָבָר שְׂאִינוֹ מְשׁוּם מְלֵאכָה - אִם עֲמַד, פְּסֹל; וְאִם לֹא עֲמַד, כְּשָׂרִים. הִיָּה מְהַלֵּף בְּמַיִם [עם המים],

ואם נגע בספוג - אף על פי שהמים צפין על גביו כל שהן - פסולין, מפני שהמים שבספוג יוצאין [ע"י נגיעה בו] ומתערבין במים הקשרין. נפל ספוג לתוך המים המקדשין - נוטלו וסוּחטו חוץ לגבלי, והמים שבפלי כשרין.

ו. שתי שקתות [משקעים] שבאבן אחת, שנתן את האפר לתוך אחת מהן - אין המים שבשניה מקדשין; ואם היו נקיבות [ומחבורות] זו לזו [בשיעור של -] כשפופרת הנוד, או שהיו המים צפין על גביהן אפלו פקלפת השום, ונתן אפר לאחת מהן - הרי המים שבשניה מקדשין.

ז. שתי אבנים שהקיפן [- חיברם] זו לזו, ועשה אותן שקת, וכן שתי ערבות [שברי ערות], וכן שקת שנתלקה, ונתן אפר בחלק אחד מהן - המים שבביניהן אינן מקדשין; ואם חברן בסיד או בגבסים [- גבס], והן יכולות להנטל כאחת - המים שבביניהם מקדשין.

ח. מים מקדשין שנתערב בהם מים אחר כל שהוא, ואפלו מים שנתמלאו לקדוש - הרי אלו פסולין; וכן אם ירד לתוכם טל, הרי אלו פסולין. נפל לתוכן משקין ומי פרות, יצרה [- ישפור] הכל; וצריך לנגב הפלי, ואחר כך יתן לתוכו מים מקדשין אחרים. נפל לתוכן דיו, קמוס, וקלקלתוס [סוגי דיו], וכל דבר שהוא רושם - יצרה; ואינו צריך לנגב - שאם לשאר שם דבר הרושם, הרי הוא נראה. ט. המטביל כלי לחטאת במים שאינן ראויין לקדוש - צריך לנגב, ואחר כך יקדוש בו; הטבילו במים הראויין לקדוש, אינו צריך לנגב. ואם הטבילו לאסוף בו מים מקדשין - בין כך ובין כך, צריך לנגב.

י. קרויה [- קליפת דלעת] שהטבילה בה מים הראויין לקדוש, מקדשין בה; אבל אין אוספין לתוכה מי חטאת, מפני שהמים שהטבילה בהן נבלעין בתוכה, ויוצאין ומתערבין במי חטאת, ופוסלין אותן. נטמאת, והטבילה בה - אין מקדשין בה; שהמשקין הטמאין הנבלעין בגופה, יצאו ויתערבו במים שמקדשין אותן בתוכה.

יא. מים מקדשין שנפל לתוכם שקצים ורמשים ונתבקעו [השקצים], או שנשתנו מראיהן [של מים] - פסולין; אפלו היו יבשים ביותר, כגון הנמלה והדירה והפנה שבתבואה. נפל לתוכה חפושית - אף על פי שלא נתבקעה ולא נשתנו מראיהן, הרי המים פסולין; מפני שהיא כשפופרת, והמים נכנסין בתוכה ויוצאין מתוכה עם הלחה שבה.

יב. מים מקדשין ששיתן מהן בהמה או תיה, פסולין. וכן כל העופות, פסולין; חוץ מן היונה - מפני שהיא מוצצת, ואין ריר יוצא מפיה ומתערב במים. וכן כל השרצים ששיתו, אינן פסולין; חוץ מן החלדה - מפני שהיא מלקקת בלשונה, ונמצאת הלחה יוצאה מפיה במים.

יג. מי חטאת שנשתנו מראיהן מחמת עצמן, כשרין; נשתנו מראיהן מחמת עשן, פסולין. הגלילו [נעשו קרח], וחרו ונמוחו - כשרים, אפלו נמוחו בחמה; אבל אם הוקחו באור, פסולין.

יד. אפר חטאת שנשתנו מראיו מחמת עצמו, או מחמת עשן - כשר; נשתנה מחמת אבק, או שנפל לתוכו סיד או

ז. האומר לחברו: 'קדש לי [תן האפר במים] ואמלא לך' [מים מהמעייין] - שניהן כשרים; שהמלאכה אינה פוסלת הקדוש, והמלוי בשכר מתר. מלא לי ואקדש לך' - שניהם פסולין; זה שמלא בתחלה פסול - שהרי הוא כממלא ומקדש כאחת, ופסול המים במלאכה; וזה שקדש באחרונה פסול - שהרי קדש בשכר, וכאלו החזיר חוב שעליו.

ח. ההולך לקדוש - הרי זה נוטל את המפתח, ופותח להוציא האפר; ונוטל קרדם, אם צריך לחפר בו אפר הפרה; ונוטל סלם ומוליך ממקום למקום להביא האפר, וכשר. ואם משנטל את האפר לקדוש בו, כסה הפלי שהיה בו האפר, או שהגיה [- סגר] את הדלת, או שזקף [- העמיד] את הפלי בארץ, קדם שישלף האפר למים - פסול המים; אבל האפר כשר לקדוש בו מים אחרים. וקף את הפלי שיש בו האפר בידו, כדי שלא יתפזר - כשרים, מפני שאי אפשר; שהרי אם הניחו בארץ, פסול; ואם כסהו, פסול. נטל את האפר, וראה שהוא מרבה, והחזיר ממנו - כשר; נתן האפר על המים, וראה שהוא מרבה, ונטל ממנו לקדוש מים אחרים - כשר. קרסם עלי וית לתות בו האפר - אם בשביל שלא יחזיק אפר הרבה, פסול; ואם בשביל שיכנס האפר בכלי, כשר.

שבת קודש

הלכות פרה אדמה פרק ט

א. כיצד מקדשין את המים באפר הפרה? נותן את המים שנתמלאו לשם מי חטאת בכלי, ונותן אפר על פני המים כדי שיראה על פני המים, אף על פי שהיא חבית גדולה מלאה מים, ומערב הכל. ואם נתן האפר תחלה, ואחר כך נתן עליו המים - פסול. ומה הוא זה שנאמר בתורה 'ונתן עליו מים חיים'? כדי לערב את האפר במים.

ב. המקדש צריך שיתפזר [למעשה], ויתן האפר בידו על המים, שנאמר: 'ולקחו לטמא' - עד שיהיה מתפזר לקדוש, ולמלוי, ולהזיה. אבל אם נפל האפר מן הפלי שיש בו האפר לתוך המים, או שנטל האפר בידו ודחפו חברו או הרוח ונפל האפר מידו על המים, או שנפל האפר מידו על צד הפלי או על ידו ואחר כך נפל למים - הרי זה פסול.

ג. קדש פחות מקדי הזיה בכלי זה, ופחות מקדי הזיה בכלי אחר - לא נתקדשו. הזיה האפר צף על פני המים, וכנס ממנו מלמעלה, וקדש בו מים אחרים - הרי אלו מקדשין. וכל שנגע במים, אין מקדשין בו פעם שניה, ואף על פי שנגבו; ואפלו נשבה הרוח ונתנה את האפר על גבי המים - אינו מנגבו ומקדש בו.

ד. כלי קטן שהיה בתוך כלי גדול, והם מלאין מים, והמים מערבין - כיון שנתן האפר במים שבכלי הגדול, נתקדשו כל המים שבתוך הפלי הקטן, ואף על פי שהיה פיו צר ביותר, ולא נכנס לו אפר; שהרי המים כלן מערבין. ה. הזיה ספוג בתוך המים בעת שנתן האפר - הרי המים שבספוג פסולין, מפני שאינן בכלי. כיצד יעשה? זולף [- שואב] את כל המים עד שהוא מגיע לספוג, ולא יגע בספוג.

שֵׁשׁ כָּאֵן שְׁתֵּי סְפָקוֹת: סְפָק אָדָם גְּלוֹהוּ, אוּ בְהִמָּה וְחִיָּה אוּ רֶמֶשׂ; וְאִם תִּמְצָא לומר אָדָם גְּלוֹהוּ, שְׁמָא טְהוֹר לְחֻטָּאת הִיָּה אוּ אֵינִי טְהוֹר.

יז. המוסר מים מקדשין, או מים שנתמלאו לקדוש, לטמא לשמרן - הרי אלו פסולין.

יח. שנים שהיו שומרין את המים, ונטמא אחד מהן - פשרים, מפני שהן ברשותו של שני; טהר וחזר לשמר, ונטמא השני - פשרים, מפני שהן ברשותו של ראשון. נטמאו שניהם כאחת, המים פסולין.

גבסים, או שנתערב בו אפר מקלה [- שריפה], כל שהוא - הרי זה פסול.

טו. החושב על מי חטאת לשותתן - לא פסול, עד שישתה מהן; ואם שפף מן הפלי לתוך גרונו, ולא נגעה שפתו במים שבפלי - לא פסול.

טז. פלי שיש בו מים מקדשין שהניחו מגלה, וכא ומצאו מכסה - הרי אלו פסולין; שפף אדם שאינו טהור לחטאת נגע בהן, שהרי אדם פסול בודאי. הניחו מכסה, וכא ומצאו מגלה - אם יכולה החלדה לשנות ממנו, או שירד לו טל בליקה - פסולין. ואם לאו - פשרין, מפני

שיעורי רמב"ם ספר המצוות - א'ז' ניסן ה'תשס"ח

יום חמישי, יום שישי, שבת קודש

מצות עשה רמה.

המצוה הרמ"ה — הצווי שנוצטוינו בדין מקח וממכר, כלומר: הדרךים שבהן מתקים המקח והממכר בין המוכרים והקונים, וכבר למדו על אפן (קנין) זה ממה-שאמר יתעלה: "וכי-תמכרו ממכר לעמיתך וגו'" (ויקרא כה, יד), אמרו (בבא מציעא מז:): "דבר הנקנה מיד ליד, כלומר המשיכה". וכבר נתברר, שדבר תורה מעות קונות, ואין המשיכה במטלטלין אלא תקנת חכמים: וכן המסירה וההגבהה. ובפרוש אמרו (שם צט:): בדרך שתקנו משיכה בלוקחין כף תקנו משיכה בשומרין (שה"משיכה" לרשותן מטילה עליהן חיובי השומרים). הנה נתבאר לך, שזה שהתנו משיכה במקח וממכר — תקנה, כמו שנתבאר במקומו: אבל שאר הדרךים שבהן נקנות הקרקעות וזולתן. כלומר שטר וחזקה — הסמיכון לפסוקים. וכבר נתבאר משפטי דין זה, כלומר: ידיעת הדרךים שבהן מתקים המקח בכל-סוג וסוג, בפרק א' מקדושין ופרק ד' ופרק ח' (בבא) מציעא ופרק ג' ופרק ד' ופרק ה' ופרק ו' ופרק ז' (בבא) בתרא.

יום ראשון, יום שני

מצות לא תעשה רנג.

המצוה הרנ"ג — האזהרה שהזהרנו מלהונות גר צדק ומלהזיקו במקחו וממכרו והוא אמרו: "ולא תלחצנו" (שמות כב, כ) ולשון המקלףא (פרשת משפטים שם): "ולא תלחצנו — במקוון" וכבר נתבאר בגמרא בכא מציעא (כט:): שהמאנה את-הגר — עובר משום "לא תונו איש את-אחיו", ומשום "וגר לא-תונה" (שם). וכן הלוחצו — עובר משום "ולא תלחצנו" (שם), נוסף על הלאו (לא תעשה רז) הפוללו עם כלי-ישראל, כלומר: אונאת ממון.

יום שלישי, יום רביעי

מצות לא תעשה רנב.

המצוה הרנ"ב — האזהרה שגם הזהרנו מלהונות את-הגר בדרךים, והוא אמרו יתעלה: "וגר לא-תונה" (שם) ולשון המקלףא (פרשת משפטים שם): "וגר לא-תונה" — בדרךים. ונכפל הלאו ואמר: "לא תונו אתו" (ויקרא יט, לג). ובספרא (פרשת קדושים): "שלא תאמר לו: אמש היית עובד עבודה זרה ועלשו נכנסת תחת פני השכינה".

א.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שניאור זלמן - אדמו"ר הזקן - בעל התניא והשו"ע

שולחן ערוך - הלכות שבת

יג היוצאים בשירא במדבר, והפל יודעים שהם צריכים לחלל שבת, כי מפני הפקנה לא יוכלו לערב לבדם במדבר בשבת - אסורים לצאת תוך ג' ימים לפני השבת, מטעם שנתבאר למעלה⁶⁰; אלא אם בן הולכים לדבר מצוה כגון לעלות לארץ ישראל, שאז אם נודמנה להם שירא אפלו בערב שבת מתירים לצאת. ולכתחלה יפסקו עמהם לשבת בשבת*, ואם אחר כך פשיהו במדבר לא ירצו לשבת, יכולים ללכת עמהם חוץ לתחום אפלו יותר מי"ב מיל אם מתיראים מפני חיות רעות, או אפלו אם מתירא מפני לסטים שלא יגזלו ממנו בהמה ולא יוכל ללכת ברגליו, או אם יקחו ממנו ולא יוכל לחיות עוד במדבר, או אם יקחו מלבושיו בזמן הקר כמעט ימות בקרירות, כל אחד מאלו נקרא פקוח נפש ומתיר לו לילך עמהם.

ויש אומרים, בין שיוצע בכרור גמור שבדאי יצטרך לחלל שבת - אסור לצאת אפלו ביום ראשון אפלו לדבר מצוה, ולא התירו לדבר מצוה או קדם ג' ימים שלפני השבת אלא להפליג בספינה, שאין שם ודאי גמור שיצטרך לחלל שבת, שאפשר פשיגיע השבת יגיעו לנמל אחר ויעמדו שם כל השבת ואזי לא יחללו בעשית מלאכה ולא בתחומין אע"פ שאין במים עמק י' טפחים, אע"פ שקרוב לודאי* הוא שיצטרך לחללו הקלו חכמים קדם ג' ימים או לדבר מצוה אפלו בתוך ג' ימים, אבל פשהוא ודאי גמור* שיצטרך לחללו לא הקלו כלל בשום ענין*.

ויש להחמיר בדבריהם*, אבל אין למחות ביד המקילין* הואיל ויש להם על מי שיסמכו. ואפלו מי שהולך לארץ ישראל לסחורה* ולא פרי להתישב בה אין למחות בידו, לפי שיש מי שאומר שזהו ג"כ דבר מצוה, שהרי אמרו חכמים, 'כל המהלך ד' אמות בארץ ישראל מבטח לו שהוא בן עולם הבא'. ומכל מקום אם הולך בתוך ג' ימים לסחורה או לראות פני חברו יש למחות בידו, הואיל ורבו האוסרים שאין זה חשוב דבר מצוה כלל:

יד וכל זה לכתחלה, אבל בדיעבד שכבר יצא בשירא אפלו בערב שבת ואפלו לטיל והגיע למקום שיש לו חשש סכנה להפרד מהשירא, יכל ללכת עמהם בשבת עד שיגיע למקום שאין לו חשש סכנה להפרד מהם, ויש שישבת

ביאורים

יפסקו עמהם לשבות בשבת - ואם לכתחילה אומרים שאינם רוצים לשבות אסור לצאת עמהם, ואם יש חשש שיתבטל המצוה או שקשה למצוא שירא אחרת יש להסתפק בזה⁶¹.
 אע"פ שקרוב לודאי - מחילוק רבינו 'קרוב לודאי' ו'ודאי גמור' הבין ה'צמח-צדק' שהאיסור מדרבנן בלבד, דבאיסור מדאורייתא אין לחלק בין ודאי גמור לקרוב לודאי⁶².
 בשום ענין - דהיינו שאסור להקל אפילו אינם עוברים איסור תחומין דאורייתא, כגון שאינם הולכים יותר מי"ב מיל, ואפילו אינם נושאים בידם משואות וכד'⁶³.
 ויש להחמיר בדבריהם - כיון שרבים חולקים על שיטת הרו"ה והרדב"ז שהתירו, וכן האליה רבה כתב שסברות הרדב"ז דחויין⁶⁴.

אין למחות ביד המקילין - אם הוטל על קבוצת חיילים לבצע בשבת משימה של פיקוח נפש, ויכולים ללכת בביתם בתנאי שישובו עד לשעה מסוימת בשבת (בה נקבע הזמן משיקולים צבאיים לצאת לפעולה), אין למחות ביד מי שישע לפני השבת על מנת לשוב בשבת, בתנאי שנוסע כדי להצטרף למשפחתו ולגרום להם ולו עונג שבת, וכן רופא תורן יכול לעזוב לביתו בערב שבת גם אם יש חולה שיש בו סכנה ויצטרך לשוב לטפל בו בשבת, ואינו חייב לשבות בבית הרפואה, ועדיף להחמיר בזה כשישנו נכרי⁶⁵.
 שהולך לא"י לסחורה - וכל-שכן אם מתכוין כדי לילך בה ד' אמות שמתכוין לדבר מצוה ויש לו על מי לסמוך. אבל לטייל יש להסתפק כיון שאינו מתכוין כלל למצות ההליכה בארץ ישראל וצ"ע בכהאי גוונא⁶⁶.

מקורות

- (62) שו"ת צ"צ יו"ד סי' צב ס"ב, והוסיף שם הוכחות לזה.
 (63) כיון שבכל אופן לא חל במדבר איסור תחומין דאורייתא, וצ"ל שאלו האוסרים אסרו גם באיסורין דרבנן, ולכן אסור לשאת משואות אף שמדבר דינו ככרמלית בזמן הזה, קו"א סק"ז.
 (64) צ"צ שו"ת יו"ד סי' צב ס"ב.
 (65) שלחן שלמה ס"ז.
 (66) קו"א סק"ח.
- (60) סעיף ה: שנראה כנכנס בכוונה למקום סכנה כדי שיהלל שבת אח"כ.
 (61) שעל אף שבביאור הלכה ומ"ב כתב שגם אלו שהתירו בספינה אסרו בשירא, אבל רבינו הרי הלך בדרכי האוסרים אפילו בספינה, ואעפ"כ התיר שם בכגון דא, או דילמא הא דהתיר בכגון דא הוא משום דרבו המתירים, ובשירא אסור בכל ענין וכסברת המ"ב, וצ"ע.

ולא ילך עמהם. ואפלו הוא סמוך לעיר לא יכנס לתוכה, לפי שאין לו שם אלא ד' אמות בדין היוצא חוץ לתחום*. ואף אם היה לו חשש סכנה עד שנכנס לעיר, אינו רשאי להלך בה יותר מד' אמות אף אם היא מקפת מחצות* לדירה, בין שיצא שלא ברשות חכמים שאסרו לצאת בשירא תוך ג' ימים לדבר הרשות. ואפלו אם יצא לסחורה או לראות פני חברו, הרי זה היוצא לדבר הרשות ממש לענין זה כמו שנתבאר*.

ומכל מקום, אם יצא מחמת שלא היה בקי בהלכה והיה סבור שמתר לצאת אף לדבר הרשות, מתר לו להלך בכל העיר ואלפים אמה לכל רוח סביבותיה, בין שבתחלת יציאתו לא יצא באסור במתכונן, ואחר כך פשהגיע השבת היה במקום סכנה, ומה שהלך בשבת חוץ לתחום דינו היוצא חוץ לתחום כדי להציל נפשות שיש לו שם אלפים אמה לכל רוח כמו שיתבאר בס"ת⁶⁷. לפיכך, אף אם קדם שהגיע לעיר לא היה לו שם חשש סכנה, רשאי לכנס לעיר אם הוא בתוך אלפים לעיר. ואין צריך לומר אם יצא בהתר, כגון לדבר מצוה ממש או קדם ג' ימים, שיש לו אלפים אמה לכל רוח משהגיע למקום שאין בו חשש סכנה להפדר מהשירא:

ביאורים

כדין היוצא חוץ לתחום — שנתבאר דינו בהרחבה בס"ת תה. בנוסע בספינה — אף שנוסע לסחורה — כיון שרבו אף אם היא מוקפת — הואיל ולא שבת באויר מחיצות אלו⁶⁷. המתירים, אבל בשיירא שרבו האוסרים, אף שאין למחות כמו שנתבאר — בסעיפים הקודמים נתבאר שאין למחות

מקורות

(67) סי' תה ס"ו, אבל באנוס או שוגג אף שאין לו אלפיים אמה (68) סעיף א.

התירו לו להלך בתוך המחיצה שהגיע לתוכה בשבת.

חלק ב, סימן רמח, דין המפליג בספינה וההולך בשיירא בשבת סעיפים יג-יד

הלכות תפילין

כ פופה — קבלת הקסיד שהיא צריכה להיות עגלה מכל צד, ולא יהיה לה שום זווית לכתחלה, ואם עשה לה זווית באחוריה מלמעלה — פשרה אם היא עגלה למטה. אבל אם עשה מלמטה ומלמעלה — הרי זו דומה לבי"ת ופסולה.

ך פשוטה — צריך להיות גגה קצר, שלא תדמה לרי"ש, לכן לא ימשך אותה בסוף השיטה. ואף על פי שכל האותיות אין למשכן, מכל מקום בדיעבד פשרות, אבל זו פסולה, אם תיגוק שאינו חכם ולא טפש אינו קוראה בהלכתה.

ולכתחלה צריך להיות כל הפשוטות ארכות כשעור שאם נכפלו יהיו כפופות. ומטעם זה לא יעשה לכו"ף פשוטה זווית למעלה, אלא תהיה עגלה כמו רי"ש, שאם כופפין אותה שתעשה כ"ף פופה, שאין חלוק ביניהם, רק שזו כפופה זו פשוטה. ואם עשה לה זווית למעלה כמו דל"ת — פסולה, ואין לה תקון בתפילין ומזוזות, שדינה כרי"ש ששצאָה כמו דל"ת שצריך לגרר את פלה, כמו שנתבאר בסמ"ן לב.

ל — צריך להיות צנארו ארץ כני"ו, וראשו עגל לצד ימין, ולצד שמאל זווית לראשו כמו שהוא ראש הני"ו, כי תמונת הלמ"ד היא כמו כ"ף פופה ועליה ני"ו. ומטעם זה יהיה זנבה עב וכפוף היטב לפניו, ותהיה עגלה מאתריה לצד ימין ככ"ף פופה. אבל לצד שמאל מקום חבור גופה וצנארה — יהיה לה זווית בין סוף הני"ו שיודר בדיקות לצורת כ"ף. וכל זה לכתחלה.

ועל פי הסוד צריך להיות לה שני תגין על ראש צנארה, מינה — גדול, ושמאלה — קטן.

מ פתוחה ומ"ם סתומה — צריך שיהיו שוין לכתחלה בכל

הכלת, שהרי שתייהן נקראות מ"מין, אלא שזו מ"ם פתוחה וזו מ"ם סתומה. ולכן אין לעשות מ"ם פתוחה עגלה למעלה ולמטה בצד ימין, שאם יעשה בסתומה שפא יתדמה לסמ"ף לתינוק שאינו חכם ולא טפש (ועוד כי האותיות צריכים להיות נפרות מיד כשוראין אותן בראיה קלה ולא עד שישתפל בהן קצת). אלא תהיה להן זווית למטה בצד ימין לכתחלה.

אבל למעלה — יש שעושין שם עגלות לכתחלה, כדי שתהיה תמונת המ"ם פתוחה ככ"ף פופה וני"ו. ומטעם זה אין עושין גג עגל, אלא מארכים אותה בשורה עד כנגד קצה מושב התחתון, שעל ידי כן דומה גופה לכ"ף פופה. ויש שעושין אותה שם מרבעת, ונמצא תמונת המ"ם פתוחה היא שני וני"ו. והעקר פסבא הראשונה.

והחרטום צריך שיגיע עד כנגד מושב התחתון, כדי שיהיה ראוי לסתם, ותמונתו לכתחלה היא כמו ני"ו עומדת מטה קצת ולא הרבה, ולכן לא יהיה הפגם שבין הגג ובין ראש החרטום גדול כל-כך שיצטרף למשך מפנה בעקמימות, ולא יהיה ני"ו עומדת.

ס סתומה — כבר נתבאר שיש לעשותה עגלה בצד ימין לכתחלה אבל לא למטה, ונגה יהיה עובר מחוץ לסתימה כעבי קולמוס, כי זהו שעור הנקדה של מ"ם הפתוחה, כי מ"ם סתומה גם כן תמונתה כ"ף וני"ו כמו הפתוחה, אלא שהני"ו סתומה.

נ — היא ראשה כני"ו, לפי שצריכה להיות שוה לנו"ן פשוטה בכל הכלת לכתחלה, שהרי שתייהן נקראות נני"ן אלא שזו כפופה זו פשוטה, והפשוטה צריכה להיות גם כן בענין שאם תכפפנה תהיה כפופה כמו שיתבאר. ויהיה הראש קצר, ומושבה

ן פשוטה — תאר צורתה כמו זי"ן, אך שהיא ארקה פשעור שתהא ראוייה להעשות נו"ן כפופה אם תכפפנה, כמו שנתבאר למעלה בכ"ף פשוטה. ואם היא קצרה — מראין לתינוק שאינו חכם ולא טפש, ואם קוראה זי"ן — פסולה.

חלק א, סימן לו, דין דקדוק כתיבתו טע"ב, אותיות כו-

התחתון משוף לצד שמאל היטב יותר מן הראש שלא תדמה לבי"ת, וצוארה קצת ארך, כדי להסמיך אות אצל ראשה כמו שכתוב למעלה, ותהיה עגלה גם מלמטה לצד ימין.

וכן כל האותיות הפופות — צריכים להיות לכתחלה עגלות למטה, שאם תפשטנה תהיה פשוטה.

לקוטי תורה

תוכן הפרק: ביאור דברי הזהר שמצה היא "מיכלא דמהימנותא"

[ועתה חוזר לבאר את התוכן הרוחני שבאכילת מצה:]

וע"פ הקדמה הנ"ל יובן ג"כ בענין מצות אכילת מצה בחג הפסח.

ע"פ משנת"ל, שהחיות שבמאכלים גשמיים (המחיי את האדם) הוא כח אלקי עליון ביותר, ולפיכך המאכל מוסיף כח ועוז בשכל האדם, ולא עוד אלא גם בעבודתו הרוחנית של נפשו האלקית - יובן ג"כ ענין המעלה הרוחנית שבמצה שנצטוינו לאכול בחג הפסח, שהכח הרוחני שבה הוא למעלה יותר מסתם מאכלים ולחם.

דמבואר בזהר דכמו שבהשכלת גשמיות אין התינוק יודע ומשכיל כלום עד שטועם לחם, וכמבואר הטעם למעלה [פרק ב], כך בצאת ישראל ממצרים לא ידעו להשכיל גדולת ה', כי "היו מקושרים בעמקי הקליפות למאד . . . ההיפך לגמרי מבחינת השגה והתפעלות באלקות", עד שאכלו מצה, שהיא בחינת לחם היוצא מן ה"ארץ העליונה".

לחם גשמי צומח מן האדמה ("ארץ התחתונה"), ואילו המצה שהיא מצוה "צומחת" מ"ארץ העליונה". פירוש: כשם שיש שמים וארץ גשמיים, כך יש בעולמות עליונים בחינת שמים וארץ, והמדריגה האחרונה שבכל עולם היא בחינת ארץ שבו. ובפרטיות יותר מבואר, ש"ארץ העליונה" היא ספירת המלכות, שהיא הספירה האחרונה שבעולם האצילות.

ו"במצה נמשך מן הארץ העליונה שהיא מלכות דאצילות ממש", כלומר, באשר מצה היא מצוה, מלוכב בה באופן גלוי כח אלקי מעולם האצילות (ש"הוא אלקות ממש").

ש"כ, "על מוצא פי ה'" הנמשך בלחם זה דמצה, "יחיה האדם" והנפש האלקית (דעיקר תואר "אדם" הוא על נפש האלקית שבאדם), לידע ולהכיר את מי שאמר והיה העולם.

וכמו שנמשך חיות סתם לנפש השכלית האנושית מלחם גשמי כנ"ל, כך נמשך מאכילת מצה בפסח [שהוא "לחם היוצא מן הארץ העליונה"] חיות לכח הדעת של הנפש האלקית.

[לסיכום: ע"י אכילת מצה ניתוסף כח וחיות בכח הדעת של הנפש האלקית, שתהי' לה דעת והכרה באלקות.

ומעתה יבאר שמעלה זו שב"מצה" על סתם לחם - דלכאורה, מכיון שע"י טעם דגן אפילו חמץ יודע התינוק לקרא אבא, מהו ענין אכילת מצה דוקא?

להלן יבואר שהאמונה והידיעה באלקות תלו' בענין הביטול דוקא, ובשביל זה זקוקים למצה שהיא מ"ארץ העליונה", ולפיכך ענין הביטול מוטבע בתכונת המצה הגשמית.

וזהו שממשיך:]

והענין, כי החמץ הוא בחינת הנבחה והתנשאות, שתופח ועולה ומנביח את עצמו, משא"כ מצה שאין בה שום הנבחה.

וכמו כן בעבודת ה', חמץ הוא בחינת התנשאות ונסות הקליפה, משא"כ מצה בחינת שפלות והכנעה, בבחינת "בטל רצונך".

פעולת המצה היא לא רק חיזוק שכל האדם (גם השכל של הנפש האלקית), אלא המשכת ביטול ושפלות באדם.

[להלן בפרק יבואר, דזה שאמרו בזהר שע"י אכילת מצה ידעו ישראל בצאתם ממצרים "להשכיל גדולת ה'" - אין הכוונה לידיעה שכלית, אלא לאמונה שלמעלה מהדעת, שבה בא לידי ביטוי ענין הביטול לה' (כמו המצה שענינה שפלות והכנעה), ואשר כח ה"ביטול" שבמצה הוא מצד שרשו ב"עולם התהו" שלמעלה מן החכמה.

אלא שקודם לכן מבאר איך שפעולה זו של מצה, להמשיך ביטול ושפלות באדם, קשורה עם כללות תוכן החג, שכן, זהו התוכן הרוחני של יציאת מצרים, שבני

ביטול זה (מחמת גילוי שכינה) נקרא "יראה עילאה", כידוע שיש שתי בחינות (כלליות) ביראה, "יראה תתאה" ו"יראה עילאה", ונקודת ההבדל ביניהם:

"יראה תתאה" היא היראה שהאדם מעורר בעצמו, ע"י שמקבל עליו עול מלכותו יתברך, וכמו אדם טרם שנכנס להיכל המלך הוא מתבונן בדעתו אודות רוממות המלך עד שמתבטל אל המלך מכח הכנת עצמו;

ו"יראה עילאה" היא היראה והאימה הנופלות על אדם בעמדו לפני המלך, שאין יראתו פרי יגיעת מוחו והתבוננותו אלא מחמת "גילוי המלך", שבעמדו לפניו מתבטל ממציאיותו בדרך ממילא.

וכתוצאה מזה - יש הבדל ביניהן גם במדריגת היראה ורגש הביטול:

ב"יראה תתאה", שהיא היראה הנוולת על ידי יגיעת האדם, הרי האדם לא התבטל לגמרי אלא רק קיבל על עצמו עול מלכותו יתברך ושיציית לרצונו. בחינה זו נקראת בשם "ביטול היש", פירוש, שגם לאחר הביטול נשאר "יש" ומציאות נפרדת מאלקות אלא שכופה את עצמו להתבטל אל הקב"ה;

משא"כ ב"יראה עילאה", שהיא תוצאה מכך שאור אין סוף ב"ה הוא בהתגלות באדם, הרי האדם מתבטל כולו מכל וכל. בחינה זו נקראת "ביטול במציאות", שכל מציאותו מתבטלת מכל וכל מחמת ההתגלות האלקית שבו.

ונמצא, שיציאת מצרים - היציאה מכל המיצרים וגבולים של "מציאות" - תלוי ב"יראה עילאה" דייקא.

וכאשר יצאו בני ישראל מכל ה"מיצרים וגבולים" של ישות הגוף והנפש הבהמית, יצאו בדרך ממילא מארץ מצרים גם בגשמיות, כידוע שמצבו הגשמי של עם ישראל תלוי במצבו הרוחני.

והנה, "גילוי שכינה" זה היה אחר הצות לילה. אמנם נצטוו תחלה באכילת מצה קודם הצות כמ"ש בערב תאכלו מצת, שהוא בחינת ביטול רצון והכנעה ושפלות הנמשך מבחינת יראה תתאה, שזה הוא ההכנה והכלי לבחינת הגילוי ויראה עילאה הנמשך ונתגלה להם אחר הצות כו'.

אי אפשר להגיע ל"יראה עילאה" - היינו להרגיש גילוי אור אין סוף ב"ה בנפש ולהתבטל מפניו יתברך - מבלי להקדים לפניו "יראה תתאה" (שהאדם יקבל על עצמו עול מלכות שמים פשוטה). והיות שבני

ישראל יבואו לבחינת "ביטול" אליו יתברך, "בטל רצונו מפני רצונו".

וזהו שממשיך:

והנה ידוע דבגלות מצרים היו ישראל מקושרים מאד למטה, והיה שכלם ומדותם בבחינת "מצרים", לשון "מיצר וגבול", כלומר בבחינת המיצרים וגבולים גשמיות העולם הגורמים להיות יש ונפרד כו'.

מציאות הגשמיות מכסה ומעלימה על הכח והחיות האלקי המקיים אותה בכל רגע ורגע שהוא אמיתית המציאות של הגשמיות. וזהו שעצם מציאות הגשמיות הוי "ישות" ודבר נפרד מאלקות.

ואדם השקוע בדברים גשמיים אינו יכול להשתחרר מהרגש של "ישות" ופירוד מאור ה', ובכך שכלו ומדותיו הם ב"מצרים", מבלי יכולת להתקשר עם הקב"ה.

וזה ה' מצבם של בני מצרים, שכוחות נפשם (שכלם ומדותם) היו ב"גלות", ובמילא לא ה' אצלם הביטול לאלקות.

ועיקר יציאת מצרים הוא על ידי שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים, שהוא בחינת אור אין סוף ב"ה שלמעלה מסדר ההשתלשלות, שעל ידי זה נמשך בהם בחינת הביטול.

תוכנה הרוחני של "יציאת מצרים" הוא - היציאה ממיצרים וגבולים של כל רגש של ישות ופירוד. וכיצד ניתן לאדם להשתחרר כולו מכל שמץ של ישות? הרי זה על ידי שמלך מלכי המלכים הקב"ה בכבודו ובעצמו נגלה לישראל. בתורת הסוד נקרא זה "אור אין סוף שלמעלה מסדר השתלשלות", כלומר, זוהי התגלותו ("אורו") של הקב"ה בעצמו, שאין לו סוף, כפי שהוא יתברך מרומם מכל העולמות העליונים שב"סדר השתלשלות" (לפי שהתגלות אור השם בתוך העולמות היא במדה וגבול, ולא "אין סוף").

וכמאמר ובמורא גדול זו גילוי שכינה.

על ביטול זה הנוצר באדם על ידי גילוי "אור אין סוף ב"ה" אומרים בהגדה "ובמורא גדול זה גילוי שכינה", שגילוי שכינה פועל "מורא גדול" בבני ישראל, שמתבטלים לגמרי מהתגלות עליונה זו.

ועל ידי ביטול ויראה עילאה זו יצאו מכל המיצרים וגבולים, וכן יציאת מצרים בגשמיות כו'.

בעת יציאת מצרים היא כמו זו שאין התינוק יודע ומשכיל כלום עד שטועם דגן.

[והולך ומבאר כיצד ידיעה זו לקרות אבא אינה ידיעה]

שכלית אלא התקשרות שלמעלה מן השכל:]

דהנה ידיעת התינוק להיות קורא אבא, שנמשך ונתחדש בו ע"י שמעם מעם לחם, אין ידיעה זו אצלו בבחינת הבנה ומעם ודעת גמור, שהרי אינו יודע איך הוא אביו ולמה צריך לאהוב אותו, ועם כל זה הוא קורא אביו.

ונמצא זו הקריאה הוא ההתקשרות שלו כאביו שלא על ידי מעם ודעת המושג אצלו, כי אם בבחינת הכרה בלבד.

ידיעת התינוק את אביו אינה ידיעה שכלית אלא התקשרות עמוקה מפנימיות נפשו, להיות הבן "עצם אחד" עם אביו ואמו, שנולד מפרי בטנם ולפיכך נמשך בטבעו למקור המולידו בלא טעם כלל.

והיא בחינת קטנות מאד למטה מן המעם ודעת, ומ"מ ההתקשרות ההוא חזק מאד עד שנפשו קשורה מאד בנפש אביו.

אלא ש"מדריגת" הקשר כפי שבאה לידי גילוי במוח ולב התינוק היא למטה מן הדעת, בקריאה פשוטה "אבא" שאין בה שכל והבנה כלל. בספרי קבלה נקראת ידיעה זו בשם "קטנות אבא" [קטנות המוחין], מאחר שאין בה שום הבנה;

אבל לאידך, שרשה ומקורה של ידיעה זו הוא מעומק נפש הבן הקשורה בנפש אביו.

והיינו מפני שהדעת ההוא שנתחדש בתינוק על ידי מעם לחם שרשו משרש הלחם שהוא מעולם התהו, שהוא בחינה שלמעלה מהדעת המושג בנ"ל, למעלה מהחכמה כו'.

ונמצא, שפעולה זו של לחם גשמי (להמשיך ההכרה להיות "קורא אבא") היא למעלה מעלה מפעולת סתם מאכלים, שהם מוסיפים כח ועוז רק בשכל ומדות האדם, ואילו באכילת לחם נמשך בבן כח של התקשרות לאביו שלא ע"פ שכל.

ועומק הסיבה לכך הוא, כי בלחם בא לידי ביטוי באופן גלוי, שורש הלחם מ"עולם התהו", שהרי זהו ענינו של עולם התהו שהוא למעלה מן החכמה (כנ"ל בארוכה); כלומר, ה"ניצוצות" שבלחם מ"עולם התהו" מגלים את עומק הנפש שלמעלה מן החכמה.

ישראל במצרים היו "מקושרים מאד למטה", לא היו יכולים לצאת ממצרים (שתלוי ביראה עילאה כנ"ל) מבלי שיגיעו תחילה למדריגת יראה תתאה.

וזהו תוכן ציווי אכילת מצה, שהיא "בחינת שפלות והכנעה" (כנ"ל), שאכילת מצה זו (שקודם חצות) פעלה בבני ישראל שיתעוררו בבחינת "יראה תתאה" ויקבלו על עצמם עול מלכותו יתברך.

וזה היתה הכנה ל"מורא גדול זה גילוי שכינה" שנתגלה לישראל אחרי חצות.

[מכאן עד סוף הפרק יבאר (בהמשך למשנת"ל אודות כוחה הרוחני של מצה) את דברי הזהר שמצה היא "מיכלא דמהימנותא" (מאכל של אמונה), וכיצד זה עולה בקנה אחד עם משנת"ל שהמצה ענינה ביטול והכנעה:]

וגם נק' המצה בזהר מיכלא דמהימנותא, שהאמונה הוא ג"כ בחינת ביטול, שמכטל שכלו ואינו מבקש מעם רק מאמין האמת באמונה הטהורה.

ענין ביטול זה שנפעל בבני ישראל על ידי אכילת מצה, עולה בקנה אחד עם דברי הזהר שמצה היא "מיכלא דמהימנותא", שהיא מחזקת את האמונה. לפי שגם "אמונה" ענינה "ביטול", שהרי כל גדר האמונה הוא בדבר שאין שכל האדם יכול לתפוס שמכל מקום מאמין בדבר ההוא, דובר שהאדם מבין בשכלו הרי ידיעתו מבוססת על כוחות עצמו, שהוא הבין ותפס את הדבר, משא"כ האמונה היא כאשר צריך להודות שהדבר ממנו והלאה, אלא שיש לו אמונה טהורה בדבר.

ונמשך בחינה זו בנשמה ע"י מצות אכילת מצה. והוא ע"ד שנזכר לעיל ממשל שהלחם מחיה את האדם.

אמונה זו וביטול זה נמשכו בבני ישראל ע"י אכילת מצה גשמית, ע"ד ובדוגמת לחם גשמי המחיה את האדם.

[אולם לעיל הובא ענין זה, שבכח הלחם לחזק את כח השכל, וכן אפילו להוסיף בעבודת ה' של הנפש האלקית, בהתבוננות והתלהבות שלה - ואילו כאן מדגיש שמצה פועלת ביטול ומחזקת את האמונה.]

וזהו שממשיך, שגם בסתם לחם גשמי מצינו כזאת, שמוליד באדם מעין ענין האמונה:]

והוא ע"ד מ"ש רז"ל שאין התינוק יודע לקרות אבא עד שיטעום כו'.

וכפי שהובא לעיל מזההר, שפעולת אכילת מצה

למטה מן הדעת, כמו קריאת התינוק "אבא" (שלמטה מן השכל), "כמו שכל אחד מישראל אומר בדבור אבינו מלכנו כו' וכה"ג אע"פ שאין זה בהרחבת הטעם איך שהוא אבינו שהוא מקור כל תולדות הנשמות, מ"מ אומר אבינו כתינוק שקורא אבא".

ולכך המצה היא מיכלא דמהימנותא, שהרי הלחם שרשו מבחינה זו, כנ"ל מענין ידיעת התינוק להיות קורא אבא ע"י הלחם כו'.

אלא שזהו בהשכלת ענין עוה"ז, שנמשך מהלחם גשמי הנמשך מארץ הגשמיות.

בלחם גשמי בא ענין הידיעה וההכרה באביו (מצד שורש הלחם בעולם התהו) לידי ביטוי רק בענין גשמי ("השכלת ענין עולם הזה") - שידיעה זו אינה דורשת ענין של ביטול.

אמנם בלחם דמצה בפסח שיש בה תכונת הביטול בגילוי, נמשך ומתלבש הכח מבחינת "ארץ עליונה", היינו ארץ רוחנית, שהאורות העליונים שבה הם בהתגלות ממש, שממנה יצא לחם, הממשך בחינה זו באלקות ממש, שידע לקרות את "אבא שבשמים" כו' בהתקשרות חזקה עד מיצוי הנפש כו', אף שאינו משיג בשכל והשנה ממש.

וזהו בחינת ביטול.

יש הבדל בין ידיעת התינוק את אביו (אף שגם הוא קשר שלא ע"פ שכל) להאמונה באלקות שהיא "בחינת ביטול", מאחר שאמונת בני"ה היא שהקב"ה בכבודו ובעצמו "הוא למעלה מהחכמה", ו"הוא לבדו הוא כמו שהי' קודם שנברא העולם ממש" (כנ"ל) וקמי' ית' הכל בטל במציאות; ולפיכך האמונה באלקות נפעלת רק ע"י מצה שיש בה תכונת הביטול (כנ"ל).

ומזה נמשך ג"כ בעבודת האדם, בחינת "בטל רצונך" ובחינת שפלות, ונפשי כעפר לכל תהיה, שזהו כח בחינת "ארץ שממנה יצא לחם" הנ"ל.

"ארץ" שהכל דשין עלי' מורה על כח הביטול והשפלות, ולפיכך ממנה "יצא לחם" הממשיך באדם כח של ביטול ושפלות. אלא שלחם גשמי פועל "ביטול" בענין גשמי (כקריאת תינוק אבא), והמצה פועלת ביטול בעבודת השם, "בטל רצונך", ונפשי כעפר לכל תהי', היא יראה תתאה הנ"ל:

ולכן נמשך מבחינה שלמטה מהדעת המושג כו', ועל כן ההתקשרות חזק מאד.

אלא שראשית התגלות עומק זה של הנפש היא התקשרות פשוטה שלמטה מן הדעת, כקריאת התינוק "אבא", שבתוך קריאה זו טמונה התקשרות חזקה מאד שמצד עומק הנפש.

וכמו כן בענין אכילת מצוה דמצה, שנק' בזהר מיכלא דמהימנותא, שהאמונה היא ההכרה והדעת וההתקשרות בהקב"ה.

כשם שלחם ודגן גשמי פועלים בכך גילוי קשר הנפשי עם אביו - שזהו קשר שלא על פי טעם ודעת - כך הוא בענין הקשר שבין נשמת האדם עם הקב"ה, שאכילת מצה פועלת גילוי הקשר הנפשי הזה, באופן של "אמונה פשוטה" בהשם.

ובל ישראל מאמינים שהוא לבדו הוא כמו שהיה קודם שנברא העולם ממש כדכתיב אני הו' לא שניתי כו'.

עומק הטעם שהאמונה בהשם היא למעלה מן השכל, הוא לפי שאמונת בני ישראל בהשם היא בהקב"ה בכבודו ובעצמו כפי שהוא יתברך רם ונשא לגמרי מכל העולמות, עד שבריאת כל העולמות אינה פועלת שום שינוי בו יתברך.

שזהו מה שאומרים "אתה הוא עד שלא נברא העולם אתה הוא משנברא כו'" - "פירוש הוא ממש בלי שום שינוי, כדכתיב אני ה' לא שניתי . . . שכמו שהי' הוא לבדו הוא יחיד ומיוחד קודם הבראם, כן הוא לבדו הוא יחיד ומיוחד אחר שבראם".

והיינו לפי שהוא יתברך אינו בגדר עלמין כלל ולפיכך כולם קמי' "כלא ממש חשיבי וכאלו אין שם עולמות כלל".

והמשכה זו הוא מבחינת דעת עליון, כי אין סוף ב"ה הוא למעלה מהחכמה כו', ולכן נמשך ומתלבש בבחינת אמונה.

לפיכך אמונה וידיעה זו בהקב"ה אינה ידיעה שכלית, כי מהותו ועצמותו של "אין סוף ב"ה" הוא למעלה מן החכמה לגמרי ואינו בגדר תפיסה ע"י חכמה - אמונה זו נקראת בשם "דעת עליון" (שהיא למעלה מן החכמה).

[אבל לאידך, ידיעה זו היא בכל ישראל ממש, גם בפשוט שבפשוטים, אלא שאצלם היא אמונה פשוטה

ב.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא דובער – אדמו"ר האמצעי

מאמרים קונטרסים

כנ"ל, או כמו שמו של אדם שרחוק ומובדל מעצם האדם כידוע, וכך ע"ס דאצי' נק' רזא דשמי' כו' כשם ע"ב דאור החכמ' כו' שנאצל מעצמו' המאציל והוא בבחי' דילוג המדרג' וכמו בבחי' עשי' נבדלת כנ"ל, וא"כ יותר אין ערוך לנאצל לגבי המאציל מערך הנברא לגבי הבורא שהבריא' יש מאין עכ"פ כח הפועל אלקי בתוך הנפעל כנ"ל במשל אש הדולק כו' אבל אורו' דאצי' הן אורות פשוטי' שבלתי מורכבי' שמסתלק תמיד ונכלל בעצמו' וזהו פי' ע"ס בלי מ"ה בלי מהו"ת כו', אך זהו בתחלת ההארה שמאיר מעצמו' המאציל כמו שהאיר להיו' מציא' אור החכמ' דאינו רק הארה נבדלת מעצם החכמ' שבא"ס שנק' חכים ולא בחכמ' ידיעא כו' וכך בכל הספי' לא שייך בזה בחי' רוי"ש כלל מאחר שנק' ע"ס בלי מ"ה בלי מהו"ת כלל מטעם ביטולו' בעצמו' כאור הבלתי מורכב כו', אבל לאחר שכבר האיר והמשיך לע"ס דאצי' במהות ומציאות דבר מה והיינו כאשר האורו' דע"ס מלובשי' בכלים כמו חכמ"ה מוח"א חסד דרועא ימינא כו' שנק' בשם תקונין אזי יתכן בזה בחי' רוי"ש, דלאחר שנאצלו מן העלם העצמו' לגילוי מהו' בפ"ע בכלים מכלים שונים יפול בזה ענין רצוא ומיד שוב כו' היינו שעולה האור מן הכלי וחוזר ונח בכלי וחוזר ועולה כו' כדמיון האור בשמן ופתילה כנ"ל (אבל אור בלא כלי עדיין לא יתכן בחי' רוי"ש כלל אלא תמיד בטל ונכלל כו' כנ"ל), ורו"ש זה בא מכח עצמו' המשפיע שמשפיע בבחי' מול"מ והיינו מפני שמצד עצמו' המשפיע שנבדל בערך מן השפע הזאת מסלק אורו לעצמותו ומצד שחפץ חסד הוא יטיב ויאיר, ותחלה יחפוץ בחסד ויאיר וזהו בחי' מטי ומיד חוזר ומסלק את האור שנק' לא מטי ויחשך מקור אורם וחוזר ומאיר כו', ומזה יומשך בנאצל כמו שהוא בכלי בחי' רצוא להכלל בעצמו' מצד בחי' לא מטי שבא אחרון מן המשפיע, ובחי' שוב להתפשט בכלי בא מכח בחי' מטי דמשפיע (כמו חותם המתהפך דמה שבא בחותם ראשון בא בנחתם אחרון כך מה שבמשפיע ראשון בא במקבל אחרון וד"ל).

אך הנה כל מה שמבואר למעלה בבחי' רוי"ש מאצי' לבי"ע שזהו כנשמי' בגוף וכאש הדולק כנ"ל לא יתכן כזה לומר בע"ס דאצי' עצמן שנאצלו מעצמות המאציל כי הרי נקראו בשם אור ולא בשם אש כלל, וידוע ההפרש בין אור לאש שהאור אינו רק ענין ההארה שמאיר והאש הוא השורף ומכלה בדליקה כו', אמנם כמו שטבע האש לעלות וכולל עלי' ויריד' כא' כנ"ל כך הוא גם באור המאיר גם שאורו מתפשט אבל יש בו עלי' והתכללו' למקורו שהוא עצם המאור, ומה שיש באור בחי' עלי' וירידה הסתלקות והתפשטות זהו בא ג"כ מכח מקורו (כנ"ל ברו"ש דאצי' שממנו מקור רוי"ש דבריאה כו') שהוא עצמו' המאציל שהאציל בבחי' הסתלקו' והתפשטו', רק שההתפשטות תחלה להסתלקו' ונק' מטי ולא מטי שבתחלה נמשך ומתפשט להאיר אור ומיד חוזר ומסתלק וחוזר ומתפשט ונסתלק וזהו מול"מ כידוע שהוא מלמעלה למטה מן המשפיע אל המקבל שמוזה בא באור הנאצל כבר ג"כ בחי' רוי"ש אך בחי' הסתלקו' והתכללו' האור במאור תחלה ואח"כ חוזר ומאיר בהתפשטו' וכנ"ל וד"ל.

ותחלה יש להקדים שרש בחי' ע"ס דאצי' שנק' בשם אורות איך שאין ערוך כלל להם לגבי המאור והיינו יותר משאין ערוך לבריא' עם הבורא הנ"ל במשל אש הדולק בנר. דהנה ידוע בפ"י ענין האצי' שזהו כמו ויאצל מן הרוח על הזקני' דרוחו של משה ממש נאצל עליהם וכת"י ותנח עליהם הרוח ויתנבאו, אבל ודאי אין ערוך להרוח שנחה עליהם לגבי רוחו של משה כי זהו רק אצילו' רוח בבחי' דילוג גדול כחלק קטן נבדל מגדול ורחוק ממנו הרבה בערך כמו עד"מ כח הפועל שהניח כח מצומצם בדבר הנפעל שמסלק ידיו הימנו שלא נשאר בו רק כח הרשימו לבד מעצם כח הפועל כו', וכך יובן ערך אור הנאצל שבא מכח עצמות המאציל שהוא רחוק ונבדל בערך לאחר שסילק כח עצמותו ונתרחק האור מעצמו' המאור כו', ואע"פ שמאיר מעצמו' המאציל להאיר אור בנאצל זהו כמו כח הפועל בעשי' שנשאר רושם כחו לבד

ג.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא מנחם מענדל – אדמו"ר הצמח צדק

דרך מצותיך

באמת כי לרשע אמר אלקים מה לך כו' (תלים נ' ט"ז) ואין אני והוא יכולים לדור בעולם א' (סוטה ה' א') ולזאת כשכורתים הערלה ומעבירים הקליפות כפי שנת"ל מאיר הארת א"ק בכך ישראל הנולד כי נעשה גופו טהור וקדוש להאיר תוס' עליו בנפשו מבחי' א"ק הנ"ל ע"י אבי"ע כפי שרש נשמתו כי ההארה הזאת נמשכת תחלה באצ"י וזהו ענין גילוי ה"ח שנמשכים ממ"ה דא"ק שע"י המילה הם מתגלים בנו"ה דו"א במקום הגלוי ואח"כ ע"י הפריעה ביסוד ומשם למטה עד שמאיר ג"כ בנפש האדם, ולזאת המילה בשמיני דוקא כי היא מבחי' א"ק ששם שרש מלך השמיני הדר שהוא שם מ"ה שמצחא דא"ק הנ"ל והוא למעלה מגלוי אלקות שבשבת שהוא מבחי' הנק' שביעי כי ששת ימים הם ימי המעשה והירידה והשביעית היא העלי' למעלה כדכתיב כי בו שבת וגו' (בראשית ב' ג') אמנם מקורם ושורשם המוריד והמעלה הוא ענין בחי' השמינית דשם מ"ה דא"ק מלך השמיני כנ"ל, וזוהי הכוונה במה שאמרנו לעיל ח"ב פ"א שהמילה היא בחי' אתעדל"ע שלמעלה מאתעדל"ת כי אינה כמו שאר מ"ע שע"י האתרוג מתעורר בחי' אתרוג שלמעלה עד"מ משא"כ במילה שהגילוי הוא מבחי' גבוה מאד נעלה שא"א לעוררה בדרך זה כי אין לו כלי למטה כלל כ"א ע"י העברת המונע והמנגד היא הערלה ממילא ומעצמו יאיר אורו (וכמ"ש במ"א בענין הל"ת שהם למעלה ממ"ע ואפשר לומר שלכן אין חייבים כרת על שום מ"ע כ"א על ל"ת מלבד מילה ופסח וגם בפסח כתיב וכל ערל לא יאכל בו (שמות י"ב מ"ח) כי הכרת שתכרת הנפש לגמרי משרשה אינה אלא ע"י הפגם שמגיע בשרש שרשה בחי' א"ק כי אתם קרוים אדם, והמ"י) וכל המצות שעשה אאע"ה לא נק' תמים עד שמל וכדאי' ספ"ג דנדרים (דף ל"ב א') משום שהתמימות היא ההארה משלימותא דכולהו בחי' א"ק הכולל כל ההשתלשלות וזהו ע"י המילה דוקא משא"כ הנבואה שמאצ"י הי' לו תחלה כנ"ל אבל לגלוי הארה זו נצטוה למול ואז נק' אדם כי אתם קרוים אדם (יבמות ס"א א') ע"ש ההארה דא"ק שבהם כנ"ל וכמ"ש ג"כ בענין מצות פרי' ורבי' בסדר בראשית ע"ש, וגם נת' בתורה ע"פ כי המצוה הזאת אשר אנכי מצוך היום לא נפלאה כו' (דברים ל' י"א) ע"ש:

ב) והענין כי ההפרש בין בחי' אור האצ"י לא"ק הוא כי האצ"י הוא האור הבא ומאיר בבחי' התלבשות והעלמים רבים וכנודע דל' כלים דו"א מתלבשים בכי"ע, הפנימי' בבריאה, והתיכונים ביצ"י, והחיצוניים בעשי' והארה זו היא מאירה ממש בבחי' פנימי' המקבלים להחיות הנמצאים דעשי' ע"י שמתלבש ומאיר בתוכיותם שז"ס העשרה מאמרות דכתיב לעולם ה' דברך נצב בשמים (תלים קי"ט פ"ט) כדפי' בלק"א ח"ב (פ"א) וא"כ יפלא למה העשי' בבחי' פירוד, אבל הטעם לפי שהארה זו אינה מאירה כמו שהיא בעצמותה אלא מתעלמת בלבושים רבים עד שאע"פ שיחי' ממנה המקבל עכ"ז לא יראנה עד"מ. ואמנם ענין העילוי בשבת הוא לקבל האצ"י שלא ע"י העלמים כ"כ ועכ"פ לפי שאור האצ"י מתלבש בפנימי' המקבל ע"י לבושים ע"כ אין הקליפות מונעים אורו ויוכל להאיר באדם גם בהיות הערלה נמצאת בו כמו שמצינו שהי' אברהם נביא גם טרם שנמול והנבואה הוא ענין גילוי הארת האצ"י לחזות גילוי אלקותו ית' שלמעלה מהטבע דעשי' כי מאחר שיוכל להתלבש בלבושים רבים הנה בהם ועל ידם יהי' מתעלם מהקליפות הנק' ערלה כנ"ל וכמו כן אנו שומרים השבת בין הגוים הנמשכים מהיכלות החיצוני' והשבת הוא גילוי האצ"י (וגם הערל ישראל שמתו אחיו מחמת מילה ישנו בשמירת השבת) אלא שזהו ע"י לבושים, משא"כ בחי' א"ק שהוא רצונו ית' הנק' רעוא דכל רעוין אשר איננו מאיר בבחי' התלבשות בלבושים והעלמים וכמשנת"ל שכולל אצ"י ועשי' כאחד כי הוא שוה ומשוה שניהם ומופלא מהם אלא הארתו הוא בבחי' מקיף ולכן רגלי א"ק מסתיימים בעשי' משא"כ אור האצ"י הרי יש מסך בינו לבריאה וכו' והטעם הוא כי ענין הארת האצ"י הוא להתלבש בתוכיות המקבל וזה א"א כ"א ע"י מסכים והעלמו' כנ"ל משא"כ א"ק הוא מקיף לכולם וכוללם יחד, אמנם זאת היא תורת האדם בעוה"ז להמשיך גילוי אלקות מההעלם אל הגילוי ולזאת כשימשיך העלם דא"ק לידי גילוי בכי"ע ובנפש האדם ורצונו לומר שיאיר בבחי' גילוי ממש ולא בבחי' מקיף כנ"ל הנה אז עכ"פ מצטרך להעביר הקליפות כי מאחר שאין אורו מתלבש בלבושי' כי הוא בחי' א"ס אשר לא יכילוהו הלבושים הנה אם יאיר כך ייהנו הקליפות ממנו וגם הם מונעים אורו

ד.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שמואל – אדמו"ר מוהר"ש

תורת שמואל

ועפ"ז יובן ג"כ ענין השבחים ששיבחו אותו שר' יהודה הוה קרי ל' שבת¹⁰⁹, והיינו שכמו השבת הוא קדש וכמ"ש ושמרתם את השבת כי קדש היא וכנודע שהשבת נותן כח בששת ימי החול, וע"ד מ"ש כי תבואו אל הארץ ושבתה שש שנים וגו', שמשמע מיד כי תבואו ושבתה, ובאמת היו השש שנים תחלה, אך נת' ע"ז שלהיות כי שבידת השמיטה נותנת כח בהשש שנים לכן נאמר ושבתה תחלה, ע' בלק"ת בד"ה כי תבואו ושבתה¹¹⁰, ובד"ה כי תבואו ושבתה שלא נדפס (למ"ד)¹¹¹. וכ"ה בשבת, וכנודע שעד יום ד' הוא בטר שבתא, ומיום ד' ואילך הוא קמי שבתא, והיינו שכל שבת הוא הנותן כח לפניו ולאחריו. ועד"ז רשב"י שהי' ממוצע בין התנאי' שנק' איתן ע"ש שהיו סמוכים איש מפי איש עד משה, ואם כי נת' בד"ה וסמך את ידו¹¹² על ראש העולה שענין הסמיכה הוא נתינת הכח, ולכן צ"ל בידיים בחי' דבר גשמי דוקא יעו"ש, מ"מ בכדי שיומשך שפע הפנימי דבחי' איתן שהוא בחי' שפע דחכ', והיינו כי חכמה הוא כ"ח מ"ה ונת' בפרד"ס שבחי' כ"ח שבחכ' זהו בחי' יחודה עם הבינה, אבל בחי' מ"ה שבחכמה זהו בחי' ביטול החכ' לגבי הכתר¹¹³, ולהיות כי זהו בחי' שלמעלה מהשתלשלו' שזהו בחי' מוחין דאבא, שנת' בלק"ת בד"ה מצה זו ובד"ה פקודי ובד"ה ולא תשבית¹¹⁴, שבחי' מוחין דאבא הם למעלה מהשתל', וע' בסש"ב פ"ג ופי"ח, אי לזאת בכדי שיומשך עליו גם בחי' שפע הפנימי לזה קרי ל' שבת, והיינו כמו שבת הוא בחי' הפנימי' כו' שלכן שער החצר הפנימי' הפונה קדים סגור יהי' ששת ימי המעשה וביום השבת יפתח, כן רשב"י הי' הממוצע שיומשך להם ע"י מבחי' שפע הפנימי דמ"ה דחכמה כו'.

[[נא]] ועפ"ז יובן ענין השבחים¹⁰⁶ שהיו משבחים את רשב"י הוא בכדי שיתעורר שפע הפנימי לצאת מהעלם אל הגילוי בחי' פנימיות תורתו, כי מאחר שהוא הי' הממוצע ביניהם א"כ ע"כ יש בו ב' בחי', שהם ב' בחי' ים וארץ, ורצו שיומשך בהם גם מבחי' ים שבו היינו בחי' ההעלם כו'. וכיאר הענין הוא כנ"ל בענין הוי' זנב לאריות שבחי' זו הוא מה שהוא מקבל מבחי' שלמעלה ממנו, וכענין ים סוף בחי' סופא דכל דרגין דאצי' והים הוא מעלים בו כל שפע האצי', כן יובן בענין רשב"י שהי' הממוצע בין בחי' איתן להתנאים הנק' איתנים, ה"ה מעלים בתוכו כל שפע מבחי' ים הקדמוני דחכ', והיינו בחי' ההעלם שלצורך עצמו תחילה, ואח"כ הוא בחי' ההעלם בכדי שאחר העלם זה יוכל להיות גילוי, שזהו בחי' ים וארץ, והים הוא סיבה שיוכל להיות ארץ אח"כ, שזהו בחי' ההעלם שהוא סיבת הגילוי, אבל בחי' ההעלם אשר בו עצמו המעלים אור קבלתו לצורך עצמו זה אינו שייך כלל לגילוי. אמנם ע"י ההילול והשבח שמשבחים אותו, ע"ז נתעורר שפע המשפיע שיושפע להם גם מבחי' ההעלם שלו עצמו ג"כ, ומפני היותו ממוצע בין בחי' איתן מ"ה דחכמה, לכן לא הי' שייך כלל לאמר איזהו הרגש קל ח"ו מענין השבחים שהרי כבוד חכמים ינחלו כמ"ש במ"א¹⁰⁷, ומ"מ ע"י השבחים עוררו אותו שיומשך להם מבחי' ההעלם שלצורך עצמו כו'. וזהו איתן האזרחי, מלשון כגר כאזרח שפי' תושב. והרמ"ז פי' שאזרח הוא בחי' שם ע"ב, כי בנין התהו ע"מ לסתור, והסתירה ע"מ לבנות ע"י בחי' התיקון שם מ"ה החדש, אבל שם ע"ב הוא בחי' אזרח, וע' בד"ה ראה אנכי דתרכ"ב הגהות על הלקו"ת בהקיצור¹⁰⁸ שם ששם ע"ב הוא בחי' א"ק.

המשך והחרים תרל"א

ד"ה משכיל לאיתן האזרחי

109 ועפ"ז יובן ג"כ. קרי ל' שבת: בהבא לקמן בפסקא זו ראה (באו"א) בסה"מ תרכ"ז שם ע' ש.
110 בלק"ת בד"ה כי תבואו ושבתה: פ' בהר מ, ד.
111 ובד"ה כי תבואו ושבתה שלא נדפס (למ"ד): סה"מ תר"ל ע' קלב. ס"ע קלו-ח.
112 בד"ה וסמך את ידו: תרל"א (לעיל ע' רלג-ד).
113 כח שבחכ'. עם הבינה. מ"ה שבחכמה. לגבי הכתר: ראה בארוכה המשך וככה תרל"ז פכ"ה (ע' כט). ופל"ב (ע' מג). לעיל ד"ה ועשו ארון. [וראה גם בהנסמן בהע' הבאה].
114 בלק"ת בד"ה מצה זו ובד"ה פקודי ובד"ה ולא תשבית: ד"ה מצה זו בלקו"ת צו יא, ד ואילך. וד"ה אלה פקודי בלקו"ת פקודי ג, סע"ג ואילך. וד"ה לא תשבית בלקו"ת ויקרא ד, ג. וראה גם סה"מ תרל"ב ח"א ע' רטז. וש"י. תרל"ג ח"א ע' קנב. וס"ע קנו.

106 ועפ"ז יובן ענין השבחים: בהבא לקמן ראה בקיצור בד"ה זימנא חדא באוה"ת ויקרא שם ע' רנז: וגם על ידי השבחים מעורר החכמה שבכח בעלם לבוא מן ההעלם אל הגילוי. וראה (באו"א) בסה"מ תרכ"ז שם ע' רצט, וז"ל: ענין ההעלאת מ"ן של החברייא ששיבחו אותו בעסק תורתו הוא בכדי להגביה את נשמת רשב"י כו' ע"י השבחים ששיבחו את רשב"י בעסק תורתו העלו אותו לקשרו באו"ס ב"ה שישירה או"ס בחי' דבר הוי' כו' בעסק תורתו.
107 לא הי' שייך כלל לאמר. שהרי כבוד חכמים ינחלו כמ"ש במ"א: ראה לקו"ת אחרי כו, ג. מאמרי אדה"ז תקס"ז ע' שכא. סידור עם דא"ח קל, ב. שערי תשובה ח"א עג, ג. אוה"ת תצוה (כרך ז) ע' ב'תשנב ואילך. דרך מצותיך קעט, ב. וראה גם סה"מ תר"ל ע' עג. עו.
108 בד"ה ראה אנכי דתרכ"ב. בהקיצור: נדפס באוה"ת ראה ע' תרלו. וראה גם סה"מ תרכ"ז ע' רח. הובא לעיל בסד"ה כל הנחלים.

ה.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שלום דובער – אדמו"ר מוהרש"ב

קונטרס ומעין

בכלם או בענינים הרוחניים ובחיי עולם הבא, והדין ומשפט במה תהיה ההשפעה הוא בבית דין שלמעלה בהיכלות דבריאה ויצירה כו', וזהו הדין ומשפט שבכל יום ממש וכמו שנתבאר.

והדין ומשפט בראש השנה ויום הכפורים הוא קצבת החסד שיומשך לכל העולם בכלל ולכל בריה בפרט במה מהחסד נקצב אליו, וזה עיקר הדין ובו תלוי הכל כי לפי ריבוי קצבת החסד כפי תהיה הברכה והטוב כל השנה מה שאין בן במיעוטו חס ושלום, וכמו שנתבאר לעיל (מאמר יט פ"ק ב) דכאשר החסד בריבוי יש באפשרי שתהיה השפעת החסד בכל הדברים דבני חיי ומזוני ולפעמים אין באפשרי שיהיו כל הדברים כי אם שנים מהם או אחד מהם כו', וגם אם אפילו בכל הג' דברים יש נפקא מינה אם בריבוי או בצמצום חס ושלום, וזה תלוי בכללות קצבת החסד בראש השנה ויום הכפורים לכל העולם בכלל ואליו בפרט אם בריבוי או כו', מפל מקום יש דין ומשפט בפרט בכל יום מה יצטייר ויומשך מהחסד הזה, וכמו אם יש באפשרות החסד שנקצב אליו בראש השנה ויום הכפורים שיהיו ב' דברים מהג' הנ"ל איזה ב' דברים יהיו אם בני חיי או מזוני חיי וכדומה וכמו שנתבאר לעיל. וגם אם יש באפשרי על כל הג' דברים הנ"ל מפל מקום המשפט הוא אולי יהיה החסד הזה השפעות ענינים רוחניים או לחיי עולם הבא וכו', מאחר שבהחסד שנקצב בראש השנה אינו ניכר עדיין מה שיהיה ממנו ההשפעה בעשיה שאין שם תואר זה כלל כי אם זה תלוי בבית דין של מעלה. וזהו לפי מעשיו, בן הוא הדין ומשפט בהיכלות דבריאה.

ונמצא שניהם אמת, דעיקר הדין על המשכת החסד הוא בראש השנה ויום הכפורים, ומפל מקום יש דין ומשפט גמור בכל יום.

קיצור. קצבת החסד דעתיק בראש השנה ויום הכפורים אין בו עדיין שום תואר מעניני עולם הזה, גם בלתי מחולק באיכות וכמות בבני חיי ומזוני, ועל זה הוא הדין בכל יום לדעת רבי יוסי ובכל שעה לדעת רבי נתן.

והנה זה שהאדם נידון בכל יום, הוא דעת רבי יוסי בכרייתא בראש השנה (טז. א) ולדעת רבי נתן נידון בכל שעה שנאמר לרגעים תבחננו (איוב ז. יח) והקשו על זה דאם בן לרבי יוסי ולרבי נתן אין בין ראש השנה לכל ימות השנה כלום לענין דין של מעלה ואיך יפרשו הפסוק דכי חק לישראל הוא משפט לאלקי יעקב (תהלים פא. ה) דקאי על ראש השנה.

וגם מה שפתיב עיני ה' אלקיך ביה מראשית השנה (דברים יא. יב) שמזה למדו בגמרא (שם ח סוף עמוד א) בראש השנה הוא ראש השנה לדין, ועוד מהו ענין מלקיות זכרונות ושופרות שאומרים בראש השנה, ומה יום מיומיים, ואין להעלות על הדעת כלל דלרבי יוסי ולרבי נתן אין חידוש בראש השנה לגבי שאר הימים, אלא ודאי אין מחלוקת בזה כלל אשר ראש השנה ויום הכפורים הוא יום הדין, וכן כתב בעשרה מאמרות מאמר חקור דין חלק ב פ"ק א ופ"ק כ"ו שלא נחלק אדם בדבר, והיינו דהכל מודים שאז נחתף קצבת החסד לכל בריה כו', ולכן אומרים מלקיות זכרונות ושופרות בראש השנה בכדי שתמליכוני עליכם כו' דבנין המלכות דאצילות הוא מראש השנה עד יום הכפורים, שאז בנעילה מקבלת המלכות מה גבורות דעתיק, והוא המשכת מקור החיות לבריאה-יצירה-עשיה לכל השנה, והיינו דבראש השנה נמשך החסד כפי שנקצב לכל העולם בכלל, ובנעילה דיום הכפורים נחתם ונחתף קצבת החסד לכל אחד ואחד בפרט וזה לדברי הכל, אלא דמפל מקום סבירא ליה לרבי יוסי ורבי נתן, דאדם נידון בכל יום דין ומשפט גמור על כל הענינים לחולי ולבריאות ולחיים כו', והיינו לפי שהחסד הקצוב לו בראש השנה ויום הכפורים אף שפ"ק נמשך לבחינת מלכות דאצילות אין בו עדיין שום תואר ותמונה מעניני עולם הזה, כי אין ערוף עשיה לגבי אצילות, על בן אף שיוכל להיות ממנו כל השפעות עניני עולם הזה, מפל מקום בראש השנה ויום הכפורים לא נגמר המשפט בפירוש מה יהיה מהחסד הזה ובמה תהיה ההשפעה אם בבני או בחיי או במזוני או

1.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא יוסף יצחק – אדמו"ר מוהרי"צ

מאמרים תרצ"ב

כדי שיהי' גילוי אלקות למטה א"א כ"א ע"י צמצום. דהנה כתיב (תהלים יח יב) ישת חשך סתרו סביבותיו סכתו וגו' דפי' חשך הוא ל' מניעה וכמו ולא חשכת¹⁰⁴. כי האור הבלתי מצומצם הגם שהוא גילוי אור רב מאד, מ"מ הוא חשך היינו מניעה והעלם לגבי עולמות. וטעם הדבר הוא להיות שאינו מתקבל בעולמות ולכן אין זה גילוי אל העולמות. ובכדי שיהי' גילוי זהו דוקא באור מצומצם. דהאור כשמתצמצם אז הוא בא בגילוי. וכמו עד"מ בהשפעת הרב לתלמיד אשר שכל הרב בעצם הוא למעלה באין ערוך לגבי שכל התלמיד. וכאשר הרב ישפיע להתלמיד את השכל כמו שהוא אצלו הרי יתבלבל חושי וכלי המקבל. ולא יוכל לקבל מאומה מכל דבר ההשפעה שגילה לו רבו. ואדרבה יכול להיות כמה שגיאות בזה. ובהכרח אשר הרב יצמצם את אור השכל שיהי' לפי אופן כלי המקבל. והיינו שהרב צריך למדוד השטח של המקבל כמה באפשרו לקבל בהשקפה ראשונה וכמה יכול לקבל ע"י גייעתו כאשר ייגע כלי מוחו. ובאופן כזה להשפיע לתלמידו וכמארוז"ל (חולין סג ע"ב) לעולם ישנה אדם לתלמידו בדרך קצרה¹⁰⁵. דהרב יצמצם את אור שפע השכל לפי אופן כלי המקבל בכדי שיוכל להתקבל אל התלמיד. דבקבלה טובה זו מתחזקים כלי המקבל. ועד"ז הוא בגילוי אור אלקי הנה בכדי שיתקבל בהנבראים הוא ע"י הצמצום דוקא. דבזה יובן המאמר¹⁰⁶ דצמצם שכינתו בין ב' בדי הארון. דלכאו' הרי עיקר הגילוי הי' בין ב' בדי הארון. כדאי' בספרי (סוף פסקא ל"ג) משה נכנס ועומד באהל מועד והקול יורד משמי השמים לבין שני הכרובים, והוא שומע את הקול מדבר אליו מבפנים. ולמה נק' זה צמצם. אך היא הנותנת דבכדי שיהי' גילוי אלקות בין ב' הבדים א"א כ"א ע"י צמצום¹⁰⁷. וכן כללות הגילוי אור אלקי שמאיר בעולמות הוא בבחי' קו וחוט שהוא קו קצר ומצומצם לפ"ע העולמות. והטעם דדוקא כאשר האור מתצמצם אז הוא בא בגילוי היינו שהוא לפ"ע להתגלות בעולמות.

ד"ה טור מרע ועשה טוב

והנה לא מצינו בכל השמות הקדושים ית' שיהי' נק' שלנו כ"א בשם אלקים⁹⁵. דלכאו' מאחר דהוי' אלקינו, דכחינו וחיותינו הוא שם הוי', ומקרא מלא דבר הכתוב⁹⁶ כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך הוי' וגו' דזאת היא עבודתו של אאע"ה אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו לשמור דרך הוי' שלמעלה מהטבע. וע"ז הי' המס"נ שלו בעבודתו ועמד בכל הנסיונות בכדי לפעול בזרעו אחריו שמכל העינים הטבעים לא יתפעלו. ובכל עת ובכל זמן יהי' ההתקשרות והבטחון הגמור בהשגחה פרטית שלמעלה מהטבע, ובהתחלת הגאולה הראשונה ממצרים כתיב⁹⁷ לכן אמור לבנ"י אני הוי'. ובמ"ת שיהי' גילוי עצמות אוא"ס ב"ה הנה פתיחה הראשונה היתה אנכי הוי' אלקיך וגו'⁹⁸. ואי' במכילתא (משפטים פ"כ) כיוצא בו שמעה עמי ואדברה ישראל ואעידה כן אלקים אלקיך אנכי⁹⁹. אלקים אני לכל באי העולם אעפ"כ לא ייחדתי שמי אלא על עמי ישראל. וכתוב (ישעי' מב¹⁰⁰) אני הוי' הוא שמי. ועל שם זה הוא שאומר לא יחדתי שמי אלא על עמי ישראל. וא"כ הי' צ"ל בשם הוי' שיהי' נק' שלנו. ולמה דוקא בשם אלקים נקרא אלקה שלנו. אך הענין הוא דהנה כתיב (תהלים פד יב) כי שמש ומגן הוי' אלקים וגו' דהוי' ואלקים הוא בדוגמת השמש והנרתק של השמש שהוא המגן המסתיר על עצם השמש. והיינו דזה שיהי' באפשר לקבל אור השמש ופעולותיו כמ"ש¹⁰¹ ממגד תבואות שמש הוא ע"י הנרתק דוקא. א"כ הרי פעולת הנרתק הוא ש"ע האמצעית שלו שמסתיר על עצם השמש יכולים לקבל אורו של השמש ופעולותיו. וכמו"כ הוא בהוי' ואלקים¹⁰² דשם אלקים מסתיר ומכסה על עצם האור דשם הוי' בכדי שיוכל להתקבל. דבאמת הוי' ואלקים כולא חד¹⁰³. וזהו אלקים אלקיך אנכי, דבכדי שיהי' הוי' אלקיך דכחינו וחיותינו הוי' הוא ע"י שם אלקים. דהנה כדי שיומשך לנו אלקות בבחי' גילוי בפנימי' בנש"י עד שיהי' נקרא שלנו זהו ע"י שם אלקים דוקא. שהוא ע"י צמצום. כי

(הב') שנה זו (לקמן ע' שפ). וש"נ.

104 וירא כב, יב.

105 ראה ביאורי הזהר פ' אחרי לאדמו"ר האמצעי (עו, ד) ולאדמו"ר הצ"צ (ח"א ע' שסג). ספר המאמרים תרנ"ז ע' מט. עטר"ת ע' עו. תרח"ץ ע' קכה. לקו"ש ח"כ ע' 88. ד"ה וידבר אלקים אכה"ד תשכ"ח פ"ג (ספר המאמרים מלוקט ח"ג ע' קסה ואילך. בהוצאה החדשה - ח"ג ע' שכח).

106 ראה תנחומא ויקהל ז. ב"ר פ"ה, ז. ויק"ר פ"י, ט. שהש"ר

פ"א, יד (ג).

107 ראה גם לקו"ת אמור לד, ב. לקמן ע' רמג.

95 ראה גם לקו"ת נצבים נג, סע"ג. אוה"ת: וראו ע' ריג; (יהל

אור) תהלים ס"ע תפט ואילך. סהמ"צ להצ"צ קכד, א.

96 וירא יח, יט.

97 וראו ו, ו.

98 יתרו כ, ב.

99 תהלים נ, ז.

100 פסוק ת.

101 ברכה לג, יד.

102 ראה תניא שעהייה"א פ"ד ואילך. אוה"ת (יהל אור) לתהלים עה"פ.

103 ראה זהר ח"א יב, סע"א. ח"ב כו, ב. קסא, א. ד"ה וידעת

לקוטי דיבורים

כל המאמרים שנאמרו משבת סליחות עד למאמר האחרון שנאמר למחרת יום כיפור.

היודע אתה - אומר הזוד ר' נחום לדוד רז"א - מה שאמר לי אבי - הרבי האמצעי - לומר לאברהם סאסניצער:

- כשחוזרים חסידות, השכלה והשגה, בטוב טעם, הרי זה אמנם ערב מאד, אך לא צריכים לשכוח מכוח מי מדברים, מדברים אודות אין סוף ברוך הוא.

הקב"ה נתן לנו את התורה, התורה היא הבת היחידה שלו, היא שכל אלקי, ושכל אלקי שבתורה צריך להיקלט היטב בשכל האנושי. ובהתאם לאור של שכל התורה, שהוא שכל אלקי, צריכה להיות הנהגת האדם בכל עניניו בחיי היום יום. ויחד עם כך צריכים להקצות חדר מיוחד לנותן התורה, צריכים לזכור שזה חכמתו ורצונו יתברך. ה. שמחת תורה, כשבתו היחידה של הקב"ה שמחה, ובנו יחידו של הקב"ה, עם סגולה, רוקדים עם התורה - נעשית שמחה למעלה, שמחה הפותחת דלתות ושערי כל ההיכלות.

פעם הזכירו במאמר, שב"עת רצון" שלמעלה ישנם שני זמנים: הזמן של ראש השנה, עשרת ימי תשובה ויום כיפור; והזמן של סוכות זמן שמחתנו ושמחת תורה. שני הזמנים הם זמן של עת רצון למעלה שנמשך אז שפע התעוררות למטה.

כפי שאנו רואים במוחש, ישנם בעלי תשובה של ראש השנה ויום כיפור, שראש השנה ויום כיפור חודרים אל חדרי לבם העמוקים ביותר, בלי צעקות ובלי תנועות חיצוניות הם שוטפים עצמם בדמעות רותחות אש, וישנם בעלי תשובה של שמחת תורה, ריקודי שמחת תורה בולעים אותם, הם נכבשים בשמחת ההתלהבות, ובשעת ריקודם עובר ברעיונם חיי היום יום הגס שלהם, ורגש של רחמנות אופף אותם על עצמם הם, בכל רגע גובר רגש זה ונעשה חזק וחס יותר. בהידחקם החשאי למעגל הריקודים, זהה לפתע נקודת הלב שלהם ונשטפת בדמעות־דם, בהחליטם שמהיום ואילך יתחילו להתנהג בחיי תורה יהודיים.

בשמחת תורה בשעת ההקפות יכול יהודי לפעול דברים גדולים מאד. בין סוחרים ישנן דרכים שונות באופני המסחר, ישנם סוחרים שנותנים סחורה רק במזומן, בהקפה אין הם נותנים. וישנם סוחרים שנותנים גם בהקפה.

הקב"ה הוא סוחר שנותן גם בהקפה, זהו הקפות מלשון הקפה, בשמחה שבשעת ההקפות יכולים לקבל הרבה סחורה הניתנת בהקפה. אלא, כשלוקחים סחורה בהקפה נעשים משועבד, צריכים לפרוע את החוב, דבר שצריכים לעשות מדי יום ביומו.

ו. כשהאברכים פגשו בר' אפרים, כשהלך מה"מנין" לאכסנייתו, ושאלוהו במאמר החסידות שנאמר בשבת, התבונן ר' אפרים והחל להסביר לאברכים את שאלתם. האברכים היו מלאי התפעלות מעומק שאלותיהם שעד להסברתו של ר' אפרים לא ידעו בעצמם מה שאין הם מבינים, ורק אז חשו בתשוקתם הגדולה להבין לאמיתו של מאמר השבת.

אחרי הקדמתו של ר' אפרים בביאור הקושיא, החל להסביר את כל הענין כדרכו, באריכות ובבהירות רבה, אך מיד לאחר מכן היה חוזר בקיצור על מה שאמר, וכשראה שהמאזינים מבינים את הדברים היה ממשך הלאה.

כך היתה דרכו של ר' אפרים, ובדברו עם האברכים עברו את כל העיירה ויצאו לשדה. השיחה כבשה אותם כל כך עד שלא חשו שהיום חלף לו ושהשמש החלה לשקוע, והם התחילו למהר לתפילת מנחה.

זה נקרא לחיות בחסידות, משכיל ובעל כשרון בלתי רגיל כזה לומד מוסר השכל מעגלון חסיד פשוט ותמים, לבו נשבר בקרבו ונופל במצב רוחו מכך, מדבר במשך יום קייצי ארוך הסברים חסידיים בשכחו שעדיין לא טעם מאומה - זה נקרא לחיות בחסידות.

ז. באותה תקופה - תשרי תק"פ - מלאו כבר חמש שנים להתיישבותו של הרבי האמצעי בליובאוויטש, והרבה מאות חסידים היו באים לליובאוויטש, שוהים בה זמן מסויים בהתאם לרשותו של הרבי, לומדים חסידות וחוזרים על המאמרים.

באחד הימים שבין יום כיפור לסוכות, יצא הרבי האמצעי לטייל ב"חצר" ופגש בקבוצה של עשרים מנינים חסידים עומדים צפופים ואברך אחד חוזר בפניהם את המאמר "להבין ענין ראש השנה".

האברך, ה"חוזר", היה אחד מהידועים היטב בין החסידים כבעל תפיסה מעולה, וחזר על המאמר כצורתו ממש מבלי להחסיר אף מלה. כך חזר תחלה את המאמר "להבין ענין ראש השנה", שהרבי אמר בשבת סליחות, ולאחר מכן שאר המאמרים, אחד אחרי השני.

כשיצא הרבי האמצעי לטייל, התלווה אליו כ"ק בנו הרה"צ ר' נחום. החסידים לא הרגישו שהרבי מטייל ב"חצר", נעמד הרבי בקצה ה"חצר" ליד כמה עצים שגדלו שם והורה לבנו הזוד ר' נחום לגשת ולראות מי הוא ה"חוזר" את החסידות ועל איזה מאמר הוא חוזר. הזוד ר' נחום הלך וחזר והודיע לרבי שהאברך ה"חוזר" הוא אברהם מסאסניץ.

כשהזוד ר' נחום סיפר על כך לדוד רז"א, חמשים וחמש שנים אחרי האירוע, היה זה בחיות כזו כאילו זה אירע אתמול, בצינו שהוא חזר את כל המאמר, כלומר

ובטרדה לא פועלים שום דבר, ולאמיתו של דבר דאגה היא ח"ו חסרון בבטחון. מי שבוטח בהשי"ת - ומי הוא שאינו בוטח בהשי"ת, כל בני ישראל בוטחים בהשי"ת - אינו צריך לדאוג, עליו רק לבקש מהשי"ת שירחם עליו ויעזור לו בכל המצטרך לו.

מלים ספורות אלו שאני אומר כעת, אלה הם דברים שכל מחונך חסידי צריך לומר לעצמו. אכן, המצב הגשמי קשה מאד, ירחם השם, אך בכל זאת יש זמן לדברים בטלים. אמנם טרודים ומטרדים, אך איזה תירוץ יש בכך כדי שלא לעשות מה שצריכים לעשות?! אנשים עניים היו פעם גם כן ואף על פי כן למדו והתפללו והיו שקועים די יפה באימרת חסידות, מהעני היו תובעים - בשעת התוועדות - מדוע הוא עצוב וירוד ברוחו ואינו לומד חסידות - צריכים לקוות להשי"ת, וכשהאדם עצמו הוא העני - הוא שוכח לומר לעצמו את אשר צריך לומר לעצמו באמת.

ישנם דברים שאחד אינו צריך לומר לחברו, וישנם דברים שאסור לו לומר לחברו. בדרך כלל לפני שאומרים משהו לזולת על האדם לבחון את הדברים בראש ובראשונה על עצמו ולאחר מכן לומר זאת לזולת, וישנם דברים שלא צריכים ושאסור לומר אותם לזולת, אך כל אחד צריך ומוכרח לומר אותם לעצמו.

יא. כל ענין בחסידות צריך להביא "בכך" בעבודה. גם הענינים הנעלים ביותר של השכלה, צריכים להביא "בכך" הנוגע לעבודה. אך, על העבודות של תיקון המדות, ובמיוחד על העבודות הפשוטות של תיקון המדות, לא צריכים לנצל את החסידות. ומכל שכן כאשר רוצים לצאת בכך ידי חובת ההתעסקות בחסידות - הרי זה בגדר עוולה.

מסלפים את החסידות ונותנים לה פנים חדשות. מגרדים את הפנים של המטבע האמיתית של חסידות, גם בהשכלה והשגה וגם בעבודה שבלב, שלא מכירים כבר, ח"ו, את מטבע החסידות. את השתפכות הנפש שהיתה בתפלה חסידית - לא רואים כבר, גם את הענין של ההתבוננות בחסידות, להחזיק את המחשבה כמה שעות בענין אחד - לא יודעים כבר את הטוב-טעם שבזה.

שמחת תורה, תרצ"ה

ט. אחת האימרות שאמר אבי בשמחת תורה תרנ"ג, היתה:

הרבי - אדמו"ר הזקן - אמר : הבא לטהר מסייעין אותו - לטהר מלשון "כעצם השמים לטוהר"⁸ ומגיעים לכך - על ידי הריקודים בשמחת תורה.

לאחר מכן אמר אבי, שהרבי אמר זאת כאשר היו לו הרבה מנינים מחונכים שלו מיוגעים היטב, והיו מספיקים חמשה או עשרה מנינים של חסידי שמחת תורה, אנו זקוקים לחסידים של ימי הרביעי בשבוע ולא לחסידי שמחת תורה.

כידוע הוקיר אבי מאד את המתונים והפנימיים. את בעלי ההתפעלות והבלתי מיושבים לא היה יכול לסבול. אבי היה מייקר מאד את ההתפעלות כשהיא היתה באמת ועל פי שכל, או ההתפעלות של איש פשוט שבאה מצד התמימות. אך להתפעלות שבאה מצד התפעלות היה קורא חיציניות. זוהי הכוונה ל"חסידי שמחת תורה" אלה שמתעצלים להתייגע על השכלה והשגה ורוצים לצאת ידי חובה בהתפעלות בעלמא.

כל התפעלות כשהיא תולדה משכל, מביאה ל"בכך" המביא תועלת מסויימת גם בשכל והשגה וגם במדות והנהגה. ואילו התפעלות של התרגשות, כלומר התפעלות שאיננה באה משכל, איננה מביאה שום "בכך", זו התפעלות ורעש בלבד שמתקררת מיד והיתה כלא היתה. י. בזמן הזה מנצלים חסידות על מה שלא צריכים.

תיקון המדות לא שייך לחסידות. לפני חסידות צריך להיות תיקון המדות. על תיקון המדות, ומי מדבר על הסור מרע של מדות רעות - בודאי שלא צריכים לנצל ענין החסידות. גם על הועשה טוב של מדות טובות ואהבת ישראל לא צריכים לנצל עבודת החסידות.

כיום, בזמן הזה, הרי לא זו בלבד שמנצלים את החסידות על דברים שלא צריכים, אלא גם מסתפקים בכך, ולא עושים בחסידות מה שצריכים לעשות.

התירוץ לכל זה הוא - פרנסה, טרודים בדאגת וטרדת הפרנסה. כואב לי מאד מאד לדבר על כך, אני מרגיש בלא טוב של כל אחד, יודע אני פחות או יותר כאבו וסבלו של כל אחד, גם דאגות הפרנסה וגם יסורי הנהגה, כל אחד קרוב לי מאד, וצערם חודר בי עמוק מאד. ירחם השי"ת וישמח את כל אחד ברוב טוב גשמי ורוחני.

אך, אחרי כל זה, יודע הרי כל אחד בעצמו שבדאגה

אגרות קודש

בי"ה, ג' ז' מ"ח תרפ"ב

רוסטוב דאן

הדרך איך לקבוע את הלימודים וההנהגה בכל הענינים, והשי"ת יהי בעזרם.

במענה על מכתבי בפרט, הנה בטח קבלו מכתביי מטי ויו"ד אלול העבר על דבר שילוחי הכספים לזאלמאנאו או לדובין, ומפני העדר הסדר עדיין בהילוכי הפאסט אין לחכות על קבלות מפה, ויאמינו לרש"פ שי זאלמאנאו, ולר"מ שי דובין או הרב ר' מנחם מענדיל שי זאק, לכל אשר יכתבו להם בקבלתם, ואין לי להוסיף על כל האמור במכתביי, רק זאת, חפצי מאד לשמוע בכל עת קרובה ממש מכא"מ מאני"ש שי משלמו וטובו וארחות חייו, ובפרט מהנהגת הבתי כנסיות ודבר הלימודי הן בהגדולי והן בהצעירים יחיו. (כי זאת היא פקודת הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק זצוקלה"ה נב"מ ז"ע, אשר בדמי לבבי נגד טבעי העצמי אקיימה, מבלי התחשב כלל עם רצוני הפרטי להיוי כל עתי מוקדש ללמוד לעצמי והדומה.) ולבוא אליהם בכתובי בנדון זה. וע"ד הקבלות ושאר הענינים בענין זה הנה יבאו בכתובים, ויכתוב אליהם ידידנו ר' אלחנן דוב שי מרזב הנמצא אתי פה. ואשר אליו יפנו בכל ידיעה מהודעת העניני אשר אינם חפצים להטרידני בהם. כולנו כאיש אחד הלא אחת הוא משאלותינו, לקיים פקודת הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק זצוקלה"ה נב"מ ז"ע, והאל הטוב יהי בעזרנו, בזכות מנורת הקדוש ושבעי נרותי המאירים את נפשינו רוחינו ונשמתינו, כי זה חיינו ובהם ועיי הננו כולנו חבוקים ודבוקים באור פני מלך חיי החיים.

יפרוש נא גיני בשלום כא"מ מאני"ש שי ויבוא נא בכתובים את אחדים מתלמידינו הנמצאים במדינתם, ה' עליהם יחיו. ויגיד למו בשם מנהלם בפועל אשר יחדיו עמדנו שלובי זרוע, לפני הוד נשיאינו, הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק זצוקלה"ה נב"מ ז"ע, בהיכל הקדש, בכסה, בעשור, בזמן שמחתינו, ביי"ט כסלו, ועוד ועוד. בהוא רוחא קדישא, אשר השתפך ונסך עלינו, יזכרו נא ימי קדם, ויתנו לבם על זה, די ומספיק הוא להרתיח עולם ומלואו, עד כי ידע כל פעול כי אתה ממש פעלתו יתעוררו ויעוררו על התורה ועל העבודה, על הלימוד ועל הקיום ויהי הוי' עמהם בכל אשר להם ברו"ג.

והי' ברכה כאו"נ והדו"ש המתנחם באחוזת מריעים, מקושרים אל הרצון האלקי ע"י עבדיו הקדושים, ומצפה לאור זכותם באור כי טוב בן מורו ורבו

יוסף יצחק שניאורסאהן

[אג"ק מוהרי"צ, כרך א' עמ' קפז]

כבוד ידידי הנכבד וו"ח א"מ מו"ה דוד שי

שלום וברכה,

מכתבי מעש"ק תצא ג' תבוא (גלוי) ועש"ק תבוא הגיעני בימי החג, אשר לא יכולתי להשיב עליהם מרוב עבודת היומי.

נהניתי במאד מאד שמוע מנועם שלום ידידנו היקרים יחיו השי"ת ישפיע למו שפעת חיים וברכה מרובה ברו"ג, עד כי יבין כל יצור תעודתו עלי אדמות, ומה גם בפזור מקומות פה ושם, הכל לכוונה אחת, שאותה איוה, וחשק יוצר כל, דנתאוה הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים, ובנו בחר למושב לו, להיות דעתינו לבינו משועבדים אליו ית', גם בהתעסק האדם בעניני העולם, עיי ג' לבושי הנפש מח' דיבור ומעשה, איש איש כאשר יוכל, ובוזה ימלא תעודתו, להאיר מחשכי עולם.

הלב והמוח, הן הנה דירת אל חי בקרבינו, וזאת התרומה אשר ירים כל איש אשר בינות למו, ומסתכל בכוונת מעשי בראשית, הבאה לרגלי ובשביל התורה, כאמרם ז"ל בראשית בשביל התורה שנקראת ראשית, ובשביל ישראל שנקראים ראשית כי הם נש"י רק הם מביאים את הכוונה העליונה, העטופה באדרת גלגלי סבות אין סוף, להאיר את תבונותינו, ולהעיר את לבבינו, לעבדו ית'.

כארבע רוחות השמים נתפזרנו, גוי קדוש, זה בכה וזה בכה, אבל ככוכבי שמים ממסילותם יאירו, לבבם שלם את ה' ותורתו, לב ישראל אחת היא מסורה ונתונה לאל אחד, יהי הוי' אלקינו אלקי אבותינו עמהם ועמנו, כי איש איש מאתנו יוכל לשקוד על עבודתו, בתורה ובעבודה במנוחת הלב והמוח.

עלינו אין לשכוח אף רגע כי תעודה לנו בחיים, ותעודתנו עלינו למלאות ככל אשר תשיג ידנו ויותר, ראשית כל התאחד יחדיו כל אנ"ש שי למקומותם, בקביעות עתים לתורה שעה קבוע, בלימוד דף גמרא, ולימוד ספרי דא"ח לקוטי תורה, תורה [אור], או שאר הספרים, בכל ש"ק להתועד יחד ב[מ]סבת ריעים ואוהבים, ידידים ויקרים, ומה טוב הוא כי אחד יחזור דא"ח בע"פ דרוש המובן והמוסבר, המעורר על העבודה בפועל. וכאשר כן יעשו הנה הענינים עצמם יראו את

יהושע ה א-טו

ה אֹיְהִי כְשָׁמַע כָּל־מַלְכֵי הָאֲמֹרִי אֲשֶׁר בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן יָמָּה וְכָל־מַלְכֵי הַכְּנַעֲנִי אֲשֶׁר עַל־הַיָּם אֶת אֲשֶׁר־הוֹבִישׁ יְהוָה אֶת־מִי הַיַּרְדֵּן מִפְּנֵי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל עַד־עֲבָרְנוּ עִבְרָם וַיִּמָּס לְבָבָם וְלֹא־הָיָה בָּם עוֹד רוּחַ מִפְּנֵי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל: נִבְעַת הַהִיא אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי־יְהוֹשֻׁעַ עֲשֵׂה לְךָ חֲרָבוֹת צָרִים וְשׁוּב מִל אֶת־בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל שְׁנִית: גִּוַעֲשִׂלוּ יְהוֹשֻׁעַ חֲרָבוֹת צָרִים וַיִּמַּל אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל־גִּבְעַת הָעֵרְלוֹת: ד וְזֶה הַדְּבָר אֲשֶׁר־מָל יְהוֹשֻׁעַ כָּל־הָעָם הַיֵּצֵא מִמִּצְרַיִם הַזְּכָרִים כָּל אַנְשֵׁי הַמְּלַחְמָה מֵתוּ בַמִּדְבָר בַּדֶּרֶךְ בְּצֵאתָם מִמִּצְרַיִם: ה כִּי־מָלִים הָיוּ כָּל־הָעָם הַיֵּצֵאִים וְכָל־הָעָם הַיִּלְדִים בַּמִּדְבָר בַּדֶּרֶךְ בְּצֵאתָם מִמִּצְרַיִם לֹא־מָלוּ: ו כִּי אַרְבַּעִים שָׁנָה הָלְכוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָר עַד־תָּם כָּל־הַגֹּזִי אַנְשֵׁי הַמְּלַחְמָה הַיֵּצֵאִים מִמִּצְרַיִם אֲשֶׁר לֹא־שָׁמְעוּ בְּקוֹל יְהוָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְהוָה לָהֶם לְבַלְתִּי הִרְאוֹתָם אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְהוָה לְאֲבוֹתָם לָתֵת לָנוּ אֶרֶץ זָבַת חֶלֶב

רש"י

פריעת מילה, שלא נתנה לאברהם אבינו: (ג) גבעת הערלות. על שם המאורע נקרא, שנעשה כמין גבעה: (ד) וזה הדבר. על ידי דבור מל אותם, אמר להם סבורים אתם לירש את הארץ ערלים, לא כך נאמר לאברהם (בראשית יז ט): ואתה את בריתי תשמור וגו', (שם שם ח): ונתתי לך ולזרעך אחריו את ארץ מגוריו: כל העם היוצא. לא היה אחד מהם כאן, שכלם מתו והם היו מולים, שנאמר: כי מולים היו: (ה) לא מלו. כמו שפירשתי שלא נשבה רוח צפונית, והם שמלו עכשיו:

(א) אשר בעבר הירדן ימה. לצד שעברו בני ישראל הוא צד של מערבי, ועד עכשיו היו בעבר מזרחי: (ב) חרבות צורים. כתרנגומו: אזמלון חריפין, וכן (תהלים פט מד): אף תשיב צור חרבו, כשהחריפות נהפך לצדדין ואינו חותך יפה, וכן (ישעיהו נד יז): כל כלי יוצר עליך: שנית. שמלו כבר כליל יציאתם ממצרים קהל גדול יחד, וזו פעם שנית, שכל הארבעים שנה שהיו במדבר לא נשבה להם רוח צפונית, ולא היה להם יום נוח למול, כמו ששנינו ביבמות (עא ב). ורבותינו אמרו (שם): שנית, זו

מצודת ציון

(ב) צורים. חדודים, כמו (תהלים פט מד) צור חרבו: (ג) אל גבעת. בגבעת, וכן (שמות כה כא) ואל הארון, ומשפטו: ובהארון: (ו) זבת. מלשון זיבה ונטיפה:

מצודת דוד

(א) ולא היה וכי. אמר בדרך הפלגה וגזומא, כאלו הלך מעמם רוח החיוני לגודל הפחד: (ב) ושוב מול וכי שנית. אמר 'שנית', כי גם כליל צאתם ממצרים נמולו כל ישראל יחד, כן אמרו רבותינו זכרונם לברכה (במדבר רבה

יא ו) (ג) אל גבעת. בגבעת הערלות, ונקרא שם המקום על שם המאורע: (ד) וזה הדבר. רצה לומר, זה היה הסיבה אשר יהושע לבד מל את כל העם, ולא מלו אז זה את זה, כי איך יתכן שלא ימצא בהם מי יודע למול: כל העם. רצה לומר, כי כל העם היוצא ממצרים, שהיו נמולים וראויים למול, הלא הם מתו במדבר, ואינם למול לזולתם: (ה) כי מולים היו. רצה לומר, כי לבד העם היוצאים היו נמולים, אבל לא הילודים במדבר ולא היו הם אם כן ראויים למול: (ו) עד תום וכי. ואם כן, לא היה מי מהנמולים להיות ראוי והגון למול לזולתו: אשר נשבע. אשר בעבור זה נשבע ה' להם לבלתי וכי:

וּדְבַשׁ: ז וְאֶת־פְּנֵיהֶם הִקִּים תַּחְתָּם אֹתָם מִלְּיָהוֹשֻׁעַ כִּי־עָרְלִים הָיוּ כִּי לֹא־מָלוּ
 אוֹתָם בְּדֶרֶךְ: ח וַיְהִי כַּאֲשֶׁר־תָּמוּ כָּל־הַגּוֹי לְהַמּוֹל וַיֵּשְׁבוּ תַּחְתָּם בְּמַחְנֵה עַד
 חַיֹּתָם: ט וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־יְהוֹשֻׁעַ הַיּוֹם גְּלוֹתִי אֶת־חֶרֶפַת מִצְרַיִם מֵעַלְיֶכֶם
 וַיִּקְרָא שֵׁם הַמָּקוֹם הַהוּא גְּלָגָל עַד הַיּוֹם הַזֶּה: י וַיַּחֲנוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּגְלָגָל
 וַיַּעֲשׂוּ אֶת־הַפֶּסַח בְּאַרְבַּעָה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ בְּעָרֵב בְּעָרְבוֹת יְרִיחוֹ: יא וַיֹּאכְלוּ
 מֵעֵבֹר הָאָרֶץ מִמַּחֲרַת הַפֶּסַח מִצּוֹת וְקִלּוֹי בְּעֵצִים הַיּוֹם הַזֶּה: יב וַיִּשְׁפֹּת הַפֶּן
 מִמַּחֲרַת בְּאֶכְלָם מֵעֵבֹר הָאָרֶץ וְלֹא־הָיָה עוֹד לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל מִן וַיֹּאכְלוּ
 מִתְּבוֹאֹת אֶרֶץ כְּנָעַן בַּשָּׁנָה הַהִיא: יג וַיְהִי בַּהֵיּוֹת יְהוֹשֻׁעַ בִּירִיחוֹ וַיִּשָּׂא עֵינָיו
 וַיֵּרָא וְהִנֵּה־אִישׁ עֹמֵד לְגַגְדּוֹ וְחָרְפוֹ שְׁלוֹפָה בִּידּוֹ וַיִּלְךְ יְהוֹשֻׁעַ אֵלָיו וַיֹּאמֶר לוֹ

רש"י

הפסח. יום הנפת העומר שהקריבו עומר
 תחלה, ומז' באדר שמת משה שפסק המן, היו
 מסתפקין עד עכשיו ממן שבכליהם שלקטו
 בשבעה באדר, שנאמר (שמות טז לה): את המן
 אכלו ארבעים שנה, והלא מ' שנה חסר שלשים
 יום, שהרי תחלת ירידת המן בט"ו באייר,
 אמור מעתה בחררה שהוציאו ישראל ממצרים,
 טעמו טעם מן: (יב) ולא היה עוד לבני
 ישראל מן. לפיכך, ויאכלו מעבור הארץ, אם
 היה להם מן לא היו אוכלים מן התבואה,
 שהמן היה נוח להם, משל אומר לתינוק מפני
 מה אתה אוכל פת שעורין, לפי שאין לי פת
 חטין, לכך נאמר: ולא היה עוד וגו':
 (יג) בהיות יהושע ביריחו. מכאן לעיבורה
 של עיר שהיא מן העיר, שאי אפשר לומר בתוך

מצודת ציון

(ח) תחתם. במקומם: חיותם. ענינו רפואה, כמו (ישעיהו
 לח כא) וימרחו על השחין ויחי: (ט) גלותי. מלשון לגלגל
 וסבוב: (יא) מעבור. תרגום של 'דגן' הוא עבורא (דברים
 כח נא) וקלוי. שבלים צלויים, כמו (ויקרא כ יד) אביב קלוי
 באש: בעצם היום. רצה לומר, בגופו של יום, כמו (שם
 כג יד) עד עצם היום הזה, ורצה לומר, לא בלילה שלפניו,
 עם כי הלילה הולך אחר היום: (יב) וישבות. ענין בטול,
 כמו (ישעיהו יד ד) שבת נוגש: (יג) שלופה. חלופה
 מתערה, כמו (איוב כ כה) שלף ויצא מגוה:

(ז) ואת בניהם הקים תחתם. ואת בניהם
 שהקים תחתיהם הם הילודים במדבר, אותם
 מל יהושע: (ח) וישבו תחתם. באתרהון, ולא
 צרו על העיר: עד חיותם. מן המכה:
 (ט) גלותי. הסירותי את חרפת מצרים, שהיו
 אומרים: ראו כי רעה נגד פניכם, כוכב אחד יש
 ששמו 'רעה' והוא סימן של דם, רואין אנו
 אותו עליכם במדבר, והוא שאמר משה במדבר
 (שמות לב יב): למה יאמרו מצרים לאמר ברעה
 הוציאם, והם אינם יודעים שהוא דם מילה,
 וכשמלו בימי יהושע ובא אותו הדם, הוסרה
 אותה החרפה שעדיין ערב רב שעלו עמהם היו
 מונים להם, כך דרש ר' משה הדרשן: גלותי.
 הסירותי, כמו (תהלים קיט כב): גל מעלי חרפה,
 (בראשית כט י): ויגל את האבן: (יא) ממחרת

מצודת דוד

(ז) הקים תחתם. אשר הקים תחתם: אותם מל יהושע.
 ולא נמולו עד אז, כי ערלים היו עד הזמן ההוא, כי
 היוצאים ממצרים לא מלו בניהם בהיותם בדרך, ולא היו
 אפ' כן נמולים להיות הגון וראוי להמול זולת יהושע:
 (ט) היום גלותי. עתה העברתי מעליכם מה שהיו
 המצרים מחרפים לאמר, הלא הם ערלים כמונו, וחרפה
 יחשב לישראל, כמו שכתוב (בראשית לד יב) כי חרפה היא
 לנו: (י) בערב. אחר חצות היום קרוי ערב, כי אז נוטה
 החמה לבית מערב: (יא) ממחרת הפסח. ממחרת יום א'
 של פסח, שהוא זמן הקרבת העומר, וקרבו העומר, והדר
 אכלו: (יב) וישבות המן. אף כי מיום מיתת משה בשבעה באדר פסק המן מלידה, מכל מקום היו נזונים בנס ממן
 שבכליהם, ובאכלם מעבור הארץ לא מצאו עוד: ויאכלו. התחילו לאכול: (יג) ביריחו. רצה לומר, בגבול יריחו:

הִלְנֹו אֶתְּהָ אִם־לְצַרְיָנוּ: יָד וַיֹּאמֶר לֹא כִי אֲנִי שָׂר־צְבָא־יְהוָה עֲתָה בָאתִי וַיִּפְלֹֹ
 יְהוֹשֻׁעַ אֶל־פָּנָיו אֶרְצָה וַיִּשְׁתָּחוּ וַיֹּאמֶר לוֹ מָה אֲדַנִּי מְדַבֵּר אֶל־עַבְדְּךָ: טו וַיֹּאמֶר
 שָׂר־צְבָא יְהוָה אֶל־יְהוֹשֻׁעַ שֶׁל־נִעְלָךְ מֵעַל רַגְלֶךָ כִּי הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אֶתְּהָ עִמָּד
 עָלְיוֹ קָדֵשׁ הוּא וַיַּעַשׂ יְהוֹשֻׁעַ כֵּן:

רש"י

יריחו: הלנו אתה. הלמסעדנא אתיתא: (שמות לג טו): אם אין פניך הולכים וגו':
 (יד) עתה באתי. לעזרתך, שאין אדם יכול (טו) שר צבא ה'. ישראל שהוא צבא לה',
 להלחם עליה ולתופשה להפיל החומה, אבל ומיכאל היה, שנאמר (דניאל י כא): מיכאל
 בימי משה רבך באתי ולא חפץ בי, שנאמר שרכם:

מצודת דוד

מצודת ציון

הלנו. בה"א השאלה, לומר אם באת לעזור לנו מול האויב, או לעזור להאויב: (יד) ויאמר לא. רצה לומר, לא באתי לעזור לאויבי ישראל, כי אני שר של ישראל הקרואים צבא ה', ומה שלא ראיתני עד הנה, הוא בעבור כי עתה באתי, ולא מאז: מה אדוני מדבר. רצה לומר דבר דבריך והנני לקיימם כהעבד המקיים דברי האדון: (טו) קדש הוא. ומהראוי לעמוד עליה יחף:

דברי הימים א ה א-טו

ה א וּבְנֵי רְאוּבֵן בְּכוֹר־יִשְׂרָאֵל כִּי הוּא הַבְּכוֹר וּבַחֲלָלוֹ יִצְוֵי אָבִיו נִתְּנָה
 בְּכֹרְתּוֹ לְבְנֵי יוֹסֵף בֶּן־יִשְׂרָאֵל וְלֹא לְהַתִּיחֵשׁ לְבְכֹרָה: ב כִּי יְהוּדָה גָּבַר בְּאֶחָיו
 וּלְנָגִיד מִמֶּנּוּ וְהַבְּכֹרָה לְיוֹסֵף: ג בְּנֵי רְאוּבֵן בְּכוֹר יִשְׂרָאֵל חֲנוּךְ וּפְלֹאֵי חֲצֵרוֹן
 וְכַרְמֵי: ד בְּנֵי יוֹאֵל שְׁמַעִיָּה בְּנוֹ גֹזַג בְּנוֹ שְׁמַעִי בְּנוֹ: ה מִיכָה בְּנוֹ רְאִיָּה בְּנוֹ

רש"י

(א) ובני ראובן בכור ישראל. ואם תאמר אם כן שהיה בכור למה לא יצא ממנו מלכות כי הוא בודאי הבכור ובחללו יצועי אביו נתנה בכורתו לבני יוסף ואם תאמר אם כן למה לא מלכו בני יוסף לכך אמר ולא להתייחס לבכורה חלק בכורות ולא בכור כי יהודה אפילו לא חלל ראובן הבכורה ולא נלקחה ממנו אפילו הכי היה הגון יהודה למלך: (ב) כי יהודה גבר באחיו. שנאמר גור אריה יהודה (ראשית מ"ט): ולנגיד ממנו. שיצא ממנו מלכות ועל שם כך נקרא המלך נגיד שהוא המוציא והמביא והבכורה והמלכות נטלה מראובן ונתנה המלכות ליהודה כדכתיב כי יהודה גבר באחיו אבל חלק הבכורה נתנה ליוסף לשני בניו: בני ראובן בכור ישראל. מתחיל עתה כבראשונה: (ד) בני יואל. דורות דורות קחשיב:

מצודת דוד

מצודת ציון

(א) כי הוא הבכור. ר"ל עם כי הוא הבכור והיה א"כ מהראוי להזכיר יחסו ראשון: ובחללו. אבל בעת שחלל ובוזה יצועי אביו ובלבלה לבל יהא מצוי תדיר אצל בלהה אז נלקחה הבכורה מעמו ונתנה ליוסף להיות נוטל פי שנים כבכור להיות בניו נחלקים לשני שבטים: ולא להתייחס לבכורה. לא שיהיה יוסף מיוחס לבכורה מכל וכל לשיצא ממנו גם המלכות: (ב) כי יהודה גבר באחיו. בדבר המלוכה גבר יהודה מכל אחיו: ולנגיד ממנו. ר"ל להעמיד נגיד ומלך על ישראל אמר יעקב שיהא ממנו: והבכורה. בדבר נחלת השבטים היא לבדה נתנה ליוסף וכאומר הנה על כי לא נשאר מה מן המעלה לראובן לזה אמרו עד כה והקדים ליהודה מפני כבוד המלוכה: שמעיה בנו וכו'. כל מה שחשב היה אחד בן אחד:

אז נלקחה הבכורה מעמו ונתנה ליוסף להיות נוטל פי שנים כבכור להיות בניו נחלקים לשני שבטים: ולא להתייחס לבכורה. לא שיהיה יוסף מיוחס לבכורה מכל וכל לשיצא ממנו גם המלכות: (ב) כי יהודה גבר באחיו. בדבר המלוכה גבר יהודה מכל אחיו: ולנגיד ממנו. ר"ל להעמיד נגיד ומלך על ישראל אמר יעקב שיהא ממנו: והבכורה. בדבר נחלת השבטים היא לבדה נתנה ליוסף וכאומר הנה על כי לא נשאר מה מן המעלה לראובן לזה אמרו עד כה והקדים ליהודה מפני כבוד המלוכה: שמעיה בנו וכו'. כל מה שחשב היה אחד בן אחד:

בַּעַל בְּנוֹ: וּ בְּאֶרֶה בְּנוֹ אֲשֶׁר הִגְלָה תִלְגַּת פְּלִנְאֶסֶר מֶלֶךְ אֲשֶׁר הוּא נָשִׂיא
 לְרֵאוּבֵנִי: ז וְאֶחָיו לְמִשְׁפַּחְתּוֹ בְּהִתְיַחַשׁ לְתִלְדוֹתֵם הָרֵאשׁ יַעֲיָאֵל וְזִכְרִיהוּ:
 ח וּבְלַע בְּנֵי־עֶזֶז בְּנֵי־שֹׁמֶע בְּנֵי־יֹאֵל הוּא יוֹשֵׁב בְּעַרְעָר וְעַד־נָבו וּבַעַל מַעֲוֹן:
 ט וְלִמְזֹרַח יֵשֵׁב עַד־לְבֹא מִדְּבָרָה לְמִן־הַנְּהַר פָּרַת פִּי מִקְנֵיהֶם רָבוּ בְּאֶרֶץ
 גְּלָעָד: י וּבִימֵי שָׂאוֹל עָשׂוּ מִלְחָמָה עִם־הַהֲגָרָאִים וַיִּפְּלוּ בְיָדָם וַיֵּשְׁבוּ
 בְּאֶהְלֵיהֶם עַל־כָּל־פְּנֵי מִזְרַח לְגְלָעָד: יא וּבְנֵי־גֵד לְנִגְדָם יֵשְׁבוּ בְּאֶרֶץ הַבְּשָׁן
 עַד־סִלְכָה: יב וַיֹּאֵל הָרֵאשׁ וְשָׁפֶם הַמִּשְׁנָה וַיַּעֲנֵי וְשָׁפֶט בְּבֶשֶׂן: יג וְאֶחֵיהֶם
 לְבֵית אֲבוֹתֵיהֶם מִיכָאֵל וּמִשְׁלֹם וְשִׁבְעַ וַיֹּרִי וַיַּעֲפָן וַיֵּזַע וְעֵבֶר שְׁבַעָה: יד אֵלֶּה
 בְּנֵי אֲבִיחַיִל בְּנֵי־חֹרִי בְּנֵי־רוּחַ בְּנֵי־גְלָעָד בְּנֵי־מִיכָאֵל בְּנֵי־יִשְׁשִׁי בְּנֵי־יַחֲדָו בְּנֵי־בּוּז:
 טו אֵחָיו בְּנֵי־עַבְדֵי־יֹאֵל בְּנֵי־גֹנִי רֵאשׁ לְבֵית אֲבוֹתָם:

רש"י

עובדי כוכבים ומזלות עד היום הוא לקראת
 תועבותיהם בשם עיירותיהם אבל כשבאו לידי
 ישראל הסבו שמותם כדכתיב ואת נבו ואת
 בעל מעון מוסבות שם (במדבר ל"ב) כלו' ישראל
 הסבו שמותם ואת שבמה לפי שלא נקראה
 ע"ש תועבותיה לא הסבו שמה ובמגילה מפרש
 כי נבו ובעל מעון שם עבודת כוכבים הם:
 (י) עם ההגראים. הם הישמעאלים וע"ש אמם
 קוראם הגראים בני הגר היו: וישבו באהליהם.
 שכן מנהג ערביים לישוב באהלים: (יא) ובני
 גד לנגדם ישבו. אצלם כמו ואלכה לנגדך
 (ראשי"ג): (יג) ואחיהם לבית אבותיהם.
 במקום יחוסן: מיכאל ומשלם. אלו היו ראשי
 אבותיהם של אותו היחס כי כולם התיחסו בימי
 יותם מלך יהודה ובימי ירבעם מלך ישראל:

מצודת ציון

(י) ההגראים. המה בני ישמעאל ונקראים ע"ש הגר
 אמו: (יא) לנגדם. בשוה להם וכן ואלכה לנגדך (בראשית
 א): (יב) המשנה. שני לו במעלה:

מצודת דוד

(ו) אשר הגלה וכו'. רצה לומר אשר בעת שהגלה תלגת
 וכו' היה הוא אז נשיא לבני ראובן: (ז) ואחיו. מיודעיו
 וחבריו של בארה: למשפחותיו וכו'. ר"ל כ"א
 למשפחות שהתיחסם לסדר תולדותם היה נראה אשר
 יעיאל היה הראש מכולם וזכריה אחריו על כי אבותיהם היו אנשי המעלה יותר מאבות כולם: (ח) הוא יושב. ורעו
 ישבו בגבול ערוער: ועד נבו. הוא הרוחב מצפון לדרום: (ט) ולמזרח ישב. כלפי המזרח ישבו עד המקום שבאים
 בה למדבר למן הנהר פרת והלאה אף כי נהר פרת היא גבול א"י למזרח נתרחקו להלאה כי נתרבו מקניהם מלשבת
 בארץ הגלעד כי היה צר להם המקום: (י) באהליהם. של ההגראים: על כל פני. על כל עבר המזרחי מול הגלעד:
 (יב) בבשן. אלה הארבעה היו ראשים בבשן: (יג) ואחיהם. מיודעיהם ורעיהם שהיו ראשים לבית אבותיהם הם
 מיכאל וכו':

יד א וידבר יהוה אל-משה לאמר: ב זאת תהיה תורת המצורע ביום טהרתו והובא אל-הכהן כש"י: ג ויצא הכהן אל-מחוץ למחנה וראה הכהן והנה נרפא נגע-הצרעת מן הצרוע כש"י: ד וצוה הכהן ולקח למטהר שתי צפרים חיות טהרות ועץ ארז ושני תולעת ואזב כש"י: ה וצוה הכהן ושחט את-הצפור האחת אל-כלי-חרש על-מים חיים כש"י: ו ואת-הצפור החיה יקח אתה ואת-עץ הארז ואת-שני התולעת ואת-האזב וטבל אותם ואת | הצפור החיה בדם הצפור השחטה על המים החיים כש"י: ז והזהר על המטהר מן הצרעת שבע פעמים וטהרו ושלח את-הצפור החיה על-פני השדה: ח וכבס המטהר את-בגדיו וגלח את-כל-שערו ורחץ במים וטהר ואחר יבוא אל-המחנה וישב מחוץ לאהל שבעת ימים כש"י: ט והיה ביום השביעי יגלח את-כל-שערו

א ומליל יי עם משה למימר: ב דא תהי אורייתא דסגירא ביומא דדכותה ויתתי לות כהנא: ג ויפוק כהנא למברא למשריתא ויחזי כהנא והא אתפי מכתש סגירותא מן סגירא: ד ויפקד כהנא ויסב למדפי תרתין צפרין חיון דקנן ואעא דארזא וצבע זהורי ואזובא: ה ויפקד כהנא ויכוס ית צפרא חדא למאן דחסף על מי מבוע: ו ית צפרא חיתא יסב יתה וית אעא דארזא וית צבע זהורי וית אזובא ויטבול יתהון וית צפרא חיתא בדמא דצפרא דנכיסא על מי מבוע: ז וידי על דמדפי מן סגירותא שבע זמנין וידכנה וישלח ית צפרא חיתא על אפי חקלא: ח ויצבע דמדפי ית לבושהי ויגלח ית כל שערה ויסחי במיא וידיפי ובתר פן יעול למשריתא ויתב מברא למשכנה שבועא יומין: ט ויהי ביומא שביעאה

רש"י

(ב) זאת תהיה תורת המצורע וגו'. (מגילה כא) מלמד, שאין מטהרין אותו בליקה: (ג) אל-מחוץ למחנה. חוץ לשלש מחנות שנסתפלה שם בימי חלוטו: (ד) חיות. (חולין קמא) פרט לטרפות: טהרות. פרט לעוף טמא. לפי שהנגעים באין על לשון הרע, (ערכין טו) שהוא מעשה פטופטי דברים, לפיכך הזקנו לטהרתו צפרים, שמפטרטין תמיד בצפצוף קול: ועץ ארז. לפי שהנגעים באין על גסות הרוח: ושני תולעת ואזב. מה תקנתו ויתרפא? ישפיל עצמו מגאותו כתולעת וכאזוב: עץ ארז. מקל של ארז: ושני תולעת. לשון של צמר צבוע זהורית (ב"מ כ"ט):

(ה) על-מים חיים. נותן אותם תחלה בכלי. כדי שיהא דם צפור נפר בהם, וכמה הן? רביעית: (ו) את-הצפור החיה יקח אתה. מלמד שאינו אוגדה עמהם, אלא מפרישה לעצמה, אבל העץ והאזוב פרוכים יחד בלשון הזהורית, פענן שנאמר: "ואת-עץ הארז ואת-שני התולעת ואת-האזב", קיחה אחת לשלשן. יכול, כשם שאינה בכלל אגדה, פן לא תהא בכלל טבילה? תלמוד לומר: "וטבל אותם ואת הצפור החיה", הוזיר את הצפור לכלל טבילה: (ח) וישב מחוץ לאהל. (ת"כ, חולין קמא) מלמד שאסור בתשמיש המטה: (ט) את-כל-שערו וגו'. כלל ופרט וכלל, להביא

אֶת־רֵאשׁוֹ וְאֶת־זִקְנֹו וְאֵת גַּבְת עֵינָיו וְאֶת־כָּל־
 שְׁעָרוֹ יִגְלַח וְכַבֵּם אֶת־בְּגָדָיו וְרַחֵץ אֶת־בְּשָׂרוֹ
 בַּמַּיִם וְטָהַר כִּשְׁ"י: יִשְׂרָאֵל וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי יִקַּח
 שְׁנַיִם־כִּבְשִׂים תְּמִימִם וְכִבְשָׂה אַחַת בֵּת־שִׁנְתָּהּ
 תְּמִימָה וְשִׁלְשָׁה עֶשְׂרֹנִים סֹלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה
 בְּשֶׁמֶן וְלֶגַ אֶחָד שֶׁמֶן כִּשְׁ"י: י"א וְהֶעֱמִיד הַכֹּהֵן
 הַמְּטַהֵר אֶת הָאִישׁ הַמְּטַהֵר וְאַתֶּם לִפְנֵי יְהוָה
 פְּתַח אֹהֶל מוֹעֵד כִּשְׁ"י: י"ב וְלָקַח הַכֹּהֵן אֶת־
 הַכֶּבֶשׂ הַאֶחָד וְהִקְרִיב אֹתוֹ לְאַשֶׁם וְאֶת־לֶגַ
 הַשֶּׁמֶן וְהִנִּיף אֹתָם תְּנוּפָה לִפְנֵי יְהוָה כִּשְׁ"י:
 (ע"ב בחול) שְׁנֵי י"ג וְשַׁחַט אֶת־הַכֶּבֶשׂ בְּמָקוֹם אֲשֶׁר
 יִשְׁחַט אֶת־הַחֲטָאת וְאֶת־הֶעֱלָה בְּמָקוֹם
 הַקֹּדֶשׁ כִּי כֹחֲטָאת הָאֲשֶׁם הוּא לִכְהֵן קֹדֶשׁ
 קֹדְשִׁים הוּא כִּשְׁ"י: י"ד וְלָקַח הַכֹּהֵן מִדָּם הָאֲשֶׁם
 וְנָתַן הַכֹּהֵן עַל־תְּנוּף אֶזְוֹן הַמְּטַהֵר הַיּוֹמֵנִית
 וְעַל־בֵּהֶן יָדוֹ הַיּוֹמֵנִית וְעַל־בֵּהֶן רַגְלוֹ

יגלח ית כל שערה ית רישה ית
 דקנה וית גביני עינוהי ית כל
 שערה יגלח ויצבע ית לבושוהי
 ויסחי ית בסרה במיא וידכי:
 י וביומא תמינאה יסב תרין
 אמרין שלמין ואמרתא חדא בת
 שתא שלמתא ותלתא עסרונין
 סלתא מנחתא דפילא במשח
 ולגא חד דמשחא: יא ויקים
 כהנא דמדכי ית גברא דמדכי
 ויתהון קדם יי בתרע משפן
 זמנא: יב ויסב כהנא ית אמרא
 חדא ויקרב יתה לאשמא וית
 לגא דמשחא וארים יתהון ארמא
 קדם יי: יג ויכוס ית אמרא
 באתר די כוס ית חטאתא וית
 עלתא באתר קדיש ארי כחטאתא
 אשמא הוא לכהנא קדש קודשין
 הוא: יד ויסב כהנא מדמא
 דאשמא ויתן כהנא על רום
 אודנא דמדכי דמינא ועל אליון
 יד דמינא ועל אליון רגלה

רש"י

שהאשם טעון שחיטתו בצפון? לפי שציצא זה
 מכלל אשמות לדון בהעמדה. (ובחים כ) יכול תהא
 שחיטתו במקום העמדתו? לכך נאמר: "ושחט...
 במקום אשר ישחט וגו'": כי כחטאת. כי ככל
 החטאות: האשם. הנה: הוא לפהן. ככל עבודות
 התלויות בכהן השוה אשם זה לחטאת, שלא
 תאמר: הואיל וציצא דמו מכלל שאר אשמות
 להנתן על תנוף ובהונות, לא יהא טעון מתן דמים
 ואמורים לגבי מזבח? לכך נאמר: "כי כחטאת
 האשם הוא לפהן". יכול יהא דמו נתן למעלה
 כחטאת? תלמוד לומר וכו', בתורת כהנים:
 (יד) תנוף. גדר אמצעי שבאזן; ו"לשון "תנוף" לא

כל מקום כנוס שער ונראה: (י) וכבשה אחת.
 לחטאת: ושלשה עשרונים. לנספי שלשה כבשים
 הללו, שחטאתו ואשמו של מצרע טעונין נסכים
 (סוטה יז): ולג אחד שמן. להזות עליו שבע ולתן
 ממנו על תנוף אזנו ומתן בהונות: (יא) לפני ה'.
 (מנחות צא. כלים פ"א) בשער נקנור ולא בעזרה
 עצמה, לפי שהוא מחסר כפורים: (יב) והקריב
 אתו לאשם. הקריבנו לתוף העזרה לשם אשם:
 והניף. שהוא טעון תנופה חי: והניף אתם. את
 האשם ואת הלג: (יג) במקום אשר ישחט וגו'.
 על ירך המזבח בצפון, ומה תלמוד לומר? והלא
 כבר נאמר בתורת אשם בפרשת "צו את אהרן",

דִּימִינָא : טו וְיִסַּב פְּהֵנָא מְלֵגָא
 דְּמִשְׁחָא וִירִיק עַל יְדָא דְכֹהֵנָא
 דְּשִׁמְאָלָא : טז וְיִטְבֹּל פְּהֵנָא יָת
 אֶצְבְּעָה דִּימִינָא מִן מִשְׁחָא דִּי עַל
 יְדָה דְּשִׁמְאָלָא וְנָדִי מִן מִשְׁחָא
 בְּאֶצְבְּעָה שְׁבַע זְמָנִין קָדָם יְיָ :
 יז וּמִשְׁחָא דְּמִשְׁחָא דִּי עַל יְדָה יִתֵּן
 פְּהֵנָא עַל רוּם אוּדְנָא דְּמַדְפִּי
 דִּימִינָא וְעַל אֲלִיוֹן יְדָה דִּימִינָא
 וְעַל אֲלִיוֹן רַגְלָה דִּימִינָא עַל דְּמָא
 דְּאֶשְׁמָא : יח וּדְאֶשְׁתָּאֵר בְּמִשְׁחָא
 דִּי עַל יְדָא דְכֹהֵנָא יִתֵּן עַל רִישׁ
 דְּמַדְפִּי וַיְכַפֵּר עֲלוּהִי פְּהֵנָא קָדָם
 יְיָ : יט וַיַּעֲבֹד פְּהֵנָא יָת חֲטָאתָא
 וַיְכַפֵּר עַל דְּמַדְפִּי מִסּוּכְתָּהּ וּבִתְרָא
 בֵּן יְכוּס יָת עֲלֵתָא : כ וַיִּסַּק פְּהֵנָא
 יָת עֲלֵתָא וַיִּתְּ מִנְחָתָא לְמַדְבְּחָא
 וַיְכַפֵּר עֲלוּהִי פְּהֵנָא וַיִּדְכִּי :
 כא וְאִם מִסְכָּן הוּא וְלִית יְדָה
 מְדַבְּקָא וַיִּסַּב אִמֵּר חַד אֶשְׁמָא
 לְאַרְמָא לְכַפְרָא עֲלוּהִי וְעִסְרוּנָא
 סִלְתָּא חַד דְּפִיל בְּמִשַּׁח לְמִנְחָא
 וְלֵגָא דְּמִשְׁחָא : כב וְתִרְיָן
 שְׁפָנִינִין אוּ תִרְיָן בְּנֵי יוֹנָה דִּי
 תִּדְבַק יְדָה וַיְהִי חַד חֲטָאתָא וְחַד
 עֲלֵתָא : כג וַיִּתֵּי יְתֵהוּן בְּיוֹמָא
 תְּמִינָאָה לְדַפְיוּתָהּ לְוָת פְּהֵנָא
 לְתַרַע מִשְׁכָּן זְמָנָא קָדָם יְיָ :
 כד וַיִּסַּב פְּהֵנָא יָת אִמְרָא דְּאֶשְׁמָא
 הַיְמִנִית כְּשִׁי' : טו וְלָקַח הַכֹּהֵן מִלֵּג הַשֶּׁמֶן וַיִּצַק
 עַל־כַּף הַכֹּהֵן הַשְּׂמָאלִית : טז וְטָבַל הַכֹּהֵן
 אֶת־אֶצְבְּעוֹ הַיְמִנִית מִן־הַשֶּׁמֶן אֲשֶׁר עַל־כַּפוֹ
 הַשְּׂמָאלִית וְהָיָה מִן־הַשֶּׁמֶן בְּאֶצְבְּעוֹ שֶׁבַע
 פְּעָמִים לְפָנָי יְהוָה כְּשִׁי' : יז וּמִיתָר הַשֶּׁמֶן אֲשֶׁר
 עַל־כַּפוֹ יִתֵּן הַכֹּהֵן עַל־תְּנוּף אֲזֵן הַמִּטְהַר
 הַיְמִנִית וְעַל־בֶּהֱן יָדוֹ הַיְמִנִית וְעַל־בֶּהֱן רַגְלוֹ
 הַיְמִנִית עַל דָּם הָאֲשֵׁם : יח וְהִנּוֹתָר בַּשֶּׁמֶן
 אֲשֶׁר עַל־כַּף הַכֹּהֵן יִתֵּן עַל־רֹאשׁ הַמִּטְהַר
 וְכִפֵּר עָלָיו הַכֹּהֵן לְפָנָי יְהוָה : יט וְעָשָׂה הַכֹּהֵן
 אֶת־הַחֲטָאת וְכִפֵּר עַל־הַמִּטְהַר מִטְּמֵאתוֹ
 וְאַחֵר יִשְׁחַט אֶת־הָעֵלָה : כ וְהָעֵלָה הַכֹּהֵן
 אֶת־הָעֵלָה וְאֶת־הַמִּנְחָה הַמְּזֻבְּחָהּ וְכִפֵּר עָלָיו
 הַכֹּהֵן וְטָהַר כְּשִׁי' : ס שְׁלִישִׁי כֹּהֵן וְאִם־דָּל הוּא וְאִין
 יָדוֹ מִשְׁגָּת וְלָקַח כֶּבֶשׂ אֶחָד אֲשֶׁם לְתִנוּפָהּ
 לְכַפֵּר עָלָיו וְעִשְׂרוֹן סֹלֶת אֶחָד בָּלוּל בַּשֶּׁמֶן
 לְמִנְחָה וְלֵג שֶׁמֶן כְּשִׁי' : כב וְשִׁתִּי תָרִים אוּ שְׁנֵי
 בְּנֵי יוֹנָה אֲשֶׁר תִּשְׁיֹג יָדוֹ וְהָיָה אֶחָד חֲטָאתָא
 וְהָאֶחָד עֵלָה : כג וְהִבִּיא אֹתָם בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי
 לְטָהֳרָתוֹ אֶל־הַכֹּהֵן אֶל־פֶּתַח אֹהֶל־מוֹעֵד לְפָנָי
 יְהוָה כְּשִׁי' : כד וְלָקַח הַכֹּהֵן אֶת־כֶּבֶשׂ הָאֲשֵׁם וְאֶת־לֵג הַשֶּׁמֶן וְהִנִּיף אֹתָם

רש"י

נוֹדַע לִי, וְהַפּוֹתְרִים קוֹרִים לוֹ : טַנְדְּרוֹס : בֶּהֱן . גּוֹדְלִ : (טז) לְפָנָי ה' . (ת"כ) כְּנָגֵד בֵּית קִדְשֵׁי הַקִּדְשִׁים : (כ) וְאֶת־הַמִּנְחָה . מִנְחַת נְסֻכִים שֶׁל בִּהְמָה : (כא) וְעִשְׂרוֹן סֹלֶת אֶחָד . לְכֶבֶשׂ זֶה שֶׁהוּא אֶחָד, יְבִיא עִשְׂרוֹן אֶחָד לְנֻסְכָיו : וְלֵג שֶׁמֶן . לְתַת מִמֶּנּוּ עַל הַבְּהוֹנוֹת, וְשֶׁמֶן שֶׁל נְסֻכֵי הַמִּנְחָה לֹא הִזְקַק הַכְּתוּב לְפָרֵשׁ : (כג) בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי לְטָהֳרָתוֹ . שְׁמִינִי לְצַפְרִים וְלַהֲזָאת עֵץ אֶרֶז וְאֹזוּב

הִכְתֵּן תְּנוּפָה לְפָנַי יְהוָה: כה וְשַׁחַט אֶת־כֶּבֶשׂ
הָאִשָּׁם וְלָקַח הַכֹּהֵן מִדָּם הָאִשָּׁם וְנָתַן עַל־
תְּנוּף אֶזְנוֹ הַמִּטְהָר הַיְמָנִית וְעַל־בֶּהֱן יָדוֹ
הַיְמָנִית וְעַל־בֶּהֱן רִגְלוֹ הַיְמָנִית: כו וּמִן־הַשֶּׁמֶן
יִצַק הַכֹּהֵן עַל־כַּף הַכֶּהֱן הַשְּׂמָאלִית: כז וְהִזָּה
הַכֹּהֵן בְּאֶצְבָּעוֹ הַיְמָנִית מִן־הַשֶּׁמֶן אֲשֶׁר עַל־
כַּפוֹ הַשְּׂמָאלִית שֶׁבַע פְּעָמִים לְפָנַי יְהוָה:
כח וְנָתַן הַכֹּהֵן מִן־הַשֶּׁמֶן | אֲשֶׁר עַל־כַּפוֹ
עַל־תְּנוּף אֶזְנוֹ הַמִּטְהָר הַיְמָנִית וְעַל־בֶּהֱן יָדוֹ
הַיְמָנִית וְעַל־בֶּהֱן רִגְלוֹ הַיְמָנִית עַל־מְקוֹם דָּם
הָאִשָּׁם כס"י: כט וְהִנּוֹתָר מִן־הַשֶּׁמֶן אֲשֶׁר עַל־כַּף
הַכֹּהֵן יִתֵּן עַל־רֹאשׁ הַמִּטְהָר לְכַפֵּר עָלָיו לְפָנַי
יְהוָה: לו וְעָשָׂה אֶת־הָאֶחָד מִן־הַתֹּרִים אוֹ
מִן־בְּנֵי הַיּוֹנָה מֵאֲשֶׁר תִּשְׁיֵג יָדוֹ: לא אֵת אֲשֶׁר־
תִּשְׁיֵג יָדוֹ אֶת־הָאֶחָד חֲטָאת וְאֶת־הָאֶחָד
עֹלָה עַל־הַמִּנְחָה וְכִפֹּר הַכֶּהֱן עַל הַמִּטְהָר
לְפָנַי יְהוָה: לב זֹאת תּוֹרַת אֲשֶׁר־בוֹ נִגַּע צִרְעַת
אֲשֶׁר לֹא־תִשְׁיֵג יָדוֹ בְּטַהֲרָתוֹ: פ רביעי לג וַיִּדְבֹר
יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן לֵאמֹר: לד כִּי תִבְאוּ
אֶל־אֶרֶץ כְּנָעַן אֲשֶׁר אֲנִי נֹתֵן לָכֶם לְאֶחָזָה
וְנָתַתִּי נִגַּע צִרְעַת בְּבֵית אֶרֶץ אֶחָזְתְּכֶם כס"י:
לה וּבֹא אֲשֶׁר־לוֹ הַבֵּית וְהִגִּיד לַכֹּהֵן לֵאמֹר כִּנָּעַ נִרְאָה לִי בְּבֵית כס"י:

וְיָת לְגַא דְּמִשְׁחָא וְאָרִים יְתִהוֹן
כְּהִנָּא אֲרָמָא קָדָם יי: כה וּיְפֹס
יָת אֲמָרָא דְּאִשְׁמָא וְיִסַּב כְּהִנָּא
מִדְּמָא דְּאִשְׁמָא וְיִתֵּן עַל רוּם
אוּדְנָא דְּמִדְּכֵי דְּיִמְיָנָא וְעַל אֵלִיוֹן
יְדָה דְּיִמְיָנָא וְעַל אֵלִיוֹן רִגְלָה
דְּיִמְיָנָא: כו וּמִן מִשְׁחָא יִרִיק
כְּהִנָּא עַל יָדָא דְּכְהִנָּא דְּשְׂמָאלָא:
כז וְיָדֵי כְּהִנָּא בְּאֶצְבָּעָה דְּיִמְיָנָא
מִן מִשְׁחָא דִּי עַל יְדָה דְּשְׂמָאלָא
שֶׁבַע זְמַנִּין קָדָם יי: כח וְיִתֵּן
כְּהִנָּא מִן מִשְׁחָא דִּי עַל יְדָה עַל
רוּם אוּדְנָא דְּמִדְּכֵי דְּיִמְיָנָא וְעַל
אֵלִיוֹן יְדָה דְּיִמְיָנָא וְעַל אֵלִיוֹן
רִגְלָה דְּיִמְיָנָא עַל אֶתְרָא דְּמָא
דְּאִשְׁמָא: כט וְיִדְּשִׁתָּאָר מִן
מִשְׁחָא דִּי עַל יָדָא דְּכְהִנָּא יִתֵּן עַל
רִישָׁא דְּמִדְּכֵי לְכַפֵּרָא עֲלוּהֵי קָדָם
יי: ל וְיַעֲבֹד יָת חַד מִן שְׁפָנִינָא
אוּ מִן בְּנֵי יוֹנָה מִדֵּי תִדְבֵק יְדָה:
לא יָת דִּי תִדְבֵק יְדָה יָת חַד
חֲטָאתָא וְיָת חַד עֹלָתָא עַל
מִנְחָתָא וְיַכְפֹּר כְּהִנָּא עַל דְּמִדְּכֵי
קָדָם יי: לב דָּא אוּרִיתָא דִּי בַּה
מְכַתֵּשׁ סְגִירוֹ דִּי לֹא תִדְבֵק יְדָה
בְּדְכוּתָהּ: לג וּמִלִּיל יי עִם מֹשֶׁה
וְעִם אַהֲרֹן לְמִימְרָא: לד אָרִי
תַעֲלוּן לְאֶרְעָא דְּכְנָעַן דִּי אֲנָא יְהִב
לְכוּן לְאַחְסָנָא וְאַתֵּן מְכַתֵּשׁ סְגִירוֹ
בְּבֵית אֶרְעָא אַחְסָנְתְּכוּן: לה וְיִיתִי
דְּדִילָהּ בֵּיתָא וְיִחִיו לְכְּהִנָּא

רש"י

ושני תולעת: (כח) על-מקום דם האשם. אפלו נתקנח הדם; למד שאין הדם גורם אלא המקום גורם: (לד) ונתתי נגע צרעת. (ויקרא רבה) בשורה היא להם שהנגעים באים עליהם, לפי שהטמינו אמוריים מטמוניות של זהב בקירות פתיקהם כל ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר, ועל-ידי הנגע נותץ הבית ומוצאן: (לה) כנגע נראה לי בבית. (נגעים פי"ב, ת"כ) אפלו תלמיד

לו וְצוֹה הִכְהִין וּפָנּוּ אֶת־הַבַּיִת בְּטָרִם יָבֵא
 הַכְּהֵן לְרֵאוֹת אֶת־הַנֶּגַע וְלֹא יִטְמָא כָּל־אֲשֶׁר
 בַּבַּיִת וְאַחַר כֵּן יָבֵא הַכְּהֵן לְרֵאוֹת אֶת־
 הַבַּיִת כִּשׁ"י: לו וְרָאָה אֶת־הַנֶּגַע וְהִנִּיחַ הַנֶּגַע
 בְּקִירֹת הַבַּיִת שְׁקַעְרוֹרֹת יִרְקַקֶּת אוֹ
 אֲדַמְדָּמֹת וּמְרֵאִיָּהֶן שָׁפַל מִן־הַקִּיר כִּשׁ"י: לח וַיֵּצֵא
 הַכְּהֵן מִן־הַבַּיִת אֶל־פֶּתַח הַבַּיִת וְהִסְגִּיר אֶת־
 הַבַּיִת שִׁבְעַת יָמִים: לט וְשָׁב הַכְּהֵן בַּיּוֹם
 הַשְּׂבִיעִי וְרָאָה וְהִנִּיחַ פֶּשֶׁה הַנֶּגַע בְּקִירֹת
 הַבַּיִת: מ וְצוֹה הַכְּהֵן וְחִלְצוּ אֶת־הָאֲבָנִים
 אֲשֶׁר בָּהֶן הַנֶּגַע וְהִשְׁלִיכוּ אֹתָהֶן אֶל־מַחוּץ
 לְעִיר אֶל־מְקוֹם טָמֵא כִּשׁ"י: מא וְאֶת־הַבַּיִת יִקְצַע
 מִבַּיִת סָבִיב וְשָׁפְכוּ אֶת־הָעֶפֶר אֲשֶׁר הִקְצִיּוּ
 אֶל־מַחוּץ לְעִיר אֶל־מְקוֹם טָמֵא כִּשׁ"י: מב וְלִקְחוּ
 אֲבָנִים אַחֲרוֹת וְהִבִּיאוּ אֶל־תַּחַת הָאֲבָנִים
 וְעָפְרוּ אַחֲרָיָהּ יִקַּח וְטַח אֶת־הַבַּיִת: מג וְאִם־יֵשׁוּב
 הַנֶּגַע וּפָרַח בַּבַּיִת אַחַר חֲלִץ אֶת־הָאֲבָנִים

רש"י

כְּתַרְגוּמוֹ: 'וישְׁלֹפּוּן', יְטָלוּם מִשָּׁם, כְּמוֹ: (דברים כה)
 "וְחִלְצָה נְעִלוֹ", לְשׁוֹן הַסֵּרָה: אֶל־מְקוֹם טָמֵא.
 (ת"כ) מְקוֹם שְׂאִין טְהוֹרוֹת מִשְׁתַּמְשׁוֹת שָׁם. לְמִדָּה
 הַפְּתוּב, שְׁהָאֲבָנִים הִלְלוּ מִטְּמְאוֹת מְקוֹמָן בְּעוֹדָן
 בוֹ: (מא) יִקְצַע. (דריצי"ר בְּלַע"ז) וּבְלִשׁוֹן מִשְׁנָה
 יֵשׁ הַרְבֵּה: מִבַּיִת. (ת"כ) מִבְּפָנִים: סָבִיב. סְבִיבוֹת
 הַנֶּגַע. בְּתוֹרַת כְּהֵנִים נִדְרָשׁ כֵּן, שְׁיִקְלֶף הַטִּיחַ
 שְׁסָבִיב אֲבָנֵי הַנֶּגַע: הִקְצִיּוּ. לְשׁוֹן קָצָה, אֲשֶׁר קָצְעוּ
 בְּקִצּוֹעַ הַנֶּגַע סָבִיב: (מג) הִקְצוֹת. לְשׁוֹן הַעֲשׂוֹת,
 וְכֵן הַטּוֹחַ, אֲבָל "חֲלִץ אֶת־הָאֲבָנִים" מוֹסֵב הַלְשׁוֹן
 אֶל הָאֲדָם שֶׁחֲלָצוּ, וְהוּא מִשְׁקַל לְשׁוֹן כְּבֹד, כְּמוֹ

חָכֵם שִׁיזְדַע שֶׁהוּא נִגַע וְדָאֵי, לֹא יִפְסַק דְּבַר בְּרוּר
 לֹדְמֵר: 'נִגַע נִרְאָה לִי', אֵלָּא: "כִּנְגַע נִרְאָה לִי":
 (לו) בְּטָרִם יָבֵא הַכְּהֵן וְגוֹ'. שָׁפַל זְמַן שְׂאִין כְּהֵן
 נִזְקַק לוֹ, אִין שָׁם תּוֹרַת טְמֵאָה: וְלֹא יִטְמָא
 כָּל־אֲשֶׁר בַּבַּיִת. (ת"כ) שָׂאֵם לֹא יִפְנֶהוּ וְיָבֵא הַכְּהֵן
 וְיִרְאָה הַנֶּגַע, נִזְקַק לְהִסְגִּיר וְכָל מַה שְּׁבַתּוּכוּ יִטְמָא.
 וְעַל מַה חֶסֶה תּוֹרָה? אִם עַל כְּלֵי שְׁטֵף - יִטְבִּילֵם
 וְיִטְהַרוּ, וְאִם עַל אֲכָלִין וּמִשְׁקִין - יֵאָכְלֵם בִּימֵי
 טְמֵאָתוֹ. הָא לֹא חֶסֶה תּוֹרָה אֵלָּא עַל כְּלֵי חֶרֶס,
 שְׂאִין לְהֵם טְהוֹרָה בְּמִקְוֵה: (לו) שְׁקַעְרוֹרֹת. (ת"כ)
 שׁוֹקְעוֹת בְּמְרֵאִיָּהֶן: (מ) וְחִלְצוּ אֶת־הָאֲבָנִים.

יִקְלָפוּן יַת בֵּיתָא וּבִיתָא דִּיתְשַׁע:
 מד וייעול כהנא ויחזי והא אוסף
 מכתשא בביתא סגירות מחזרא
 היא בביתא מסאב הוא:
 מה ויתרע ית ביתא ית אבנוהי
 וית אעוהי וית כל עפר ביתא
 ונפק למברא לקרתא לאתר
 מסאב: מו ודייעול לביתא כל
 יומין דיסגר יתה יהי מסאב עד

ואחרי הקצות את הבית ואחרי הפוח כס"י:
 מד ובא הכהן וראה והנה פשה הנגע בבית
 צרעת ממארת הוא בבית טמא הוא כס"י:
 מה ונתן את הבית את אבנו ואת עציו ואת
 כל עפר הבית והוציא אל מחוץ לעיר אל
 מקום טמא: מו והבא אל הבית כל ימי

רש"י

(ו'בא'), "ואם בא יבא", אלא את שפא בסוף
 שבוע ראשון ובא בסוף שבוע שני "וראה והנה
 לא-פשה", זה העומד מה יעשה לו? יכול יפטר
 וילך, כמו שכתוב כאן: "וטהר הכהן את הבית"
 תלמוד לומר: "פי נרפא הנגע", לא טהרתי אלא
 את הרפואי. מה יעשה לו? 'ביאה' אמורה למעלה
 ו'ביאה' אמורה למטה: מה בעליונה חולץ וקוצה
 וטח ונותן לו שבוע דגמר לה זהו שיכה זהו ביאה,
 אף בתחתונה כף וכו' כדאיתא בתורת כהנים. גמרו
 של דבר: אין נתיצה אלא בנגע החוזר אחר חליצה
 וקצוי וטיחה, ואין החוזר צריך פשיון. וסדר
 המקראות כף הוא: "ואם-ישוב", "ונתן", "והבא
 אל-הבית", "והאכל בבית", "ובא הכהן וראה
 והנה פשה". ודבר הכתוב בעומד בראשון, שנותן
 לו שבוע שני להסגרו, ובסוף שבוע שני להסגרו
 בא וראה שפשה, ומה יעשה לו? חולץ וקוצה וטח
 ונותן לו שבוע. חזר - נותן, לא חזר - טעון
 צפרים, שאין בנגעים יותר משלשה שבועות:
 (מו) כל-ימי הסגיר אתו. (ת"כ) ולא ימים שקלף
 את נגעו. יכול שאני מוציא המחלט שקלף את
 נגעו? תלמוד לומר: "כל-ימי": יטמא עד-הערב.
 (ת"כ) מלמד, שאין מטמא בגדים. יכול אפלו שקה
 בכדי אכילת פרס? (עירובין פג) תלמוד לומר:
 "והאכל בבית יכבס את-בגדיו". אין לי אלא אוכל,
 שוכב מנין? תלמוד לומר "והשכב". אין לי אלא
 אוכל ושוכב, לא אוכל ולא שוכב מנין? תלמוד
 לומר: "יכבס", "יכבס", רבה. אם-כן למה נאמר:

'כפר', 'דבר': ואם ישוב הנגע וגו'. (ת"כ) יכול
 חזר בו ביום, זה טמא? תלמוד לומר: "ושב
 הכהן". "ואם ישוב". מה 'שיכה' האמורה להלן
 בסוף שבוע, אף 'שיכה' האמורה כאן בסוף
 שבוע: (מד) ובא הכהן וראה והנה פשה. (ת"כ)
 יכול לא זה החוזר טמא, אלא אם-כן פשה?
 נאמר: "צרעת ממארת" בבתים, ונאמר: "צרעת
 ממארת" בכגדים: מה להלן טמא את החוזר
 אף-על-פי שאינו פושה, אף כאן טמא את החוזר
 אף-על-פי שאינו פושה. אם-כן, מה תלמוד לומר:
 "והנה פשה"? אין כאן מקומו של מקרא זה, אלא
 "ונתן את-הבית" הנה לו לכתב אחר: "ואם-ישוב
 הנגע... וראה והנה פשה"?! הא לא בא ללמד
 אלא על נגע העומד בעינו בשבוע ראשון ובא
 בסוף שבוע שני ומצאו שפשה, שלא פרש בו
 הכתוב למעלה כלום בעומד בעינו בשבוע ראשון.
 ולמדך כאן בפשיון זה, שאינו מדבר אלא בעומד
 בראשון ופשה בשני. ומה יעשה לו? יכול יתצנו
 כמו שסמך לו: "ונתן את-הבית"? תלמוד לומר:
 "ושב הכהן", "ובא הכהן", נלמד ביאה משיכה;
 מה שיכה חולץ וקוצה וטח ונותן לו שבוע, אף
 ביאה חולץ וקוצה וטח ונותן לו שבוע, ואם חזר,
 נותן, לא חזר, טהור (ת"כ). ומנין שאם עמד בזה
 ובזה חולץ וקוצה וטח ונותן לו שבוע? תלמוד
 לומר: (ו'בא'), "ואם בא יבא", במה הכתוב
 מדבר? אם בפושה בראשון, הרי כבר אמור, אם
 בפושה בשני, הרי כבר אמור. הא אינו אמור:

הַסְגִּיר אֹתוֹ יִטְמָא עַד־הָעֶרֶב כַּסִּי׃ מו וְהִשְׁכַּב
 בַּבַּיִת יִכְבֶּם אֶת־בְּגָדָיו וְהֵאֵכַל בַּבַּיִת יִכְבֶּם
 אֶת־בְּגָדָיו׃ מח וְאִם־בָּא יָלֵא הַכֹּהֵן וּרְאָה וְהִנִּיחַ
 לֹא־פֶשֶׁה הַנֶּגַע בַּבַּיִת אַחֲרֵי הַטַּח אֶת־הַבַּיִת
 וְטָהַר הַכֹּהֵן אֶת־הַבַּיִת כִּי גִרְפָּא הַנֶּגַע כַּסִּי׃
 מט וְלָקַח לַחֲטָא אֶת־הַבַּיִת שְׁתֵּי צִפְרִים וְעֵץ
 אֲרוֹז וְשֵׁנִי תוֹלַעַת וְאֵזֹב׃ נ וְשָׁחַט אֶת־הַצִּפֹּר
 הָאֶחָת אֶל־כְּלֵי־חֶרֶשׁ עַל־מִים חַיִּים׃ נא וְלָקַח
 אֶת־עֵץ־הָאֲרוֹז וְאֶת־הָאֵזֹב וְאֵת ׀ שְׁנֵי
 הַתּוֹלַעַת וְאֵת הַצִּפֹּר הַחַיִּה וְטָבַל אֹתָם בְּדָם
 הַצִּפֹּר הַשְּׁחוּטָה וּבַמַּיִם הַחַיִּים וְהִזָּה אֶל־
 הַבַּיִת שֶׁבַע פְּעָמִים׃ נב וְחֲטָא אֶת־הַבַּיִת בְּדָם
 הַצִּפֹּר וּבַמַּיִם הַחַיִּים וּבַצִּפֹּר הַחַיִּה וּבְעֵץ
 הָאֲרוֹז וּבָאֵזֹב וּבְשֵׁנֵי הַתּוֹלַעַת׃ נג וְשָׁלַח אֶת־
 הַצִּפֹּר הַחַיִּה אֶל־מַחוּץ לְעִיר אֶל־פְּנֵי הַשָּׂדֶה
 וּכְפָר עַל־הַבַּיִת וְטָהַר׃ חמישי נד זֹאת הַתּוֹרָה
 לְכָל־נֶגַע הַצָּרַעַת וְלִנְתָק׃ נה וּלְצָרַעַת הַבֶּגֶד
 וְלַבַּיִת׃ נו וְלִשְׂאֵת וְלִסְפַּחַת וְלַבְּהֵרַת׃ נז לְהוֹרֹת
 בְּיוֹם הַטָּמֵא וּבְיוֹם הַטָּהָר זֹאת תּוֹרַת
 הַצָּרַעַת כַּסִּי׃ פ טו א וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה

רש"י

ולא חזר הנגע, אכל זה, טעון חליצה וקצוי וטיחה
 ושבוע שלישי. וכן המקרא נדרש: "ואם בא יבא",
 בשני, "וראה והנה לא פשה", וטיחנו, ואין טיחה
 בלא חלוץ וקצוי; "ואחרי הטוח את הבית וטהר
 הכהן את הבית", אם לא חזר לטוח שבוע, "כי
 גרפא הנגע", ואם חזר, כפר פרש על החזור שטעון
 נתיצה: (נד) להורת ביום הטמא וגו'. איזה יום

רמשא: מז ודישכוב בביתא
 יצבע ית לבושהי ודייכול
 בביתא יצבע ית לבושהי:
 מח ואם מעל ייעול כהנא ויחזי
 והא לא אוסף מכתשא בביתא
 פתר דישוע ית ביתא וידיפי כהנא
 ית ביתא ארי אתסי מכתשא:
 מט ויסב לדכאה ית ביתא תרתין
 צפרין ואעא דארזא וצבע זהורי
 ואזוכא: נ ויפוס ית צפרא קדא
 למאן דחסף על מי מבווע:
 נא ויסב ית אעא דארזא וית
 אזוכא וית צבע זהורי וית צפרא
 חיתא ויטבול יתהון בתמא
 דצפרא דנכיסא ובמי מבווע וידי
 לביתא שבע זמנין: נב וידיפי ית
 ביתא בדמא דצפרא ובמי מבווע
 ובצפרא חיתא ובאעא דארזא
 ובאזוכא וכצבע זהורי:
 נג וישלח ית צפרא חיתא
 למפרא לקרתא לאפי חקלא
 וכפר על ביתא וידיפי: נד דא
 אוריתא לכל מכתש סגירותא
 ולנתקא: נה ולסגירות לבושא
 ולביתא: נו ולעמקא ולעדניא
 ולבהרא: נז לאלפא ביומא
 מסאבא וביומא דכניא דא
 אוריתא דסגירותא: א ומליל יי
 עם משה ועם אהרן למימר:

"אכל ושכב"? לתן שעור לשוכב פדי אכילת פרס
 (ברכות מא): (מח) ואם בא יבא. לסוף שבוע שני:
 וראה והנה לא פשה. מקרא זה בא ללמד בעומד
 בעיניו בראשון ובשני, מה יעשה לו? יכול יטהרנו,
 כמשמעו של מקרא: "וטהר הכהן את הבית"?
 תלמוד לומר: "כי גרפא הנגע", לא טהרתי אלא
 את הרפאוי, ואין רפאוי אלא הבית שהקצה והוטח

ב מלילו עם בני ישראל ותימרון
להזן גבר גבר ארי יהי דאיב
מבשרה דזבה מסאב הוא:
ג ודא תהי סוכתה בדובה רר
בשרה ית דובה או חתים בשרה
מדובה סוכתה היא: ד כל
משכבא די ישכוב עלוהי דוכנא
יהי מסאב וכל מנא דייתב עלוהי
יהי מסאב: ה וגבר די יקרב
במשכבה יצבע לבושוהי וינסי
במיא ויהי מסאב עד רמשא:
ו ודייתב על מנא דייתב עלוהי
דוכנא יצבע לבושוהי וינסי
במיא ויהי מסאב עד רמשא:
ז ודיקרב בכסר דוכנא יצבע
לבושוהי וינסי במיא ויהי מסאב
עד רמשא: ח וארי ירוק דוכנא
בדכנא ויצבע לבושוהי וינסי
במיא ויהי מסאב עד רמשא:

וְאֶל־אֶהֱרֹן לֵאמֹר: ב דְּבָרוּ אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
וְאָמַרְתֶּם אֲלֵהֶם אִישׁ אִישׁ כִּי יִהְיֶה זָב
מִבְּשָׂרוֹ זָבוֹ טָמֵא הוּא כִּסִּי: ג וְזֹאת תִּהְיֶה
טָמְאָתוֹ בְּזָבוֹ רַר בְּשָׂרוֹ אֶת־זָבוֹ אוֹ־הַחֲתִים
בְּשָׂרוֹ מִזָּבוֹ טָמְאָתוֹ הוּא כִּסִּי: ד כָּל־הַמְּשַׁכֵּב
אֲשֶׁר יִשְׁכַּב עָלָיו הַזָּב יִטְמָא וְכָל־הַכְּלִי
אֲשֶׁר־יִישַׁב עָלָיו יִטְמָא כִּסִּי: ה וְאִישׁ אֲשֶׁר יִגַּע
בַּמְּשַׁכָּב יִכְבֵּם בְּגָדָיו וְרַחֵן בְּפָיִם וְטָמֵא
עַד־הָעֶרֶב כִּסִּי: ו וְהַיֹּשֵׁב עַל־הַכְּלִי אֲשֶׁר־יִישַׁב
עָלָיו הַזָּב יִכְבֵּם בְּגָדָיו וְרַחֵן בְּפָיִם וְטָמֵא
עַד־הָעֶרֶב כִּסִּי: ז וְהַנֹּגֵעַ בְּבֶשֶׂר הַזָּב יִכְבֵּם
בְּגָדָיו וְרַחֵן בְּפָיִם וְטָמֵא עַד־הָעֶרֶב: ח וְכִי־
יֵרֶק הַזָּב בַּטְּהוֹר וְכִבֵּם בְּגָדָיו וְרַחֵן בְּפָיִם

רש"י

ש'לש וקראו "טמא", שנאמר: "טמאתו בזובו, רר
בשרו את-זובו או-החתים בשרו מזובו, טמאתו
הוא", הא כיצד? שתיים לטמאה והשלישית
מזקיקתו לקרפן: (ד) כל-המשכב. הראוי
למשכב. יכול אפלו מיחד למלאכה אחרת? תלמוד
לומר: "אשר ישכב", אשר שכב' לא נאמר, אלא:
"אשר ישכב", המיחד תמיד לכך, יצא זה
שאומרים לו: 'עמד ונעשה מלאכתנו': אשר-ישב.
'ישב' לא נאמר, אלא: "אשר-ישב עליו" הזב,
במיחד תמיד לכך: (ה) ואיש אשר יגע
במשכבו. למד על המשכב שחמור מן המגע, שזה
נעשה אב הטמאה לטמא אדם, לטמא בגדים;
והמגע שאינו משכב, אינו אלא ולד הטמאה, ואינו
מטמא אלא אכלין ומשקין: (ו) והישב על-
הכלי. (ת"כ) אפלו לא נגע, אפלו עשרה כלים זה
על זה, פלן מטמאין משום מושב וכן במשכב:
(ח) וכי-ירק הזב בטהור. (ת"כ. נדה נה) ונגע בו

מטהרו ואיזה יום מטמאו: (ב) כי יהיה זב. יכול
זב מכל מקום יהא טמא? תלמוד לומר: "מבשרו",
ולא כל בשרו (ת"כ. נדה מג). אחר שחלק הכתוב
בין בשר לבשר, זכיתי לדין טמא בזב וטמא בזבה:
מה זבה ממקום שהיא מטמאה טמאה קלה, נדה,
מטמאה טמאה חמורה, זיבה, אף הזב ממקום
שמטמא טמאה קלה, קרי, מטמא טמאה חמורה,
זיבה: זובו טמא. (ת"כ) למד על הטפה שהיא
מטמאה (נדה נ"ד). זוב דומה למי בצק של שעורין
ודחוי (ס"א ודהוי), ודומה ללבן ביצה המוורת.
שכבת זרע, קשור כלבן ביצה שאינה מוורת:
(ג) רר. לשון ריר שזב את בשרו: את-זובו. כמו
ריר שיוצא צלול: או-החתים. שיוצא עב וסותם
את פי האמה ונסתם בשרו מטפת זובו; זהו
פשוטו. ומדרשו: (מגילה ח'. נדה מ"ג) מנה הכתוב
הראשון ראיות שתיים וקראו "טמא", שנאמר: "זב
מבשרו זובו טמא הוא", ומנה הכתוב השני ראיות

ט וְכָל מְרַכָּב דִּי יִרְכֹּב עֲלוּהִי
דּוֹבְנָא יְהִי מְסָאב: י וְכָל דִּיקְרַב
בְּכָל דִּי יְהִי תַחְתּוּהִי יְהִי מְסָאב
עַד רַמְשָׁא וּדְיִטּוּל יְתַהוֹן יִצְבַּע
לְבוּשׁוּהִי וְיִסְחִי בְּמִיָּא וְיְהִי מְסָאב
עַד רַמְשָׁא: יא וְכָל דִּי יִקְרַב בֵּה
דּוֹבְנָא וּדְיִדּוּהִי לָא שְׂטַף בְּמִיָּא
וְיִצְבַּע לְבוּשׁוּהִי וְיִסְחִי בְּמִיָּא וְיְהִי
מְסָאב עַד רַמְשָׁא: יב וּמֵאן
דְּחִסְפָּה דִּי יִקְרַב בֵּה דּוֹבְנָא יִתְבַר
וְכָל מֵאן דְּאָע יִשְׁתַּטֵּף בְּמִיָּא:
יג וְאֲרִי יִדְפִי דּוֹבְנָא מִדּוֹבָה וְיִמְנִי
לָהּ שְׂבַעַת יוֹמִין לְדַכּוּתָהּ וְיִצְבַּע
לְבוּשׁוּהִי וְיִסְחִי בְּשָׂרָהּ בְּמִיָּא מְבוּע
וְיִדְפִי: יד וּבִיּוֹמָא תְּמִינָאָה יִסַּב
לָהּ תְּרִין שְׁפִינִין אוּ תְּרִין בְּנֵי
יוֹנָה וְיִיחִי לְקָדָם יִי לְתַרְעַ מִשְׁפָּן
זְמַנָּא וְיִתְנַנּוּן לְכַהֲנָא: טו וְיַעֲבֹד
יְתַהוֹן כַּהֲנָא חַד חֲטָאָתָא וְחַד
עֲלֵתָא וְיִכְפַּר עֲלוּהִי כַּהֲנָא קָדָם יִי
מִדּוֹבָה: טז וְגַבְרֵי אֲרִי תְּפֹק מִנָּה
שְׂכַבְתָּ זֶרְעָא וְיִסְחִי בְּמִיָּא יַת כָּל
בְּשָׂרָהּ וְיְהִי מְסָאב עַד רַמְשָׁא:
יז וְכָל לְבוּשׁ וְכָל מִשְׁפָּה דִּי יְהִי
עֲלוּהִי שְׂכַבְתָּ זֶרְעָא וְיִצְטַבַּע
בְּמִיָּא וְיְהִי מְסָאב עַד רַמְשָׁא:

וּמִטְמָא עַד־הָעֶרֶב כַּסִּי: ט וְכָל־הַמְרַכָּב אֲשֶׁר
יִרְכַּב עָלָיו הַיּוֹם יִטְמָא כַּסִּי: י וְכָל־הַנּוֹגֵעַ בְּכָל־
אֲשֶׁר יִהְיֶה תַּחְתּוֹ יִטְמָא עַד־הָעֶרֶב וְהַנּוֹשֵׂא
אוֹתָם יִכְבֹּס בְּגָדָיו וְרַחֵץ בַּמַּיִם וּמִטְמָא עַד־
הָעֶרֶב כַּסִּי: יא וְכָל־אֲשֶׁר יִגְעַבּוּ הַיּוֹם וְיִדְּוּ
לֹא־שֹׁטֵף בַּמַּיִם וְיִכְבֹּס בְּגָדָיו וְרַחֵץ בַּמַּיִם
וּמִטְמָא עַד־הָעֶרֶב כַּסִּי: יב וְכָל־יִחְרַשׁ אֲשֶׁר־יִגְעַ־
בּוֹ הַיּוֹם יִשְׁבֵּר וְכָל־כְּלֵי־עֵץ יִשְׁטֹף בַּמַּיִם כַּסִּי:
יג וְכִי־יִטְהַר הַיּוֹם מִזּוּבּוֹ וְסִפֵּר לוֹ שְׂבַעַת יָמִים
לְטַהַרְתּוֹ וְיִכְבֹּס בְּגָדָיו וְרַחֵץ בְּשָׂרוֹ בַּמַּיִם חַיִּים
וְיִטְהַר כַּסִּי: יד וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי יִקַּח־לוֹ שְׁתֵּי תֹרִים
אוּ שְׁנֵי בְנֵי יוֹנָה וּבֵא אֶל־לְפָנָי יְהוָה אֶל־פְּתַח
אֹהֶל מוֹעֵד וּנְתַנֵּם אֶל־הַכֹּהֵן: טו וְעָשָׂה אֶת־
הַכֹּהֵן אֶחָד חַטָּאת וְהָאֶחָד עֹלָה וְכִפֵּר עָלָיו
הַכֹּהֵן לְפָנָי יְהוָה מִזּוּבּוֹ: טז שִׁישִׁי טו וְאִישׁ
כִּי־תֵצֵא מִמֶּנּוּ שְׂכַבְתָּ־זֶרַע וְרַחֵץ בַּמַּיִם אֶת־
כָּל־בְּשָׂרוֹ וּמִטְמָא עַד־הָעֶרֶב: יז וְכָל־בְּגָד וְכָל־
עוֹר אֲשֶׁר־יִהְיֶה עָלָיו שְׂכַבְתָּ־זֶרַע וְיִכְבֹּס בַּמַּיִם

רש"י

(יא) וְיִדְּוּ לֹא שְׂטֵף בַּמַּיִם. בְּעוֹד שְׂלֵא טַבַּל
מִטְמָאָתוֹ, וְאֶפְלוּ פִּסְק מִזּוּבּוֹ וְסִפֵּר שְׂבַעַת וּמְחַסֵּר
טְבִילָה, מִטְמָא בְּכָל טְמֵאוֹתָיו; וְזֶה שֶׁהוֹצִיא הַכֹּתוּב
טְבִילַת גּוֹפּוֹ שֶׁל זָב בְּלִשׁוֹן שְׁטִיפַת יָדִים. לְלַמֵּדָהּ,
שְׂאִין בֵּית־הַסֹּטְרִים טְעוֹן בֵּיאַת מַיִם, אֲלֵא אֵיבָר
הַגְּלוּי כְּמוֹ הַיָּדִים (ת"כ. נדה טו): (יב) וְכָל־יִחְרַשׁ
אֲשֶׁר־יִגְעַבּוּ הַיּוֹם. יְכוּל אֶפְלוּ נִגַע בּוֹ מֵאֲחוּרָיו
וְכוּ', כְּדֹאֵיתָא בְּתוֹרַת כְּהֵנִים: 'עַד אֵיזְהוּ מִגְעוּ
שֶׁהוּא כְּכֹל? הוּי אֹמֵר: זֶה הֵסְטוּ: (יג) וְכִי־
יִטְהַר. כְּשִׁיפְסַק: שְׂבַעַת יָמִים לְטַהַרְתּוֹ. שְׂבַעַת

אוּ נְשָׂאוֹ, שֶׁהִרְק מִטְמָא בְּמִשָּׂא: (ט) וְכָל־
הַמְרַכָּב. אֶף־עַל־פִּי שְׂלֵא יִשֵּׁב עָלָיו, כְּגוֹן: הַתְּפוּס
שֶׁל סוּגָא, שְׁקוּרִין אֲרִצוּן, טְמָא מִשׁוּם מְרַכָּב,
וְהָאֶפְף שְׁקוּרִין אֲלִיוֹ, טְמָא טְמֵאָת מוֹשֵׁב:
(י) וְכָל־הַנּוֹגֵעַ בְּכָל־אֲשֶׁר יִהְיֶה תַּחְתּוֹ. (ת"כ) שֶׁל
זָב. כָּא וְלַמֵּד עַל הַמְרַכָּב שֶׁיְהִי הַנּוֹגֵעַ בּוֹ טְמָא,
וְאִין טְעוֹן כְּבוּס בְּגָדִים, וְהוּא חֶמֶר בְּמִשְׁכָּב
מִבְּמִרְכָּב: וְהַנּוֹשֵׂא אוֹתָם. כָּל הָאֹמֵר בְּעֵנֵן הַיּוֹם,
זוּבּוֹ וְרָקוֹ וְשְׂכַבְתָּ זֶרַעוֹ וּמִמִּי רָגְלוֹ וְהַמְשַׁכָּב
וְהַמְרַכָּב, מִשָּׂאן מִטְמָא אָדָם לְטְמָא בְּגָדִים:

יח ואתתא די ישכוב גבר יתה
שכבת זרעא וינסחון במיאה
ויסאבון עד רמשא: יט ואתתא
ארי תהי דיבא דם יהי דובה
בבשרה שבצא יומין תהי
בריווקה וכל דיקרב בה יהי
מסאב עד רמשא: כ וכל די
תשכוב עלוהי בריווקה יהי
מסאב וכל די תיתב עלוהי יהי
מסאב: כא וכל דיקרב במשכבה
יצבע לבושוהי וינסיחי במיאה ויהי
מסאב עד רמשא: כב וכל דיקרב
בכל מנא די תיתב עלוהי יצבע
לבושוהי וינסיחי במיאה ויהי מסאב
עד רמשא: כג ואם על משכבה
הוא או על מנא די היא יתבא
עלוהי במקרבה בה יהי מסאב
עד רמשא: כד ואם משכב
ישכוב גבר יתה ותהי רחוקה
עלוהי ויהי מסאב שבצת יומין
וקל משכבא די ישכוב עלוהי יהי
מסאב: כה ואתתא ארי ידוב דוב
דמה יומין סגיאין בלא עדן

וּטְמֵא עַד־הָעֶרֶב: יח וְאִשָּׁה אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אִישׁ
אֹתָהּ שְׁכַבַת־זֶרַע וְרַחְצוּ בַמַּיִם וּטְמֵאוּ
עַד־הָעֶרֶב כִּסְיִי: יט וְאִשָּׁה כִּי־תִהְיֶה זֹבָה דָם
יִהְיֶה זֹבָה בְּבִשְׂרָהּ שִׁבְעַת יָמִים תִּהְיֶה
בְּנִדְתָּהּ וְכָל־הַנִּגָּע בָּהּ יִטְמָא עַד־הָעֶרֶב כִּסְיִי:
כ וְכָל אִשֶּׁר תִּשְׁכַּב עָלָיו בְּנִדְתָּהּ יִטְמָא וְכָל
אֲשֶׁר־תִּשָּׁב עָלָיו יִטְמָא: כא וְכָל־הַנִּגָּע
בְּמִשְׁכְּבָהּ יִכַּסּ בְּגָדָיו וְרַחֵץ בַּמַּיִם וּטְמֵא
עַד־הָעֶרֶב: כב וְכָל־הַנִּגָּע בְּכָל־כְּלִי אֲשֶׁר־תִּשָּׁב
עָלָיו יִכַּסּ בְּגָדָיו וְרַחֵץ בַּמַּיִם וּטְמֵא עַד־
הָעֶרֶב: כג וְאִם עַל־הַמִּשְׁכָּב הוּא אוֹ עַל־הַכְּלִי
אֲשֶׁר־הוּא יִשְׁכַּבְתָּ עָלָיו בְּנִגְעוֹ־בּוֹ יִטְמָא עַד־
הָעֶרֶב כִּסְיִי: כד וְאִם שָׁכַב יִשְׁכַּב אִישׁ אֹתָהּ
וְתִהְיֶה נִדְתָּהּ עָלָיו וּטְמֵא שִׁבְעַת יָמִים וְכָל־
הַמִּשְׁכַּב אֲשֶׁר־יִשְׁכַּב עָלָיו יִטְמָא כִּסְיִי: ס
כה וְאִשָּׁה כִּי־יִזוּב זֹב דָּמָה יָמִים רַבִּים בְּלֹא

רש"י

מושכבה, אפלו לא נגע בה, אף הוא בדת טמאה
האמורה במקרא העליון, שטעון כבוס בגדים:
על-הפלי. לרבות את המרכב: בנגעו בו יטמא.
אינו מדבר על אלא המרכב, שנתרבה מ"על-
הפלי": בנגעו-בו יטמא. ואינו טעון כבוס בגדים,
שהמרכב אין מגעו מטמא אדם לטמא בגדים:
(כד) ותהי נדתה עליו. (ת"כ. נדה לג) יכול יעלה
לרגלה, שאם בא עליה בחמשי נדתה, לא יטמא
אלא ג' ימים כמותה? תלמוד לומר: "וטמא שבצת
ימים". ומה תלמוד לומר: "ותהי נדתה עליו"? מה
היא מטמאה אדם וכלי חרס, אף הוא מטמא אדם
וכלי חרס: (כה) ימים רבים. שלשה ימים: בלא
עת-נדתה. אחר שיצאו שבצת ימי נדתה: או

ימים טהורים מטמאת זיבה, שלא יראה זוב, וכלן
רצופין (נדה סח): (יח) ורחצו במים. גזרת מלך
היא שתטמא האשה בכיאה, ואין הטעם משום
נוגע בשכבת זרע, שהרי מגע בית הסתרים הוא:
(יט) כִּי־תִהְיֶה זֹבָה. (ת"כ) יכול מאחד מפל
אבריה? תלמוד לומר (ויקרא כ): "והיא גלתה
את-מקור דמיה", אין דם מטמא אלא הבא מן
המקור (נדה יז): דם יהיה זבה בבשרה. אין זובה
קרוי זוב לטמא, אלא אם-פן הוא אדם: בנדתה.
כמו (איוב יח יח): "ומתבל ינדהו", שהיא מנדה
ממגע פל אדם: תהיה בנדתה. אפלו לא ראתה
אלא ראיה ראשונה: (כג) ואם על-המשכב הוא.
(ת"כ) השוכב, או היושב על משכבה או על

עַתְּ-נִדְתָּהּ אֹו כִי-תִזְוֹב עַל-נִדְתָּהּ כָּל-יְמֵי זֹב
 טַמְאָתָהּ כִּימֵי נִדְתָּהּ תִּהְיֶה טַמְאָה הוּא כס"ז:
 כו כָּל-הַמְּשָׁכָב אֲשֶׁר-תִּשְׁכַּב עָלָיו כָּל-יְמֵי זֹבָה
 כְּמִשְׁכַּב נִדְתָּהּ יִהְיֶה-לָּהּ וְכָל-הַכְּלִי אֲשֶׁר
 יִשָּׁב עָלָיו טַמָּא יִהְיֶה כְּטַמְאָת נִדְתָּהּ:
 כז וְכָל-הַנוֹגֵעַ בָּם יִטְמָא וְכַסּ בְּגָדָיו וְרַחֵן
 בְּיָמָיו וְטַמָּא עַד-הָעֶרֶב: כח וְאִם-טָהַר מְזֹבָה
 וְסִפְרָה לָּהּ שִׁבְעַת יָמִים וְאַחַר תִּטְהַר: שביעי
 כט וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי תִקַּח-לָּהּ שְׁתֵּי תְרִים אֹו שְׁנֵי
 בָּנֵי יוֹנָה וְהִבִּיֵּאתָ אוֹתָם אֶל-הַכֹּהֵן אֶל-פֶּתַח
 אֹהֶל מוֹעֵד: ל וְעָשָׂה הַכֹּהֵן אֶת-הָאֶחָד חֲטָאת
 וְאֶת-הָאֶחָד עֹלָה וְכִפֹּר עָלֶיהָ הַכֹּהֵן לְפָנָי
 יִהְיֶה מְזֹב טַמְאָתָהּ: מפטיר לא וְהִזְרַתֶּם אֶת-
 בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל מִטַּמְאָתָם וְלֹא יָמָתוּ בְּטַמְאָתָם
 בְּטַמְאָם אֶת-מִשְׁכַּנִּי אֲשֶׁר בְּתוֹכָם כס"י: לב זֹאת
 תּוֹרַת הַזֹּב וְאֲשֶׁר תִּצָּא מִמֶּנּוּ שִׁכְבַת-זָרַע
 לְטַמְאָתָהּ-בָּהּ כס"י: לג וְהִדּוּהָ בְּנִדְתָּהּ וְהַזֹּב אֶת-
 זֹבּוֹ לְזִכָּר וּלְנִקְבָה וּלְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב עִם-

רחוקה או ארי תדוב על רחוקה
 כל יומי דוב סוכתה פיומי
 רחוקה תהי מסאבא היא: כו כל
 משכבא די תשכוב עלוהי כל
 יומי דובה כמשכב רחוקה יהי
 לה וכל מנא די תיתב עלוהי
 מסאב יהי כסוכבת רחוקה:
 כז וכל דיקרב בהון יהי מסאב
 ויצפע לבושוהי ויסיחי במנא ויהי
 מסאב עד רמשא: כח ואם
 דכיאט מדובה ותמני לה שבעת
 יומין ובתר כן תדפי: כט וביומא
 תמינאה תסב לה תרין שפנינין
 או תרין בני יונה ותיתי יתהון
 לות כהנא לתרע משכן זמנא:
 ל ויעבד כהנא ית חד חטאתא
 וית חד עלתא וכפר עלה כהנא
 קדם יי מדוב סוכתה:
 לא ותפרשון ית בני ישראל
 מסוכבתהון ולא ימותון
 בסוכבתהון בסאבהון ית משכני
 די ביניהון: לב דא אורייתא
 דדוכנא ודי תפוק מנה שכבת
 זרעא לאסתאבא בה:
 לג ולדסוכתה בריחוקה ולדדאיב
 ית דובה לדכר ולנקבא ולגבר די
 ישכוב עם מסאבא: פ פ פ

טַמְאָה כס"י: פפכ צ' פסוקים, עיר"ו סימן

רש"י

(לא) וְהִזְרַתֶּם. אין 'נזירה' אלא פרישה, וכן (ישעיה
 א): "נזרו אחר", וכן (בראשית מח): "נזיר אחירי":
 ולא ימתו בטמאתם. הרי הכרת של מטמא מקדש
 קרוי 'מיתה': (לב) זֹאת תּוֹרַת הַזֹּב. בעל ראיה
 אחת. ומהו תורתו: וְאֲשֶׁר תִּצָּא מִמֶּנּוּ שִׁכְבַת-זָרַע.
 הרי הוא כבעל קרי, טמא טמאת ערב: (לג) וְהַזֹּב
 אֶת-זֹבּוֹ. בעל שתי ראיות ובעל שלש ראיות,
 שתורתן מפרשת למעלה: חסלת פרשת מצורע:

כִּי-תִזְוֹב. אַתְּ שְׁלֶשֶׁת הַיָּמִים הַלְלוּ: עַל-נִדְתָּהּ. (גדה
 עג) מִפְּלֶג מִנִּדְתָּהּ יוֹם אֶחָד, זו היא זָבָה, וּמִשְׁפָּטָה
 חָרוּץ בְּפִרְשָׁה זוּ וְלֹא כִדַּת הַנְּדָה, שְׁזוּ טְעוּנָה סְפִירַת
 שְׁבַעַת נְקִיִּים וְקָרְבָן, וְהַנְּדָה אֵינָה טְעוּנָה סְפִירַת
 שְׁבַעַת נְקִיִּים, אֲלֵא שְׁבַעַת יָמִים תִּהְיֶה בְּנִדְתָּהּ, בֵּין
 רוּאָה בֵּין שְׁאִינָה רוּאָה; וְדָרְשׁוּ בְּפִרְשָׁה זוּ י"א יוֹם
 שְׁבִין סוּף גְּדָה לְתַחֲלַת גְּדָה, שְׁכָל שְׁלִשָׁה רְצוּפִין
 שֶׁתְּרָאָה בְּאֶחָד עֶשֶׂר יוֹם הַלְלוּ תִּהְיֶה זָבָה:

בעת הגבהת הספר תורה ואמירת וזאת התורה – אין מנהגנו להראות באצבע. * מנהגנו: מגביה הספר תורה ולאחרי שמראה אותה לקהל חוזר ומניחה על הבימה וגוללה בעצמו. ואז יושב על הספסל ואחר כורך המפה (= חוגר באבנט ועוטף במעיל). * כשמגביהין הספר תורה להראות הכתב לעם, כל אדם ישתדל לקרב עצמו לבימה כדי שיוכל לקרא מה שכתוב בספר תורה בעת הגבהת הספר תורה, ויאמר:

וזאת התורה, אשר־שם משה לפני בני ישראל:

עֲזֵי־חַיִּים הִיא לַמְּחֻזְקִים בָּהּ, וְתַמְכִּיָּה מֵאֲשֶׁר. דְּרָכֶיהָ דְרָכֵי־נֶעַם, וְכָל־נְתִיבֹתֶיהָ שְׁלוֹם. אַרְבָּה יָמִים בְּיַמֶּינָהּ, בְּשִׂמְלָהּ עֶשֶׂר וְכַבֹּד. יְהוָה חָפֵץ לְמַעַן צְדָקוֹ, יַגְדִּיל תּוֹרָה וַיֹּאדִיר:

מדִּיקִים לגלול הספר תורה נגד התפר, שמקום התפר יהיה באמצע הספר תורה מבחוץ. * האבנט חוגרים בתחילת שלישי התחנות של הספר תורה.

לא יתחיל המפטיר להפטיר עד שיגמור הגולל לגלול הספר תורה, כדי שגם הגולל יוכל להבין ולשמוע ממנו, שחובה היא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה.

ברכת ההפטרה לפנייה

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר בְּנַבִּיאִים טוֹבִים וּרְצָה בְּדַבְרֵיהֶם הַנְּאֻמִּים בְּאֵמַת בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַבוֹחֵר בַּתּוֹרָה וּבַמֹּשֶׁה עַבְדּוֹ וּבַיִשְׂרָאֵל עַמּוֹ וּבַנְּבִיאֵי הָאֵמַת וְצְדָק:

חובה הוא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה. לפיכך, לא יקראו שנים ההפטרה כאחד בקול רם ששני קולות אין נשמעים, ויש נוהגים מטעם הידוע להם, שלא לסמוך על שמיעה בלבדה, אלא הם בעצמם קורין ההפטרה ושומעין הברכות מפי המפטיר. ומכל מקום, צריכים לזוהר שלא יקראו בקול רם אלא בנחת (מלה במלה עם המפטיר).

שולחן ערוך אדמו"ר הזקן, סימן רפד סעיף יא.

הפטרה לפרשת מצורע במלכים ב פרק ז

ז ג וַאֲרַבְּעָה אֲנָשִׁים הָיוּ מְצֻרְעִים פָּתַח הַשָּׁעַר וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ מָה אֲנַחְנוּ יְשָׁבִים פֶּה עַד־מָתְנוּ: ד אִם־אֲמַרְנוּ נָבֹא הָעִיר וְהָרַעַב בָּעִיר וּמָתְנוּ שָׁם וְאִם־יִשְׁבְּנוּ פֶה וּמָתְנוּ וְעַתָּה לָכֹו וּנְפַלֶּה אֶל־מַחְנֶה אֲרָם אִם־יַחֲיֵנוּ נַחִיָּה וְאִם־יָמִיתְנוּ וּמָתְנוּ: ה וַיִּקְמוּ בַּנֶּשֶׁף לָבֹא אֶל־מַחְנֶה אֲרָם וַיָּבֹאוּ עַד־קֶצֶה מַחְנֶה אֲרָם וְהִנֵּה אִין־שָׁם אִישׁ: ו וַאֲדָנִי הַשְּׂמִיעַ אֶת־מַחְנֶה אֲרָם קוֹל רֶכֶב קוֹל סוּסִים קוֹל חֵיל גָּדוֹל וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל־אֲחֵיו הִנֵּה שָׁכַרְעֵלִינוּ מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל אֶת־מַלְכֵי הַחַתִּים וְאֶת־מַלְכֵי מִצְרַיִם לָבֹא עֲלֵינוּ: ז וַיִּקְוּמוּ וַיָּנֹסוּ בַּנֶּשֶׁף וַיַּעֲזְבוּ אֶת־אֱהֲלֵיהֶם וְאֶת־סוּסֵיהֶם וְאֶת־חַמְרֵיהֶם הַמַּחְנֶה כַּאֲשֶׁר הָיָה וַיָּנֹסוּ אֶל־נַפְשָׁם: ח וַיָּבֹאוּ הַמְּצֻרְעִים הָאֵלֶּה עַד־קֶצֶה הַמַּחְנֶה וַיָּבֹאוּ אֶל־אֱהֵל אַחַד וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׂתּוּ וַיִּשְׂאוּ מִשָּׁם כֶּסֶף וְזָהָב וּבָגְדִים וַיִּלְכוּ וַיִּטְמְנוּ וַיָּשְׁבוּ וַיָּבֹאוּ אֶל־אֱהֵל אַחַר וַיִּשְׂאוּ מִשָּׁם וַיִּלְכוּ וַיִּטְמְנוּ: ט וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ לֹא־כֵן אֲנַחְנוּ עֹשִׂים הַיּוֹם הַזֶּה יוֹם־בְּשֻׁרָה הוּא וְאֲנַחְנוּ מַחֲשִׂים וְחַכְיָנוּ עַד־אֹזֶר הַבֶּקֶר וּמִצָּאֵנוּ עוֹזֵן וְעַתָּה לָכֹו וּנְבָאָה וּנְגִידָה בֵּית הַמֶּלֶךְ: י וַיָּבֹאוּ וַיִּקְרְאוּ אֶל־שָׁעַר הָעִיר וַיִּגִּדּוּ לָהֶם לֵאמֹר בָּאנוּ אֶל־מַחְנֶה אֲרָם וְהִנֵּה אִין־שָׁם אִישׁ וְקוֹל

אָדָם כִּי אִם־הָסוּס אָסוּר וְהַחֲמֹר אָסוּר וְאֵהָלִים כַּאֲשֶׁר הִמָּה: יא וַיִּקְרָא הַשְּׁעָרִים וַיִּגְדּוּ בֵּית הַמֶּלֶךְ פְּנִימָה: יב וַיָּקָם הַמֶּלֶךְ לַיְלָה וַיֹּאמֶר אֶל־עַבְדָּיו אֲנִידֶה־נָּא לָכֶם אֶת אֲשֶׁר־עָשׂוּ לָנוּ אָרֶם יִדְעוּ כִּי־רַעֲבִים אֲנַחְנוּ וַיֵּצְאוּ מִן־הַמַּחֲנֶה לְהַחֲבֶה בַשָּׂדֶה לֵאמֹר כִּי־יֵצְאוּ מִן־הָעִיר וְנִתְפָּשׂים חַיִּים וְאֶל־הָעִיר נָבֵא: יג וַיַּעַן אֶחָד מֵעַבְדָּיו וַיֹּאמֶר וַיִּקְחוּ־נָא חֲמֹשֶׁה מִן־הַסּוּסִים וְהַנְּשֹׂאִים אֲשֶׁר נִשְׂאָרוּ־בָהּ הֲנִם כְּכֹל־הַמּוֹן וְיִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר־תָּמוּ וְנִשְׁלַחַה וְנִרְאָה: יד וַיִּקְחוּ שְׁנֵי רֶכֶב סוּסִים וַיִּשְׁלַח הַמֶּלֶךְ אַחֲרֵי מַחֲנֵה־אָרֶם לֵאמֹר לָכוּ וּרְאוּ: טו וַיֵּלְכוּ אַחֲרֵיהֶם עַד־הַיַּרְדֵּן וְהִנֵּה כָל־הַיַּרְדֵּן מְלֵאָה בַּגָּדִים וְכֹלִים אֲשֶׁר־הִשְׁלִיכוּ אָרֶם בַּחֲפֹזִם וַיֵּשְׁבוּ הַמְּלָאכִים וַיִּגְדּוּ לַמֶּלֶךְ: טז וַיֵּצֵא הָעָם וַיָּבִיאוּ אֶת מַחֲנֵה אָרֶם וַיְהִי סָאֵה־סֵלֶת בְּשֶׁקֶל וְסֵאתִים שְׁעָרִים בְּשֶׁקֶל כַּדָּבָר יְהוָה: יז וְהַמֶּלֶךְ הַפְּקִיד אֶת־הַשְּׁלִישׁ אֲשֶׁר נִשְׁעַן עַל־יָדוֹ עַל־הַשָּׁעַר וַיִּרְמְסוּהוּ הָעָם בַּשָּׁעַר וַיִּמַּת כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר אִישׁ הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר דִּבֶּר בְּרַדַּת הַמֶּלֶךְ אֵלָיו: יח וַיְהִי כַּדָּבָר אִישׁ הָאֱלֹהִים אֶל־הַמֶּלֶךְ לֵאמֹר סֵאתִים שְׁעָרִים בְּשֶׁקֶל וְסָאֵה־סֵלֶת בְּשֶׁקֶל יְהִי־הִיא כַּעַת מָחָר בַּשָּׁעַר שְׁמֹרוֹן: יט וַיַּעַן הַשְּׁלִישׁ אֶת־אִישׁ הָאֱלֹהִים וַיֹּאמֶר וְהִנֵּה יְהוָה עֹשֶׂה אַרְבּוֹת בַּשָּׁמַיִם הִיְהִיָּה כַּדָּבָר הַזֶּה וַיֹּאמֶר הַנֶּגֶד רָאָה כַּעֲיִנְיָךְ וּמִשָּׁם לֹא תֹאכַל: כ וַיְהִי־לוֹ בֶּן וַיִּרְמְסוּ אֹתוֹ הָעָם בַּשָּׁעַר וַיִּמַּת:

לאחר שמסיים ההפטרה יאמר המפטיר ברכות אלו

בְּרוּךְ אַתָּה יי, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, צוּר כָּל הָעוֹלָמִים, צַדִּיק בְּכֹל הַדּוֹרוֹת, הָאֵל הַנְּאֻמָּן הָאוֹמֵר וְעוֹשֶׂה, הַמְדַבֵּר וּמְקַיֵּם, שְׁפָל דְּבָרָיו אֲמַת וְצַדִּיק: נְאֻמָּן, אַתָּה הוּא יי אֱלֹהֵינוּ וְנְאֻמָּנִים דְּבָרֶיךָ, וְדָבָר אֶחָד מִדְּבָרֶיךָ אַחֲזוֹר לֹא יָשׁוּב רִיקָם, כִּי אֵל מֶלֶךְ נְאֻמָּן וְרַחֲמָן אַתָּה. בְּרוּךְ אַתָּה יי, הָאֵל הַנְּאֻמָּן בְּכֹל דְּבָרָיו:

רַחֵם, עַל צִיּוֹן כִּי הִיא בֵּית חַיֵּינוּ, וְלַעֲלוּבַת נַפְשׁ תּוֹשִׁיעַ וּתְשַׁמַּח בְּמַהֲרָה בְּיַמֵּינוּ. בְּרוּךְ אַתָּה יי. מְשַׁמַּח צִיּוֹן בְּבִנְיָהּ:

שְׁמַחְנוּ, יי אֱלֹהֵינוּ, בְּאַלְיָהוּ הַנְּבִיא עַבְדְּךָ, וּבְמַלְכוּת בֵּית דָּוִד מְשִׁיחֲךָ, בְּמַהֲרָה יָבוֹא וַיַּגַּל לַבָּנוּ, עַל כִּסְאוֹ לֹא יֵשֵׁב זָר, וְלֹא יִנְחֲלוּ עוֹד אַחֲרָיִם אֶת כְּבוֹדוֹ. כִּי בְשֵׁם קִדְשְׁךָ נִשְׁבַּעְתָּ לוֹ, שְׁלֹא יִכָּבֵה נֵרוֹ לְעוֹלָם וָעֶד: בְּרוּךְ אַתָּה יי, מְגַן דָּוִד:

עַל הַתּוֹרָה, וְעַל הָעֲבוּדָה וְעַל הַנְּבִיאִים וְעַל יוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה, שְׁנַתַּת לָנוּ
 יְיָ אֱלֹהֵינוּ לְקַדְשָׁהּ וְלִמְנוּחָהּ, לְכַבוֹד וְלִתְפָּאֲרָתָהּ. עַל הַכֹּל, יְיָ אֱלֹהֵינוּ
 אֲנַחְנוּ מוֹדִים לָךְ, וּמְבָרְכִים אוֹתְךָ. יִתְבָּרַךְ שְׁמֶךָ בְּפִי כָל חַי תָּמִיד לְעוֹלָם
 וָעֶד: בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת:

אגרות קודש

ב"ה, ה' ניסן, תשי"ז

ברוקלין.

שלום וברכה!

לאחרי הפסק הארוך נתקבל ז"ע מכתבו שהתחיל לכותבו ח' אד"ש עם המצורף אליו, - ובמ"ש
 שתוכן מכתבי נשגב ממנו ומכל מי שראהו, ולהם אין שום ידיעה...

הנה כמו שהקפידה התורה לכתוב אשר לא טהורה היא בסיפור דברים בשביל שיהי' לשון נקי,
 כמו"כ הקפידה תורה במצות דינים לכתוב טמאה, ועד"ז - כמו שישנו החיוב הכי גדול לדון את כאו"א לכף
 זכות, ובלשון רבנו הזקן כל האדם ממש, עד לדרגא הפחותה שבפחותה, כמו"כ ישנו החיוב דהוכיח תוכיח
 אפילו לזולתו במקום שנוגע לפועל ויש תקוה שע"י שימחו בדבר יתוקן מה. וכיון שעדיין לא לגמרי אבדה
 תקותי שיתוקן הנ"ל, לכן כתבתי לאיזה מאנ"ש וגם אליו בכלל, וכולי האי ואולי...

במ"ש בסיום מכתבו אודות הביקורים בכמה נקודות וכו' ושראו שם עבודה נוראה וכו' - בודאי
 אפשר הי' לשער זה מראש, ולכן בטח היו מוכנים לנצל את הביקור לאיזה תיקון בדבר, וכמו שכתבתי
 במכתבי הקודם - אפילו הצלה פורתא הצלה היא, ובפרט בשטח החינוך וקיום המצות בפועל, ואסור
 היאוש, ואפילו באם חוששים וחושבים שהחשש מבוסס כדי צרכו, שהתיקון לא יחזיק מועד לזמן ארוך,
 ובפרט ע"י דבריו הנפלאים של רבנו הזקן (תניא פכ"ה), ויחוד זה למעלה הוא נצחי לעולם ועד, שזהו אפילו
 בנוגע לקיום מצוה אחת הן דאורייתא והן דרבנן פעם אחת, ובמכש"כ וק"ו באם מתקיים הדבר איזו
 פעמים ומשך זמן וע"י רבים, ובודאי לדכוותי' האריכות בזה אך למותר.

ובקשר עם זה ובהמשך לזה, ככל הדברים האלה ועוד הרבה יותר בתור מחאה על מש"כ ששבור
 הוא ורצוף בראותו מה עלה ביד... וע"ד פתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר, אונזערע זיבורית איז בעסער פאר זייערע
 עידיט. ובטחוני אשר אין לשער מה שעלה ביד... בהקו דועשה טוב ועוד יותר מזה בהקו דסור מרע ע"י
 כניסתו דוקא לישיבת תו"ת. ותקותי חזקה אשר גם בזה אריכות לדכוותי' אך למותר הוא.

וכיון שמתקרבים אנו לזמן חירותנו, אשר כבכל הענינים - הנה הימים האלה נזכרים ונעשים,
 וכידוע פירוש האריז"ל בזה, והחירות הרי התחילה בתשרי שבטלה עבודה מאבותנו ועוד התחלה קרובה
 יותר מר"ח ניסן, החדש הזה לכם דוקא כדרז"ל, יהי רצון שבכל הענינים האמורים תהי' חירות אמיתית
 מכל דברים המבלבלים למלאות תפקיד כאו"א מבניי, אני נבראתי לשמש את קוני, וכמבואר בתורת
 החסידות שזהו לעשות לו ית' דירה בתחתונים, אשר בדירה נמצא האדם בעצמותו, וידוע אשר העצמות
 נמשך רק ע"י תורת החסידות הדרכותי' ומנהגי' - יומשך זה כנ"ל למטה מעשרה טפחים, עד שיחדרו בחיי
 היום יומים ויתראו תיכף התוצאות בביסוס והתפשטות כל עניני חב"ד אשר בכל מקום ומקום ובה
 שבאה"ק ת"ו כמובן ופשוט, ובמהרה נזכה ע"י הפצת המעניות אשר ייתי מר דא מלכא משיחא.

בברכת חג פסח כשר ושמח - המחכה לבשו"ט,

לוח זמנים לשבוע פרשת מצורע בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שישי

כל הזמנים הם על פי השעון הרגיל, במדינות בהם נהוג "שעון קיץ" (גם בישראל), צריך להוסיף שעה בתאריכים בהם נהוג שעון הקיץ.

שבת	יצאת שבת	כניסת שבת	צאת הכוכבים		שקיעה		סוף זמן תפילה		סוף זמן קריאת שמע				זריחה		מדינה ועיר
			א	ו	א	ו	א	ו	אדמו"ר		מג"א		א	ו	
									ו	א	ו	א			
19:29	18:22	19:12	19:04	18:40	18:33	9:42	9:45	8:35	8:40	7:31	7:38	5:13	5:23	אוסטריה וינה	
18:37	17:40	18:24	18:31	17:58	18:05	10:28	10:28	9:32	9:31	8:44	8:42	6:44	6:39	אוסטרליה מלבורן	
19:28	18:23	19:12	19:05	18:41	18:34	9:45	9:50	8:39	8:45	7:38	7:45	5:19	5:28	אוקראינה אודסה	
19:14	18:07	18:58	18:50	18:25	18:18	9:26	9:30	8:19	8:25	7:15	7:23	4:57	5:07	אוק. דניפרופטרובסק	
19:45	18:36	19:27	19:19	18:54	18:46	9:50	9:55	8:43	8:49	7:36	7:44	5:20	5:30	אוקראינה ז'יטומיר	
19:38	18:29	19:21	19:12	18:47	18:39	9:43	9:48	8:36	8:42	7:28	7:36	5:13	5:23	אוקראינה קייב	
19:50	18:46	19:35	19:28	19:04	18:58	10:10	10:15	9:04	9:10	8:05	8:12	5:45	5:54	איטליה מילאנו	
19:12	18:17	19:00	19:06	18:35	18:42	11:00	11:00	10:04	10:03	9:18	9:16	7:14	7:10	ארגנטינה ב. איירס	
19:21	18:22	19:07	19:02	18:40	18:35	9:56	9:59	8:51	8:55	7:59	8:04	5:35	5:42	ארה"ב בולטימור	
19:13	18:13	18:59	18:53	18:31	18:26	9:46	9:49	8:41	8:45	7:47	7:52	5:24	5:32	ארה"ב ברוקלין נ.י.	
19:00	18:04	18:47	18:43	18:22	18:18	9:44	9:47	8:40	8:44	7:52	7:57	5:27	5:33	ארה"ב לוס אנג'לס	
19:17	18:25	19:06	19:03	18:43	18:40	10:15	10:17	9:12	9:15	8:28	8:32	6:02	6:07	ארה"ב מיאמי	
19:52	18:51	19:38	19:32	19:09	19:04	10:21	10:25	9:16	9:21	8:21	8:27	5:58	6:07	ארה"ב משיגן	
19:13	18:13	18:59	18:53	18:31	18:26	9:47	9:50	8:42	8:46	7:49	7:54	5:25	5:33	ארה"ב ניו ג'רסי	
19:11	18:10	18:56	18:51	18:28	18:23	9:41	9:45	8:36	8:41	7:42	7:47	5:18	5:26	ארה"ב ניו הייבן	
19:10	18:09	18:55	18:50	18:27	18:21	9:38	9:42	8:33	8:38	7:38	7:44	5:16	5:24	ארה"ב שיקאגו	
18:30	17:38	18:19	18:23	17:56	18:01	10:11	10:11	9:13	9:13	8:31	8:31	6:18	6:17	ברזיל ס. פאולו	
18:16	17:25	18:05	18:10	17:43	17:48	9:57	9:57	8:59	8:59	8:18	8:18	6:04	6:03	ברזיל ריו דה ז'נרו	
19:43	18:32	19:25	19:16	18:50	18:42	9:45	9:49	8:37	8:43	7:27	7:36	5:13	5:24	בריטניה לונדון	
19:58	18:45	19:39	19:30	19:03	18:54	9:52	9:58	8:44	8:51	7:29	7:39	5:18	5:30	בריטניה מנצ'סטר	
20:04	18:55	19:47	19:38	19:13	19:05	10:11	10:16	9:04	9:10	7:56	8:04	5:40	5:51	גרמניה פרנקפורט	
18:44	17:49	18:31	18:28	18:07	18:04	9:34	9:37	8:30	8:34	7:44	7:48	5:17	5:23	ישראל באר שבע	
18:45	17:37	18:32	18:29	18:07	18:04	9:32	9:35	8:28	8:32	7:41	7:45	5:15	5:21	ישראל חיפה	
18:43	17:26	18:30	18:27	18:06	18:02	9:32	9:34	8:28	8:31	7:41	7:45	5:15	5:21	ישראל ירושלים	
18:45	17:48	18:33	18:29	18:08	18:04	9:33	9:36	8:29	8:33	7:43	7:47	5:17	5:23	ישראל תל אביב	
19:36	18:30	19:19	19:12	18:48	18:41	9:52	9:56	8:45	8:51	7:44	7:51	5:24	5:34	מולדובה קישינב	
19:26	18:35	19:15	19:13	18:53	18:52	10:31	10:34	9:29	9:32	8:48	8:51	6:21	6:25	מקסיקו מקסיקו	
19:41	18:53	19:30	19:31	19:10	19:11	11:03	11:05	10:03	10:05	9:25	9:27	7:01	7:03	סינגפור סינגפור	
19:21	18:10	19:03	18:54	18:28	18:19	9:20	9:25	8:12	8:19	7:01	7:10	4:47	4:59	פולין ורשא	
20:08	19:04	19:53	19:46	19:22	19:16	10:28	10:32	9:22	9:27	8:22	8:29	6:02	6:11	צרפת ליאון	
20:26	19:19	20:09	20:01	19:37	19:30	10:37	10:42	9:30	9:36	8:26	8:33	6:08	6:18	צרפת פריז	
19:40	18:38	19:25	19:19	18:56	18:50	10:06	10:09	9:00	9:05	8:03	8:10	5:42	5:51	קנדה טורונטו	
19:21	18:17	19:05	18:59	18:35	18:29	9:42	9:46	8:36	8:41	7:37	7:43	5:16	5:25	קנדה מונטריאול	
20:27	19:10	20:06	19:55	19:28	19:18	10:11	10:16	9:02	9:09	7:40	7:51	5:34	5:46	רוסיה מוסקבה	
19:53	18:48	19:37	19:30	19:06	18:59	10:09	10:13	9:02	9:08	8:00	8:07	5:41	5:51	רוסיה רוסטוב (דנון)	
19:57	18:52	19:41	19:34	19:10	19:03	10:13	10:17	9:06	9:12	8:04	8:11	5:45	5:55	שווייץ ציריך	

1. הזמנים המצוינים בלוח הזמנים הם על פי החישובים שנערכו בספר "זמנים כהלכה" מאת הרב יהודה לוי.
2. זמן שקיעת החמה הוא לפי חישוב השקיעה הנראית.
3. זמן צאת הכוכבים הוא על פי שיטת אדמו"ר הזקן.

תפלת הדרך

צריך לאומרה כשהחזיק בדרך חוץ לעיר ביום ראשון כשנסוע מביתו, וטוב לומר מעומד אם אפשר בקל. ובשאר הימים שמתעכב בדרך עד שובו לביתו יאמר אותה בכל בוקר אפילו במלון ויחתום ברוך אתה שומע תפלה בלי הזכרת שם:

יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו, שתוליכנו לשלום ותצעידנו לשלום ותדריכנו לשלום ותסמכנו לשלום, ותגיענו למחוז חפצנו לחיים ולשמחה ולשלום, (ואם דעתו לחזור מיד אומר ותחזירנו לשלום), ותצילנו מן כל אויב ואורב ולסטים וחיות רעות בדרך ומכל פורענות המתרגשות ובאות לעולם. ותשלח ברכה בכל מעשה ידינו, ותתני לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל רואינו, ותגמלנו חסדים טובים ותשמע קול תפלתנו כי אתה שומע תפלת כל־פה: ברוך אתה יי, שומע תפלה:

להשתתפותכם גם על ידי תרומה כספית בהפצת "דבר מלכות"

בהפקדה לחשבון בנק:

ישראל ISRAEL

"אור אבנר" בנק הדואר, סניף - 565 חשבון - 8248042

"אור אבנר" בנק הפועלים, סניף - 537 חשבון - 557709

ארה"ב U.S.A.

dvarmalchus, north fork bank, 3464007636

למשלוחים דרך הדואר:

ישראל ISRAEL

נא לכתוב צ'יק על שם "אור אבנר"

לכתובת: דבר מלכות ת.ד. 373 כפר חב"ד

ארה"ב U.S.A.

Dvarmalchus 770 Eastern Parkway brooklyn N.Y. 11213

לתרומות דרך אתר "דבר מלכות" באינטרנט:

<http://www.dvarmalchus.org/Donate.aspx>

ניתן להשיג שיחות קודש ומאמרי דא"ח אל

FAX: (972) 3 9606108

ת.ד. 373 כפר חב"ד 72915 ישראל - P.O.B 373 Kfar Chabad 72915 Israel

E-mail: OrHachasidus@DvarMalchus.Org * USA@DvarMalchus.Org

Internet: **www.DvarMalchus.Org**

www.otzar770.com * www.lahak.org

❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖

הערות ותיקונים ניתן לשלוח ל:

פקס 08-8502772 E-mail: chazak@zahav.net.il

Dvar Malchus
Issue # 00107
06/04/2008